

getår uppgöra en generalplan med en reserv till oförutsedda utgifter av allenast omkring 8,600 kronor, och hade likväl därvid inskränkningar vidtagits, som i många fall måste betraktas såsom betänkliga. I den föregående generalplanen ingick en reserv på omkring 33,000 kronor, redan den förhållandevis alltför obetydlig, varav alltså framginge, att ställningen avsevärt försämrats.

På grund av vad sålunda anförts hemställer styrelsen, att för byggnader och reparationer måtte för budgetåret 1927—1928 utöver det ordinarie anslaget, 500,000 kronor, anvisas ett extra förstärkningsanslag av 870,000 kronor.

Sedermera har byggnadsstyrelsen med skrivelse den 24 november 1926 överlämnat plan rörande nödvändiga restaureringsarbeten å Kalmar och Läckö slott under budgetåret 1927—1928 samt härom anført:

En dylik plan hade på styrelsens uppdrag uppgjorts beträffande Kalmar slott av professorn Martin Olsson samt beträffande Läckö slott av t. f. intendenten hos styrelsen Arland Noreen. Enligt nämnda plan komme de arbeten, som under budgetåret 1927—1928 skulle utföras vid Kalmar slott, att i huvudsak omfatta förbättring av takstolar och bjälklag inom den del av slottet, där den s. k. gröna salen vore belägen, och skulle arbetena å Läckö slott under nämnda tid avse istandsättande av slottskyrkan. Denna vore nämligen i mycket bristfälligt skick, och vore det av stort intresse för befolkningen i trakten, att denna lokal iordningställdes, så att den kunde användas för gudstjänstbruk.

Riksantikvarien hade i bilagda utlåtanden tillstyrkt utförandet av de sålunda föreslagna arbetena, vilka beräknades kosta i Kalmar slott 25,000 kronor och i Läckö slott likaledes 25,000 kronor. För genomförande av ifrågavarande plan erfordrades således 50,000 kronor eller samma belopp, som av styrelsen angavs i ovannämnda skrivelse av den 24 augusti 1926.

Enligt vad jag inhämtat, hava huvudsakligen följande arbeten å Kalmar och Läckö slott utförts eller äro avsedda att utföras med det för innevarande budgetår beviljade beloppet 50,000 kronor, nämligen å *Kalmar slott*: reparation och fogning av murarna vid ravelinen, östra och västra postejerna, vissa reparationsarbeten å vallarna och å huvudportalen, omläggning av stenläggningen å borggården ävensom konservering av vissa partier av målningen i rummen nr 87 (gröna salen) och 88 samt å *Läckö slott*: restaurering av rummen nr 157, 171, 179, 199, 209—215 och 217—221, en del arbeten i vissa källarutrymmen, utrensning av den s. k. fläskgraven samt rekonstruktion av ett gammalt pumpverk. Mot styrelsens plan för restaureringsarbeten å berörda slott under nästkommande budgetår har jag intet att erinra och tillstyrker därför, att för ändamålet ett belopp av 50,000 kronor avses för nämnda budgetår.

För byggnader och reparationer har byggnadsstyrelsen för budgetåret 1927—1928 äskat tillhopa 1,370,000 kronor, vilket innebär en ökning från det för innevarande budgetår tillgängliga beloppet, 1,100,000 kronor, med 270,000 kronor. Av denna ökning är större delen eller 195,000 kronor betingad av numera oundvikliga fasadreparationer å flera av kronans hus i Stockholm. Ehuru de rådande förhållandena ställa stora krav på sparsamhet i fråga om statens utgifter, finner jag mig med hänsyn till vad styrelsen

Departements-
chefen.

beträffande berörda fasadreparationer anført nödsakad tillstyrka, att för byggnader och reparationer för nästkommande budgetår anvisas anslag till högre belopp än nu är bestämt eller — inberäknat ovan av mig förordade belopp för restaurering av Kalmar och Läckö slott — 1,300,000 kronor. Från det sålunda förordade anslaget torde jämväl böra med högst 5,500 kronor bestridas kostnaderna för vissa ändringsarbeten för beredande av ökat lokalutrymme åt länsstyrelsen i Västernorrlands län, varom framställning den 12 juli 1926 gjorts av nämnda länsstyrelse.

Av berörda belopp, 1,300,000 kronor, torde 500,000 kronor böra beräknas såsom ordinarie anslag och återstoden eller 800,000 kronor anvisas såsom förstärkningsanslag. Beträffande sistnämnda belopp gör jag framställning under nästföljande punkt.

I riksstaten för budgetåret 1927—1928 torde alltså upptagas:

Byggnader och reparationer, *oförändrat ordinarie reservat*
tionsanslag kronor 500,000.

[36.] 7. **Förstärkning av anslaget till byggnader och reparationer.** Under åberopande av vad som anförts under nästföregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förstärkning av anslaget till byggnader och reparationer för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 800,000.

[37.] 8. **Yttre restaurering av Stockholms slott.** Med bifall till av Kungl. Maj:t gjorda framställningar i ämnet har riksdagen för yttre restaurering av Stockholms slott för tiden från och med år 1922 till och med budgetåret 1926—1927 anvisat tillhoppa 949,000 kronor, därav för sistnämnda budgetår 175,000 kronor.

Av anslagen för budgetåren 1925—1926 och 1926—1927 må, jämlikt medgivande av statsmakterna, högst 5,000 respektive 3,000 kronor tagas i anspråk för fortsatt bedrivande av kulturhistoriska undersökningar i samband med restaureringsarbetena.

Vid behandlingen år 1924 av frågan om anslag för ovanberörda restaureringsarbeten förutsattes, att den då återstående delen, 875,000 kronor, av det till 1,299,000 kronor beräknade totalkostnadsbeloppet för sagda arbeten skulle fördelas med 175,000 kronor å vart och ett av budgetåren 1924—1929.

I enlighet härmed äskar *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 31 augusti 1926 för ifrågavarande arbeten för budgetåret 1927—1928 ett anslag av 175,000 kronor. Då arbetenas fortsättande medförde behov av ytterligare kulturhistoriska undersökningar och då det visat sig, att berörda undersökningar icke kunde bringas till avslutning för dittills för detta ändamål tillgängliga medel, hemställer styrelsen om medgivande att av det sålunda äskade anslaget få i mån av behov för dessa undersökningars fortsättande disponera ett belopp av förslagsvis högst 3,000 kronor.

Jag anser mig böra förorda, att i enlighet med ovan omförmälda plan för anslags beviljande för ifrågavarande ändamål ett belopp av 175,000 kronor anvisas för budgetåret 1927—1928 och att en del av detta belopp må användas för fortsättande av förenämnda kulturhistoriska undersökningar. Därest riksdagen däremot icke uttalar någon erinran, läser Kungl. Maj:t alltså komma att medgiva, att av det anslag, som anvisas för restaureringsarbetena för nästkommande budgetår, ett belopp av högst 3,000 kronor må tagas i anspråk för omförmälda undersökningar.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för arbetena med yttre restaurering av Stockholms slott
för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag
av kronor 175,000.

[38.] 9. **Ändrings- och reparationsarbeten m. m. i Rosenhaneska huset och gamla kungshuset.** Genom beslut den 6 mars 1925 angående dispositionen av den nya ämbetsbyggnaden i kvarteret Kandidaten i Stockholm föreskrev Kungl. Maj:t, att i nämnda byggnad skulle beredas lokaler för vissa ämbetsverk och statsinstitutioner, bland dem generalstaben, vilken då disponerade det s. k. Rosenhaneska huset med adressnummer Birgerjarlstorg 10 å Riddarholmen.

Med skrivelse den 19 november 1925 framlade byggnadsstyrelsen ett förslag, enligt vilket statskontoret skulle förläggas till Rosenhaneska huset samt detta ämbetsverks lokaler i det s. k. gamla kungshuset med adressnummer Birgerjarlstorg 16 skulle användas till beredande av dels ökade utrymmen för de till denna byggnad jämväl förlagda Svea hovrätt och kammarkollegium och dels lokal åt krigshovrätten, och hemställde styrelsen, att för utförande av de för dessa ändamål erforderliga ändrings- och reparationsarbeten m. m. i Rosenhaneska huset och gamla kungshuset måtte för budgetåret 1926—1927 anvisas 198,000 respektive 320,000 kronor.

Berörda förslag föranledde emellertid icke framställning till 1926 års riksdag.

I skrivelse den 26 augusti 1926 har byggnadsstyrelsen meddelat, att generalstaben inflyttat i de nya lokalerna i ämbetsbyggnaden i kvarteret Kandidaten. Då Rosenhaneska huset alltså stode oanvänt, hemställde styrelsen om vidtagande av åtgärder för genomförande av ovanberörda, av styrelsen år 1925 framlagda förslag.

I sin ovanberörda skrivelse den 19 november 1925 erinrade *byggnadsstyrelsen* beträffande frågan om Rosenhaneska husets blivande användning till en början, att de s. k. byggnadssakkunniga i sitt betänkande den 18 mars 1925 angående ordnandet av statens byggnadsverksamhet i Stockholm framhållit önskvärdheten av att Rosenhaneska huset upplätes åt riksarkivet, därvid de sakkunniga tänkt sig, att byggnaden skulle ingå såsom förvaltningscentral i en arkivbyggnad, som skulle sträcka sig jämväl över de närliggande tomterna,

dels P. A. Norstedt & Söners fastighet och dels stadens tomt nr 7 i kvarteret Riddarholmen.

På byggnadsstyrelsens begäran har *riksarkivet* den 5 oktober 1925 avgivit yttrande över de sakkunnigas förslag till lösande av ämbetsverkets lokalfråga samt därvid i huvudsak anfört:

Skäl kunde anföras både för och emot att riksarkivet alltjämt, såsom de sakkunniga ansåge, borde vara förlagt på Riddarholmen. Den bästa lösningen av arkivets alltmör brännande lokalfråga vore uppförandet av en helt ny byggnad å för ändamålet lämplig tomt. Därest emellertid arkivet ansåges böra kvarstanna å Riddarholmen, syntes en kombination mellan arkivets nuvarande byggnad och den Norstedtska fastigheten vara den enda lösning, som kunde tänkas ifrågakomma, därest den kunde förbindas med tillräckliga utvidgningsmöjligheter. Rosenhaneska huset med sin givna särskilda form syntes svårigen kunna passa för ett riksarkiv med dess särskilda funktioner, och även om dessa svårigheter skulle kunna övervinnas genom en fullständig ombyggnad av huset, framträdde den så gott som oöverkomliga svårigheten att skapa en förbindelse mellan detta hus och arkivets nuvarande byggnad. Därtill komme, att ett överlåtande till riksarkivet av Rosenhaneska huset utan att Norstedtska fastigheten förvärvades för arkivet skulle i hög grad öka den brandfara, som arkivets belägenhet intill ett tryckeri innebure. Riksarkivet ansåge alltså, att en upplåtelse för närvarande till arkivet av Rosenhaneska huset saknade ändamål.

Byggnadsstyrelsen anför i anledning härav, att styrelsen för sin del måste finna beaktansvärt vad sålunda från riksarkivets sida anförts mot Rosenhaneska husets användning för arkivändamål. Då enligt vad riksarkivet framhållit det ej heller syntes vara nödvändigt, att riksarkivet kvarbleve å Riddarholmen, hade styrelsen låtit undersöka möjligheterna för annan användning av det Rosenhaneska huset. Styrelsen hade därvid uppmärksammat, att de byggnadssakkunniga ifrågasatt, att för Svea hovrätt skulle kunna i Rosenhaneska huset beredas provisoriska lokaler under avvaktan på väntad omläggning av processförfarandet vid de högre instanserna samt en ny byggnads uppförande på Kungsholmen. Under denna förutsättning skulle kammarkollegium och statskontoret, förlagda till det gamla kungshuset, därstädes erhålla erforderliga ökade utrymmen med respektive 15 och 4 rum. De övriga 12 av de av hovrätten lämnade rummen skulle provisoriskt upplåtas åt regeringsrätten och lagrådet.

I anledning av detta förslag har *Svea hovrätt* i skrivelse till byggnadsstyrelsen den 9 juni 1925 anfört bland annat följande:

Byggnadssakkunnigas betänkande gäve vid handen, att denna lösning av hovrättens lokalfråga vore ämnad att erhålla en allenast provisorisk karaktär. Såsom slutlig lösning tänkte sig de sakkunniga hovrättens förläggning till en byggnad, som i mitten av 1930-talet, då en processreform antoges vara genomförd, skulle uppföras å den till garnisonssjukhuset hörande tomten å Kungsholmen. Hovrätten saknade anledning att för närvarande inlåta sig på närmare uttalanden angående lämpligheten av en definitiv lösning av nyssnämnda art, ett spörsmål, som svårigen kunde bedömas, förrän närmare upplysning vunnits, huru överdomstolarnas organisation och verksamhets-

former kunde komma att gestalta sig efter genomförandet av en eventuell rättegångsreform; men hovrätten funne sig däremot böra framhålla, att det efter hovrättens uppfattning vore mindre sannolikt, att en genomgripande rättegångsreform skulle komma att genomföras inom en så snar framtid som de sakkunniga föreställt sig och att man alltså torde hava att utgå från att, om hovrätten nu skulle komma att förflyttas till det Rosenhaneska huset eller någon annan lokal, en dylik förläggning sannolikt skulle bliva av längre varaktighet än de sakkunniga förmodat och måhända mycket långvarig.

Vad beträffade det Rosenhaneska huset, ville hovrätten som sin mening uttala, att huset icke lämpade sig till lokal för hovrätten. Visserligen innehölle den del av byggnaden, som för det dåvarande disponerades av generalstaben och som närmast skulle ifrågakomma att upplåtas åt hovrätten, ett större antal rum än hovrätten disponerade, och golvytan skulle efter vad av sakkunnigbetänkandet framginge bliva ej oväsentligt större än den, varöver hovrätten för det dåvarande förfogade. Onekligt vore också, att generalstabens lokaler skulle för de tjänstemän i hovrätten, som över huvud icke eller endast delvis vore sysselsatta med kollegialt arbete, såsom fiskaler, notarier m. fl., erbjuda ett betydligt större utrymme än för det dåvarande av dem disponerades. Men, såvitt hovrätten kunde finna, skulle tillräckligt antal till sessionsrum lämpliga lokaler icke stå till buds för hovrättens 10 divisioner eller ens för det något reducerade antal, varmed man till äventyrs hade att räkna om ett eller annat år. När det gällde rum, där ett antal domstolsledamöter de flesta dagar i veckan skulle flera timmar i sträck med den mest spända uppmärksamhet följa föredragning av mål eller idka annat kollegialt arbete, måste man äga fog att i avseende å lokalernas rymlighet, ljus och luftighet ställa vissa särskilda krav, vilka helt visst motsvarades av några bland rummen i Rosenhaneska huset men knappast av så många, som skulle fordras för att fylla hovrättens behov. Fasthölle man därjämte, såsom sig borde, att sessionsrummen borde hava den be lägenhet, att fiskaler och notarier ofördröjligen vid kallelse skulle kunna inställa sig, att upplysningar från sekreterare, advokatfiskal, aktuarier och arkivarier skulle kunna inhämtas utan tidsutdräkt samt att akter och expeditioner från skrivbi träden eller lån av akter och böcker från arkiv och bibliotek kunde skyndsamt erhållas, fasthölle man allt detta, kunde med fog sägas, att det Rosenhaneska husets byggnadssätt och inredning med de större rummens förläggning till olika från varandra långt skilda delar av byggnaden icke vore ägnade att möjliggöra den ur nyssnämnda synpunkter önskade snabba förbindelsen mellan byggnadens olika delar. De antydda olägenheterna kunde visserligen i någon mån, men ingalunda fullständigt undanröjas genom anläggning av ett telefonsystem inom byggnaden och anställande av ett större antal expeditionsvakter. Den sålunda framhållna bristen å koncentration av sessionsrummen skulle i än högre grad göra sig gällande, om man för beredande av ökad tillgång på sessionsrum ville åt hovrätten upplåta jämväl de lokaler i Rosenhaneska huset, som nu disponerades av krigsarkivet. För övrigt torde, såvitt hovrätten kunde bedöma, de sessionsrum, som på nämnda sätt skulle stå att vinna, även med hänsyn till sin belägenhet i en åt en smal passage vettande del av huset böra anses såsom föga lämpliga för ändamålet. Skulle, såsom det ville synas av vissa uttalanden i byggnadssakkunnigas betänkande, det anses kunna ifrågakomma att i Rosenhaneska huset även förlägga krigshovrätten, komme en dylik anordning tydligen att framkalla ytterligare svårigheter.

På nu anförda grunder anser sig hovrätten böra ställa sig avvisande mot förslaget till hovrättens förflyttning till Rosenhaneska huset.

Hovrätten har därefter till granskning upptagit ett av byggnadssakkunniga framställt förslag till hovrättens förläggning till den förutvarande rådhusbyggnaden vid Riddarhustorget, men då lokalerna i denna byggnad vore otillräckliga och för övrigt olämpliga för hovrättsarbete, har hovrätten icke ansett detta förslag antagligt.

I stället har hovrätten undersökt lämpligheten och möjligheten för hovrätten att fortfarande hava sin verksamhet förlagd till gamla kungshuset. Härom anför hovrätten:

I avseende å hovrättens nuvarande lokaler i denna byggnad ville hovrätten framhålla, att, såvitt först anginge sessionslokalerna, flera av dem kunde sägas väl fylla de krav, som borde ställas på sådana rum. I fråga om ett eller annat av dem måste emellertid utrymmet anses vara något knappt tillmätt, och sedan antalet divisioner på senare tid ökats med två, hade det blivit nödvändigt att för dessa bereda sessionsrum i Rosenhaneska huset. Vad beträffade andra tjänstelokaler än sessionsrum, hade i sammanhang med personalens ökande lokalerna för fiskaler, notarier och skrivbiträden blivit otillräckliga.

En utväg att under förutsättning av hovrättens kvarblivande i kungshuset avhjälpa nu nämnda olägenheter skulle stå till buds, därest det låte sig göra att från kungshuset till Rosenhaneska huset förflytta ett annat av de verk, som nu vore förlagda i förutnämnda byggnad, nämligen statskontoret. Utan att göra anspråk på kompetens att uttala ett avgörande omdöme om lämpligheten av en sådan förflyttning ansåge hovrätten sig dock kunna framhålla, att, därest förslaget om det Rosenhaneska husets upplåtande åt riksarkivet skulle förfalla, denna byggnad torde erbjuda tillräckligt och eljest lämpligt utrymme åt ett mindre ämbetsverk sådant som statskontoret och tvivelsutan därutöver skulle kunna erbjuda plats för andra ämbetslokaler, i varje fall erforderliga rum för de båda institutioner, regeringsrätten och lagrådet, som enligt byggnadssakkunnigas förslag skulle provisoriskt förläggas i hovrättens nuvarande lokaler.

Bleve de av statskontoret för närvarande disponerade lokalerna lediga för annat ändamål, torde erforderlig utökning i kungshuset stå till buds såväl för hovrätten som för kammarkollegium. Hovrätten hade anledning till antagande, att det senare verkets utrymmesbehov skulle kunna behörfen tillgodoses genom dess övertagande av de 8 rum, som vore till finnandes i bottenvåningen av byggnadens södra flygel. Bleve statskontorets övriga lokaler upplåtna åt hovrätten, komme denna att i kungshuset förfoga över såväl fullt lämpliga sessionsrum för samtliga de 10 divisionerna som nödiga utrymmen i övrigt, utan att dock något slöseri med lokaler kunde sägas föreligga. Utan att ingå på mera detaljerade uttalanden om användningen av de särskilda rum, över vilka hovrätten efter genomförande av den sålunda förordade anordningen skulle disponera, ville hovrätten framhålla, att de två tornrummen i bottenvåningen jämte ett annat rum i samma våning lämpligen kunde användas till sessionsrum och vissa andra av de nytillkomna rummen upplåtas åt fiskalerna, varigenom möjlighet skulle beredas att i de övre våningarna vinna erforderligt utrymme för notarier och skrivbiträden. Andra alternativ vore emellertid tänkbara.

Det ville synas, som om efter en lokalutvidgning sådan som den nu av hovrätten ifrågasatta hovrätten, även i händelse av dess eventuella omdaning till en apellationsdomstol med muntlig partförhandling, skulle kunna kvarstanna i kungshuset och den av byggnadssakkunniga tillämnade byggnaden å Kungsholmen alltså bliva överflödig. I alla händelser skulle hovrätten

ända fram till den ovissa tidpunkt, då en dylik omdaning till äventyrs bleve verklighet, hava utsikt att förbli i orubbad besittning av ändamålsenliga lokaler.

Med anledning av Svea hovrätts sålunda framförda förslag till disposition av gamla kungshuset hava kammarkollegium och statskontoret den 7 respektive den 24 augusti 1925 avgivit yttranden.

Kammarkollegium har därvid huvudsakligen anfört följande:

Byggnadssakkunniga hade uppskattat kollegii lokalbehov till 43 tjänsterum, d. v. s. 16 rum utöver de av kollegium då disponerade 27 rum. Genom uppdelning av några större rum uppginge rumsantalet numera till 30. Efter den på senare tid viktiga betydliga inskränkningen av extra personal kunde kollegium icke göra anspråk på hela den tillökning, som byggnadssakkunniga föreslagit, men vore kollegium fortfarande i behov av betydligt ökat utrymme såväl till arbetsplatser för tjänstemän som till förvaring av den alltfort växande mängden av arkivalier. 38 rum vore det minimum av lokalutrymme, som med den nuvarande tjänstepersonalen vore erforderligt för ämbetsverket, och hade därvid icke tagits hänsyn till vissa andra om icke trängande men dock mycket legitima behov, såsom särskilt mottagningsrum för generaldirektören och särskilt biblioteksrum. Under förutsättning, att verkligt behov föreläge för hovrätten att taga i anspråk den övriga delen av kungshuset, ansåge kollegium sig emellertid kunna inskränka sina anspråk till ytterligare 8 rum utöver de nu disponerade. Av de planritningar, varå hovrättens förslag åskäddliggjorts, framginge, att kollegium skulle med bibehållande av sina nuvarande tjänstelokaler av statskontorets tjänsterum erhålla de i husets södra flygel belägna 7 rummen (nr 37, 38, 39, 41, 42, 46 och 46 $\frac{1}{2}$) jämte korridor och källarutrymme. För att erhålla en tillökning av minst 8 rum borde emellertid lämpligen det i bottenvåningen belägna rummet nr 45 jämväl upplåtas åt kollegium.

Ifrågavarande lokalers upplåtande åt kollegium skulle, förutom givetvis medförande en nödvändig tillökning i antalet arbetsrum, möjliggöra en önskvärd koncentration av arbetsplatserna för kollegii arkivtjänstemän och förvaringsrummen för ämbetsverkets omfattande arkivalier, vilka senare på grund av otillfredsställande lokalförhållanden för närvarande förvarades spridda inom olika delar av ämbetsverkets lokaler såväl till men för deras behöriga vård som försvårande deras användning.

Kammarkollegium har därför uttalat sin fulla anslutning till det av hovrätten framlagda förslaget till gamla kungshusets disposition med av kollegium angiven modifikation.

Statskontoret har erinrat om en till chefen för finansdepartementet ställd skrivelse av den 28 maj 1925, däri statskontoret efter en redogörelse för ämbetsverkets trångboddhet och det trängande behovet av ökade utrymmen framhållit, att därest, på sätt byggnadssakkunniga föreslagit, Svea hovrätt skulle avflytta från gamla kungshuset, regeringsrätten och lagrådet icke borde förläggas dit utan ledigblivande lokaler i byggnaden borde fördelas mellan de två därstädes kvarvarande ämbetsverken, kammarkollegium och statskontoret.

I sin skrivelse den 24 augusti 1925 anför nu statskontoret beträffande hovrättens förslag i huvudsak:

Svea hovrätts förslag innebure, att statskontoret nu skulle överflyttas i provisoriska, för riksarkivet sedermera avsedda lokaler för att vid tidpunkten för hovrättens definitiva förflyttning åter taga sina förutvarande lokaler i gamla kungshuset i anspråk. Att detta skulle vara synnerligen opraktiskt och draga onödiga kostnader vore uppenbart. Då det behov av ökat lokalutrymme, som syntes förefinnas inom samtliga de tre ämbetsverk, vilka nu vore inrymda i gamla kungshuset, nödvändiggjorde, att något av verken lämnade byggnaden, vore det mest ändamålsenligt, att valet härvid fölle på det verk, som enligt den uppgjorda planen i alla händelser i sinom tid skulle flytta från huset, nämligen hovrätten. Statskontoret måste emellertid även av andra skäl på det bestämdaste motsätta sig den ifrågasatta förflyttningen. Lokalerna i det Rosenhaneska huset, förlagda i två våningar i långt utdragna smala flyglar med många genomgångsrum, vore givetvis ur kommunikationssynpunkt särskilt ofördelaktiga.

Därest hovrätten skulle tills vidare kvarstanna i gamla kungshuset, vore det tvingande nödvändigt, att det oaktat ökade lokaler snarast möjligt ställdes till statskontorets förfogande. Statskontoret föreställde sig, att detta lämpligast kunde ske så, att hovrätten, som redan hade en del av sina lokaler i det Rosenhaneska huset, vid generalstabens flyttning erhöle ökade utrymmen därstädes och i stället till statskontoret avstode några av sina rum i gamla kungshuset. Om detta icke läte sig genomföras, återstode icke annan utväg än att statskontoret finge disponera en del rum i Rosenhaneska huset samt att genomgång öppnades i gamla kungshuset från statskontorets nuvarande lokaler till hovrättens ingång för att möjliggöra en lättare förbindelse med den eller de i Rosenhaneska huset förlagda avdelningarna av ämbetsverket. För statskontoret skulle en sådan splittring av verket visserligen vara behäftad med olägenheter, men vore dock som ett provisorium att föredraga framför de nuvarande otillfredsställande förhållandena liksom även framför en förflyttning av hela ämbetsverket till en för detsamma otjänlig byggnad.

För undanröjande av de av statskontoret sålunda påvisade olägenheterna vid ämbetsverkets förläggning till Rosenhaneska huset har inom byggnadstyrelsen uppgjorts ett nytt förslag, vari man särskilt inriktat sig på ett mera genomfört korridorsystem, och har statskontoret i anledning härav i skrivelse den 5 november 1925 huvudsakligen anfört följande:

Det nya förslaget innebure givetvis betydande förbättringar. Sålunda skulle jämväl det centrala partiet i byggnadens tredje våning, som förut reserverats för andra ändamål, disponeras av statskontoret. De inre förbindelserna skulle underlättas genom anordnande av korridorsystem samt rumsindelningen genomgående omändras med hänsyn till lokalbehovet för ämbetsverkets olika avdelningar. Kvar måste dock alltid stå den allmänna anmärkningen, att på grund av byggnadens plan kommunikationsförhållandena för ett ämbetsverk av statskontorets typ bleve besvärande. Vidare hade varit lämpligt, att något reservutrymme kunnat beredas på några håll inom verket för att möjliggöra en eventuell utvidgning av en eller ett par avdelningar utan någon allmän omdisposition av lokalerna. En del av rummen, särskilt i flyglarna, syntes även väl knappt tilltagna, då de vore avsedda för flera tjänstemän. Byråcheferna, liksom byrådirektören, torde även med fog kunna göra anspråk på något större rum. Den nu på sina håll något för starka hoppressningen av lokalerna skulle kunna undvikas, om jämväl östra flygelns övre del finge disponeras, eventuellt om den entresolerades med avstående av den nedre delen. Slutligen borde påpekas, att utöver de

lokaler, som å ritningarna angivits, behövdes sådana för riksräkenskapsverkets revision av statskontorets räkenskaper, vilken revision ägde rum inom statskontoret, samt för arkiv, vilka dock torde kunna få plats på vinden, respektive i bottenvåningen. Vid det noggrannare övervägande av ärendet, som borde föregå fastställandet av ett definitivt ombyggnadsförslag, kunde det givetvis visa sig, att vissa smärre ändringar i den preliminära planen lämpligen borde företagas, och förutsatte statskontoret, att sådana önskemål bleve beaktade.

Då statskontoret ingått i granskning av ritningarna, ville statskontoret med styrka betona, att detta icke innebure något frångående av ämbetsverkets förut hävdade uppfattning, att någon flyttning av statskontoret från dess av ålder innehavda lokaler i kungshuset icke borde ifrågakomma. Statskontoret erinrade ånyo om byggnadsakkunnigas förslag att samla överdomstolarna i ett gemensamt komplex i och omkring nuvarande garnissonssjukhuset med ett till samtliga institutionernas tjänst stående centralt juridiskt bibliotek. Det syntes även statskontoret, som om mycket talade för en dylik koncentration av överdomstolarna. Förslaget hade, såvitt statskontoret hade sig bekant, ännu icke blivit officiellt behandlat och sålunda än mindre dess lämplighet vederlagd. Det torde därför få anses fullt berättigat att såsom sannolikt utgå från att hovrätten i sinom tid komme att hänvisas till nya lokaler, och under sådan förutsättning vore det uppenbarligen mest ändamålsenligt, att, om något av de tre i kungshuset förlagda ämbetsverken av utrymmesskäl måste avflytta från fastigheten, valet härvid fölle på hovrätten. För frågans allsidiga utredning vore det enligt statskontorets åsikt nödvändigt, att förslag även utarbetades till hovrättens inrymmande i Rosenhaneska huset i avvaktan på den definitiva lösningen av dess lokalfråga. Såvitt statskontoret kunde bedöma, borde det för hovrätten erforderliga antalet sammanträdesrum väl kunna anordnas inom den ifrågavarande byggnaden.

Byggnadsstyrelsen anför nu, att med anledning av vad statskontoret uttalat rörande behovet av lokaler för riksräkenskapsverkets revision av statskontorets räkenskaper samt för arkiv i förslaget för det förstnämnda ändamålet anordnats ett rum i vindsvåningen, varjämte arkivlokaler avsetts skola beredas i bottenvåningen. Därjämte framhåller styrelsen, att styrelsen vid uppgörande av ifrågavarande förslag tänkt sig, att krigsarkivet tills vidare skulle bibehålla sina nuvarande lokaler i bottenvåningen och våningen två trappor upp.

Härefter anför styrelsen:

Vid en slutlig prövning av frågan om användandet av det Rosenhaneska huset, sedan generalstaben därifrån avflyttat, hade byggnadsstyrelsen kommit till följande uppfattning.

Såsom styrelsen ovan antytt, funne styrelsen vad från riksarkivets sida anförts mot byggnadens användning för riksarkivets ändamål värt beaktande. Då riksarkivet gjorde gällande, att ett oundgängligt behov ingalunda föreläge, att riksarkivet skulle vara förlagt i omedelbart grannskap till Kungl. Maj:ts kansli och förvaltningsmyndigheterna i övrigt, syntes skäl icke föreligga att reservera det Rosenhaneska huset för riksarkivets behov, allra helst anmärkningar med fog kunde framställas mot byggnadens lämplighet för detta speciella ändamål såväl med hänsyn till byggnadens beskaffenhet i och för sig som till dess läge. Då det gällt att söka annan användning för byggnaden, hade det givetvis legat närmast till hands att genom densammans utnyttjande söka bereda ökade utrymmen för något av de tre i grannbyggnaden, det gamla kungshuset, förlagda ämbetsverk, vilka samtliga

hade behov av lokalutvidgning. Såsom ovan omförmäts hade emellertid vart och ett av dessa tre verk motsatt sig att avflytta. Det från hovrättens sida anförda skälet mot hovrättens förflyttning, nämligen svårigheten att i Rosenhaneska huset anordna tillräckligt antal lämpliga sessionsrum, syntes byggnadsstyrelsen avgörande. Dessutom vore att märka, att nödvändigheten att anordna korridorsystem för att undvika genomgångsrum inkräktade på utrymmet i det Rosenhaneska huset i sådan grad, att det därstädes tillgängliga utrymmet bleve otillräckligt för hovrätten, för såvitt ej bottenvåningen också toges i bruk. Denna våning vore emellertid mycket låg och mörk och vore föga tjänlig till ämbets- och tjänsterum, varför denna i alla senare förslag tänkts reserverad för arkivändamål. Kammarkollegium hade stora arkivlokaler förlagda i kammarrättens hus, och ämbetsverkets avlägsnande därifrån till Rosenhaneska huset skulle givetvis vara till olägenhet. Härtill komme, att kammarkollegium redan från början skulle bliva mycket trångbott i det Rosenhaneska huset och möjlighet till reservlokaler för framtida utvidgningar torde knappast förefinnas. Efter vad byggnadsstyrelsen kunde finna syntes därför vara lämpligast, att statskontoret, som hade behov av mindre utrymme än vare sig hovrätten eller kammarkollegium, förlades till Rosenhaneska huset. Någon annan användning för statsändamål av denna byggnad kunde styrelsen i varje fall för närvarande icke föreslå.

Sedan statskontoret inflyttat i Rosenhaneska huset, skulle ämbetsverkets lokaler i gamla kungshuset uppdelas mellan de kvarboende Svea hovrätt och kammarkollegium på sätt bilagd planritning utvisade. Såsom härav framginge skulle det ovan omtalade rummet nr 45 tilldelas kammarkollegium.

Enligt de byggnadssakkunnigas betänkande disponerade krigshovrätten för närvarande 7 rum i Fredrikshov med en sammanlagd nyttig golvyta av 228 kvadratmeter samt en vaktmästarbostad om 1 rum och kök (28 kvadratmeter). De sakkunniga hade påpekat, att krigshovrätten, som vore en avdelning av Svea hovrätt, borde, om utrymme funnes, hava sina lokaler i omedelbart samband med hovrätten. Olägenheterna av denna splittring av hovrätten på två från varandra avlägset belägna ställen i staden vore så pass kännbara, att de, så snart omständigheterna det medgäve, borde undanröjas och hovrättens båda avdelningar sammanföras inom en byggnad. Enligt vad nu från hovrättens sida under hand meddelats byggnadsstyrelsen, skulle utrymme kunna beredas krigshovrätten inom hovrättens lokaler i kungshuset, sedan desamma utvidgats enligt det nu föreliggande förslaget. Krigshovrätten skulle nämligen kunna använda någon av Svea hovrätts sessions-salar, och i stället för de övriga rum, krigshovrätten nu disponerade i Fredrikshov, såsom rum för krigshovrättsrådet, överkrigsfiskalen, amanuens, skrivbiträde och bibliotek samt vaktrum, skulle endast erfordras ett särskilt rum för överkrigsfiskalen och, om möjligt, ett mindre rum för krigshovrättsrådet, under det att övriga tjänstemän skulle kunna på lämpligt sätt anvisas arbetsplatser i hovrättens lokaler i övrigt.

Vad slutligen regeringsrätten och lagrådet beträffade, syntes dessa lämpligen kunna kvarbliva i egendomen nr 1 i kvarteret Lejonet, och hade styrelsen utgått härifrån vid uppgörande av sitt förslag till dispositionen av nämnda fastighet.

Efter genomförandet av det sålunda uppgjorda förslaget till lokaldispositioner i kungshuset och det Rosenhaneska huset ställde sig en jämförelse mellan Svea hovrätts, kammarkollegii och statskontorets lokalinnehav före och efter förändringen sålunda:

	Nuvarande lokaldisposition		Lokaldisposition efter utvidgningen	
	Antal rum	Golvyta i kvm.	Antal rum	Golvyta i kvm.
Svea hovrätt (med krigshovrätten)	31	¹ 1,243	42	² 1,522
Kammarkollegium	30	1,060	38	1,324
Statskontoret	20	692	43	1,123

I samband med de av den förändrade lokaldispositionen i gamla kungshuset betingade ändringsarbetena ville byggnadsstyrelsen föreslå, att värmeledning anordnades i hela egendomen, varjämte byggnaden borde underkastas erforderlig in- och utvändig reparation.

Slutligen meddelar byggnadsstyrelsen, att kostnaderna för inredningsarbeten i Rosenhaneska huset beräknats till 198,000 kronor samt för anordnande av värmeledning och för övriga arbeten i gamla kungshuset till 320,000 kronor. Av sistnämnda belopp skulle 125,000 kronor belöpa på införande av värmeledning.

Det synes mig uppenbart, att en så avsevärd tillgång på ämbetslokaler, som Rosenhaneska huset utgör, icke bör stå utan användning utan snarast möjligt utnyttjas, helst ett starkt behov av vidgade utrymmen föreligger för flera ämbetsverk. Åtgärder i sådant syfte torde därför böra utan dröjsmål vidtagas, även om därigenom ganska avsevärda och under rådande förhållanden kännbara utgifter måste åsamkas statsverket.

I sin stora plan rörande tillgodoseendet av statens lokalbehov i Stockholm hava byggnadssakkunniga föreslagit, att Rosenhaneska huset skulle disponeras av riksarkivet. Onekligt är, att detta ämbetsverk är i stort behov av lokalutvidgning. Emellertid kan det ifrågasättas, huruvida det är nödvändigt, att riksarkivet är förlagt å Riddarholmen, helst arkivets nuvarande byggnad är mindre lämplig för sitt ändamål. Men även om riksarkivet anses böra kvarstanna å Riddarholmen, skulle en utvidgning av dess lokaler med Rosenhaneska huset, eventuellt också med en intill liggande byggnad, knappast utgöra någon lycklig lösning av arkivets lokalfråga, då Rosenhaneska huset i sitt nuvarande skick icke kan anses tjänligt som lokal för ett enligt moderna fordringar anordnat riksarkiv och även efter en genomgripande och dyrbar omdaning likväl skulle vara olämpligt på grund av svårigheten att anordna tillfredsställande förbindelse med riksarkivets nuvarande byggnad.

En lösning av riksarkivets lokalfråga torde alltså icke böra innefatta Rosenhaneska husets användning för sådant ändamål och detta så mycket mindre, som berörda byggnad sannolikt skulle komma att i avvaktan på nämnda frågas avgörande stå obegagnad en avsevärd tid framåt. Däremot erbjuder sig nu ett lämpligt tillfälle att medelst sagda byggnad tillgodose det trängande behov av större lokaler, som otvivelaktigt föreligger för de i det närbelägna gamla kungshuset inrymda ämbetsverken Svea hovrätt,

Departementets
chefen.

¹ Svea hovrätt; därav 90 kvm. i Rosenhaneska huset.

² Svea hovrätt med krigshovrätten.

kammarkollegium och statskontoret. Det bästa sättet att ordna denna fråga torde vara, att ett av dessa verk avflyttar till Rosenhaneska huset och det därigenom ledigblivna utrymmet i gamla kungshuset fördelas mellan de två övriga verken. Beträffande frågan om vilket av dessa verk som bör avflytta synes mig utredningen i ärendet giva vid handen, att Rosenhaneska huset genom bristen på erforderligt antal lämpliga sessionsrum och genom sin rumsplan i övrigt icke utgör någon tjänlig lokal för Svea hovrätt. Då det lär dröja en avsevärd tid, innan en mera genomgripande omläggning av processförfarandet i vårt land kommer till stånd, skulle förläggning av hovrätten till nämnda byggnad, som möjligen kunde vara försvarlig, om det gällde allenast en kort tid, vara mindre välbetänkt. Jämväl för kammarkollegium skulle en förflyttning till Rosenhaneska huset medföra olägenheter, därigenom att avståndet till ämbetsverkets arkivlokaler i kammarrettens hus ökades. För båda de nu nämnda verken gäller dessutom, att Rosenhaneska huset näppeligen skulle erbjuda tillräckliga lokaler. Däremot synes Rosenhaneska husets upplåtande och inredande i enlighet med byggnadsstyrelsens senast utformade förslag till lokal för statskontoret icke förorsaka detta ämbetsverk svårigheter av nyss angiven art och därigenom skulle uppenbarligen vinnas en betydande förbättring av verkets nuvarande olidliga lokalförhållanden. Härtill kommer, att genom statskontorets avflyttning från gamla kungshuset beredes möjlighet för Svea hovrätt att för alla sina avdelningar — krigshovrätten däri inberäknad — vilka för närvarande äro förlagda på tre olika ställen inom huvudstaden, erhålla tillräckliga utrymmen inom samma byggnad samt att kammarkollegium med erforderlig utvidgning av sina lokaler kan kvarstanna i önskvärd närhet av sina arkivlokaler. På grund av vad sålunda anförts anser jag mig böra förorda, att Rosenhaneska huset och gamla kungshuset disponeras i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag.

Ett genomförande av berörda förslag förutsätter givetvis åtskilliga ändrings- och inredningsarbeten i nämnda byggnader, liksom det torde bliva nödvändigt att i samband därmed i dessa gamla byggnader företaga en modernisering särskilt av uppvärmningsanordningarna. Då kostnaderna för dessa arbeten, för Rosenhaneska huset 198,000 kronor och för gamla kungshuset 320,000 kronor, synas avsevärda, har jag ansett mig böra undersöka möjligheten att kunna nedbringa desamma. I sådant hänseende må erinras, att den plan rörande förändrad disposition av vissa utrymmen i ämbetsbyggnaden i kvarteret Kandidaten, som av 1926 års riksdag lämnats utan erinran och av Kungl. Maj:t godkänts den 16 april 1926, förutsatte, att de arkivlokaler, som icke kunnat beredas krigsarkivet i nämnda ämbetsbyggnad, skulle anordnas i Rosenhaneska huset huvudsakligen i bottenvåningen och i östra flygeln två trappor upp, såsom byggnadsstyrelsen vid framläggande av sitt nu förevarande förslag även ifrågasatt. Enligt vad som meddelats mig från byggnadsstyrelsen skulle genom utbyte av de för statskontoret avsedda arkivlokalerna i bottenvåningens västra flygel mot krigsarkivets nyssnämnda utrymmen i östra flygeln två trappor upp ävensom genom att ur förslaget utesluta inredandet även tidigare

planerad expeditionsvaktsbostad vissa ändringsarbeten bortfalla och därigenom kostnaderna för arbetena i Rosenhaneska huset kunna nedbringas till 159,000 kronor. Då härigenom skulle vinnas en önskvärd koncentration av de båda ämbetsverkens lokaler samt en icke oväsentlig kostnadsbesparing, torde nu ifrågavarande ändringsarbeten böra utföras i enlighet med en sålunda ändrad plan. Beträffande arbetena i gamla kungshuset har någon nedsättning i kostnaderna icke kunnat ställas i utsikt. Emellertid må framhållas, att vid genomförandet av dessa arbeten betydande utrymmen i kungshusets båda källarvåningar bliva användbara som arkivlokaler, vilka, på sätt de vid byggnadsstyrelsens framställning fogade ritningarna närmare utvisa, äro avsedda för hovrätten, kammarkollegium, riksarkivet och byggnadsstyrelsen.

De av mig sålunda förordade arbetena i Rosenhaneska huset torde böra bedrivas så, att statskontoret kan inflytta dit omkring den 1 april 1928. Hela det för nämnda arbeten erforderliga beloppet, 159,000 kronor, måste därför anvisas för budgetåret 1927—1928. Efter nyssnämnda tidpunkt skulle arbetena i gamla kungshuset vidtaga, i första hand i de av statskontoret utrymda lokalerna. Till följd av det dagliga arbetet i hovrätten måste de ändrings- och reparationsarbeten, som beröra dess lokaler, utföras i en mera långsam takt samt i större utsträckning huvudsakligen på sommaren, då några av hovrättens divisioner åtnjuta ferier. På grund härav erfordras under nästkommande budgetår för kungshuset endast ett mindre belopp, förslagsvis 20,000 kronor, för arbetenas påbörjande.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels för ändrings- och reparationsarbeten m. m. i Rosenhaneska huset för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 159,000;

dels ock för påbörjande av dylika arbeten m. m. i gamla kungshuset för samma budgetår anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 20,000.

[39.] 10. **Förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län.** I skrivelse den 4 december 1923 framlade byggnadsstyrelsen förslag om istandsättande av den gamla residensbyggnaden i Härnösand, vari lantmäterikontoret i Västernorrlands län provisoriskt inrymts, till bostad åt landshövdingen i länet samt i samband därmed om anordnande av nya provisoriska lokaler för lantmäterikontoret inom det i Härnösand belägna ofullbordade kasernetablissemanget.

I statsverkspropositionen till 1924 års riksdag anförde dåvarande departementschefen, att, enligt vad han inhämtat, den gamla residensbyggnaden ur brandsäkerhetssynpunkt icke vore tillfredsställande, vadan byggnaden för det dåvarande icke kunde anses erbjuda tjänliga lokaler för lantmäterikontoret. Dessutom vore tak och bjälklag behäftade med röta. Då emellertid kostnaderna för ifrågavarande omflyttningar syntes betydande och då därtill vissa underhandlingar med Härnösands stad måste äga rum, ansåge

sig departementschefen icke kunna föreslå avlåtande av proposition i ämnet till 1924 års riksdag. Vid sådant förhållande nödgades man fortfarande anlita den i och för sig otillfredsställande utvägen att, såsom sedan flera år tillbaka skett, förhyra bostad åt landshövdingen. I enlighet härmed beviljades av riksdagen anslag för sistnämnda ändamål för budgetåret 1924—1925.

Då berörda underhandlingar vid början av 1925 års riksdag icke slutförts, äskades och anvisades av sagda riksdag anslag till förhyrande av bostad åt landshövdingen jämväl för budgetåret 1925—1926.

I skrivelse den 25 augusti 1925 meddelade byggnadsstyrelsen, att omförmälda underhandlingar lett till ett förslag till överenskommelse angående viss på grund av residensbyggnadens användning såsom landshövdingbostad erforderlig reglering av tomtområdet omkring byggnaden, vilket förslag den 21 augusti 1925 med vissa smärre ändringar godtagits av stadsfullmäktige i Härnösand. Styrelsen framlade ett delvis av berörda avtal föranlett ändrat förslag till residensbyggnadens anordnande till landshövdingbostad, varjämte styrelsen hemställde om anvisande av medel för genomförande av detta förslag ävensom för anordnande av provisoriska lokaler för lantmäterikontoret i ovannämnda kasernetablissemang.

I nästlidet års statsverksproposition förklarade sig departementschefen bland annat med hänsyn till att frågan rörande omförmälda kasernetablissemangs användande för lantmäterikontoret icke syntes fullt utredd icke böra förorda framläggande av förslag i ämnet till 1926 års riksdag. I anslutning härtill föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att även för budgetåret 1926—1927 anvisa medel till förhyrande av bostad åt landshövdingen.

I anledning härav hemställdes i två inom riksdagen väckta likalydande motioner (I: 157 och II: 154), att anslag för budgetåret 1926—1927 måtte anvisas för genomförande av det av byggnadsstyrelsen år 1925 framlagda förslaget.

Riksdagen (skrivelse nr 6 A punkt 41) fann åtgärder inom den närmaste tiden tarvas för residensbyggnadens restaurering och inredande till landshövdingbostad men ansåg, att, innan närmare beslut om byggnadsplanens genomförande fattades, vissa pågående detaljutredningar borde slutföras, däribland frågan om lantmäterikontorets förflyttning till omförmälda kasernetablissemang. På grund härav anvisade riksdagen medel till förhyrande av landshövdingbostad jämväl för budgetåret 1926—1927.

Sedan ovanberörda kasernetablissemang förutsatts i dess helhet komma till användning för annat ändamål, har byggnadsstyrelsen efter verkställd utredning med skrivelse den 28 oktober 1926 framlagt ett förslag, enligt vilket för lantmäterikontoret skulle uppföras en flygelbyggnad å landsstatshusets tomt, och har styrelsen hemställt, att för bestridande av kostnaden, 188,000 kronor, för nämnda byggnad samt för gäldande av ersättning till Härnösands stad för visst servitut måtte för budgetåret 1927—1928 anvisas sammanlagt 191,240 kronor. Därjämte har byggnadsstyrelsen hemställt, att

för nämnda budgetår måtte anvisas ett anslag av 203,750 kronor, varav 187,500 kronor för istandsättande i enlighet med förenämnda, år 1925 framlagda förslag av residensbyggnaden till bostad åt landshövdingen m. m., 5,000 kronor till ersättning åt Härnösands stad i anledning av ovan omförmälda tomtreglering samt 11,250 kronor för av sagda tomtreglering betingad upprensning av segelrännan utanför residenstomten.

I detta sammanhang får jag vidare meddela, att byggnadsstyrelsen med skrivelse den 28 oktober 1926 framlagt förslag till uppförande av en ny byggnad jämväl för lantmäterikontoret i Jämtlands län samt hemställt, att för ändamålet måtte för budgetåret 1927—1928 anvisas 202,000 kronor.

Uppenbarligen är det önskvärt, att den gamla residensbyggnaden i Härnösand snarast möjligt istandsättes till bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län och att lantmäterikontoret i nämnda län erhåller lämpligare lokaler annorstädes. Såsom av det föregående framgår, har även riksdagen uttalat sig i sådan riktning. Av den utav byggnadsstyrelsen framlagda utredningen inhämtas, att trängande behov av förbättrade lokaler föreligger för lantmäterikontoret i Jämtlands län.

Departements-
chefen.

Emellertid är frågan om beredande av nya lokaler åt dessa lantmäterikontor i viss mån beroende av huru tanken på att inrätta ett landsarkiv för Norrland kommer att förverkligas. I denna fråga lär riksarkivet komma att framlägga ett förslag, avseende inrättande av ett landsarkiv i Härnösand jämte ett länsarkiv för Jämtlands län i Östersund. Med detta förslag äger lantmäterikontorens lokalfråga samband på det sätt, att en icke oväsentlig kostnadsbesparing möjligen skulle kunna vinnas genom att till gemensamma byggnader förlägga såväl lantmäterikontor som arkivlokaler. Behov av ytterligare utredning härom föreligger dock. Vid nu angivna förhållanden har jag icke ansett mig kunna tillstyrka, att de framlagda förslagen till uppförande av särskilda byggnader för lantmäterikontoren i Västernorrlands och Jämtlands län nu underställas riksdagen. Härav följer, att jämväl med frågan om residensbyggnadens i Härnösand istandsättande till landshövdingbostad måste tills vidare anstå.

Då sålunda den för landshövdingen i Västernorrlands län förhyrda bostaden alltjämt lär bli behövlig, torde i enlighet med länsstyrelsens i nämnda län framställning den 10 september 1926 anslag för ändamålet böra anvisas för budgetåret 1927—1928 till samma belopp, varmed hyran för berörda bostad enligt nu gällande hyresavtal utgår för tiden från och med den 1 oktober 1926 till och med den 30 september 1927, eller 7,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 7,000.

[40.] 11. **Restaurering av Malmöhus slott.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har nästlidet års riksdag godkänt ett förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Malmö stad, å andra sidan, angående disposition av Slottsholmen i Malmö m. m. Berörda avtal innebär bland annat, att staten upplåter de å Slottsholmen i Malmö uppförda s. k. historiska byggnaderna eller Malmöhus slott till Malmö stad att användas till museum. För detta ändamål skola nämnda byggnader restaureras ut- och invändigt samt iordningställas till museum i huvudsaklig överensstämmelse med ett av länsarkitekten N. Blanck i augusti månad 1925 upprättat förslag. De egentliga restaureringsarbetena skola utföras på statens bekostnad, medan övriga arbeten skola bekostas av staden. För påbörjande av restaureringsarbetena, vilka beräknats draga en kostnad av 312,000 kronor, har riksdagen för budgetåret 1926—1927 anvisat 50,000 kronor.

Genom beslut den 9 april 1926 har Kungl. Maj:t bland annat godkänt ovanberörda avtal samt bemyndigat byggnadsstyrelsen att i samarbete med riksantikvarien och Malmö stad låta i huvudsaklig överensstämmelse med ovanberörda förslag utföra arbeten för restaurering av Malmöhus slott för en kostnad för statsverket av högst 312,000 kronor, varjämte ovan omförmälda anslag å 50,000 kronor ställts till styrelsens förfogande.

I skrivelse den 9 december 1926 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att för fortsättande av ifrågavarande restaureringsarbeten måtte för budgetåret 1927—1928 anvisas 100,000 kronor. Till stöd härför har styrelsen anfört:

Med skrivelse den 29 augusti 1926 hade länsarkitekten Blanck till byggnadsstyrelsen överlämnat förslag till de arbeten, som borde komma till utförande under budgetåret 1927—1928. Enligt detta förslag avsåges i första hand iordningställande av byggnadens yttre, vilket med hänsyn till byggnadens tillstånd vore i hög grad behöfligt, men även vissa inre arbeten, vilka lämpligen borde utföras i samband med de nyssnämnda, såsom till exempel nytt bjälklag över våningen 3 trappor upp, vore medtagna för att ej arbetsplanen skulle förryckas. Det sålunda nu framlagda förslaget hänförde sig till det förslag till restaureringen i sin helhet, som legat till grund för statsmakternas beslut i frågan.

Kostnaderna för de nu föreslagna arbetena belöpte sig till sammanlagt 150,000 kronor. Häri inginge emellertid även de arbeten, som vore beräknade att utföras under budgetåret 1926—1927 och vartill alltså anslag redan anvisats. Det hade emellertid visat sig lämpligast att till våren 1927 uppskjuta det huvudsakliga av dessa arbeten och utföra dem i samband med de för budgetåret 1927—1928 avsedda arbetena. För sistnämnda budgetår erfordrades alltså ett ytterligare anslag av 100,000 kronor.

Det nu föreliggande förslaget till åtgärder för budgetåret 1927—1928 hade granskats av t. f. riksantikvarien T. J. Arne, som i skrivelse till styrelsen den 9 december 1926 förklarat sig intet hava att erinra i fråga om detsamma utöver vad riksantikvarien framhållit i sitt yttrande rörande förslaget till slottets restaurering i sin helhet den 9 december 1925.

Byggnadsstyrelsen hade för sin del icke något att erinra mot förslaget i fråga.

Departements-
chefen.

Mot byggnadsstyrelsens förslag till utförande av restaureringsarbeten å Malmöhus slott under senare delen av innevarande budgetår samt under

budgetåret 1927—1928 har jag intet att erinra och får därför tillstyrka, att för dessa arbetens utförande, utöver redan beviljade 50,000 kronor, för sistnämnda budgetår anvisas det av styrelsen begärda beloppet, 100,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för restaurering av Malmöhus slott för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av..... kronor 100,000.

[41.] 12. **Konservering av Bohus fästningsruin.** Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet har riksdagen för påbörjande av konserveringsarbeten å Bohus fästningsruin för budgetåret 1926—1927 anvisat ett extra reservationsanslag av 30,000 kronor.

Till grund för detta beslut lag ett av byggnadsstyrelsen framlagt förslag till konserveringsarbeten, fördelade i tre klasser, varav den första omfattade arbeten, som ansåges vara av särskilt angelägen och brådskande natur och vilka beräknades kunna utföras under loppet av tre år samt draga en sammanlagd kostnad av 143,700 kronor. Departementschefen ansåg emellertid, att man av sparsamhetsskäl borde begränsa sig till de arbeten, som voro av mest trängande natur, samt tillstyrkte därför anslag för ändamålet endast till belopp motsvarande kostnaderna för de i första klassen upptagna arbetena, dock avrundat till 150,000 kronor, vilket anslagsbelopp lämpligen kunde fördelas på fem år. Vad sålunda tillstyrkts bifölls av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Genom brev den 9 april 1926 har Kungl. Maj:t bemyndigat byggnadsstyrelsen att i samråd med riksantikvariern låta i huvudsaklig överensstämmelse med det av departementschefen sålunda förordade förslaget utföra konserveringsarbeten å Bohus fästningsruin ävensom ställt ovan omnämnda anslag av 30,000 kronor till styrelsens förfogande för ändamålet.

I skrivelse den 10 augusti 1926 har *byggnadsstyrelsen* anfört följande:

»I skrivelse till byggnadsstyrelsen den 4 augusti 1926 har nu kontrollanten för arbetena ifråga, arkitekten E. Lundgren, framlagt förslag till de arbeten, som enligt den av Kungl. Maj:t och riksdagen gillade arbetsplanen borde under budgetåret 1927—1928 komma till utförande för en kostnad ej överstigande 30,000 kronor.

Emellertid har arkitekten Lundgren i sin ovannämnda skrivelse meddelat, att under de redan utförda arbetenas gång påträffats rester av förut icke kända murpartier inom fästningen och att det med hänsyn härtill kunde ifrågasättas, huruvida icke den tidigare godkända arbetsplanen borde omläggas. Med anledning härav får byggnadsstyrelsen meddela, att det ännu icke kan med bestämdhet bedömas, i vilken omfattning en omläggning av berörda arbetsplan kan på grund av sålunda framhållna omständigheter vara påkallad, varför byggnadsstyrelsen, som under hand inhämtat riksantikvarierns mening i ärendet, icke finner sig för närvarande böra framlägga något förslag i sådant avseende. Emellertid vore det synnerligen önskvärt, om styrelsen erhöle befogenhet att i samråd med riksantikvariern vidtaga åtgärder från omnämnda arbetsplan, i den mån detta under arbetenas gång kan befinnas behöfligt och icke medför ökade kostnader.»

Styrelsen hemställer därför, att för arbetenas fortsättande måtte för budgetåret 1927—1928 anvisas 30,000 kronor ävensom att medgivande måtte lämnas styrelsen att i samråd med riksantikvarien vidtaga de avvikelser i den fastställda arbetsplanen, som under arbetenas gång kunna finnas erforderliga och icke öka kostnaderna.

Departements-
chefen.

Ehuru det givetvis vore önskvärt att kunna fullfölja ovanberörda plan för konserveringsarbetenas fortsättande, anser jag mig med hänsyn till det finansiella läget nödsakad föreslå, att berörda arbeten nu tillfälligtvis avbrytas i avvaktan på bättre tider. I avvidan på att arbetena åter kunna upptagas synes det vara skäl att undersöka, huruvida icke inom den landsända, som äger detta värdefulla minnesmärke, finnes något intresse för dess bevarande medelst frivilliga bidrag. Emellertid lär det bliva nödvändigt att anvisa ytterligare något belopp, så att de påbörjade konserveringsarbetena kunna föras fram till en sådan punkt, att redan nedlagda medel verkligen komma till avsedd nytta. Enligt vad jag inhämtat, torde för sådant ändamål ett belopp av 10,000 kronor vara tillräckligt.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för konserveringsarbeten å Bohus fästningsruin för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservations-

anslag av kronor 10,000.

[42.] 13. **Förbättrade lokaler för lantmäterikontoret i Uppsala län m. m.** I skrivelse den 23 mars 1920 hemställde *lantmäteristyrelsen*, att åtgärder måtte vidtagas för utvidgning av de lokaler, som lantmäterikontoret i Uppsala län disponerar i Uppsala slott. Styrelsen åberopade därvid en skrivelse från dåvarande förste lantmätaren i länet, vari anfördes huvudsakligen följande:

Berörda lokaler innehölle en golvyta om tillsammans 93 kvadratmeter, fördelad på fyra rum, förutom tambur. Lokalerna, som redan från början syntes hava tilltagits för små, hade sedermera blivit allt otillräckligare, så att kontorets samtliga rum — förste lantmätarens ej undantaget — måste tagas i anspråk för förvaring av arkivalier. Detta inverkade i hög grad menligt på arbetet i allmänhet men i synnerhet beträffande de göromål, som ovillkorligen krävde ostördhet. De förefintliga skåpen i lokalerna vore så strängt anlitade, att beträffande särskilt de för rullade kartor avsedda skåpen erforderlig plats för sedermera redovisade handlingar och kartor syntes i flera fall omöjliga kunna beredas. Lantmäterikontorets lokal kunde emellertid icke rymma större antal skåp än som redan funnes. Ett snart avhjälpande av den salunda rådande bristen på utrymme vore därför ett av behovet synnerligen påkallat önskemål.

Med anledning härav har *byggnadsstyrelsen* den 1 december 1926 avgivit utlåtande samt därvid anført:

Förutom till bostad för landshövdingen i Uppsala län disponerades Uppsala slott på sätt bilagda planritningar utvisade till tjänstelokaler för länsstyrelsen, landsarkivet och lantmäterikontoret därstädes, varjämte vissa lokaler disponerades av Uppsala museum, Uppsala läns hushållningssällskap,

Uppsala universitets arkiv och bibliotek samt av fängvårdsstyrelsen, under det att vissa utrymmen vore odisponerade. Med hänsyn till denna disposition av slottets utrymmen och de olika intressen, som gjort sig gällande vid försök till ändring härutinnan, hade viss svårighet förelägit att finna en lämplig utväg för tillgodoseendet av lantmäterikontorets behov av ökat utrymme, vilket behov byggnadsstyrelsen funnit vara oavvisligt.

Efter flera försök att ernå en lösning av denna lokalfråga föreläge nu ett förslag till vidtagande av vissa anordningar, varigenom lantmäterikontoret skulle vinna icke oväsentlig förbättring i sina lokalförhållanden. Detta förslag, som åskädliggjordes å bilagd planritning över en del av våningen i trappa upp i slottet, ginge ut på att rummen nr 101—106, 111 och 112, vilka för närvarande användes såsom bostäder för två expeditionsvakter, övertogs av lantmäterikontoret, som dessutom erhöle tillökning genom inredande av de nu obegagnade utrymmena nr 108, 109 och 110 a, under det att de rum, nr 96—100, som nu disponerades av lantmäterikontoret, inreddes till bostäder åt expeditionsvakterna.

Vid uppgörande av förslaget i det skick, det nu föreläge, hade hänsyn tagits till vissa av lantmäteristyrelsen i bilagd skrivelse den 22 oktober 1926 framställda önskemål. Vad särskilt beträffade den av lantmäteristyrelsen betonade nödvändigheten av att fönsteröppningarna i de för lantmäterikontoret avsedda nya utrymmena vidgades till samma bredd som fönstren i de nuvarande tjänstelokalerna, hade riksantikvarien förklarat sig icke hava något att däremot erinra, dock att ett fönster, det till rummet nr 103 och 106, borde bibehållas i sitt nuvarande skick.

I berörda skrivelse hade lantmäteristyrelsen slutligen uttalat den meningen, att det föreliggande förslaget med hänsyn till belysnings- och uppvärmningsförhållanden ej vore helt tillfredsställande, men hade lantmäteristyrelsen till följd av vikten därav, att frågan utan uppskov löstes, ansett sig böra tillstyrka detsamma.

Jämväl länsstyrelsen hade i bilagd skrivelse den 20 november 1926 uttalat sig om förslaget och därvid anført, bland annat, att, då länsstyrelsen ej ansåge sig böra motsätta sig detsamma, länsstyrelsen dock ej kunde underlåta att framhålla de svårigheter, som i avseende å expeditionsvaktsbostäderna uppstode under ombyggnaden. Med hänsyn härtill ville byggnadsstyrelsen framhålla, att det givetvis bleve erforderligt att under den tid, som erfordrades för utförandet av de av förslagets realiserande betingade byggnadsarbetena, för ifrågavarande båda expeditionsvakter förhyra bostäder, för vilket ändamål syntes erfordras ett belopp av 2,000 kronor, vari jämväl inberäknats flyttningsekostnaden. Vad beträffade länsstyrelsens erinran om förbättrande av expeditionsvaktsbostäderna genom vissa omdispositioner, hade en förändring redan vidtagits i anslutning till en av landskamreraren med skrivelse den 9 september 1926 överlämnad promemoria och kunde byggnadsstyrelsen icke finna ytterligare omdispositioner behövliga.

Kostnaden för genomförande av förevarande förslag hade inom byggnadsstyrelsen beräknats till 25,000 kronor, däri inginge anordnande av fullt tillfredsställande vämeledning i anslutning till landsarkivets värmeanläggning i slottets södra flygel med ett beräknat belopp av 5,000 kronor. Då, såsom ovan nämnts, 2,000 kronor borde beräknas i hyresersättning åt expeditionsvakter under ombyggnadstiden, erfordrades alltså för förslagets realiserande ett sammanlagt belopp av 27,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer byggnadsstyrelsen, att för beredande av förbättrade lokaler för lantmäterikontoret i Uppsala län m. m. måtte för budgetåret 1927—1928 anvisas 27,000 kronor.

Departements-
chefen.

På grund av det trängande behovet av ökade arkivutrymmen för lantmäterikontoret i Uppsala län synes ej längre utan olägenhet kunna anstå med åtgärder för berörda behovs tillgodoseende. Då genom det förslag, som i sådant hänseende framlagts av byggnadsstyrelsen, synes vinnas en nöjaktig förbättring i lantmäterikontorets lokalförhållanden och då därigenom, såvitt nu kan bedömas, icke föregripes en framtida omdisposition av utrymmena inom Uppsala slott, anser jag mig kunna förorda, att berörda förslag nu kommer till utförande.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av förbättrade lokaler för lantmäterikontoret i Uppsala län m. m. för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 27,000.

[43.] 14. **Utvidgning av värmeledningen i landsstatshuset i Karlskrona m. m.** I skrivelse den 6 oktober 1926 har byggnadsstyrelsen hemställt, att för utökning av värmeledningen i landsstatshuset i Karlskrona samt för verkställande av vissa ändrings- och förbättringsarbeten inom samma byggnad måtte för budgetåret 1927—1928 anvisas 37,000 kronor. Till stöd härför anför styrelsen följande:

För närvarande är endast den norra delen av landsstatshuset i Karlskrona försedd med värmeledning, under det att den södra delen eller de å en bilagd planritning med 1—16 samt 25—36 betecknade utrymmena uppvärmas medelst kakelugnar samt kaminer. Sedan länge hava temperaturförhållandena vintertiden i sistnämnda del av byggnaden, särskilt vad beträffar utrymmena i bottenvåningen, varit synnerligen otillfredsställande, i det att det visat sig nästan omöjligt att med nuvarande eldstäder vid inträffande starkare kyla få dessa rum uppvärmda till en jämn temperatur, vartill kommer, att icke blott oset från kaminer utan även fukt och drag från väggar och golv i dessa rum måste anses göra dem snart sagt oanvändbara.

I instrumenten över de under de senaste åren verkställda ekonomiska besiktningarna å byggnaden i fråga har också föreslagits anordnande av värmeledning i de rum, som för närvarande äro i avsaknad därav, varjämte vid den år 1925 verkställda besiktningen vissa andra åtgärder till förbättring av temperaturförhållandena inom rummen i bottenvåningens södra del påsynats. Med undantag för vissa särskilt brådskande förbättringsåtgärder i två rum inom vaktmästarbostaden i bottenvåningen (utrymmena 9 och 10) hava de sålunda påsynade arbetena på grund av bristande medel hittills icke kunnat komma till utförande.

Sedan emellertid länsstyrelsen i Blekinge län hos byggnadsstyrelsen framhållit angelägenheten av att samtliga påsynade arbeten snarast möjligt komme till utförande, har byggnadsstyrelsen låtit dels genom civilingenjören H. Theorell uppgöra ett förslag till värmeledningens utsträckande till landsstatshuset i dess helhet, dels ock upprätta ett förslag till vissa ändrings- och förbättringsarbeten inom landsstatshuset. Sistnämnda förslag avser omläggning av golven samt isolering av ytterväggarna av rummen i bottenvåningens södra del med undantag för utrymmena 9 och 10. Härjämte omfattar förslaget anordnandet av vindfång vid huvudingången och de båda ingångarna från gården, vidare anordnandet av ny trappa till tamburen i våningen 1 trappa upp samt borttagande av den till sessionssalen ledande

spiraltrappan, som visat sig medföra olägenheter beträffande värmeförhållandena i bottenvåningen. Det har emellertid länge varit ett önskemål, att sessionssalen måtte försättas i ett mera värdigt skick. Borttagandet av den vanprydande och skrymmande spiraltrappan skulle givetvis vara till fördel även i detta avseende, och har dessutom i förslaget upptagits ommålning samt inläggande av parkettgolv. Slutligen har på landshövdingen S. Hagströmers framställning i förslaget medtagits anordnandet av toiletter utanför landshövdingens tjänsterum.

Enligt bilagt kostnadssammandrag skulle kostnaderna för ifrågavarande förslags genomförande uppgå till 37,000 kronor, varav 13,800 kronor belöpa å värmeledningens utökning och därmed sammanhängande åtgärder.

I ett över ifrågavarande förslag avgivet, den 30 september 1926 dagtecknat yttrande har länsstyrelsen i Blekinge län hemställt, att byggnadsstyrelsen måtte söka utverka anslag för genomförandet av de föreslagna arbetena, varigenom landsstatshusets lokaler kunde ernå en högst välbehövlig förbättring såväl hygieniskt som i andra avseenden, och har länsstyrelsen i sagda skrivelse närmare redogjort för behovet av de föreslagna arbetena, till vilken redogörelse byggnadsstyrelsen tillåter sig hänvisa.»

Av vad ovan anförts framgår, att de hygieniska förhållandena i de delar av landsstatshuset i Karlskrona, som sakna värmeledning, äro sådana, att införande av värmeledning i dessa lokaler icke längre utan olägenhet kan uppskjutas. Jag anser mig därför böra tillstyrka det framlagda förslaget om berörda lokalers förseende med värmeledning. Jämväl det ifrågasatta toalettrummet invid landshövdingens tjänsterum synes av behovet påkallat och torde nu böra komma till utförande. Vad åter beträffar övriga av byggnadsstyrelsen föreslagna ändrings- och förbättringsarbeten, synes behovet av dessa arbeten icke vara så trängande, att med deras utförande icke kan tills vidare anstå. Enligt uppgift från byggnadsstyrelsen skulle för de av mig sålunda förordade värmelednings- och sanitära anordningarna samt därmed sammanhängande håltagnings- och reparationsarbeten erfordras ett anslag av 18,500 kronor.

Departements-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för utvidgning av värmeledningen i landsstatshuset i Karlskrona m. m. för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 18,500.

[44.] 15. **Vissa ändrings- och reparationsarbeten å länsresidenset och landsstatshuset i Malmö.** Med skrivelse den 10 november 1925 framlade byggnadsstyrelsen ett av länsarkitekten N. Blanck upprättat förslag till utvidgning av länsstyrelsens i Malmöhus län ämbetslokaler i landsstatshuset samt till vissa ändringsarbeten i länsresidenset i Malmö. Byggnadsstyrelsen anförde därvid, att sedan länsstyrelsen erhållit utvidgade lokaler dels genom en av statsmakterna år 1917 beslutad påbyggnad av landsstatshuset och dels genom att år 1921 taga i anspråk den av länets lantmäterikontor tidigare disponerade lokalen i husets bottenvåning, behovet av ytterligare lokalutvidgning på grund av alltjämt växande arbetsbörda och personal gjort sig alltmera kännbart. Enligt byggnadsstyrelsens förslag skulle länsstyrelsen

erhålla 11 nya tjänsterum samt ökade arkivutrymmen i landsstatshusets källare, varjämte vissa ändringsarbeten skulle utföras i länsresidenset. Kostnaderna för förslagets genomförande beräknades till omkring 150,000 kronor.

Sedan den nyutnämnde landshövdingen i länet, friherre F. Ramel, tillträtt sitt ämbete samt byggnadsstyrelsen blivit i tillfälle att samråda med honom, framlade styrelsen med skrivelse den 26 januari 1926 ett av länsarkitekten Blanck upprättat nytt förslag i ämnet. Detta förslag innebar vissa förändringar och inskränkningar i den tidigare framlagda planen, särskilt i fråga om landsstatshuset, där endast 5 nya tjänsterum ävensom arkivutrymmen i källaren skulle anordnas. Förslagets genomförande beräknades draga en kostnad av 96,000 kronor.

De av byggnadsstyrelsen sålunda framlagda förslagen föranledde emellertid icke proposition till 1926 års riksdag.

I skrivelse den 6 oktober 1926 har *byggnadsstyrelsen* anfört, att styrelsen med hänsyn till behovet av snara åtgärder såväl till utökning av länsstyrelsens lokalutrymmen som till förbättringar inom länsresidenset ansåge sig böra åter upptaga denna fråga i syfte att medel måtte för ändamålet anvisas. Härom anför styrelsen vidare:

»Styrelsen har låtit länsarkitekten Blanck verkställa en överarbetning av det i januari 1926 överlämnade förslaget i syfte att ytterligare inknappningar om möjligt måtte vidtagas. Den av länsarkitekten Blanck med anledning härav nu förebragta utredningen giver vid handen, att några inskränkningar i det tidigare förslaget icke visat sig möjliga vad landsstatshuset beträffar. För länsresidensets del har länsarkitekten Blanck föreslagit ett uteslutande av den tidigare avsedda inredningen i bottenvåningen av det nuvarande badrummet till sovrum i samband med anordnande av nytt badrum, varjämte förslaget att anbringa öppna spisar i herrummet i bottenvåningen och i salongen i våningen 1 trappa upp övergivits.

Med dessa ändringar skulle alltså förslaget, åskådliggjort å bilagda 5 ritningar, avse i huvudsak följande åtgärder:

Arbeten i landsstatshuset. Den å fastighetens gård befintliga stallbyggnaden rives och i dess ställe uppföres en flygelbyggnad i två våningar jämte källare, i vilken byggnad inrymmes en vaktmästarbostad om 3 rum och kök ävensom källarutrymmen, varjämte åstadkommes utökning av det för maskinskrivning disponerade rummet.

I förrummet i landsstatshusets bottenvåning anordnas en ny sekundärtrappa för erhållande av bättre kommunikation. Väggen mot den nybyggda flygeln genombrytes och den nuvarande vaktmästarbostaden inredes till tjänstelokaler för länsstyrelsen. Härjämte skulle en del väggar flyttas, nya väggar uppsättas samt dörröppningar upptagas.

I våningen 1 trappa upp igensättes dörren mellan domestikrummet nr 98 och intilliggande rum nr 46, vilket senare tillägges länsstyrelsens lokaler. Väggen mot materialrummet genombrytes och en ny vägg med dörr uppsättes.

I våningen 2 trappor upp inredes frukostrum med kokvrå för länsstyrelsens räkning, rum nr 122. För erhållande av tillträde till frukostrummet genombrytes väggen mellan residenset och landsstatshuset.

Arbeten i residensbyggnaden. I källaren inredes badrum samt W. C. för tjänstepersonalen, nr 16. Den nuvarande vagnboden, nr 67, förändras till garage, varjämte i golvet anordnas en rensgröp samt förvaringsrum för bensin.

För erhållande av passage mellan trappan vid den nya flygeln och den övriga bostadsvåningen i residensets bottenvåning rives en del väggar samt upptagas för erhållande av ljus i passagen två fönsteröppningar. För avstängande av bad- och tvätttrum uppsätts i hallen nya väggar, varjämte kapprum och vindfång anordnas. Härjämte utföres en del reparationsarbeten i bottenvåningen.

I våningen 1 trappa upp inredas vid ett av sovrummen garderob, dusch och toilettutrymmen. I salongen utföres en del reparationsarbeten.

I våningen 2 trappor upp höjas hanbjälkarna över passagen och ett av gästrummen för erhållande av större rumshöjd. En vägg vid gästrummet utflyttas och nya putsade träväggar uppsätts mot takfall och vind. Vindstrappan flyttas och utökas. De båda gästrummen förses med garderober, varjämte två nya domestikrum inredas.

I förslaget ingår även utbyte av värmepanna samt indragning av värmeledning i en del rum, inledande av varmt och kallt vatten i badrummen, anbringande av tvättställ i toiletter samt komplettering av de elektriska ledningarna.

Med avseende å landsstatshusets och residensbyggnadens yttre upptager förslaget reparation av fasaderna samt en del mindre kompletteringsarbeten.

Kostnaderna för genomförande av förslaget i dess nu föreliggande skick komma enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd kostnadsberäkning att uppgå till 87,000 kronor. Härav belöper ett belopp av 40,976 kronor på arbeten inom länsstyrelsens lokaler och utvändiga arbeten, varav 7,000 kronor utgöra kostnader för rena reparationsarbeten och 33,976 kronor kostnader för nybyggnads- och moderniseringsarbeten. På arbeten inom residenset belöper ett belopp av 46,024 kronor, varav 13,800 kronor utgöra kostnader för reparationer och 32,224 kronor kostnader för nybyggnads- och moderniseringsarbeten.

I ett med anledning av ifrågavarande förslag avgivet yttrande av den 1 oktober 1926 har länsstyrelsen anför, att den vidtagna beskärningen av det av byggnadsstyrelsen i november 1925 för Kungl. Maj:t framlagda förslaget givetvis åstadkomme, att länsstyrelsens trångboddhet alltjämt komme att göra sig gällande, men lika säkert vore, att varje om än ringa utökning av lokalutrymmet för länsstyrelsen måste anses högeligen önskvärd. I trots av att länsstyrelsen funne de för förslagets genomförande beräknade kostnaderna knappast motsvara vad som genom desamma skulle kunna utvinnas, ville länsstyrelsen dock med hänsyn till de nuvarande olidliga lokalförhållandena förorda, att förslaget komme till utförande. Länsstyrelsen måste emellertid därvid bestämt framhålla, att denna lösning endast kunde betraktas såsom ett provisorium. Sålunda borde på intet vis tillkomsten av tillbyggnaden föregripa eller föranleda ett undanskjutande av frågan om igångsättande av ett helt nytt nybygge åt länsstyrelsen, när denna fråga måhända inom en snar framtid med nödvändighet måste tränga sig fram. I fråga om de föreslagna ändringarna av landshövdingresidenset funne länsstyrelsen dessa oundgängligen nödvändiga och ändamålsenliga samt ville således även härutinnan tillstyrka länsarkitekten Blancks förslag.

Med anledning av vad länsstyrelsen sålunda anför vill styrelsen framhålla, att, då styrelsen framlagt förevarande förslag, vilket, såsom länsstyrelsen påpekat, givetvis måste betraktas såsom ett provisorium vad länsstyrelsens lokalförhållanden beträffar, styrelsen för sin del håller före, att frågan om tillgodoseendet av länsstyrelsens lokalbehov genom nybyggnad näppeligen kan anses vara så nära förestående, att utförandet av det nu föreliggande förslaget därav borde förhindras. I varje fall vill styrelsen erinra om

vad styrelsen i ovanberörda skrivelse den 26 januari 1926 framhållit, nämligen att de nu ifrågasatta ändringsarbetena i avseende å länsstyrelsens lokaler äro av den art, att de icke komma att hindra ett rationellt utnyttjande av dessa lokaler för annat ändamål, för den händelse i en framtid länsstyrelsens lokalfråga skulle komma att lösas genom uppförande av en nybyggnad på annan plats, exempelvis på den tomt i Rörsjöstaden, som Malmö stad överlätit åt statsverket i samband med avgörande av frågan om dispositionen av Slottsholmen i Malmö.»

Byggnadsstyrelsen hemställer därför, att för budgetåret 1927—1928 måtte anvisas 87,000 kronor för utförande av vissa tillbyggnads- och ändringsarbeten beträffande landsstatshuset och länsresidenset i Malmö i huvudsaklig överensstämmelse med det av styrelsen nu framlagda förslaget.

Departements-
chefen.

Av vad i ärendet förekommit framgår, att länsresidenset i Malmö är i behov av ändring och modernisering, och har jag genom besök på platsen ytterligare styrkts i min uppfattning härom. Det förslag till ändrings- och moderniseringsarbeten, som byggnadsstyrelsen nu framlagt, synes mig på ett ändamålsenligt sätt tillgodose rimliga anspråk, varför jag anser mig kunna godtaga berörda förslag.

Vad beträffar frågan om utvidgning av länsstyrelsens lokaler i landstatshuset, är att märka, att sedan byggnadsstyrelsens första förslag till dylik utvidgning framlades, länsstyrelsen erhållit ett mindre tillskott till sina lokaler genom att taga i anspråk dels det rum, som efter landsfogdens avflyttning till förhyrd tjänstelokal blivit ledigt, och dels ett rum, som tillhört residenset. Ehuru sålunda någon förbättring i länsstyrelsens lokalförhållanden vunnits, är därigenom behovet av ökat utrymme ingalunda tillgodosett. Enligt byggnadsstyrelsens nu framlagda förslag skulle ytterligare lokalutvidgning beredas dels genom vissa ändringsarbeten, avseende bland annat att erhålla ett rum från länsresidenset, och dels genom att till tjänstelokaler förändra den nuvarande bostaden för länsstyrelsens expeditionsvakt, åt vilken skulle anordnas ny bostad genom uppförande av en flygelbyggnad åt gården. En dylik lokalutvidgning torde emellertid få anses såsom en mera provisorisk åtgärd i avvaktan på den definitiva lösning av länsstyrelsens lokalfråga, som inom en ej alltför avlägsen framtid lär bli nödvändig. Det torde därjämte böra beaktas, att den reform av uppboordsväsendet, varom utredning pågår, skulle medföra stora krav på ökade lokalutrymmen hos länsstyrelserna. Vid nu angivna förhållanden synes det mindre lämpligt att på en provisorisk utvidgning av länsstyrelsens i Malmöhus län tjänstelokaler nedlägga några större kostnader och särskilt sådana kostnader, som äro jämförelsevis stora i förhållande till de fördelar, som därmed vinnas. Med hänsyn härtill anser jag mig icke kunna tillstyrka, att den ifrågasatta flygelbyggnaden jämte därmed sammanhängande ändringsarbeten kommer till utförande. Däremot torde övriga mindre kostsamma arbeten för utvidgning av länsstyrelsens lokaler nu böra verkställas. Skulle det oaktat inom den närmaste framtiden länsstyrelsens lokalbehov oundgängligen kräva en ytterligare utökning, synes böra tagas i övervägande, huruvida icke förenämnda

expeditionsvaktsbostad kunde användas för sådant ändamål och annan bostad genom förhyrning i närheten av landsstatshuset anskaffas åt expeditionsvakten.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle erfordras för utvändiga reparationsarbeten å länsresidenset och landsstatshuset 7,000 kronor, för ändrings- och reparationsarbeten inom länsresidenset 46,024 kronor och för ändringsarbeten inom landsstatshuset 10,976 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för vissa ändrings- och reparationsarbeten å länsresidenset och landsstatshuset i Malmö för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 64,000.

[45.] 16. **Förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Örebro län.** Sedan länsstyrelsen i Örebro län, vilken såsom tjänstelokaler disponerar ungefär hälften av våningen en trappa upp i Örebro slott, hos byggnadsstyrelsen framhållit det trängande behovet av ökade lokalutrymmen, framlade byggnadsstyrelsen med skrivelse den 31 augusti 1920 ett förslag, enligt vilket de av Örebro läns museum använda lokalerna i våningen två trappor upp i slottet skulle tagas i anspråk för länsstyrelsen samt museet beredas lokaler i våningen tre trappor upp. För utförande av för detta ändamål erforderliga inredningsarbeten samt för införande av värmeledning i de nya lokalerna för länsstyrelsen hemställde byggnadsstyrelsen om anvisande av ett anslag av 212,000 kronor.

Detta förslag föranledde emellertid icke framställning till riksdagen.

Med anledning av en av länsstyrelsen ånyo gjord framställning angående förändring och utvidgning av dess lokaler uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 28 augusti 1925 åt byggnadsstyrelsen att i samråd med länsstyrelsen och ståthållaren på Örebro slott verkställa utredning samt uppgöra förslag till erforderliga förändringar beträffande dispositionen av nämnda slott samt till därav betingade ändringsarbeten.

I anledning härav överlämnade byggnadsstyrelsen med skrivelse den 17 november 1925 ett av tjänstgörande arkitekten hos styrelsen C. O. Hallström uppgjort förslag, enligt vilket länsstyrelsens tjänstelokaler skulle utvidgas med den i samma våning belägna landshövdingebostaden samt landshövdingen beredas bostad i våningen tre trappor upp. För de av denna disposition betingade ändringsarbetena ävensom för anordnande av ny värmeledning m. m. i de delar av slottet, som efter förslagets genomförande skulle utnyttjas, äskade byggnadsstyrelsen ett anslag å 596,600 kronor.

Sedan på given anledning byggnadsstyrelsen i syfte att nedbringa kostnaderna låtit verkställa utredning angående vissa andra alternativ till lösning av länsstyrelsens lokalfråga, har byggnadsstyrelsen med skrivelse den 30 november 1926 överlämnat en av arkitekten Hallström verkställd utredning angående möjligheten att för ringare kostnad än tidigare ifrågasatts bereda länsstyrelsen sådan mera tillfällig lindring i dess trångboddhet, att de vid-

tagna åtgärderna kunde anses tillräckliga för åtminstone några år framåt, vilken utredning åskädliggjorts genom två planritningar, ävensom en kostnadsberäkning, en skrivelse från ingenjören H. Theorell samt en av arkitekten Hallström undertecknad promemoria.

Byggnadsstyrelsen har i sin berörda skrivelse anført:

Förslaget avsåge i huvudsak i våningen 1 trappa upp ändrad rumsinredning i sydöstra tornet, borttagande av mellanväggar i samt uppsnyggning av korridoren, flyttning av dörrhål, anordnande av spiraltrappa till våningen 2 trappor upp samt borttagande av skäpinredning i sessionsrummet och av fyra kakelugnar och i våningen 2 trappor inredning av 5 tjänsterum och ett förrum jämte trapprum, W. C. m. m. samt upptagande av ett fönster mot gården. Härjämte avsåge förslaget införande av värmeledning i länsstyrelsens samtliga lokaler samt anskaffande av nya arkivhyllor.

Genom de föreslagna anordningarna komme huvudsakligen att beredas ökat utrymme åt landskontoret, varjämte den fördelen vunnas, att länsstyrelsens sessionsrum kunde uteslutande användas för sitt ändamål och ej vidare skulle behöva användas som arbetsrum för personal. Landskansliet skulle även erhålla någon förbättring, bland annat genom att ett rum anordnades såsom expedition för automobilärenden.

Enligt bilagt kostnadsförslag hade kostnaderna för byggnadsarbetena beräknats till 62,000 kronor samt för värmeledningens anordnande till 23,000 kronor. Då härtill borde beräknas ett belopp av 5,000 kronor för arvoden och administration, i vilket belopp jämväl medräknats kostnaderna för de nu senast gjorda utredningarna, komme förslagets utförande att betinga en sammanlagd kostnad av 90,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen hade för sin del intet att erinra mot vare sig det uppgjorda förslaget eller kostnadsberäkningen. T. f. riksantikvarien hade i bifogad skrivelse den 29 november 1926 i sak intet att erinra mot förslaget och jämväl länsstyrelsen hade godtagit detsamma, såsom framginge av bifogad skrivelse den 28 november 1926. Byggnadsstyrelsen ville emellertid framhålla, att de föreslagna åtgärderna måste betraktas såsom ett provisorium, varigenom endast de svåraste olägenheterna av länsstyrelsens trångboddhet bleve avhjälpta. De vidtagna åtgärderna komme dock till nytta vid ett framtida mera rationellt utnyttjande av slottet.

Det vore att märka, att det utrymme i våningen 2 trappor upp, som i nu föreliggande förändringsförslag upptoges av rummen 15, 16 och 20 med tillhörande biutrymmen och som enligt förslaget skulle övertagas av länsstyrelsen, för närvarande disponerades av Örebro läns museum, såsom framginge av bifogade planritningar över nuvarande disposition av lokalerna, å vilka ritningar utrymmet vore betecknat med nr 60. Emellertid hade landshövdingen H. Elmquist såsom ordförande i museets styrelse förklarat, att museet härigenom ej skulle vållas alltför stora eller oöverstigliga olägenheter.

På grund av vad sålunda anförts har byggnadsstyrelsen hemställt, att till beredande av förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Örebro län inom Örebro slott i huvudsaklig överensstämmelse med det av styrelsen nu framlagda förslaget måtte för budgetåret 1927—1928 anvisas 90,000 kronor.

Departements-
chefen.

Genomförandet av det år 1925 framlagda förslaget till lösning av länsstyrelsens lokalfråga skulle komma att kräva så betydande kostnader, att dess förverkligande under nuvarande förhållanden redan av ekonomiska skäl torde få anses uteslutet. Därtill kommer, att ett genomförande av den ifråga-

sätta reformen av uppbördsväsendet torde högst väsentligt öka länsstyrelsens lokalbehov, så att en lösning av lokalfrågan enligt 1925 års förslag skulle kunna inom kort visa sig otillräcklig och därjämte lägga hinder i vägen för att på bästa sätt tillgodose nytillkomna lokalbehov. Under sådana förhållanden synes man böra inskränka sig till att bereda länsstyrelsen en tillfällig förbättring i dess nuvarande svåra lokalförhållanden, som dock ej är ägnad att föregripa en framtida, tillfredsställande lösning av frågan. Från denna utgångspunkt synes mig det av byggnadsstyrelsen senast framlagda förslaget vara ändamålsenligt. Jag får därför tillstyrka, att sagda förslag i huvudsak nu bringas till verkställighet. Det för ändamålet begärda beloppet synes emellertid kunna nedsättas till 75,000 kronor, varmed värmeledning skulle kunna anordnas samt de nödvändigaste av de i förslaget ingående byggnadsarbetena skulle kunna komma till utförande.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Örebro län för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 75,000.

[46.] 17. **Vissa ändringsarbeten i västra flygelbyggnaden till Gävle slott.** Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition, nr 201, därom gjorda framställning anvisade 1924 års riksdag för indragande av värmeledning i östra flygelbyggnaden till Gävle slott för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor. Härmed avsågs i främsta rummet att för lantmäterikontoret i Gävleborgs län, vars lokaler förlagts till berörda flygelbyggnads bottenvåning, undanröja eldfaran på grund av lokalernas dittillsvarande uppvärmning medelst kakelugnar.

En annan olägenhet, som vidlädde berörda lokaler, var bristande utrymme. Departementschefen anförde i ovanberörda proposition, nr 201, att denna olägenhet skulle kunna i viss mån minskas, därest, såsom lantmäteristyrelsen föreslagit, lantmäterikontorets lokaler finge utvidgas med vinden i nämnda flygelbyggnad jämte två däri inredda gavelrum, vilka stode till vederbörande boställshavares förfogande men jämlikt dennes medgivande för det dåvarande disponerades för andra ändamål.

Sedermera förklarade nuvarande boställshavaren, landshövdingen S. Lübeck, den 20 september 1924 sig icke hava något att erinra mot att vindsvåningen i nämnda flygelbyggnad tillsvidare under hans tjänstetid toges i anspråk för länets lantmäterikontor, dock under förutsättning att antingen rummen vid anfordran återställdes till boställshavarens disposition eller ock motsvarande bostadsutrymme, när framställning därom gjordes, beredd landshövdingen genom inredning i slottets vindsvåning eller västra flygelbyggnad. Därefter har Kungl. Maj:t genom brev den 13 november 1924 medgivit, att vindsvåningen i östra flygelbyggnaden med däri inredda två gavelrum finge tillsvidare upplåtas till begagnande av lantmäterikontoret.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 20 oktober 1926 anført i huvudsak följande:

Sedan landshövdingen Lübeck vid den under hösten 1925 företagna besiktningen å Gävle slott hemställt, att en bostad för landshövdingens chaufför måtte inredas i västra flygelbyggnaden såsom ersättning för de bostadsrum i östra flygelbyggnaden, som landshövdingen avstätt, hade byggnadsstyrelsen låtit uppgöra ett förslag till inredande i den västra flygelbyggnaden av en chaufförbostad genom förändring av två därstädes befintliga, till bostället hörande rum jämte tambur till en bostadslägenhet om ett rum och kök jämte W. C., såsom bilagd planritning utvisade.

Efter att hava tagit del av ovannämnda förslag hade landshövdingen Lübeck hos styrelsen hemställt bland annat, att i samband med iordningställandet av chaufförbostaden ett å vinden i slottets västra flygelbyggnad befintligt gavelrum måtte inredas för hans behov i enlighet med vad redan tidigare av honom ifrågasatts. Vidare hade landshövdingen Lübeck framhållit angelägenheten av, att det till vagnbod förut använda utrymmet i flygelns bottenvåning (å ovannämnda planritning betecknat med 125) samtidigt ordnades så, att det kunde användas såsom bilgarage, vilket krävde påläggning av golvmassa samt smärre ändringar av port och inkörsbro.

Jämväl byggnadsstyrelsen funne det önskvärt, att de ovannämnda av landshövdingen Lübeck föreslagna arbetena komme till utförande, vilket skulle innebära, att samtliga inom den västra flygelbyggnaden erforderliga inredningsarbeten i ett sammanhang skulle genomföras.

Kostnaderna för samtliga sålunda avsedda arbeten hade beräknats till sammanlagt 4,180 kronor.

Beträffande sättet för bestridande av dessa kostnader hade landshövdingen Lübeck ifrågasatt, att desamma skulle kunna gäldas av den å ovannämnda anslag för införande av värmeledning i slottets östra flygelbyggnad m. m. uppkomna reservation, vilken utgjorde 4,182 kronor 64 öre. Då de nu föreslagna arbetena i västra flygeln i första hand avsåge beredande åt landshövdingen av ersättning för de två rum i den östra flygelbyggnaden, han fått avstå till lantmäterikontoret i länet, och i övrigt innefattade åtgärder, som lämpligen borde i detta sammanhang komma till utförande, funne jämväl byggnadsstyrelsen skäl föreligga, att här avsedda kostnader bestredes av berörda reservation.

På grund härav hemställer byggnadsstyrelsen om bemyndigande att för ifragavarande ändringsarbeten inom Gävle slotts västra flygelbyggnad få använda den å ovan omförmälda anslag å 15,000 kronor befintliga reservationen.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit anser jag mig böra tillstyrka byggnadsstyrelsens förevarande framställning. Då emellertid den å ovan omförmälda anslag uppkomna reservationen enligt förslaget skulle komma att användas för annat ändamål än det med anslaget ursprungligen åsyftade, lär riksdagens medgivande böra inhämtas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för vissa ändringsarbeten i västra flygelbyggnaden till Gävle slott må användas den besparing om 4,182 kronor 64 öre, som uppkommit å det av riksdagen för indragande av värmeledning i östra flygelbyggnaden till nämnda slott för budgetåret 1924—1925 anvisade extra reservationsanslaget å 15,000 kronor.

E. Diverse.

[47.] 1. **Ersättning åt statens järnvägar för av Kungl. Maj:t medgivna lindringar i befordringsavgifterna för vissa resor.** För detta ändamål har riksdagen beviljat anslag från och med första halvåret 1923. Anslaget, som för berörda budgetperiod utgick med 50,000 kronor, har sedermera sänkts, så att det för innevarande budgetår är bestämt till 25,000 kronor. Avsikten med detta anslag är att bereda statens järnvägar gottgörelse för transporter, beträffande vilka, i enlighet med hittills i vissa enstaka undantagsfall tillämpad praxis, befrielse eller nedsättning ansetts böra medgivas i befordringsavgifterna. Sådana fall äro studieresor för riksdagens ledamöter samt resor i samband med vissa kongresser och dylikt, där lindringar i befordringsavgifterna anses böra ur allmänna och särskilt internationella synpunkter medgivas. Därjämte har förutsatts, att av anslaget något mindre belopp i förekommande fall skulle kunna användas för lindring i fraktagifterna för exempelvis befordran av vid forskningsresor hopbragta vetenskapliga samlingar, av konstföremål till en hela riket omfattande konstatställning eller dylikt, då ett betydande kulturellt allmänt intresse därmed vore förbundet. Vidare har förutsatts, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att i början av varje år på framställning av järnvägsstyrelsen besluta om den ersättning, som sammanlagt skulle till statens järnvägar för nästföregående år utgå från anslaget.

Utbetalningarna från anslaget hava under budgetåren 1923—1926 utgjort 27,549 kronor 89 öre, 16,931 kronor 96 öre och 8,135 kronor 46 öre, avseende ersättning för åren 1923, 1924 och 1925. Med hänsyn till den ojämna belastningen av anslaget lärers någon ytterligare nedsättning av detsamma för budgetåret 1927—1928 icke böra ske.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av ersättning åt statens järnvägar för av Kungl. Maj:t medgivna lindringar i befordringsavgifterna för vissa resor för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 25,000.

[48.] 2. **Tidskriften »Brandskydd».** Såsom bidrag till utgivande genom svenska brandskyddsföreningen av tidskriften »Brandskydd» har sedan ett antal år tillbaka anvisats anslag, vilket för närvarande utgår med 400 kronor.

I skrivelse den 3 november 1926 har föreningen anhållit om statsbidrag med 1,000 kronor.

Jag anser mig böra förorda, att som bidrag till föreningens tidskrift jämväl för budgetåret 1927—1928 anvisas ett belopp av 400 kronor. Som villkor för erhållande av statsbidraget synes i likhet med vad föregående år skett böra stadgas, att lämpligt antal exemplar av tidskriften tillhandahålles kommunikationsdepartementet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att som bidrag till utgivande genom svenska brandskyddsföreningen av tidskriften »Brandskydd» för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av..... kronor 400.

[49.] 3. **Befrämjande av luftfart.** I skrivelse den 5 juni 1926, nr 337, har riksdagen anmält, att riksdagen med anledning av en av Kungl. Maj:t gjord framställning

1) för budgetåret 1926—1927 under sjätte huvudtiteln anvisat *dels* till understöd av regelbunden luftfart ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor; *dels* till förbättring av flygplatsen å Bulltoftafältet i Malmö ett extra reservationsanslag av 32,200 kronor; *dels ock* för biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart ett extra anslag av 2,300 kronor;

2) medgivit, att besparingar, som uppstått å det av riksdagen för budgetåret 1925—1926 till förbättring av nämnda flygplats anvisade extra reservationsanslaget å 128,000 kronor, finge användas på sätt i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 7 januari 1926 angivits; samt

3) såsom kapitalökning för *luftfartslånefonden* för budgetåret 1926—1927 anvisat ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Under år
1926 bedriven
luftfart och
flygplans-
tillverkning.

Luftfart.
bedriven av
aktiebolaget
Aero-
transport.

Med anlitande av det av riksdagen sålunda beviljade anslaget till understöd av regelbunden luftfart ävensom återstående del av motsvarande anslag för föregående budgetår har understöd i enlighet med det mellan Kungl. Maj:t och kronan samt aktiebolaget Aerotransport den 12 juni 1925 upprättade avtalet utgått till nämnda bolag för uppehållande av luftfart å lederna Malmö—Amsterdam, Stockholm—Helsingfors och Göteborg—Malmö.

Å leden *Malmö—Amsterdam* började 1926 års trafik den 19 april och fortgick till och med den 9 oktober. Mellanlandningar för upptagande och avlämnande av passagerare och gods hava ägt rum i Köpenhamn, Hamburg och Bremen. Till och med den 14 juli fullgjorde aktiebolaget Aerotransport en tur dagligen i vardera riktningen. Från nämnda tidpunkt ägde samarbete rum med det tyska luftfartsföretaget Deutsche Lu't-Hansa A. G. på så sätt, att detta fullgjorde halva antalet turer. Enligt bestämmelserna i omförmälda avtal har aktiebolaget Aerotransport för den tid, under vilken två turer dagligen utförts, erhållit understöd med 1 krona 75 öre för varje tillryggalagd kilometer. Under den tid, då blott halva antalet turer fullgjorts av bolaget, har gottgörelse utgått med 2 kronor 10 öre för kilometer. Såväl aktiebolaget Aerotransport som Luft-Hansa hava använt tremotors flygplan av typen Junkers G 23. För luftfart å nu förevarande linje under år 1926 har aktiebolaget Aerotransport i statsunderstöd uppburit tillhopa 274,033 kronor 21 öre.

Mellan *Stockholm och Helsingfors* har regelbunden luftfart upprätthållits från och med den 1 juni till och med den 30 september 1926, därvid aktiebolaget Aerotransport utfört tre turer fram och åter i veckan samt finska aktiebolaget Aero O/Y likaledes tre dubbelturer. Aktiebolaget Aerotransport, som för trafiken använt enmotors flygplan av typen Junkers F 13, har enligt avtalet uppburit statsunderstöd av 1 krona 50 öre för flygkilometer

eller tillhoppa 64,179 kronor 75 öre. Det finska bolaget har begagnat tremotors flygplan av typen Junkers G 23.

Aktiebolaget Aerotransport har även under tiden från och med den 1 juli till och med den 31 augusti 1926 verkställt regelbunden flygning mellan *Göteborg samt Köpenhamn och Malmö*. Denna luftfart har närmast haft karaktären av försök för att utröna, hur en flygplatsen å Torslanda vid Göteborg berörande flyglinje lämpligast bör organiseras och vilka ankomst- och avgångstider äro mest fördelaktiga för Göteborg. I denna trafik hava i allmänhet begagnats enmotors flygplan. Då större antal passagerare anmält sig, hava dock tremotors flygplan kommit till användning. I statsunderstöd har utgått ett belopp av 1 krona 50 öre per flygkilometer eller tillhoppa 41,745 kronor 60 öre.

Utöver vad som bestämts i det med aktiebolaget Aerotransport upprättade avtalet har statsunderstöd utgått till bolaget för upprätthållande av regelbunden luftfart å linjen *Malmö—Berlin*. I skrivelse den 2 juni 1926 anmälde aktiebolaget Aerotransport, att det vore önskligt, att samarbete på det sätt åstadkommes mellan bolaget och Deutsche Luft-Hansa, att detta företag upprätthölle halva den av aktiebolaget Aerotransport förut ensamt bedrivna trafiken å linjen *Malmö—Amsterdam*, mot det att aktiebolaget Aerotransport i stället fullgjorde halva antalet av de turer, som Deutsche Luft-Hansa från och med den 19 april 1926 utfört mellan *Malmö och Berlin*.

Trafikfrekvensen å denna linje hade varit god och ur postal synpunkt var den av betydelse, då livlig postförbindelse äger rum mellan Sverige och Berlin samt med flyglinjen från *Malmö* på morgonen avsänd post kunde utdelas i Berlin redan på middagen samma dag i stället för eljest först påföljande morgon. För såväl passagerare som post var det därjämte fördelaktigt, att flyglinjen till Berlin stod i förbindelse med flyglinjer till Dresden och München. Den 25 juni 1926 medgav Kungl. Maj:t, att aktiebolaget Aerotransport finge från och med den 15 juli 1926 i stället för Deutsche Luft-Hansa fullgöra halva antalet turer å linjen *Malmö—Berlin* samtidigt med att, på sätt förut omförmäts, sådan förändring vidtoges beträffande luftfarten å linjen *Malmö—Amsterdam*, att aktiebolaget Aerotransport blott utförde halva trafiken och den andra hälften verkställdes av Deutsche Luft-Hansa. Å linjen *Malmö—Berlin* hava mellanlandningar ägt rum i Köpenhamn och Lübeck. I trafiken å sistnämnda linje, som upprätthölls till och med den 2 oktober, har aktiebolaget Aerotransport liksom Deutsche Luft-Hansa använt tremotors flygplan av typen *Junkers G 23*; och har aktiebolaget Aerotransport åtnjutit statsunderstöd med 2 kronor 10 öre för flygkilometer eller tillhoppa 74,961 kronor 81 öre.

Förutom å nu omförmälda linjer har under år 1926 luftfart ägt rum å en linje *Stockholm—Kalmar—Stettin*. Luftfart å denna led har av Deutsche Luft-Hansa uppehållits med sex dubbelturer i veckan från och med den 3 maj till och med den 15 oktober, därvid använts flygbåtar av typen *Dornier-Wal*.

Därjämte har nederländska bolaget Koninklijke Luchtvaart Maatschappij från och med den 19 april till och med den 2 oktober med enmotors *Fokker*-flygplan uppehållit regelbunden luftfart å en linje från *Malmö* över *Köpenhamn och Hamburg* till *Amsterdam*.

Sverige berörande luftfart, som upprätthållits av utländskt luftfartsföretag.

över regelbundenheten vid den statsunderstödda lufttrafiken år 1926.

96

Sjätte huvudtiteln.

[illegible]

B. leden Berlin—Malmö under tiden 15 juli—2 oktober.																			
juli	7	7	100.0															7	100.0
aug.	13	10	76.9			1							1					3	12 92.3
sept.	13	13	100.0															13	100.0
okt.	1	1	100.0															1	100.0
Summa	34	31	91.2			1							1					3	33 97.1
III. A. Å leden Stockholm—Helsingfors under tiden 1 juni—30 september.																			
juni	13	12	92.8										1					1	13 100.0
juli	13	9	69.2			1		1					1					4	12 92.3
aug.	13	13	100.0															13	100.0
sept.	13	10	76.9	1									1					3	12 92.3
Summa	52	44	84.6	1		1		1					3					1	8 50 96.2
B. Å leden Helsingfors—Stockholm under tiden 1 juni—30 september.																			
juni	13	12	92.8			1												1	13 100.0
juli	14	10	71.4			1							2	1				4	14 100.0
aug.	13	12	92.8															1	12 92.3
sept.	13	11	84.6										2					2	11 84.6
Summa	53	45	84.9			1	1						2	1				2	1 50 94.3
IV. A. Å leden Malmö—Göteborg under tiden 1 juli—31 augusti.																			
juli	27	24	88.9										1					3	25 92.6
aug.	26	20	76.9										4	1				6	25 96.2
Summa	53	44	83.0										5	1				9	50 94.3
B. Å leden Göteborg—Malmö under tiden 1 juli—31 augusti.																			
juli	27	21	77.8	1		1							2	2				6	27 100.0
aug.	26	18	69.2										5	1				8	24 92.3
Summa	53	39	73.6	1		1							7	3	2			14	51 96.3

Anm. Dessutom har av aktieföretaget Aerotransport utförts ett mindre antal extraturer å de olika lederna eller å delsträckor av desamma, dock icke å leden Malmö—Göteborg.

Definition av ändamålsenlig flygtur.

Med ändamålsenlig flygtur menas sådan, som är utförd under en och samma dag med mellanlandning å i tidtabellen angivna platser under följande tider (medeleuropeisk tid):

I. A. Malmö—Amsterdam	under tiden	$10\frac{1}{4}$ — $9\frac{9}{10}$	mellan kl.	8.30 fm. och 4 em.
B. Amsterdam—Malmö	»	$19\frac{1}{4}$ — $31\frac{1}{8}$	»	12.55 em. » 9.25 em.
» — »	»	$1\frac{1}{8}$ — $9\frac{9}{10}$	»	11.45 fm. » 8.15 »
II. A. Malmö—Berlin	»	$15\frac{7}{8}$ — $2\frac{1}{10}$	»	8.30 fm. » 2.30 »
B. Berlin—Malmö	»	$15\frac{7}{8}$ — $31\frac{1}{8}$	»	3 em. » 9 »
» — »	»	$1\frac{1}{8}$ — $2\frac{1}{10}$	»	1 em. » 7 »
III. A. Stockholm—Helsingfors	»	$1\frac{1}{8}$ — $80\frac{9}{10}$	»	10 fm. » 3 »
B. Helsingfors—Stockholm	»	$1\frac{1}{8}$ — $30\frac{9}{10}$	»	2 em. » 7 »
IV. A. (Malmö)—Köpenhamn—Göteborg	»	$1\frac{1}{7}$ — $31\frac{1}{7}$	»	(6.15 em.) 7 em. och 9.45 em.
(») — » — »	»	$1\frac{1}{8}$ — $22\frac{1}{8}$	»	(8 fm.) 8.30 fm. och 11.15 fm.
(») — » — »	»	$23\frac{1}{8}$ — $31\frac{1}{8}$	»	(9.45 fm.) 10.30 fm. och 1.15 em.
B. Göteborg—Köpenhamn—(Malmö)	»	$1\frac{1}{7}$ — $31\frac{1}{7}$	»	7 fm. och 9.45 fm. (10.30 fm.).
» — » — (»)	»	$1\frac{1}{8}$ — $22\frac{1}{8}$	»	4.30 em. och 7.15 em. (8 em.).
» — » — (»)	»	$23\frac{1}{8}$ — $31\frac{1}{8}$	»	1.30 em. och 4.15 em. (5 em.).

T a b e l l

Tabell II.

över flygna kilometer, flygtid, antal passagerare och vikten av
befordrad övrig last m. m.¹⁾

¹⁾ Uppgifterna äro sammanställda med ledning av till kommunikationsdepartementet insända utdrag ur resedagböckerna för de använda flygplanen.

Sträcka	Summa flyg- kilo- meter	Summa flygtid tim.	An- tal pas- sage- rare	Post kg.	Frakt- och res- gods kg.	Personkilometer ²⁾			Mot- sva- rande i me- deltal antal passa- gerare per tur.	Tonkilometer ²⁾		
						högsta möjliga	utnytt- jade	utnytt- jade av högsta mög- liga i %		högsta möjliga	utnytt- jade	utnytt- jade av högsta mög- liga i %
I. A. Malmö—Amsterdam ...	78,682	585.4	—	—	—	669,729	487,960	72.8	6.55	78,100	50,485	64.6
Malmö—Köpenhamn	3,552	31.1	604	1,034	12,413	25,818	15,704	60.8	5.47	2,988	1,606	53.8
Köpenhamn—Hamburg	32,038	236.7	776	966	16,045	276,504	218,056	78.9	7.10	32,255	22,225	68.9
Hamburg—Bremen ³⁾	11,744	88.4	671	2,124	13,584	98,982	69,492	70.2	6.32	11,550	7,225	62.5
Bremen—Amsterdam ³⁾ ...	31,348	229.2	658	2,681	13,877	268,425	184,708	68.8	6.19	31,307	19,429	62.1
B. Amsterdam—Malmö ...	78,141	546.6	—	—	—	666,300	391,728	58.8	5.29	77,735	44,139	56.8
Amsterdam—Bremen ³⁾	31,359	211.1	474	220	17,739	270,170	133,131	49.3	4.44	31,511	15,356	48.7
Bremen—Hamburg ³⁾	11,790	78.2	526	534	17,506	99,568	54,506	54.8	4.93	11,624	6,105	52.5
Hamburg—Köpenhamn ...	31,536	230.5	683	2,030	19,704	271,446	191,923	70.7	6.36	31,669	21,461	67.8
Köpenhamn—Malmö	3,456	26.8	468	721	8,595	25,116	12,168	48.5	4.36	2,931	1,217	41.6
II. A. Malmö—Berlin	18,376	138.9	—	—	—	156,591	116,640	74.5	6.71	18,271	11,273	61.7
Malmö—Köpenhamn	1,184	10.4	157	143	1,848	8,658	4,082	47.1	4.24	1,010	378	37.4
Köpenhamn—Lübeck	8,547	67.8	253	202	4,048	73,593	55,918	76.0	6.84	8,588	5,412	63.1
Lübeck—Berlin	8,645	60.7	240	216	3,820	74,340	56,640	76.3	6.87	8,673	5,483	63.2
B. Berlin—Malmö	18,113	136.8	—	—	—	154,368	109,181	70.8	6.37	18,010	11,265	62.6
Berlin—Lübeck	8,645	69.1	244	738	5,196	74,340	57,584	77.5	6.98	8,673	6,007	69.2
Lübeck—Köpenhamn	8,316	59.8	219	538	4,336	71,604	48,399	67.6	6.08	8,355	4,948	59.3
Köpenhamn—Malmö	1,152	7.9	123	313	1,750	8,424	3,198	38.0	3.42	982	310	31.6
III. A. Stockholm—Helsingfors	21,995	173.3	97	895	1,986	63,600	38,800	61.0	1.83	5,936	4,255	71.7
B. Helsingfors—Stockholm	21,995	183.2	111	177	1,474	63,600	44,400	69.8	2.10	5,936	4,212	71.1
IV. A. Malmö—Göteborg ⁴⁾ ...	14,286	120.1	—	—	—	83,028	40,626	49.0	3.03	8,653	3,557	41.1
Malmö—Köpenhamn	1,536	13.7	114	—	655	7,982	2,964	37.2	2.38	843	254	30.1
Köpenhamn—Göteborg ...	12,750	106.4	158	—	1,181	75,046	37,762	50.4	3.10	7,810	3,303	42.3
B. Göteborg—Malmö ⁴⁾ ...	14,318	116.1	—	—	—	84,197	46,051	54.6	3.42	8,813	3,952	44.9
Göteborg—Köpenhamn ...	12,750	103.3	183	—	1,113	76,241	43,737	57.4	3.59	7,981	3,765	47.2
Köpenhamn—Malmö	1,568	12.8	89	—	410	7,956	2,314	29.1	1.82	832	196	23.6

²⁾ Vid beräkning av antalet personkilometer och tonkilometer hava följande data å de använda flygplantyperna kommit till användning:

Högsta passagerarantal: G 23: 9 personer.

F 13 (lantflygplan): 4 personer.

F 13 (vattenflygplan): 3 personer.

Nyttig last: (Vikten av medförda passagerare och kommersiell last):

G 23: 1,050 kg.

F 13 (lantflygplan): 330 kg.

F 13 (vattenflygplan): 280 kg.

Personvikten har bestämts till 80 kg.

³⁾ Av de 107 turer, som utförts Hamburg—Bremen—Amsterdam och vice versa, hava 45 gått direkt Hamburg—Amsterdam och 44 direkt Amsterdam—Hamburg.

De passagerare och den last, som vid dessa direkta turer medförts, hava medräknats såväl å Hamburg—Bremen som å Bremen—Amsterdam (och vice versa).

⁴⁾ Å leden Malmö—Köpenhamn—Göteborg och åter hava 45 turer utförts med G 23 och 57 med F 13.

Från de dagar i oktober 1926, då aktiebolaget Aerotransport slutade sin flygning å lederna Malmö—Amsterdam och Malmö—Berlin, har Deutsche Luft-Hansa till och med den 15 i samma månad fortsatt flygningen enligt den under sommaren gällande tidtabellen. Därefter har Deutsche Luft-Hansa upprätthållit vinterlufttrafik mellan Malmö och Berlin med mellanlandningar i Köpenhamn och Lübeck. Till följd av de under hösten vid Sundet och över Danmark ofta förekommande dimmorna har flygplanens avgång från Malmö uppskjutits till klockan 10 f. m., varför deras ankomst till Berlin ägt rum först vid halvtretiden på eftermiddagen. Enär till följd av den sena ankomsttiden med linjen befordrad post icke kunde samma dag utdelas i Berlin, har någon post icke medsänts från Sverige. I anslutning till nämnda flyglinje har från Lübeck klockan 12.35 e. m. avgått ett flygplan till Hamburg med ankomst dit klockan 1.15 e. m. Flygplan i riktning till Sverige hava avgått från Berlin kl. 10.30 f. m. och ankommit till Malmö omkring kl. 3 e. m. Det är att förvänta, att den sålunda igångsatta vinterflygningen skall lämna vissa erfarenheter beträffande möjligheten att i vårt land upprätthålla en regelbunden vinterflyglinje.

Närmare uppgifter angående den statsunderstödda luftfartens regularitet m. m. inhämtas av vidstående inom kommunikationsdepartementet upprättade tabeller över regelbundenheten (tab. I), flugna kilometer, flygtid, passagerare och gods (tab. II).

Såsom tabellerna utvisa har trafikregelbundenheten, därvid tur, som slutförts startdagen, räknats såsom regelbunden, å leden Malmö—Amsterdam och åter under år 1926 varit 91.0 %, medan den år 1925 var 91.1 %. Antalet passagerare var år 1926 i medeltal å sträckan Malmö—Amsterdam 6.55 samt å sträckan Amsterdam—Malmö 5.29. Motsvarande siffror 1925 voro 7.16 samt 5.78.

Vad leden Stockholm—Helsingfors beträffar har regelbundenheten under år 1926 uppgått till 95.3 %, under det att densamma för år 1925 var 98.8 %. Antalet passagerare per tur var i medeltal från Stockholm till Helsingfors 1.83 år 1926 och 1.91 år 1925 samt från Helsingfors till Stockholm 2.10 år 1926 och 2.38 år 1925. Lederna Malmö—Berlin och Malmö—Göteborg trafikerades icke under år 1925.

I den till 1926 års riksdag avlätna statsverkspropositionen lämnades en redogörelse för den tillverkning av flygplan, som, på föranstaltande av aktiebolaget Aerotransport, av aktiebolaget Flygindustri påbörjats i Limhamn inom Malmö stads område. På begäran har sistnämnda bolag den 8 november 1926 ingivit uppgifter angående bolagets verksamhet under tiden från och med den 1 juli 1925 till och med den 30 juni 1926 samt därvid meddelat, att beställningar å flygplan ingått från ett flertal olika länder i såväl Europa som Sydamerika samt att bolaget med anledning därav tagit samtliga Limhamns skeppsvarv tillhöriga byggnader i besittning och ökat sitt inbetalade aktiekapital från 150,000 kronor till 450,000 kronor. Under den angivna tiden hade antalet anställda arbetare i genomsnitt varit 320 och kontorspersonalen utgjorts av 37 personer. Hittills hade av bolaget levererats 23 trafikflygplan och 21 krigsflygplan till ett sammanlagt värde av omkring 5,000,000 kronor.

*Soensk flyg-
plantillverk-
ning.*

Ansökning
av aktiebo-
laget Aero-
transport om
understöd
för budget-
året 1927—
1928.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift av den 11 september 1926 har aktiebolaget Aerotransport anhållit om statsunderstöd för nästa budgetår.

Bolaget har därvid framhållit, att regulariteten å samtliga linjer under år 1926 varit tillfredsställande och väsentligt högre än föregående år. Passagerarfrekvensen vore jämväl i stigande. Sålunda hade passagerarantalet å Amsterdamlinjen i juli månad 1926 uppgått till 896 mot 491 under juli månad 1925, medan för Helsingforslinjen motsvarande siffror utgjorde 232 och 177.

Bolaget har lämnat en sammanställning av trafiken, vari jämväl utländska bolags trafik å de tre första linjerna är inberäknad, å samtliga linjer under åren 1924, 1925 och 1926, vilken efter sedermera verkställd komplettering utvisar följande:

År	Befordrade passagerare	Befordrat gods kg.	Flugna kilometer
1. Amsterdamlinjen.			
1924 till Hamburg	334	—	59,980
1925	2,369	43,992	202,407
1926	3,902	71,302	408,520
2. Helsingforslinjen.			
1924	376	410	49,980
1925	426	4,992	75,150
1926	829	13,840	91,300
3. Berlinlinjen.			
1926	2,365	30,110	139,398
4. Göteborgslinjen.			
1926	483	2,605	28,652

Bolaget har vidare anfört:

Ingen skada vare sig å befördrad person eller befordrat gods hade inträffat allt sedan trafikens början.

Beträffande Helsingforslinjen, å vilken det finska bolaget använt tremotors plan och aktiebolaget Aerotransport enmotors plan, fördelade sig 1926 års passagerarantal med 616 på den finska materielen och 213 på den svenska. Toge man det förhållandet i betraktande, att finskt tremotors plan insattes först den 12 juni, medan den svenska trafiken pågätt alltsedan den 1 juni, framträdde påtagligt den resande allmänhetens större förtroende för den trafiksäkrare tremotors finska materielen, jämförd med den å denna linje till buds stående enmotors svenska.

Bolaget hade för avsikt att under tiden den 1 juli 1927—1 juli 1928 trafikera samtliga ovannämnda linjer, vilka var för sig visat god frekvens och fyllde verkliga trafikbehov.

Vad anginge Göteborgslinjen hade bolaget under viss förutsättning tänkt sig mellanlandning i Hälsingborg, sedan flygstationen därstädes blivit färdig att tagas i bruk. Beträffande sistnämnda linje hade förberedande undersökningar givit vid handen, att ett bidrag upptill 65,000 kronor möjligen skulle kunna påräknas från intresserade städer.

Med hänsyn till önskvärdheten för bolaget att vid förekommande underhandlingar i viss utsträckning hava fria händer vid träffandet av avtal om

samtrafik med utländska företag hemställde bolaget, att viss frihet måtte medgivas bolaget att i samråd med luftfartsmyndigheten kunna så uppdelat materielen å de olika linjerna, att icke med nödvändighet 50 procent av flygningen på varje linje komme på bolagets lott, dock under den förutsättningen, att subventionsanslaget i sin helhet icke överskredes.

Bolaget hemställde även om sådana bestämmelser, som möjliggjorde användandet av viss del av den beräknade subventionen för flygning å annan linje än den tillämnade, därest sådan flygning skulle av Kungl. Maj:t anses lämplig för tillvaratagande av Sveriges luftfartsintressen och genom ökat deltagande av utländska företag å vissa linjer annars erforderligt subventionsbelopp kunde frigöras.

Med avseende å den tillgängliga flygmaterielen ville bolaget framhålla, att med hänsyn till de begränsade medel, som stått till buds, hittills endast 4 tremotors plan kunnat förvärvas jämte för dessa erforderlig motormateriel. Då bolaget ansett det i första rummet angeläget att säkerställa en regelbunden trafik med dylika plan å Amsterdam- och Berlinlinjerna, hade bolaget icke hittills vågat, som varit önskligt och som också förut avsetts, disponera något tremotors plan för Helsingforslinjen. I den mån dylikt flygplan kunnat lediggöras från resor å de förstämda linjerna, hade det blivit utnyttjat för en och annan tur å Göteborgslinjen.

Med hänsyn till den utveckling, luftfarten redan fått, och för tillgodo-seende i möjligaste mån av trafiksäkerheten vore det givetvis synnerligen önskvärt, att samtliga linjerna kunde åtminstone som regel trafikeras med tremotorsplan. Huru goda motorer man än hade, måste man alltid räkna med att motorstopp kunde uppstå. Vid ett enmotorsplan betydde inträffandet av ett motorstopp nödlandning, och förr eller senare kunde en dylik draga med sig olycksfall. Vid ett tremotors plan däremot vore, under förutsättning av tillräckligt kraftiga motorer, nödlandning nödvändig först därest två av motorerna stoppade.

Å Amsterdam- och Berlinlinjerna kunde, redan med hänsyn till trafikfrekvensen, plan av mindre typ än hittills använda tremotors plan icke sättas ifråga. Snarare torde det bliva nödvändigt att vid nyanskaffning taga under övervägande, huruvida icke å dessa linjer flygplan av ännu större typ borde komma till användning.

Å Helsingforslinjen hade, såsom förut visats, det finska bolaget haft stor framgång med tremotorstypen. Såväl trafikfrekvensen som trafiksäkerheten gjorde det synnerligen önskvärt, att denna typ jämväl komme till användning vid det svenska bolagets turer.

Erfarenheterna från Göteborgslinjen, vilken bolaget trafikerat med både tre- och enmotors plan, visade jämväl allt tydligare, att förtroendet för enmotors planens säkerhet icke vore allmänt. Sålunda hade å denna linje ett stort antal passagerare annullerat sina platsbeställningar, sedan de erfarit, att ett enmotors plan skulle utföra flygningen. Norra Halland erbjöde där-jämte dåliga landningsmöjligheter i händelse av motorstopp.

För trafikerande av de tillämnade 4 linjerna med tremotors plan erfordrades 6 dylika plan, av vilka 4 atginge för de dagliga turerna och 2 erfordrades som en gemensam reserv. Ett av dessa 2 reservflygplan torde som regel vara intaget på verkstad för översyn. Då bolaget endast disponerade 4 plan, bleve det nödvändigt att anskaffa ytterligare 2 sådana. För Helsingforslinjen borde av rent praktiska skäl samma typ komma till användning som å de övriga linjerna, varigenom endast anskaffandet av 2 sjöställ bleve erforderligt.

För inköp av ytterligare 2 tremotors plan inklusive utrustning erfordrades omkring 460,000 kronor. Därtill komme 2 sjöställ å tillhopa 50,000 kronor.

Vidare torde behöva inköpas 8 reservmotorer à 19,000 kronor eller 152,000 kronor. Summa lånebehov från luftfartslånefonden vore alltså 662,000 kronor. Vid innevarande budgetårs utgång syntes emellertid fondens behållning komma att uppgå till omkring 100,000 kronor.

Bolaget ville härutöver framhålla, dels att dessa flygplan måste tillerkännas en utomordentlig betydelse för landets luftförsvär, dels att de två plan, som ifrågasattes till anskaffande, kunde byggas vid aktiebolaget Flygindustri's verkstäder i Limhamn, varigenom ytterligare arbetare kunde beredas sysselsättning vid denna inhemska verkstad, vilken hittills icke fått mottaga någon beställning från svenska flygvapnet.

Vad beträffade anslagsbehovet för förbättring av de för reguljär trafik upplåtna flygstationerna, ville bolaget i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på det otillräckliga hangarutrymmet vid Malmö flygstation, vilket för kommande år bleve ännu kännbarare. Under den tilländalupna trafik-säsongen hade flygplan omkring 300 gånger måst övernatta under bar himmel, vilket i hög grad försvårat och fördyrat det ordinarie översynsarbetet ävensom helt naturligt inverkat menligt å materielen till skada för trafik-säkerheten.

Med stöd av vad sålunda anförts har aktiebolaget Aerotransport hemställt, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1927—1928 till understöd av regelbunden luftfart anvisa 550,000 kronor.

I en senare skrift av den 1 november 1926 har aktiebolaget Aerotransport hemställt om vissa ändringar beträffande grunderna för beräkandet av statsunderstödet för luftfartens drivande samt därvid anført bland annat:

Sedan 1926 års lufttrafik numera avslutats och dess resultat kunde överblickas, syntes det lämpligt att först lämna en kortfattad redogörelse över huru bolagets verksamhet utformat sig under den tid, det åtnjutit understöd av staten. Bolaget hölle nämligen före, att med ett sådant förfaringssätt klarare skulle framträda de skäl, som komme att anföras för de föreslagna ändringarna.

Bolaget trafikerade under kalenderåret 1925, det första av bolagets verksamhetsår såsom statsunderstött företag, linjerna Malmö—Amsterdam, Malmö—Köpenhamn och Stockholm—Helsingfors, varjämte en del rund- och extra-flygningar företagits. Sammanlagt befordrades härvid 10,026 passagerare och 48,984 kilogram gods samt tillryggälades 397,779 flygkilometer. Ingen skada inträffade vare sig å passagerare eller gods. Årets erfarenheter bestyrkte även, att bolagets strävan att organisera långa internationella genomgående linjer från Sverige till London och Paris icke vilat på orätt grund, enär nämligen det ojämförligt största antalet resande till Amsterdam omedelbart fortsatt flygledes till London eller Paris.

Det ekonomiska resultatet av 1925 års lufttrafik kunde icke betraktas som fullt tillfredsställande. Verksamheten medförde en förlust av 38,891 kronor, varvid avskrivning verkställdes å flygmaterielen med 111,501 kronor, vilken avskrivning dock måste anses såsom otillräcklig. Bolaget hade under kalenderåret i statssubvention åtnjutit sammanlagt 305,893 kronor.

Det visade sig emellertid allt tydligare, att bolagets rörelsekapital var för litet. Visserligen hade ur luftfartslånefonden lån erhållits för inköp av flygmateriel, men härutöver och för materielens underhåll krävdes ett avsevärt reservdelslager, för vilket anskaffande sådant lån icke stod till förfogande. Då bolagets inbetalda aktiekapital redan 1924 tagits i anspråk för inköp av flygplan och annan materiel, måste utgifterna för reservdelslagret bestridas av inkomsterna från bolagets rörelse. Värdet av detta lager uppgick vid

1926 års slut till i avrundat tal 268,000 kronor. Då sålunda en större del av bolagets inkomster måste investeras i materialinköp, blev det nödvändigt att anskaffa bankkredit för säkerställande av rörelsekapital under vinter-månaderna, vilka icke lämnade inkomster till sådant ändamål.

Med anledning av här berörda förhållanden och i syfte att för framtiden söka undvika dylik kredit beslöt bolaget att öka aktiekapitalet. För detta ändamål utvecklades ett betydande arbete, men då det svenska privatkapitalet i dessa tider icke syntes vilja inlåta sig på andra företag än sådana, vilka lämnade omedelbar vinst, inbragte nyemissionen icke mer än i runt tal 150,000 kronor kontanta medel. Detta nya kapital kom emellertid icke bolaget tillhanda förrän under sommaren 1926. Bolagets verksamhet under vintern 1925—1926 måste på grund härav helt finansieras med lånta medel, och var bolagets bankskuld våren 1926 omkring 330,000 kronor.

Bolaget vidtog under vintern 1925—1926 omfattande åtgärder i syfte att minska utgifterna och öka inkomsterna. Sålunda hade antalet mekaniker avsevärt nedbringats, vid Malmö flygstation med ej mindre än femton. Detta kunde ske, enär det lyckats bolaget att så småningom erhålla bättre utbildad personal och särdeles duglig arbetsledning. Den bättre utbildningen hade även medfört säkrare drift, så att nödländningar på grund av materialfel blivit mycket sällsynta. Härigenom hade förluster i subventions- och övriga inkomster, förorsakade av oregelbunden trafik, icke tillnärmelsevis varit så stora under 1926 som dessförrinnan. Bolagets kontorspersonal hade jämväl minskats och en del lönereduceringar verkstälts.

Ett annat led i arbetet för bättre ekonomi hade varit höjning av biljettpriset å linjen Malmö—Amsterdam. Under år 1925 kostade en flygbiljett Malmö—Amsterdam 125 kronor och Malmö—Hamburg 60 kronor. Bolaget föreslog de utländska lufttrafikbolåg, vilka deltog å denna sträcka eller skickade passagerare till densamma, en höjning av biljettpriset Malmö—Amsterdam med 23 kronor eller till 148 kronor samt Malmö—Hamburg med 15 kronor eller till 75 kronor. Ehuru förslaget till en början väckte starkt motstånd från vissa utländska luftfartsföretag, lyckades bolaget dock genomföra den föreslagna höjningen av biljettprisen.

Den ekonomiska behållningen av 1926 års lufttrafik måste betraktas såsom icke tillfyllest, trots att trafikfrekvensen varit god. Vinst- och förlusträkning för den 1 september utvisade visserligen ett överskott å nämnda års rörelse av 186,385 kronor, men detta överskott vore ingalunda tillräckligt för att, efter nödiga avskrivningar å luftflotta och inventarier, bestrida verksamheten intill början av 1927 års flygsäsong. Bolaget bleve sålunda nödsakat att jämväl under vintern 1926—1927 anlita bankkredit.

Bolaget ansåge sig för sin utveckling icke uteslutande kunna påräkna statshjälp i form av trafiksubvention eller bidrag från luftfartslänefonden, utan måste även söka uppnå en sådan ekonomisk ställning, som gjorde en ytterligare investering av privatkapital möjlig. Ehuru man kunde beräkna, att den ekonomiska ställningen vid öppnandet av 1927 års flygsäsong skulle te sig gynnsammare än vid motsvarande tidpunkt år 1926, kunde man emellertid redan nu förutse, att denna icke skulle befinnas nog stark att locka till ökad kapitalinsats.

Det stode för bolaget fullt klart, att lufttrafiken näppeligen kunde nå full räntabilitet, förrän flygplanens transportförmåga avsevärt ökats och luftnavigeringen nått därhän att medgiva tryggad luftfart jämväl under vinterhalvåret. Utvecklingen ginge emellertid raskt framåt. Sålunda hade nyligen med gynnsamt resultat provflugits ett trafikplan för 20—25 passagerare, byggt enligt samma principer, som låge till grund för bolagets flygmateriel, och rent teoretiskt sett vore de navigationsproblem redan lösta, som härflöte

från inverkan av mörker, dimma och köld. Innan emellertid dessa lösningar blivit omsatta i praktiken på för luftfarten betryggande sätt, torde tvivelsutan år komma att förflyta, under vilka lufttrafikföretagen icke kunde undvara statsmakternas kraftiga stöd i ekonomiskt hänseende.

Bolaget hade kommit till den uppfattningen, att den bästa utvägen att komma ifrån nuvarande svårigheter vore att finna i en höjning av kilometer-subventionen. För bolaget hade denna väg jämväl tett sig så mycket naturligare att beträda, som nämnda subvention vid jämförelse med ett flertal utländska företag befunnits vara väsentligt lägre än den för dessa gällande.

Enligt den av de tillsatta sakkunniga år 1924 uppgjorda kalkylen upptogs samtliga utgifter angående trafiken, vilka vid denna tidpunkt voro kända. Då emellertid inga egentliga erfarenheter beträffande lufttrafik på Sverige kunde läggas till grund, hade det sedermera visat sig, att man sett alltför optimistiskt på driftkostnaderna.

Sålunda ansågo de sakkunniga kostnaderna per flygkilometer för Amsterdamlinjen bliva tre kronor 12 öre, men hade erfarenheten visat, att dessa istället blivit omkring tre kronor 80 öre, alldenstund såväl personallöner, reklam, reservdelar, underhåll av flygplanen, administrations- och andra kostnader i praktiken visat sig bliva vida högre än ursprungligen beräknats. Däremot hade trafikinkomsterna per flygkilometer mot beräknade en krona 2 öre visat sig också i praktiken bliva högre eller omkring en krona 30 öre. En höjning av subventionen för tremotorsmaskinerna till två kronor 50 öre torde därför anses vara nödvändig för att bringa full jämvikt. För enmotorsmaskinerna hade de sakkunniga exempelvis för Helsingforslinjen ansett kostnaderna bliva två kronor 3 öre per flygkilometer, under det att erfarenheten visat, att dessa inklusive vinteröversynerna kommit upp i omkring två kronor 50 öre per flygkilometer, under det trafikinkomsterna varit 59 öre i stället för kalkylerade 53 öre. En höjning av subventionen från nuvarande en krona 50 öre till en krona 90 öre syntes därför nödvändig.

Enligt nu gällande avtal åtnjöte bolaget en subvention av två kronor 10 öre för flygkilometer och tremotorsplan vid samtrafik med utländskt företag samt av en krona 50 öre för enmotorsplan, oavsett om samtrafik ägde rum eller icke. Bolaget hade undersökt, huru en sådan höjning av dessa subventionssatser till två kronor 50 öre respektive en krona 90 öre, utan att samtidigt det sammanlagda subventionsbeloppet höjdes, skulle verka, samt därvid funnit, att en dylik höjning dels skulle medföra en väsentlig lättning för bolaget, dels även vore fullt genomförbar inom ramen av det för närvarande av riksdagen för regelbunden luftfart beviljade anslaget. Bolaget bifogade en utredning härom, varav framginge att två alternativ kunde ifrågakomma.

Enligt alternativ I skulle trafiken på Malmö—Berlin huvudsakligen överlämnas till det tyska bolaget, så att aktiebolaget Aerotransport skulle i likhet med det holländska bolaget mera kunna koncentrera sin verksamhet på Amsterdamlinjen. I övrigt skulle bolaget trafikera Helsingfors- och Göteborgslinjerna i ungefär samma utsträckning som under år 1926.

Enligt alternativ II skulle trafiken vara organiserad ungefär i likhet med slutet av år 1926, varvid sålunda Amsterdamlinjen gemensamt skulle uppehållas av de svenska, tyska och holländska bolagen samt Berlinlinjen av de svenska och tyska bolagen gemensamt. Beträffande Göteborgs- och Helsingforslinjerna skulle trafiken vara ordnad på ungefär samma sätt som enligt alternativ I.

Genom avtal med de främmande lufttrafikföretagen torde med säkerhet kunna påräknas, att trafiken på de olika linjerna mellan Sverige och utlandet ändå, trots något minskat deltagande från svensk sida, skulle komma att upprätthållas i full utsträckning. Sålunda hade exempelvis redan det tyska

bolaget meddelat, att det ämnade upprätthålla sina linjer på Malmö året runt.

Den omläggning av trafiken, som sålunda antytts, skulle emellertid, därest kilometersubventionen höjdes, för bolaget vara liktydig med en icke oväsentlig besparing, utan att den samtidigt medförde ökade utgifter för statsverket.

På grund av vad sålunda anförts har aktiebolaget Aerotransport hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva sådan förändring beträffande grunderna för statsunderstödet till lufttrafikens bedrivande, att detta understöd, utan att subventionsbeloppet i sin helhet därigenom ändrades, beräknades efter ett subventionsbelopp av två kronor 50 öre för flygkilometer och tremotorsplan i samtrafik med utländskt företag samt av en krona 90 öre för flygkilometer och enmotorsplan, oavsett om samtrafik ägde rum eller icke.

Över aktiebolaget Aerotransports framställning hava åtskilliga utlåtanden avgivits. Sålunda har *kommerskollegium*, med överlämnande av yttranden från Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg samt Skånes handelskammare, för egen del anfört följande: Utlåtanden.

»Att upprätthållandet av en reguljär lufttrafik mellan Sverige och utlandet representerar ett stort allmänt intresse ävensom att det ur skilda synpunkter är av betydelse, att möjlighet beredes för svensk företagarverksamhet att å denna trafik utöva ett bestämmande inflytande, lärers få anses vara av statsmakterna erkänt genom de beslut, som fattats vid de två senaste riksdagarna om anvisande av medel till understöd av svensk luftfartsverksamhet och till en fond för inköp av flygplan och flygmotorer (luftfartslänefonden). Den successiva ökning i såväl passagerare- som godsbefordran, vilken ägt rum under de år, då en svensk lufttrafik pågått, synes ock visa, att det nya trafikmedlet omfattats med allt större intresse och förtroende från allmänhetens sida.

Emellertid talar all hittillsvarande erfarenhet, såväl från vårt land som från andra länder, för att en verksamhet av detta slag åtminstone för närvarande icke kan göras ekonomiskt bärkraftig, utan att den för sitt bestånd och sin vidare utveckling kräver ett verksamt understöd. Och då det enskilda kapitalet icke kan väntas i någon större omfattning intressera sig i företag, som ej ge utsikt till vinst under en näraliggande framtid, lärers det vara ofrånkomligt, att från det allmännas sida fortsatta uppoffringar göras för täckande av oundgängliga förluster å luftfartsverksamheten, i varje fall så länge denna, som ännu är fallet, befinner sig mer eller mindre på försöksstadiet.

Det svenska luftfartsföretag, aktiebolaget Aerotransport, som hittills ensamt kommit i åtnjutande av understöd från svenska statens sida och vilket under det senaste året, ensamt eller i samtrafik med utländska företag, besörjt det huvudsakliga av lufttrafiken mellan Sverige och andra länder, har, såvitt kollegium kunnat finna, handhaft denna verksamhet på ett synnerligen förtjänstfullt sätt. Driften å de olika linjer, som efter vederbörande statsmyndighets godkännande trafikerats, har upprätthållits fullt tillfredsställande och bolagets åtagna skyldigheter gent emot staten ha fullgjorts utan anmärkning. Bolaget har ock kunnat påvisa, att under det senaste verksamhetsåret på flera områden besparingar vidtagits, varigenom kostnaderna för driften nedbringats. Då bolaget nu inkommit med förnyad ansökan om statsbidrag under budgetåret 1927—1928 för fortsättande av sin verksamhet

efter i huvudsak samma plan som hittills, finner sig kollegium därför böra tillstyrka, att framställning om sådant bidrag göres hos riksdagen.

Bolaget anför i sin ansökan, att det har för avsikt att under tiden 1 juli 1927—1 juli 1928 trafikera samtliga de linjer, vilka under den senast gångna sommaren upprätthållits. Av handelskammarna i Stockholm, Göteborg och Malmö hava inga särskilda önskemål yttrats i avseende på linjernas antal och sträckning. Kollegium anser sig ej heller böra härutinnan framställa några erinringar, då, enligt vad av den av bolaget förebragta statistiken synes framgå, trafiken å samtliga dessa linjer utvecklats gynnsamt och genom desamma lämplig anknytning vinnes till de viktigaste europeiska trafikcentra.

Vid beräkningen av subventionens storlek har bolaget utgått från samma belopp i förhållande till den flygna väglängden, som faststälts i nu gällande avtal mellan staten och bolaget, nämligen två kronor 10 öre per flygkilometer i samtrafik och en krona 75 öre per flygkilometer vid av bolaget ensamt driven trafik, allt under förutsättning att tremotors flygplan uteslutande komma till användning. Vid påräknad samtrafik med respektive utländska lufttrafikföretag beträffande linjerna Malmö—Amsterdam, Malmö—Berlin och Stockholm—Helsingfors men ensamtrafik å linjen Göteborg—Köpenhamn—Malmö samt beträffande sistnämnda linje bidrag å 65,000 kronor från intresserade städer kommer bolaget till ett subventionsbelopp för tiden 1 juli 1927—1 juli 1928 av 550,000 kronor. Att trots sistnämnda kommunala bidrag det beräknade subventionsbeloppet blir 50,000 kronor högre än det för innevarande budgetår bestämda beror på att trafiken delvis beräknats skola försiggå under större antal dagar än tidigare ävensom på en förutsatt användning uteslutande av tremotorsplan, medan hittills enmotorsplan kommit till användning å tvenne linjer, varvid räknats med ett subventionsbelopp av endast en krona 50 öre per flygkilometer.

Skånes handelskammare har i sitt yttrande anført, att, då beloppen av kilometersubventionen ursprungligen beräknats under förutsättning av ett mindre passagerarantal än som faktiskt under senaste trafikår förekommit, en reduktion av subventionsbeloppen per flygna kilometer synes befogad. Handelskammaren ifrågasätter även, huruvida icke vissa besparingar i företagets allmänna omkostnader, särskilt ifråga om utgifter för representation och reklam, kunde vara möjliga att ernå. Kammaren anser det därför önskvärt, att den tidigare verkställda kalkylen underkastas förnyad granskning i syfte att få fastställt det lägsta anslagsbelopp, som utan äventyrande av sökandebolagets finansiella ställning kan anses erforderligt för trafikens upprätthållande enligt den av bolaget föreslagna planen.

Givetvis är det angeläget, att allt som kan göras för åstadkommande av sådana besparingar, vilka äro förenliga med företagets ändamålsenliga skötsel, verkligen vidtagas. Kollegium utgår ifrån att bolagets ledning också låter sig angeläget vara att tillvarataga alla förefintliga möjligheter till besparingsåtgärder. Emellertid vill kollegium, i anslutning till vad Skånes handelskammare anført, kraftigt understryka önskvärdheten av att en sakkunnig prövning verkställes beträffande de grunder, enligt vilka subventionsbeloppet skall utgå. En sådan synes ock nu, då åtminstone två års erfarenhet finnes att bygga på, med helt annan säkerhet kunna ske än vad fallet var, då i gällande kontrakt fastställda subventionsbelopp på sin tid bestämdes. Den omständigheten, att i andra länder, från vilka uppgifter föreligga, subventionsbeloppen proportionsvis överstiga de i Sverige hittills medgivna, synes likväl tyda på att någon väsentlig reduktion av de begärda beloppen åtminstone för närvarande icke är tänkbar, såvida de på verksamheten uppkommande förlusterna skola täckas. Tills vidare synes man därför vid beräkningen av statsbidragets totala storlek kunna utgå från de nu tillämpade

grunderna för kilometersubventionen. Under sådana förhållanden anser sig kollegium böra tillstyrka det för budgetåret 1927—1928 begärda statsanslaget till understöd av regelbunden luftfart å 550,000 kronor, vilket anslag liksom de tidigare av samma slag torde böra givas karaktären av reservationsanslag.

Med hänsyn till flygmaterielen har bolaget framhållit betydelsen av att de under år 1926 på Helsingforslinjen och delvis även på Göteborgslinjen använda enmotoriga flygplanen utbytas mot tremotoriga, vilka i jämförelse med de förra besitta en betydligt större både driftsäkerhet och lastförmåga. För inköp av tvenne dylika flygplan med utrustning jämte två sjöställ och behövliga reservmotorer hemställer bolaget om anslag till ökning av luftfartslånefonden med 560,000 kronor. De skäl, som av bolaget anförts för behövligheten av sådan nyanskaffning, synas kollegium övertygande. Kollegium får fördenskull tillstyrka bifall jämväl till bolagets ansökan i denna del. Detta anslag torde liksom det förra böra vara av reservationsanslags natur.»

Med anledning av aktiebolaget Aerotransports sist ingivna framställning har kommerskollegium framhållit, att kollegium icke vore i tillfälle att utföra de tekniska utredningar, vilka erfordrades för ett allsidigt bedömande av föreliggande spörsmål, men utginge ifrån att dylika bleve genom sakkunnig myndighets försorg verkställda. Under förutsättning att berörda utredningar gäve vid handen, att genom de ifrågasatta ändringarna i grunderna för statsunderstödet till luftfartens bedrivande vårt lands intressen ifråga om lufttrafiken mellan Sverige och utlandet icke skäligen kunde anses bliva åsidosatta, tillstyrkte kommerskollegium bifall till framställningen.

Generalpoststyrelsen har anfört:

»Vad beträffar luftposttrafiken under år 1926, har densamma å linjerna från Sverige ur postal synpunkt försiggått rätt tillfredsställande. En del förseningar hava emellertid förekommit, särskilt under vår- och höstmånaderna, på grund av dimma, hård motvind eller motorfel. Posten har vid sådana tillfällen ändock i allmänhet framkommit tidigare än om den befordrats med vanliga lägenheter.

Regelbundenheten i trafiken kan emellertid ännu icke anses vara fullt tillfredsställande. Med hänsyn härtill och då luftfartygens betydelse såsom kommunikationsmedel alltfört ökas, är det synnerligen önskvärt, att åtgärder vidtagas för att än mer öka regelbundenheten i lufttrafiken. Ett steg i sådan riktning synes vara, att enmotorsplanen utbytas mot tremotorsplan.

Den luftlinje, som erbjuder de största fördelarna för Sverige, är utan tvivel linjen Malmö—Hamburg—Amsterdam. Därnäst synes lufttrafiken å linjerna Malmö—Berlin och Stockholm—Helsingfors böra understödjas. Vad särskilt beträffar linjen Malmö—Berlin, komme dess värde att nästa år ytterligare ökas, därest, såsom uppgivits, direkt anslutning kommer att anordnas till luftlägenhet från Berlin till Prag och Wien.

Under år 1926 har Göteborgslinjen icke använts för postbefordran på grund av att linjen med den tillämpade tidtabellen varit ur postal synpunkt synnerligen betydelselös. Enligt nu föreliggande tidtabell för kommande år skulle avgångstiden från Göteborg bliva kl. 12.30 e. m., varigenom linjen skulle bliva förmånligare för postbefordran. Då emellertid med linjen ifråga skulle med fördel kunna befordras allenast sådan post, som inlämnas i Göteborg på förmiddagen, anses linjen ur postal synpunkt bliva av mindre betydelse.

Ersättningen till bolaget för postbefordringen under år 1926 har utgått med 100 kronor för tur å linjen Malmö—Hamburg—Amsterdam samt

med 50 kronor för tur å en var av linjerna Malmö—Berlin och Stockholm—Helsingfors.»

Vad angår den senare av aktiebolaget Aerotransport gjorda ansökningen har generalpoststyrelsen anført:

»Ersättningen för luftpostbefordringen under år 1925 å nedannämnda linjer utgick med följande belopp, nämligen

å linjen Malmö—Amsterdam—London eller Paris med 60 kronor för tur,

å linjen Malmö—Berlin—Dresden med 6 guldfrancs per kilogram befordrad post under tiden 8—30 september och med 50 kronor för tur under tiden 1 oktober—15 november samt

å linjen Stockholm—Helsingfors med 40 kronor för tur.

I skrivelse den 9 april 1926 hemställde aktiebolaget Aerotransport, att ersättningen för luftpostbefordringen under år 1926 måtte för varje ändamålsenligt utförd tur utgå med

100 kronor å linjen Malmö—Amsterdam—London eller Paris,

60 kronor å linjen Malmö—Berlin och

75 kronor å linjen Stockholm—Helsingfors.

I sin den 16 sagda april med anledning av förenämnda ersättningsanspråk avlätna skrivelse framhöll generalpoststyrelsen, att en ökning i tidigare utgående ersättningsbelopp syntes styrelsen motiverad med hänsyn bland annat till att, förutom brevpост, även paketpost komme att luftbefordras.

Beträffande ersättningen för luftpostbefordringen å linjen Malmö—Amsterdam—London eller Paris ansåg styrelsen, att — då luftpostpakettrafiken å denna linje väntades komma att bliva av större omfattning än å någon av de övriga linjerna och då de tidsvinster, vilka erhållas genom användande av luftlinjen voro högst avsevärda — den ifrågasatta ersättningen av 100 kronor för tur vore skälig. Den av bolaget begärda ersättningen av 60 kronor för tur å linjen Malmö—Berlin ansåg styrelsen för hög. Styrelsen höll före, att en ersättning av 50 kronor för tur borde vara tillräcklig. Vidkommande linjen Stockholm—Helsingfors fann styrelsen, att en mindre ökning i den under år 1925 utgående ersättningen av 40 kronor för tur vore motiverad, varför styrelsen ansåg, att denna ersättning borde höjas till 50 kronor för tur.

Genom kommunikationsdepartementets ämbetsskrivelse den 7 maj 1926 bemyndigades generalpoststyrelsen att med aktiebolaget Aerotransport träffa avtal om befordran tills vidare under år 1926 av post å bland annat förenämnda luftleder mot en ersättning för varje ändamålsenligt utförd tur från Malmö till London eller Paris av 100 kronor, från Malmö till Berlin av 50 kronor och från Stockholm till Helsingfors av 50 kronor.

Med hänsyn till den relativt ringa postmängd, som hittills befordrats med ifrågavarande luftlinjer, anser styrelsen, att den under år 1926 fastställda ersättningen för luftpostbefordringen för närvarande bör vara tillfyllest. Därest emellertid ändrade förhållanden i ett eller annat avseende beträffande försändning av luftpost skulle inträda, varigenom postmängden komme att mera avsevärt ökas, synes det skäligt, att ersättningen i någon mån höjes.

Beträffande de av bolaget angivna olika alternativen för lufttrafikens ordnande under år 1927 anser generalpoststyrelsen för sin del alternativet II vara att föredraga.»

Befälhavaren för flygvapnet har meddelat, att han i stort sett icke hade något att erinra mot de av aktiebolaget Aerotransport föreslagna förändringarna och utökningarna av flyglinjerna, samt har vidare anført:

Ur flygmilitär synpunkt vore varje utökning av flygande personal och materiel inom den civila luftfarten av vikt, förutsatt att därvid uppfylldes vissa villkor i avseende å personal och materiel.

Ett genomförande av den lufttrafik, som av bolaget föreslagits, innebure visserligen, att statens understöd skulle komma att utgöra högst 550,000 kronor i stället för nu utgående högst 500,000 kronor per budgetår. I betraktande av den utökning av trafiken, som med detta höjda subventionsbelopp kunde ske, syntes höjningen av anslaget med 50,000 kronor vara att förorda. Därest emellertid av ekonomiska skäl en sådan ökning ej kunde ifragakomma, torde i stort sett det av bolaget föreslagna lufttrafikprogrammet kunna realiseras inom den förutvarande kostnadsramen av 500,000 kronor genom en viss tidsbegränsning i trafiken i avseende på i första hand Berlinlinjen, vilken med hänsyn till de goda tågförbindelserna Hamburg—Berlin och sannolikheten för en genomgående flyglinje nästa sommar Stockholm—Stettin—Berlin syntes hava intresse huvudsakligen för genomgångstrafik till Prag och Wien, samt i andra hand Göteborgslinjen, vilken i fråga om tidsvinst i jämförelse med järnvägsförbindelserna icke erbjöde så påtagliga fördelar.

Beviljades det högre subventionsbeloppet av 550,000 kronor, skulle härigenom med viss ovan antydd tidsbegränsning å Berlin- och Göteborgslinjerna kunna utvinnas nödiga medel för bedrivande av försökstrafik vintertid, förslagsvis å leden Stockholm—Helsingfors, varigenom välbehörlig erfarenhet skulle vinnas om möjligheterna för lufttrafik under relativt ogynnsamma köld- och isförhållanden m. m., vilket för den vidare utvecklingen av luftfarten måste tillmätas det allra största värde. Då därjämte luftfarten skulle komma till stånd under en period, då det konkurrerande trafikmedlet — sjöfarten — hade stora svårigheter att kämpa med, skulle en sådan luftfarts fördelar, om luftfarten kunde utföras med något så när stor regelbundenhet, framstå för allmänheten mycket klarare än eljest.

Vad beträffade bolagets framställning om lindrigare villkor för subventionens åtnjutande, syntes det lämpligt, att bolaget för sina förhandlingar med utländska bolag erhöles en viss frihet inom ramen av anslaget. Däremot torde Kungl. Maj:t, då avtal om trafiken väl vore träffat, med hänsyn till statens betydande insatser, böra fastställa bestämda regler för anslagets användning.

I avseende å anskaffning av flygmateriel för bolagets linjer, ansåge sig befälhavaren för flygvapnet böra uttala det allmänna omdömet, att den av bolaget redan använda och nu till anskaffning föreslagna materielen betingade en engångskostnad, som med hänsyn till möjligheterna att i fortsättningen föra lufttrafiken till rimlig räntabilitet vore avgjort för hög. Utan att förbise betydelsen för bolaget att kunna arbeta med ensartad materiel, syntes det därför böra noga övervägas, huruvida icke med bibehållen god trafiksäkerhet billigare flygmateriel skulle, exempelvis för Helsingforslinjen, kunna komma till användning i stället för den av bolaget föreslagna flygplantypen, vilken med sjöställ betingade den mycket höga kostnaden av 255,000 kronor per flygplan.

Beträffande Göteborgslinjen syntes densamma med hänsyn till nödig trafiksäkerhet i varje fall icke böra få trafikeras med enmotors lantflygplan.

Chefen för flygvapnet har beträffande den av aktiebolaget Aerotransport sist ingivna skrivelsen hänvisat till vad i det förut avgivna utlåtandet anförts angående den höga engångskostnaden för den av bolaget använda flygmaterielen samt påpekat, att då i bolagets skrivelse anförts, att rent teoretiskt

sett vore de navigationsproblem redan lösta, som härflöte från inverkan av mörker, dimma och köld, detta innebure en viss överdrift, då problemet om start och särskilt landning i dimma ej kunde i närvarande stund anses ens teoretiskt löst. Mot aktiebolaget Aero transports sist ingivna framställning hade han i övrigt intet att erinra,

Chefen för generalstaben har anfört:

Vid avgivande av yttranden över framställningar om understöd åt den civila luftfarten hade chefen för generalstaben framhållit, att det vore av stor militär betydelse, att densamma uppmuntrades, under förutsättning att den bedreves av inhemska företagare. Härigenom komme att förefinnas bland annat såväl en stam utbildade flygplanförare som ett antal flygplan, vilka vore fullt användbara för militärt ändamål.

Anskaffning av dylika flygplan vore förenad med stora kostnader. Materielen utvecklades dessutom så snabbt, att åtminstone för närvarande en större anskaffning för enbart militära ändamål varken vore möjlig eller lämplig. Vid sådant förhållande talade militära skäl starkt för lämpligheten av att staten fortsatte på den inslagna vägen att genom lån ur luftfartslånefonden understödja anskaffningen av sådana större flygplan, vilka vid mobilisering kunde tagas i anspråk.

Enär luftfarten av aktiebolaget Aero transport hittills bedrivits på ett tillfredsställande sätt, hade chefen för generalstaben intet att erinra emot att bolaget för uppgivet ändamål erhöle lån ur luftfartslånefonden och tilldelades statsunderstöd.

Beträffande frågor rörande såväl storleken av lånebelopp och subvention som grunderna för uppgjorda kalkyler ansåge sig chefen för generalstaben i övrigt icke böra avgiva något yttrande.

I detta sammanhang borde emellertid erinras om att kontraktet mellan staten och aktiebolaget Aero transport utlöpte 1928. I god tid före denna tidpunkt syntes böra undersökas, huruvida statsunderstödet därefter borde utgå efter nu gällande beräkningsgrunder. Därest utvecklingen av trafiken fortginge i samma skala som hittills, syntes statens bidrag per flygkilometer eventuellt kunna minskas, vilken möjlighet även bolaget i sin skrivelse den 30 oktober 1924 framhållit. Det syntes även före denna tidpunkt vara av mycket stor betydelse att avgöra, vilka nya linjer som vore av den vikt, att statsunderstöd för desamma borde utgå.

De belopp, som staten utgäve för sådant ändamål, borde stå i viss proportion till de fördelar, som erhöles genom linjen i fråga. Detta torde dock kunna tydligt erfaras först efter en tids trafik, men därefter borde endast de linjer erhålla understöd, vid vilka frekvensen vore så stor, att statens bidrag per resande och biljettpris komme att stå i rimligt förhållande till varandra. Ändring av statsunderstödd linje borde således ske först efter noggrann prövning.

Samtidigt ville chefen för generalstaben framhålla, att det ur militär synpunkt vore synnerligen önskvärt, att linjen Stockholm—Luleå bleve trafikerad. Denna linje syntes dessutom vara av så stor ekonomisk och kulturell betydelse för norra Sverige, att statsunderstöd för trafik å densamma vore väl motiverat.

Vad angår den senare av aktiebolaget Aero transport gjorda framställningen har *chefen för generalstaben* framhållit, att han på grundval av i densamma lämnade uppgifter icke kunde bedöma, huruvida den begärda ökningen av subventionsbeloppet vore berättigad. Han ansåge sig dock böra

framhålla, att med ökad subvention per kilometer inom ramen av nu utgående anslag den av bolagets flygplan tillryggalagda distansen komme att minskas, vilket ur landets synpunkt syntes mindre fördelaktigt.

Chefen för marinstaben har förklarat, att i sjömilitärt hänseende icke några särskilda erinringar vore att framställa beträffande aktiebolaget Aerotransport's ansökningar.

Med skrivelse av den 15 december 1926 har aktiebolaget Aerotransport slutligen, sedan bolaget avslutat sina underhandlingar med främmande lufttrafikföretag angående trafik till och från Sverige under år 1927, framlagt följande förslag rörande understöd till bolagets luftfart under år 1927:

Förslag
av aktiebolaget
Aerotransport
angående
trafikens
ordnande
under år 1927.

1. Amsterdamlinjen.

Denna linje, som skulle, utom av aktiebolaget Aerotransport, även trafikerades av holländska bolaget Koninklijke Luchtvaart Maatschappij, hade sin egentliga högsäsong från början av juni till början av september. För att undvika att flera maskiner samtidigt trafikerade sträckan under den tid, då tillräcklig last ej kunde påräknas för flera flygplan dagligen, föreslog bolaget en uppdelning och ett samarbete med det holländska bolaget under trafikåret 1927—1928 enligt nedanstående tablå.

Linjen trafikerades från och med den 19 april till och med den 1 oktober; därav under tiden från och med den 19 april till och med den 4 juni med en maskin gemensam för de båda bolagen i vardera riktningen. Från och med den 6 juni till och med den 3 september skulle de båda företagen trafikera linjen med var sin maskin i båda riktningarna och från och med den 5 september till och med den 1 oktober med en maskin i vardera riktningen gemensam för båda företagen.

Subventionsbehovet för trafikerande av Amsterdamlinjen under tiden $19/4$ — $1/10$ med en beräknad flygsträcka av 720 km. framginge av nedanstående:

Tidsperiod	å kronor	Turer	Kronor
$19/4$ — $4/6$	2: 50	41	73,800:—
$6/6$ — $3/9$	2: 50	156	280,800:—
$5/9$ — $1/10$	2: 50	24	43,200:—
		<u>221</u>	<u>397,800:—</u>

2. Helsingforslinjen.

Då det föregående trafikåret tydligen visat, att bolagets flygplanmateriel å Helsingforslinjen ej varit tillräcklig för den starka resandeströmmen, torde det bli nödvändigt att följa det finska bolagets exempel och insätta tremotors plan. I annat fall komme det finska bolaget att så småningom övertaga större delen av trafiken å linjen. Aktiebolaget Aerotransport avsåg att upprätthålla trafiken 4 månader under tiden $1/6$ — $1/10$. I likhet med föregående år skulle samtrafik ordnas med Aero O/Y, Helsingfors.

Beräknad flygsträcka 415 km. med en tur dagligen för vardera bolaget. Subventionsbehovet för trafikerande av Helsingforslinjen under tiden $1/6$ — $1/10$ med en beräknad flygsträcka av 415 km. och en subventionssats av 2 kronor 50 öre skulle bli $415 \times 103 \times 2:50 =$ kronor 106,862:50.

3. Göteborgslinjen.

Denna linje skulle i motsats mot år 1926 erhålla senare avgångstid från Göteborg och skulle med en mellanlandning i Hälsingborg få anslutning i Köpenhamn med ett flygplan till Hamburg. Dagens post från Göteborg skulle sålunda samma afton ankomma med flygplan till Hamburg och där få anslutning med nattågen till Amsterdam, Köln m. fl. platser.

Linjen planerades trafikerad gemensamt av Koninklijke Luchtvaart Maatschappij, eventuellt Deutsche Luft-Hansa A.-G. samt aktiebolaget Aero-transport. Under förutsättning att något av dessa utländska bolag deltog i trafiken torde subventionssatsen böra sättas till 2 kronor 50 öre. Skulle däremot trafiken upprätthållas ensamt av aktiebolaget Aero-transport, torde en subventionssats av 2 kronor 10 öre kunna tillämpas.

Subventionsbehovet för denna linje med en beräknad flygsträcka av 274 km. framginge av nedanstående:

	Tidsperiod	å kronor	Turer	Summa kronor.
a) vid samtrafik med det holländska bolaget	$\frac{1}{7}-\frac{31}{8}$	2: 50	53	36,305: —
b) utan samtrafik	$\frac{1}{7}-\frac{6}{8}$	2: 10	64	36,825: 60

Bolaget förhandlade dessutom med intresserade städer om ytterligare bidrag till denna flyglinje, varigenom trafiken skulle kunna upprätthållas under längre tid än statssubventionen möjliggjorde.

Summa subventionsbehov för året 1927—1928.

a) vid samtrafik å Göteborgslinjen kronor 540,967: 50.

b) utan samtrafik å Göteborgslinjen kronor 541,488: 10.

Från föregående finansårs anslag för subvention av lufttrafiken torde $\frac{1}{7}$ 1927 kvarstå 48,000 kronor, varför en subvention av 500,000 kronor bleve erforderlig för år 1927.

Departements-
chefen.
Flygning
å hittills
trafikerade
luftfartsleder.

Genom det mellan staten och aktiebolaget Aero-transport den 12 juni 1925 ingångna avtalet har bolaget berättigats till understöd bland annat för uppehållande av regelbunden luftfart i sex månader under vart och ett av åren 1927 och 1928 å leden Malmö—Köpenhamn—Hamburg—Amsterdam samt i fyra månader under vart och ett av samma år å leden Stockholm—Helsingfors. Enligt den av bolaget framlagda planen för luftfartens bedrivande under år 1927 skulle, med undantag beträffande understödets storlek, trafiken å nu nämnda luftfartsleder försiggå jämlikt bestämmelserna i avtalet. Så skulle däremot icke bliva förhållandet med avseende å trafiken å Göteborgs-linjen. Under det att avtalet tillförsäkrar bolaget understöd åren 1927 och 1928 för trafik å leden Oslo—Göteborg—Köpenhamn—Malmö på villkor bland annat att norskt luftfartsföretag fullgör halva antalet turer, avser aktiebolaget Aero-transportes förslag, att luftfart skall äga rum blott mellan Göteborg samt Köpenhamn och Malmö.

Mot den av aktiebolaget Aero-transport framlagda trafikplanen kan göras den anmärkningen, att bolagets materiel delvis blir väl litet utnyttjad. Befälhavaren för flygvapnet har uttalat det allmänna omdömet, att den av bolaget redan använda och till anskaffning föreslagna materielen betingade en engångskostnad, som med hänsyn till möjligheterna att i fortsättningen föra

lufttrafiken till rimlig räntabilitet vore avgjort för hög. Det måste också medgivas, att inköpspriset för de av aktiebolaget Aerotransport använda flygplanen varit högt. Vart och ett av tremotorsplanen kostar omkring 210,000 kronor, vartill komma för varje sådant plan erforderliga tre à fyra reservmotorer, betingande ett pris av omkring 16,500—19,000 kronor stycket. Såvitt kunnat utrönas, har det dock icke varit möjligt att få lika god och driftsäker materiel för billigare pris, och därtill kommer, att flygplan av den av bolaget använda typen numera kunna tillverkas inom landet. Någon ändring av nämnda typ lär därför åtminstone för närvarande icke böra äga rum. Däremot torde det för bolagets ekonomi vara av icke ringa betydelse, att den dyrbara materielen utnyttjas så fullständigt som möjligt. Det höga inköpspriset för ett flygplan måste förräntas, även om det endast begagnas några månader om året. Vidare måste, när till följd av teknikens ständiga utveckling flygplan hastigt bliva föråldrade, stor årlig avskrivning å dem verkställas, jämväl för det fall att de blott i ringa mån användas. Icke blott ur allmän synpunkt utan även för bolaget torde det därför vara av vikt att genom lämplig uppdelning av trafiken mellan bolaget och utländska luftfartsföretag perioderna för lufttrafiken å de olika linjerna förlängas. Härigenom vinnes även ett bättre utnyttjande av flygpersonalen, som bolaget måste hava i sin tjänst även de delar av året, under vilka flygning icke äger rum, om ock mot nedsatt avlöning.

Ur nu berörda synpunkt är det mindre tillfredsställande, att — medan under tiderna den 19 april—den 4 juni och den 5 september—den 1 oktober bolaget skulle utföra allenast en tur om dagen mellan Malmö och Amsterdam och alltså härför blott behöva två tremotors flygplan, därav ett i reserv — ytterligare ett sådant flygplan skulle erfordras under den jämförelsevis korta tiden från den 6 juni till den 3 september, då två turer om dagen mellan Malmö och Amsterdam skulle fullgöras av bolaget liksom av det med bolaget samarbetande holländska företaget. Det har emellertid från bolagets sida framhållits, att den förlust, som uppstår genom att det tredje flygplanet endast dåligt utnyttjas, mer än uppväges av den ökade passagerarinkomst, som, därest erforderliga befordringsmedel finnas tillgängliga, kan erhållas under sommaren och att det å Amsterdamlinjen av bolaget nedlagda arbetet och linjens utveckling skulle äventyras, om icke under sommaren två flygplan samtidigt trafikerade routen i vardera riktningen, då i annat fall alltför många passagerare måste avvisas.

Om alltså beträffande Amsterdamlinjen någon ändring av bolagets trafikplan icke synes böra vidtagas, torde så möjligen böra ske med avseende å Göteborgslinjen. Beroende på huruvida samarbete kan åstadkommas med det holländska luftfartsföretaget och på storleken av de bidrag, som kunna lämnas av Göteborgs stad och Hälsingborgs stad, skulle trafiken å sistnämnda linje uppehållas två till fyra månader. Det tremotors flygplan, som avses för denna linje, skulle följaktligen utnyttjas i alltför ringa grad. I skrivelse till aktiebolaget Aerotransport har emellertid Deutsche Luft-Hansa A. G. meddelat, att detta företag hade för avsikt att under år 1927 bland

annat trafikera en flyglinje Oslo—Göteborg—Köpenhamn—Stettin, varvid skulle användas flygbåtar av typen Dornier-Wal. Det lär icke vara uteslutet, att tiderna för de tyska flygbåtarnas avgång från och ankomst till Göteborg kunna så bestämmas, att lämplig anslutning vinnes till den danska luftfartsleden Köpenhamn—Hamburg. I så fall skulle aktiebolaget Aerotransport icke behöva jämsides med det tyska bolaget trafikera leden Göteborg—Köpenhamn, utan ett tremotors flygplan skulle i stället kunna användas å linjen Stockholm—Helsingfors, varjämte det subventionsbelopp, som enligt bolagets trafikplan skulle behövas för Göteborgslinjen, skulle kunna utnyttjas till förlängd trafik å linjen Stockholm—Helsingfors.

Å sistnämnda linje har aktiebolaget Aerotransport hittills begagnat enmotors flygplan, under det att det samtrafikerande finska företaget under år 1926 använt en tremotorsmaskin. Aktiebolaget Aerotransport har framhållit önskvärdheten av att även bolaget måtte kunna å ifrågavarande linje insätta tremotors flygplan och meddelat, att bolaget för sådant ändamål behöfde lån från luftfartslånefonden till belopp av 662,000 kronor för inköp av två tremotors flygplan med sjöställ och reservmotorer. Oavsett den stora ökning av luftfartslånefonden, som ett sådant lån skulle förutsätta, kan ifrågasättas, om det med hänsyn till bolagets ekonomi vore välbetänkt att utöka bolagets luftflotta med ytterligare två tremotors flygplan av samma typ som de nu befintliga. Bolaget har i sin skrivelse av den 11 september 1926 framhållit, att det torde bliva nödvändigt att vid nyanskaffning av materiel för Amsterdam- och Berlinlinjerna taga under övervägande, huruvida icke å dessa linjer flygplan av ännu större typ än den nuvarande borde komma till användning, och i sin skrivelse av den 1 november 1926 har bolaget meddelat, att nyligen med gynnsamt resultat provflugits ett trafikplan för 20—25 passagerare, byggt enligt samma principer, som ligga till grund för bolagets flygmateriel. När sådana plan komma i marknaden, lär det för linjer, där trafikfrekvensen är stor, bliva fördelaktigt att använda flygplan av den nya större typen, emedan kostnaden för befordran av en viss vikt-enhet blir väsentligt mindre med ett sådant plan än med de nuvarande, under förutsättning att flygplanets transportförmåga utnyttjas. Därest icke något av bolagets fyra större flygplan behöver tagas i anspråk för Göteborgslinjen, torde därför vara lämpligt att sälja det, som ej behöver användas å linjen Malmö—Amsterdam, och i dess ställe för användning å Finlandslinjen inköpa ett tremotors sjöflygplan för tio passagerare. Att ombygga ett av bolagets tremotors lantflygplan till sjöflygplan torde ej kunna komma ifråga på grund av de därmed förenade höga kostnaderna. Såsom redan framhållits i statsverkspropositionen till 1926 års riksdag är det önskvärt att kunna trafikera leden mellan Stockholm och Helsingfors med tremotors flygplan. Nu har tillkommit den omständigheten, att till följd av ökningen av den befordrade posten och emedan bolaget funnit, att även å de små enmotors flygplanen behöfdes två mans besättning, de svenska flygplanen å Finlandslinjen under senare delen av 1926 års lufttrafik icke kunnat medföra mer än två passagerare, vilket torde vara väl litet å en med avsevärt

bidrag av staten för varje tur understödd flyglinje. Mer än ett tremotors flygplan lärer ej kunna avses för Finlandslinjen, utan torde något av de aktiebolaget Aerotransport tillhöriga enmotors flygplanen få utgöra reserv.

Av vad ovan anförts framgår, att sättet för ordnandet av trafiken på Göteborgs- och Finlandslinjerna beror på underhandlingar med utländskt luftfartsföretag och följaktligen icke nu kan fastslås. Jämväl i övrigt kunna förändrade förhållanden göra det önskvärt att vidtaga ändring i den framlagda planen för lufttrafikförbindelserna. Kungl. Maj:t torde därför fortfarande böra hava frihet att inom ramen av beviljat anslag meddela beslut angående de olika luftfartsledernas trafikerande.

Chefen för generalstaben har framhållit betydelsen ur såväl militär som ekonomisk och kulturell synpunkt av en luftfartsled mellan Stockholm och Luleå.

Ifrågasatt
flygning å nya
luftfartsleder.

Vidare hava kommunalfullmäktige i Leksands och Rättviks socknar hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för nästkommande budgetår upptaga en summa av 82,700 kronor till understöd av lufttrafik mellan Stockholm och Siljan.

En luftfartsled sammanbindande övre Norrland med huvudstaden är givetvis av betydelse för såväl persontrafik som postbefordran till följd av den betydande tidsvinst, som genom en sådan linje ernås. En luftfartslinje mellan Stockholm och Siljan torde vara till fördel huvudsakligen för turisttrafiken. Emellertid synes det, särskilt under nu rådande förhållanden, bäst att inskränka sig till att söka på ett tillfredsställande sätt uppehålla trafiken å de leder, där betydande tidsvinster i förbindelserna med utlandet kunna ernås och där redan ett avsevärt och framgångsrikt arbete nedlagts, för vilket staten fått vidkännas avsevärda uppostringar. De medel, som kunna avses för understöd av luftfart, äro så begränsade, att de ej förslå till att för närvarande understödja jämväl den ifrågasatta utvidgningen av luftfarten.

I sin den 1 november 1926 till Kungl. Maj:t ingivna skrift har aktiebolaget Aerotransport framhållit, att det hittills uppnådda ekonomiska resultatet av bolagets verksamhet utvisade behövligheten av att bolaget erhöles förhöjning av det understöd, som enligt det mellan staten och bolaget upprättade avtalet tillkomme bolaget. Å andra sidan har bolaget, såsom bland annat framgår av sid. 5 i propositionen nr 93 till 1925 års riksdag, förutsatt, att subventionen skulle med tiden sänkas, och statsutskottet uttalade i sitt utlåtande nr 146 till 1926 års riksdag, att det framstode såsom tämligen självklart, att subvention endast kunde lämnas under ett begränsat antal år, samt att det sålunda enligt utskottets mening måste förväntas, att de svenska luftlinjerna inom rimlig tid skulle kunna bära sig själva. Att nu slå in på en väg, varigenom den svenska luftfartens beroende av statsunderstöd ökas, måste därför väcka betänkligheter. Aktiebolaget Aerotransport har emellertid skött sin lufttrafik på ett tillfredsställande sätt, och visar det sig, att en höjning av kilometersubventionen är under nuvarande förhållanden ofrånkomlig, för att bolaget med framgång skall kunna fortsätta sin verksamhet, torde nödig höjning av understödet böra äga rum. För att

Ökning av
utgående
understöd.

kunna komma till en någorlunda klar uppfattning i förevarande avseende lär emellertid en sakkunnig undersökning behövas. En sådan har också förordats av kommerskollegium.

I anledning härav har uppdrag lämnats åt flygöveringenjören L. Fjällbäck och assistenten hos luftfartsmyndigheten, kaptenen i flygvapnet L. Högberg, vilka uppgjort de vid proposititionen nr 93 till 1925 års riksdag fogade kalkylerna, att med ledning av från aktiebolaget Aerotransport lämnade uppgifter angående bolagets utgifter under åren 1925 och 1926 samt marknadspriset å de för luftfarten erforderliga förnödenheterna m. m. verkställa utredning rörande storleken av de subventionsbelopp, som erfordras för att en svensk luftfart skall kunna bära sig. Då omförmälda beräkningar förutsätta ingående granskning av aktiebolaget Aero transports räkenskaper, hava de ännu icke hunnit avslutas.

Med anledning av aktiebolaget Aero transports begäran om ökat understöd har jämväl, med ledning av genom utrikesdepartementet införskaffade uppgifter, inom kommunikationsdepartementet upprättats en redogörelse för de understöd, som i en del främmande länder beviljas den civila luftfarten. Av denna redogörelse framgår bland annat följande:

I Danmark beräknas subventionen icke efter flugen kilometer, varför det är svårt att göra någon jämförelse med de svenska understöden. Den driftsbudget, som ligger till grund för Dansk luftfartsselskabs subvention, förutsätter emellertid en flygning motsvarande 200,000 kilometer. Lägges denna distans till grund, skulle understöden bli omkring 1 krona 75 öre för varje tillryggalagd kilometer. Enligt uppgift lär emellertid den verkliga flygsträckan icke hava uppgått till 200,000 kilometer men understödet i dess helhet dock utgått.

Den i England utbetalade subventionen motsvarar för ett flygplan av typen Junkers G 23, försett med en motor om 300 hästkrafter och två motorer om 220 hästkrafter, en subvention per tillryggalagd kilometer av 2 kronor 69 öre och för typen Junkers F 13 med en motor om 220 hästkrafter 80 öre per flygkilometer. För de av aktiebolaget Aero transport under större delen av år 1926 använda tremotors flygplanen, försedda med tre motorer om 220 hästkrafter, skulle enligt de i England gällande subventionsbestämmelserna utgå ett understöd av 2 kronor 40 öre per flygkilometer.

Enligt de i Frankrike tillämpade bestämmelserna skulle understödet per flygkilometer för flygplan av typen G 23 med en nyttig last av omkring 1,100 kilogram bli 2 kronor 36 öre vid en kurs av 100 francs = 15 kronor och 3 kronor 15 öre vid en kurs av 100 francs = 20 kronor. För ett vattenflygplan av typen F 13 med en nyttig last av omkring 300 kilogram skulle understödet per flygkilometer bli 79 öre vid en kurs av 100 francs = 15 kronor och 1 krona 5 öre vid en kurs av 100 francs = 20 kronor.

I Holland kan understödet under år 1924 beräknas hava utgått med omkring 76 öre per flygkilometer och under år 1925 med omkring 41 öre per flygkilometer. Enligt vad som meddelats hava emellertid de förluster, som det holländska lufttrafikföretaget åsamkats, överskridit de belopp, med vilka statsunderstödet utgått. Bolaget lär därför hos sitt lands regering gjort framställning om ersättning för den lidna förlusten samtidigt med att underhandlingar inletts om ökat understöd efter utgången av år 1926, då det nu gällande avtalet upphör.

Den subvention, som av italienska staten tillerkänts Società Italiana Servizi Aerei uppgår till 2 kronor 8 öre per flygkilometer efter en kurs av

100 lire = 16 kronor och till 2 kronor 60 öre per flygkilometer efter en kurs av 100 lire = 20 kronor. Vilken typ understödet avser framgår icke av de kommunikationsdepartementet tillhandakomna uppgifterna.

I Tyskland utbetalas ett understöd för enmotors flygplan av 1 krona 78 öre per flygkilometer. För tremotors flygplan lär understödet komma att uppgå till 2 kronor 67 öre per flygkilometer.

Av den sålunda lämnade redogörelsen framgår, att i utlandet i allmänhet ett något högre understöd än det i Sverige utgående visat sig erforderligt, och då luftfarten hos oss icke lär kunna drivas billigare än i utlandet, synes en höjning av den aktiebolaget Aerotransport enligt avtalet tillkommande subventionen svårigen kunna undvikas. Att bestämma understödsbeloppen torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t, efter det omförmälda undersökning slutförts. Något nytt kontrakt torde icke böra upprättas med bolaget utan möjliga höjningar medgivnas av Kungl. Maj:t till en början allenast för år 1927.

Enligt den av aktiebolaget Aerotransport framlagda planen för bolagets lufttrafik under år 1927 skulle för första halvåret erfordras ett statsunderstöd av omkring 177,900 kronor och för sista halvåret omkring 363,600 kronor. Det belopp, som skulle behövas för första halvåret 1928, torde ungefär motsvara det, som skulle åtgå under samma tid år 1927. Under budgetåret 1927—1928 skulle alltså erfordras en summa av 541,500 kronor. Någon höjning av det anslagsbelopp, som utgått under de två sista budgetåren, anser jag mig dock icke kunna tillstyrka, utan torde anslaget böra bestämmas till samma belopp som hittills. I den mån så skulle erfordras med hänsyn till anslagets begränsning får tiden för trafiken å någon linje minskas.

Å anslaget för budgetåret 1925—1926 fanns emellertid vid samma budgetårs slut en behållning å omkring 35,000 kronor, och de i aktiebolaget Aerotransports trafikplan angivna siffrorna för understöd komma säkerligen att något minskas genom att på grund av bestämmelse i § 17 i avtalet mellan staten och bolaget nedsatt understöd utgår för turer, vilka icke äro ändamålsenliga. Det torde därför vara sannolikt, att, om ett anslag av 500,000 kronor beviljas, understöd kan meddelas för ungefär så många flygkilometer, som aktiebolaget Aerotransports trafikplan avser, även om någon förhöjning i understödet äger rum.

Till luftfartslånefonden har riksdagen för budgetåret 1925—1926 anvisat 500,000 kronor och för budgetåret 1926—1927 likaledes 500,000 kronor. Båda beloppen hava utgått av lånemedel.

Uti de allmänna villkor och bestämmelser för lån ur luftfartslånefonden, vilka finnas intagna i Kungl. Maj:ts kungörelse den 26 juni 1925 (nr 340), stadgas, att, sedan vederbörande luftfartsföretags räkenskaper för förvaltningsåret avslutats, Kungl. Maj:t skall på förslag av luftfartsmyndigheten bestämma, med vilket belopp lånet skall för det gångna året amorteras. I enlighet härmed har Kungl. Maj:t den 18 juni 1926 föreskrivit, att på det lån å 485,000 kronor, som den 10 juli 1925 beviljats aktiebolaget Flygmateriel, skulle för år 1925 avbetalas 75,000 kronor; och har detta belopp inbetalats till statskontoret.

Anslag för
understöd
under budget-
året 1927—
1928.

Luftfarts-
lånefonden.

Ytterligare lån från fonden hava av Kungl. Maj:t beviljats aktiebolaget Flygmateriel den 25 juni 1926 å 542,000 kronor och den 12 november 1926 å 29,400 kronor.

I sin skrivelse den 11 september 1926 har aktiebolaget Aerotransport under åberopande av vad bolaget anført beträffande behovet av lån från luftfartslånefonden anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1927—1928 anvisa 560,000 kronor för ökning av nämnda lånefond.

Departements-
chefen.

I luftfartslånefonden fanns vid utgången av år 1926 en behållning å 36,131 kronor, varjämte ett belopp av omkring 150,000 kronor kan antagas komma under år 1926 inflyta i amortering å de från fonden beviljade lånen. Lån från fonden kunna nu beräknas behöva under nästa budgetår utgå med ungefär följande belopp, nämligen: 100,000 kronor till mellangift vid utbyte av ett tremotors lantflygplan mot ett tremotors vattenflygplan, 25,000 kronor till ett flottörställ, 80,000 kronor till reservmotorer och, på sätt jag framdeles kommer att närmare utveckla, 180,000 kronor till en hangar å Bulltoftafältet i Malmö eller tillhoppa 385,000 kronor. Enär, inberäknat amortering, i fonden skulle vid innevarande budgetårs slut finnas en behållning å omkring 185,000 kronor, skulle alltså, för att nu angivna lån må kunna utlämnas från fonden, till densamma behöva avsättas ett belopp av 200,000 kronor. Dessutom kan det möjligen bliva erforderligt att före början av 1928 års lufttrafik bevilja lån för inköp av ytterligare ett flygplan. Med hänsyn till inflytande amortering för år 1927 skulle för sådant ändamål behövas en ytterligare avsättning till fonden av 100,000 kronor. Vid sådant förhållande lærer sammanlagda avsättningen för nästa budgetår böra uppgå till 300,000 kronor. I likhet med vad förut ägt rum torde beloppet anvisas under utgifter för kapitalökning, och kommer jag att under denna avdelning av statsverkspropositionen göra erforderlig hemställan. Till frågan om erforderlig ändring i villkoren för lån ur luftfartslånefonden återkommer jag längre fram.

Uppförande
av en tredje
hangar å
Bulltofta
flygplats.
Ifrågasatt
flyttning av
flygplatsen.

I den till 1925 års riksdag avlåtna propositionen nr 93 angående befrämjande av lufttrafik meddelades, att Malmö stad verkställt utredning rörande lämpligaste sättet att åstadkomma en tillfredsställande flygplats för staden samt att Bulltoftafältet därvid befunnits ej fylla anspråken på en modern, för framtiden lämpad flygplats, enär uppförandet av höga, för luftfarten hinderliga byggnader i dess närhet framdeles svårigen syntes kunna förhindras. Staden hade därför låtit uppgöra förslag till anläggande av en flygplats å den staden tillhöriga Spillepengsmarken, belägen strax norr om staden vid allmänna vägen till Lund. En tillräckligt stor och i alla avseenden förstklassig flygplats för såväl lant- som sjöflygplan skulle där kunna åstadkommas. I enlighet härmed hade drätselkammarens i Malmö första avdelning hos Kungl. Maj:t hemställt, att Malmö stad måtte av statsmedel tilldelas anslag å 1,383,000 kronor för utförande å Spillepengsmarken av anläggningar för en kombinerad lant- och sjöflygstation. Föredragande departe-

mentschefen framhöll, att man redan med hänsyn till de avsevärda kostnader, som en luftfartsstation å Spillepengsmarken skulle betinga, måste ställa sig synnerligen tveksam, huruvida en sådan anläggning borde komma till stånd, innan den svenska civila luftfarten nått större utveckling än då vore fallet. Förslag framlades för den skull till riksdagen om anslag till förbättring av flygplatsen å Bulltoftafältet, så att den kunde användas som flygplats, intill dess behov av en ny, större sådan yppade sig. Under tiden kunde, framhöll departementschefen, en mera fullständig plan än den, som då föreläge, utarbetas för en eventuellt blivande luftfartsstation å Spillepengsmarken, varvid bland annat borde undersökas, huruvida man kunde enligt ett senare framkommet förslag förlägga lantflygstationen å en staden något närmare belägen del av Spillepengsmarken än där den skulle ligga jämlikt den utarbetade planen.

Enligt den av departementschefen sålunda uttalade meningen har en av Malmö stad tillsatt kommitté verkställt utredning av frågan om anordnande av en flygplats för Malmö, som motsvarade de krav, vilka ställas på en tidsenlig sådan anläggning. Kommittén har därvid kommit till det resultatet, att lämpligaste sättet att lösa frågan vore att enligt ett av hamndirektören Gustaf Edlund utarbetat förslag anordna en kombinerad lant- och sjöflygstation å den Malmö stad tillhöriga Skjutsstallyckan, belägen strax intill Spillepengsmarken mellan detta område och staden. Enär Skjutsstallyckan delvis är belägen under havets medelvattenyta, måste fördämningsvallar mot havet och ett pumpverk anläggas. Jämlikt en av hamndirektören Edlund verkställd kostnadsberäkning hava utgifterna för en lantflygstation å Skjutsstallyckan beräknats till 1,140,000 kronor. Härtill komma till 160,000 kronor upptagna utgifter för flyttning av hangarer och övrig utrustning från flygplatsen å Bulltofta. Första utbyggnaden av sjöflygstationen, som till en början tänkts förlagd till industrihamnsområdet, har av hamndirektören Edlund beräknats kosta 391,000 kronor. Kommittén har hemställt, att Malmö stad måtte bland annat besluta att ingå till Kungl. Maj:t med framställning om beviljande av anslag av statsmedel med 1,300,000 kronor till utförande av lantflygstationsanläggningen och 391,000 kronor till sjöflygstationsanläggningen med förpliktelse för staden att till Kungl. Maj:t och kronan upplåta det till anläggningarnas utförande erforderliga området i befintligt skick.

Över förslaget hava yttranden avgivits av chefen för Malmö byggnadskontors fastighetsavdelning och stadens byggnadschef, vilken bland annat meddelat, att den föreslagna vallkonstruktionen syntes vara för svag och att vid användande av en fullt betryggande konstruktion erfordrades ett tilläggsanlag, som beräknats till 214,300 kronor.

Vid sammanträde den 26 november 1926 hava *stadsfullmäktige i Malmö* beslutit att utan att förorda, att de av flyghamnskommittén överlämnade förslagen till permanenta lant- och sjöflygstationsanläggningar å Skjutsstallyckan i Malmö för det närvarande komme till utförande, uppdraga åt drätselkammarens första avdelning att låta till Kungl. Maj:t för kännedom överlämna den i ärendet förebragta utredningen samt att, om i anledning av den-

samma förhandlingar med staden av Kungl. Maj:t skulle komma att påkallas, å stadens vägnar föra dessa förhandlingar.

Det sålunda lämnade uppdraget har drätselkammarens första avdelning fullgjort med skrivelse av den 2 december 1926.

Ansökning om
uppförande av
en tredje
hangar.

Drätselkammarens i Malmö tredje avdelning har, enligt uppdrag av stadsfullmäktige därstädes, gjort framställning om anvisande av medel till uppförande av en tredje hangar å Bulltofta flygplats samt därvid anfört bland annat:

Aktiebolaget Aerotransport hade framhållit, att den till flygstationen å Bulltoftafältet förlagda flygmaterielen syntes under år 1927 i förhållande till år 1926 ökas med omkring 50 %. Redan nu vore stationens hangarutrymmen otillräckliga, och sedan början av 1926 års flygtrafik den 20 april hade 334 övernattningar av de stora 3-motors trafikflygplanen måst ske under bar himmel, vilket innebure, att i medeltal mer än två dylika maskiner varje natt stått i det fria. Under år 1927 ansåge bolaget, att bristen på tillfredsställande hangarutrymmen skulle medföra minst dubbelt så många övernattningar under bar himmel. Att härigenom flygmaskinernas överseende och justerande i hög grad försvårades och fördyrades, vore uppenbart.

De utländska trafikbolagen, vilka hade Malmö flygstation till ändpunkt för sina flygrouter, hade upprepade gånger för bolaget framhållit, att de för ett fortsatt trafikerande av Malmö ville hava full garanti för att nödigt hangarutrymme ställdes till deras förfogande. I sammanhang härmed omnämnde bolaget, att Köpenhamns flygstation å Kastrup numera, sedan stationens andra stora hangar blivit uppförd, erbjöde stora möjligheter ifråga om flygmaskinernas härbärgerande, och gjordes från detta håll energiska ansträngningar för att till sig draga en del av Malmöstationens trafik. Skulle därför Malmö flygstation utvecklas i gynnsam riktning, vore det synnerligen betydelsefullt, att stationen kunde erbjuda med Kastrup likvärdiga förhållanden.

Bolaget hade vidare anfört, att huvuddelen av bolagets verkstadsorganisation numera förlagts till Malmö, samt att även de övriga lufttrafikbolag, vilka använde sig av flygstationen å Bulltoftafältet, hade för avsikt att utvidga sina där förefintliga tekniska organisationer. På grund härav vore ökade verkstadsutrymmen erforderliga. Bolaget påpekade särskilt behovet av lokaler för en motorreparationsverkstad, varjämte den vinterflygning, som torde komma att för framtiden äga rum, framkallat behov av vinterbonade lokaler för radiotjänst och meteorologiskt underrättelseväsen.

Slutligen hade bolaget framhållit nödvändigheten av, att den stora personal, vilken hade sin sysselsättning å flygfältet, bereddes tillfälle intaga sina måltider i en inom stationen befintlig restaurant. En sådan skulle ock vara önskvärd med hänsyn till passagerarnas bekvämlighet, särskilt som stationen inom kort bleve genomgångsstation för olika flyglinjer.

I anledning härav hade av chefen för drätselkammarens byggnadskontors fastighetsavdelning utarbetats förslag till en ny hangarbyggnad, vilken enligt därtill hörande kostnadsberäkning skulle draga en utgift av sammanlagt 540,000 kronor.

Den nya hangarbyggnadens huvuddel utgjordes enligt förslaget av en hangarhall med dimensionerna: längd 100 meter, djup 30 meter och fri höjd 8 meter. Densamma vore försedd med tvenne portpartier om vardera 50 meters bredd och 8 meters höjd. Därjämte skulle i anslutning till hangarhallen uppföras en tre våningar hög sidobyggnad, inrymmande i huvudsak följande lokaler: i bottenvåningen verkstadsutrymmen, i andra våningen

kontorsutrymmen och i tredje våningen restaurantlokaler. Våningarna skulle medelst två trappor förbindas med varandra. Hangarhallen avsåges bliva utförd med stomme i järnkonstruktion och på sådant sätt i övrigt, att en eventuellt påkallad flyttning av byggnaden underlättades. Väggarna skulle in- och utvändigt brädbeklädas samt taket utföras av trä med betäckning av underhållsfri takpapp i två lag. Sidobyggnaden utfördes i hel träkonstruktion med dubbla brädväggar, invändigt putsade, liksom innertaken, och i övrigt fullständigt vinterbonad. Byggnadens uppvärmning skulle ske enligt ett av värmeledningsinspektören A. W. Pettersson uppgjort preliminärt förslag.

Det syntes drätselkammarens tredje avdelning klart, att för den händelse Malmö flygstation skulle kunna bibehålla sin framskjutna ställning inom den internationella samfärdseln, stationens tekniska anordningar och framför allt hangarutrymmen måste motsvara de krav, som skäligen kunde ställas på ett modernt flygfält. Avdelningen hade upprepade gånger framhållit, att flygstationen måste anses mera tjäna ett statligt än ett kommunalt ändamål och att det fördenskull borde ankomma på staten att bekosta de utvidgningar och förbättringar beträffande stationens hangar- och verkstadsutrymmen, som enligt det ovan sagda syntes vara oundgängligen erforderliga.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har avdelningen hemställt, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för beviljande av anslag av statsmedel å 540,000 kronor för uppförande av en ny hangarbyggnad å flygfältet vid Bulltofta i Malmö samt att beträffande byggnadens uppförande och villkoren för dess användning skulle gälla samma bestämmelser, som fastställes för den hangarbyggnad, till vilken Kungl. Maj:t genom brevet den 29 maj 1925 anvisat medel.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har i ärendet avgivit utlåtande och därvid till en början beträffande förslaget att förlägga en ny flygplats å Skjutsstallyckan anført:

Ovedersägligen vore det riktigt att förlägga en flygstation på sådant ställe, att de ökade krav, som en utveckling av flygväsendet förde med sig, kunde i möjligaste mån tillgodoses. Ävenledes innebure det utan tvivel en fördel, att stationen för lantflygplan låge intill stationen för sjöflygplan och med denna bildade en enhet. Emellertid syntes hänsyn icke böra uteslutas till önskemålet att erhålla den ur trafiksynpunkt bästa anordningen, utan borde avseende även fästas vid vad som för närvarande ur ekonomisk synpunkt vore rimligast. Vid jämförelse ur sistnämnda synpunkt mellan de båda förslagen borde kostnaden för sjöflygstation, 391,000 kronor, givetvis icke medtagas. Vidare borde tagas i betraktande, att kommittéförslaget icke inbegrepe hangarbyggnader och andra anordningar i större omfattning än som nu förekomme å Bulltoftafältet, vadan, för att förslagen skulle bliva jämförbara, till beloppet 1,300,000 kronor för lantflygstationen borde läggas kostnaden, för ökning av byggnaderna, vilken kostnad skäligen kunde upptagas till samma belopp som vid Bulltoftafältet eller 540,000 kronor. I ena fallet skulle staten således vidkännas en kostnad av 1,840,000 kronor och i det andra fallet 540,000 kronor för det stationsbehov, som enligt förevarande ansökan skulle tillgodoses.

Därest flygstationen, anordnad enligt förslaget i ansökningsen, komme att fylla behovet under en följd av år, skulle kommittéförslaget innebära, att staten under samma tid finge, om detta förslag genomfördes och beloppet skulle — såsom länsstyrelsen antoge — anvisas av lånemedel, lida ränteför-

lust för ett kapitalbelopp av 1,300,000 kronor, vilken förlust tämligen snart skulle kunna uppgå till den för det andra förslaget ifrågasatta utgiften. Då det syntes sannolikt, att, om de i sistnämnda förslag angivna anordningar komme till utförande, Bulltoftafältet skulle kunna uppfylla de krav, som under de närmaste tio årens utveckling på flygtrafikens område, kunde uppstå, torde det, med hänsyn till nämnda ränteförlust, icke vara ekonomiskt riktigt att nu realisera det dyrare förslaget. Detta syntes gälla, även om ytterligare planeringsarbeten å Bulltoftafältet skulle bliva nödiga, då dylika arbeten komme att hålla sig inom begränsat belopp. Uppfattningen i detta avseende kunde ej heller rubbas av det förhållande, att Bulltoftafältet vid flygstationens förflyttande skulle kunna användas för annat ändamål, då den användning som närmast ifrågakomme, nämligen områdets bebyggande, troligen icke skulle åtminstone de närmaste åren bliva nämnvärt vinstgivande.

Som den förefintliga bristen på hangarutrymme innebure fara för avbräck i flygtrafikens utveckling i landet, vore det särdeles angeläget, att denna brist med det snaraste avhjälpes. I detta avseende torde utan gensägelse det i ansökningen framställda förslaget vara att föredraga, då i detsamma avsedda arbeten med all sannolikhet kunde utföras snabbare än arbetena enligt det andra förslaget. Den skada, som kunde uppstå av ett dröjsmål, vore oberäknelig, men säkrast torde vara att räkna med, att den skulle kunna bliva betydande.

Vid överbägande av frågan hade länsstyrelsen således funnit det i drätselkammarens ansökning avsedda förslaget vara att föredraga framför ovan omnämnda kommittéförslag, och då länsstyrelsen icke i övrigt funnit något att erinra mot förstnämnda förslag, tillstyrkte länsstyrelsen, som ansåge förslagets genomförande vara ett statens intresse, bifall till ansökningen.

Jämväl *byggnadsstyrelsen* har avgivit utlåtande och däruti anfört följande:

Den inom styrelsen verkställda granskningen av de för byggnaden avsedda konstruktionerna, sådana dessa vore skisserade å ritningsförslaget, hade givit vid handen, att desamma kunde på ett mer ekonomiskt sätt utföras, såsom framginge av en av förste byråingenjören hos styrelsen N. Royen uppgjord promemoria.

Vid järnkonstruktionens utarbetande syntes böra aktgivas därpå, att åtgärder om möjligt vidtoges för att underlätta en eventuell flyttning av desamma till annat flygfält, enär frågan om gemensamt flygfält i Malmö för lant- och sjöflygplan fortfarande vore oavgjord.

Det syntes vara lämpligt, att konstruktionsritningarna i sinom tid underställdes byggnadsstyrelsens prövning.

Om alltså å ena sidan vissa besparingar i byggnadskostnaderna kunde ernås genom en förenklad grund- och järnkonstruktion, syntes å andra sidan kostnaderna för expeditionsbyggnaden vara för lågt beräknade, varför den beräknade totalkostnaden, 540,000 kronor, torde vara skälig.

Då byggnaden komme att uppföras å statens mark och av statsmedel, syntes byggnaden böra bliva statsegendom, och torde med hänsyn härtill byggnaden böra uppföras genom Malmö stads försorg i samråd med byggnadsstyrelsen, varefter staden borde handhava byggnadens drift och underhåll.

*Departements-
chefen.*

Jag tillåter mig till en början meddela, att enligt uppgift från Malmö stads byggnadskontor å Bulltoftafältet nedlagts nedan angivna kostnader, däri inberäknat kostnaden för beslutat men ännu ej slutfört arbete:

Husbyggnader:

Gamla hangaren	kronor	35,000:—	
Nya hangaren	»	146,000:—	
Smedja	»	3,000:—	184,000:—
Maskiner, möbler och andra inventarier i båda hangarerna	kronor	9,000:—	
Flygteknisk utrustning	»	9,000:—	
Inhågnader	»	4,000:—	
Vägar omkring och fram till byggnaderna (inkl. betongplattform)	»	15,000:—	
Brandpost och vattenkastare	»	1,000:—	
Kulvertledning i gamla diket	»	90,000:—	
Trädfällning, planering, gräsbesåning	»	321,000:—	
Brandförsäkrings-, telefon- m. fl. avgifter		3,000:—	
		Summa kronor	636,000:—

Ovannämnda utgiftssumma fördelades mellan staten och staden på det sätt, att av statens medel guldits 446,500 kronor och av stadens medel 189,500 kronor. Dessutom hade aktiebolaget Aerotransport enligt egen uppgift nedlagt ett belopp av omkring 25,000 kronor för radiostation, motorprovbock med skjul, bensintankanläggning m. m. Av detta belopp hade dock bolaget av staten återbekommit 4,700 kronor.

De sålunda för flygplatsens anordnande nedlagda beloppen bliva åtminstone delvis till nytta, även om flygstationen framdeles förlägges på annan plats. Förutom de lösa inventarierna kunna hangarerna, om ock med rätt betydande kostnader, flyttas. Vägarna och kulvertledningen samt fältets planering bliva till gagn, därest detsamma framdeles skall bebyggas. Det oaktat måste man med hänsyn till de stora belopp, som redan nedlagts för anordnande av en flygplats å Bulltoftafältet, och de avsevärda kostnader, som enbart en landflygstation å Skjutsstallyckan skulle betinga, ställa sig synnerligen tveksam beträffande förslaget om flygstationens flyttning. En oeftergivlig förutsättning härför lärer vara, att Malmö stad i huvudsak påtager sig kostnaden för den nya flygplatsens iordningställande. Då utsikt därtill icke för närvarande synes föreligga, torde redan på grund härav förslaget om anordnande av flygplats å Skjutsstallyckan få ställas på framtiden. Därtill kommer, att från sakkunnigt håll uppgives, att efter vidtagande av en del ytterligare planeringsarbeten av mindre omfattning, vilka lämpligen kunna utföras såsom nödhjälpsarbete, Bulltoftafältet för lång tid framåt blir fullt användbart som flygplats. Någon åtgärd med anledning av den på föranstaltande av Malmö stad verkställda utredningen angående en flygplats å Skjutsstallyckan torde därför icke böra vidtagas.

Om man således kan utgå från att någon flyttning av flygstationen icke nu kommer att äga rum, torde å flygplatsen å Bulltofta böra vidtagas de anordningar, som äro oundgängligen nödvändiga för luftfartens behov. Å flygplatsen finnas nu en mindre och en större hangar, den förstnämnda bekostad av Malmö stad och den sistnämnda till större delen av staten. I

den mindre hangaren kunna rymmas två av de av aktiebolaget Aerotransport använda enmotors flygplanen och i den större tre av tremotors flygplanen. På sätt framgår av den av drätselkammarens i Malmö tredje avdelning till Kungl. Maj:t ingivna skrivelsen hava hangarerna redan under 1926 års sommar visat sig otillräckliga och än mer lärer detta bliva förhållandet år 1927 och framdeles, då med säkerhet ökat behov av hangarutrymme i Malmö kommer att yppa sig. Genom att en del flygplan icke kunna förvaras i hangar kunna de lätt taga skada, varjämte deras skötsel försvåras. Därtill kommer att, om erforderligt hangarutrymme icke kan beredas flygplan tillhöriga de utländska företag, vilka hittills haft Malmö till utgångspunkt för sina luftfartsleder, det kan befaras, att dessa flyglinjer hädanefter komma att utgå från Köpenhamn, varest tillräckligt hangarutrymme finnes. Vidare kunna de flygplan av större typ, som kunna förväntas från och med år 1928 behöva övernatta å Bulltofta, icke intagas i de befintliga hangarerna, emedan portöppningarna i desamma äro för små.

Med hänsyn härtill är det önskligt, att å Bulltofta uppföres en tredje hangar. Den finansiella ställningen manar dock till att i det av drätselkammarens i Malmö tredje avdelning framlagda förslaget söka vidtaga de förenklingar, som äro möjliga. Ehuru ökade kontorslokaler och en restaurantavdelning måhända äro önskvärda, lära de dock kunna tills vidare undvaras. Ytterligare kan tills vidare anstå med anordnande av värmeledning i hangaren, varjämte av en av förste byråingenjören hos byggnadsstyrelsen N. Royen upprättad promemoria framgår, att besparingar å omkring 30,000 kronor kunna göras genom vissa konstruktionsändringar. Det med hangaren sammanbyggda hus, vari verkstadslokaler skulle inredas, torde dock böra så konstrueras, att det framdeles kan tillbyggas, varjämte i hangaren sådana anordningar böra vidtagas, att en framtida installation av värmeledning icke onödigt fördyras.

Med iakttagande av de sålunda angivna förenklingarna har av Malmö drätselkammares fastighetskontor uppgjorts ett nytt kostnadsförslag, enligt vilket utgiften för hangaren skulle bliva 289,000 kronor och för verkstadsbyggnaden 56,000 kronor.

Till den av fastighetskontoret sålunda beräknade summan torde läggas ett belopp av 14,200 kronor för inköp av vissa i en skrivelse från aktiebolaget Aerotransport av den 6 augusti 1926 omförmälda verktygsmaskiner, vilka erfordras för att reparationer av flygplanen skola kunna verkställas å flygplatsen. Sammanlagda utgiften skulle alltså uppgå till 359,200 kronor eller i jämnt tal 360,000 kronor i stället för enligt det ursprungliga förslaget 540,000 kronor. Den nya hangar, som sålunda skulle byggas, kan rymma 8 tremotors flygplan.

Vad angår sättet för anskaffande av de erforderliga medlen, får jag erinra om att det i utlandet är rätt vanligt, att städerna, liksom de anlägga hamnar för sjöfartens behov, också ombesörja anordnandet av flygplatser. På sätt förut meddelats har Malmö av de hittillsvarande kostnaderna för flygplatsen å Bulltoftafältet utgivit omkring 190,000 kronor, under det att staten, jämte

det att marken av staten under de sista åren utan ersättning ställts till förfogande, betalat omkring 450,000 kronor. Även om man tager hänsyn till att Göteborgs stad har större folkmängd än Malmö, har Göteborg i betydligt högre grad än Malmö bidragit till anordnande av flygplats för staden, och Stockholms stads flygplats vid Lindarängen har åstadkommits utan bidrag av statsmedel. Det synes därför icke obilligt att, om staten lämnar medel till halva kostnaden för den nya hangaren, Malmö stad tillskjuter den andra hälften. Då den nya hangaren huvudsakligen skall användas av flygplan, tillhöriga utländska företag och aktiebolaget Flygindustri, torde avgifter kunna uppbäras för densammas begagnande, så att kostnaderna för hangaren förräntas och amorteras. Det belopp, som jag anser kunna tillskjutas av staten, torde därför kunna utgå från luftfartslånefonden, därest erforderlig avsättning göres till densamma. Vinner detta förslag riksdagens bifall, skulle de av riksdagen godkända huvudgrunderna för nämnda fond behöva så ändras, att lån från fonden även kan beviljas för lämnande av bidrag till kostnaderna för flygplatser och för desamma nödig utrustning. I likhet med vad som gäller för lån från vattenkraftslånefonden torde lån för nu ifrågavarande ändamål böra kunna beviljas intill två tredjedelar av den beräknade anläggningskostnaden och med en amorteringstid av högst 40 år. I övrigt torde kunna i huvudsak tillämpas de för lån från fonden nu föreskrivna villkor och bestämmelser. Såsom ägt rum beträffande den hangar å Bulltoftafältet, till vilken staten anslagit medel, torde byggnaderna böra utföras genom Malmö stads försorg men bliva statens egendom med rätt för Malmö stad att använda dem för avsett ändamål men med skyldighet att underhålla dem i fullgott skick. Uppförandet torde, i enlighet med vad byggnadsstyrelsen ifrågasatt, böra ske i samråd med denna styrelse. Så länge Malmö stad handhar förvaltningen av flygplatsen å Bulltofta, bör staden svara för förräntning och amortering av lånet från luftfartslånefonden, staden givetvis obetaget att uppbära sådana avgifter för flygplatsens begagnande, att därav icke blott ränta och amortering å lånet från luftfartslånefonden gäldas utan även skäligen avkastning lämnas å det kapital, staden nedlägger å hangaren. Malmö stad bör dock icke ensam bestämma avgifterna, utan taxa för flygplatsens begagnande bör, efter det förslag uppgjorts av staden, fastställas av Kungl. Maj:t, på sätt skett beträffande Göteborgs och Stockholms flygplatser.

Utöver de belopp, som sålunda begärts för flygplatsen å Bulltofta, har drätselkammarens i Malmö tredje avdelning i skrivelse den 22 november 1926 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i statsverkspropositionen till 1927 års riksdag äska anslag å 17,500 kronor till täckande av de av Malmö stad tillsvidare förskjutna kostnaderna för vissa ytterligare förbättringsarbeten å flygplatsen å Bulltoftafältet. De till ersättning ifrågasatta utgifterna hava avsett anläggande av en betongplattform framför den senast uppförda hangaren, anläggning av hårda körbanor omkring båda hangarbyggnaderna även som anordnande av vägar mellan dessa, anordnande av brandpost mellan de

båda hangarbyggnaderna samt uppsättande av slangskåp å den sist uppförda hangarbyggnaden, uppförande av ett murat mindre hus, försett med tre rum avsedda för smedja, tändning av blåslampor, elektrisk hårdningsugn för dur-aluminium och ett rum för bensintvättning av motorer samt utökning av inredningen i de tre passage- och tullrummen i den nya hangarbyggnaden och anordnande av ett av tullmyndigheterna begärt tullmagasin.

Enär de omförmälda arbetena äro sådana, som det lærer tillkomma innehavaren av en flygplats att själv bekosta, kan jag icke tillstyrka bifall till omförmälda framställning.

Biträde åt
luftfartsmyndigheten.

För vartdera av budgetåren 1925—1926 samt 1926—1927 har riksdagen för biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart anvisat ett extra anslag å 2,300 kronor. Detta anslag har använts dels till avlönande av den hos luftfartsmyndigheten anställde assistenten, dels ock till sådan fyllnad i avlöningen för det kvinnliga kontorsbiträde inom kommunikationsdepartementet, som för luftfartygsregistret och luftfartsmyndighetens diarium samt i övrigt biträder vid handläggning av ärenden rörande luftfart, att sammanlagda avlöningen uppgår till det belopp, som tillkommer kanslibiträde på extra stat.

I statsverkspropositionen till 1926 års riksdag meddelades, att det visat sig, att särskilt till följd av de åligganden, som genom avtalet med aktiebolaget Aerotransport pålagts luftfartsmyndigheten, assistentens arbetsbörda blivit större än som förutsatts vid bestämmandet av det honom tillkommande arvodet. Innan någon ökning av anslaget begärdes, syntes dock ytterligare erfarenhet böra inhämtas.

Numera torde emellertid i detta avseende tillräcklig erfarenhet föreligga. Medan de hos luftfartsmyndigheten diarieförda ärendena år 1925 uppgingo till 129 hava de år 1926 belöpt sig till 202. Förutom dessa av luftfartsmyndigheten handlagda ärenden hava år 1926 inför Kungl. Maj:t föredragits 46 luftfartsärenden. Då assistenten är den ende inom departementet, som är speciellt sakkunnig beträffande lufttrafik, måste han biträda vid handläggningen av större delen av dessa ärenden. Han skall därjämte utarbета koncept till publikationen »Meddelanden från luftfartsmyndigheten», som utgives på grund av föreskrifterna i § 42 i förordningen den 26 maj 1922 om luftfart samt § 38 i kungörelsen den 8 december 1922 med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av nämnda förordning. Dessutom åligger assistenten ett betydande arbete med anledning av kontraktet med aktiebolaget Aerotransport. Sålunda skall assistenten kontrollera beloppen av de statsmedel, som skola utbetalas till bolaget, samt granska alla de framställningar av olika slag, som inkomma från detta. Han skall därjämte uppgöra statistik rörande den av bolaget bedrivna lufttrafiken. Enär de bolaget mot säkerhet av flygmateriel beviljade lånen nu uppgå till omkring en miljon kronor och, såsom förut omnämnts, äro avsedda att ytterligare ökas samt till bolaget årligen i subvention utbetalas omkring en halv miljon kronor, är det av vikt, att assistenten har tid att med tillbörlig noggrannhet fullgöra omförmälda kontroll och granskning. Till följd av de ökade arbetsuppgifter, vilka alltså

måste påläggas assistenten, torde det vara nödvändigt, att det honom tillkommande arvudet höjes. Ehuru det med hänsyn till arbetets nuvarande omfattning vore önskvärt, att assistenten kunde helt ägna sin arbetskraft åt kommunikationsdepartementet, torde dock, med hänsyn till den sparsamhet som måste iakttagas, tillsvidare kunna bibehållas den nuvarande anordningen att assistenten jämväl tjänstgör vid flygvapnet. I vad mån assistentens arvode skall ökas, torde vara beroende av de arbetsuppgifter, som under nästa budgetår komma att åläggas honom. På grund av vad sålunda anförts får jag tillstyrka, att anslaget för biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart höjes till 5,000 kronor. Av detta belopp skulle då även utgå arvode till det kvinnliga kontorsbiträde, som biträder luftfartsmyndigheten med diarieföring och viss statistik.

Huruvida den nuvarande ordningen för utövande av statens uppsikt över flygväsendet och av erforderlig kontroll beträffande användningen av utgående understöd kan bibehållas oförändrad, synes tvivel underkastat, men då nu gällande avtal med aktiebolaget Aerotransport går till ända med 1928 års utgång och frågan om den civila flygningens ordnande följaktligen lär i ett vidare sammanhang upptagas vid 1928 års riksdag, har det syntts lämpligt att till dess uppskjuta den närmare prövningen även av förstnämnda fråga.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag under förevarande punkt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1927—1928 anvisa

Departement-
schefens
hemställan.

<i>dels</i> till understöd av regelbunden luftfart ett	
<i>extra</i> reservationsanslag av	kronor 500,000;
<i>dels ock</i> för biträde vid handläggning av ären-	
den rörande luftfart ett <i>extra</i> anslag av	» 5,000.

[50.] 4. **Rese- och traktamentspenningar.** Sjätte huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar, som för budgetåret 1923—1924 var bestämt till 50,000 kronor, höjdes för budgetåret 1924—1925 till 100,000 kronor och för budgetåret 1926—1927 till 140,000 kronor.

Utbetalningarna från anslaget hava under budgetåren 1923—1926 uppgått till respektive omkring 168,200, 161,900 och 111,600 kronor. Med hänsyn till den sålunda inträdda nedgången i belastningen av anslaget torde det samma kunna nedsättas till 120,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska det <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till rese- och trak-	
tamentspenningar,	
nu	kronor 140,000
med	» 20,000
till	» 120,000.

[51.] 5. **Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser.** Det ordinarie förslagsanslaget till postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser har från och med budgetåret 1923—1924 varit uppfört med 3,600,000 kronor.

Utbetalningarna från anslaget hava under budgetåren 1923—1926 utgjort respektive omkring 3,764,000, 3,687,000 och 3,635,000 kronor.

Vad beträffar den i föregående års statsverksproposition omförmälda utredningen om inskränkning i tjänstebrevsrätten, har Kungl. Maj:t den 5 november 1926 förordnat, att sådan undersökning, som omförmäles i § 2 mom. 2 av förordningen den 5 mars 1920 (nr 130) angående utgörandet av postavgifter för tjänsteförsändelser, skulle verkställas beträffande samtliga tjänstebrevsberättigade samt utföras huvudsakligen i enlighet med ett av generalpoststyrelsen framlagt alternativt förslag, avseende tjänsteförsändelsernas taxering utan användande av frimärken, samt att undersökningen skulle taga sin början så snart lämpligen kunde ske och fortgå tills vidare intill dess Kungl. Maj:t efter förslag av generalpoststyrelsen annorlunda förordnade. I avvaktan på resultatet av denna undersökning lärer ifrågakörande anslag böra för nästkommande budgetår uppföras med oförändrat belopp.

I riksstaten för budgetåret 1927—1928 torde alltså upptagas:

Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 3,600,000.

6. **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga,**
oförändrat ordinarie reservationsanslag » 40,000.

7. **Extra utgifter,** *oförändrat ordinarie reservationsanslag* » 20,000.

8. **Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.,** *oförändrat ordinarie förslagsanslag* » 80,000.

[52.] 9. **Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen.** Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anfört i fråga om beredande av tillfällig löneförbättring under budgetåret 1927—1928 för viss personal inom den civila statsförvaltningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, för beredande av tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen för budgetåret 1927—1928 beräkna ett *extra* förslagsanslag av... kronor 9,000.

[53.] 10. **Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.** Hänvisande till vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anfört i fråga om beredande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1927—1928 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt be-
fattningshavare i statens tjänst för budgetåret 1927—1928 an-
visa ett *extra* förslagsanslag av..... kronor 160,000.

[54.] 11. **Tryckningskostnader.** Från ifrågavarande anslag, som under vart och ett av budgetåren 1923—1926 varit bestämt till 10,080 kronor och för innevarande budgetår är upptaget till 10,025 kronor, hava under förstnämnda tre budgetår utbetalts respektive omkring 6,200, 14,800 och 13,600 kronor. Anslaget torde för budgetåret 1927—1928 kunna uppföras med ett för utjämning av huvudtitelns slutsumma till 10,040 kronor bestämt belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att öka det *ordinarie* förslagsanslaget till tryckningskost-
nader,

nu	kronor 10,025
med.....	» 15
till	» 10,040.

Sjätte huvudtitelns *ordinarie* anslag, som för budgetåret 1926—1927 uppgå
till..... kronor 11,207,425.

komma, vid bifall till de av mig framställda förslag, att

för budgetåret 1927—1928 utgöra » 14,019,300.

Summan av de *extra* anslagen, som för budgetåret 1926—

1927 uppgår till » 27,693,775,

kommer, därest de av mig framställda förslagen vinna bifall,

att för budgetåret 1927—1928 utgöra » 33,008,900.

Huvudtitelns slutsumma, för budgetåret 1926—1927..... » 38,901,200,

skulle, under förutsättning av bifall till de av mig fram-

ställda förslag, för budgetåret 1927—1928 uppgå till » 47,028,200.

I vad föredragande departementschefen hemställt och före-
slagit beträffande anslagen under sjätte huvudtiteln instämma
statsrådets övriga ledamöter; och behagar Hans Maj:t Konungen
bifalla, vad sålunda blivit av statsrådet tillstyrkt, samt förordnar
tillika, enligt statsrådets hemställan, att utdrag av detta protokoll
skall överlämnas till finansdepartementet till ledning vid för-
fattandet av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående
statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

A. C. F. v. Krusenstierna.

Sammandrag och register
till

Sjätte huvudtiteln
för budgetåret 1927—1928.

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
A. Departementet.					
	1	1	Departementschefen	24,000	
1	1	2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, <i>förslagsanslag</i>	177,000	
2	3	3	Extra byråchef för tekniska ärenden		12,000
Säger för departementet				201,000	12,000
B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.					
3	5	1	Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	168,460	
4	9	2	Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhet		56,000
5	10	3	Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktstjänstemän	30,000	
6	11	4	Ytterligare medel till avlöning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktstjänstemän		4,500
7	11	5	Stipendier åt medlemmar av väg- och vattenbyggnadskåren, <i>reservationsanslag</i>	—	
8	11	6	Expenser för allmänna arbeten, <i>reservationsanslag</i>	80,000	
9	13	7	Vägundersökningar, <i>reservationsanslag</i>	60,000	
	14	8	Vägar och kommunikationer, <i>reservationsanslag</i>	20,000	
10	14	9	Förbättring och underhåll av städernas för automobiltrafiken viktiga gator och vägar, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av automobilskattemedel		4,800,000
11	15	10	Förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar och broar å landsbygden m. m., <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av automobilskattemedel		19,200,000
12	15	11	Undersökningar av mindre hamnar och farleder m. m., <i>reservationsanslag</i>		10,000
13	16	12	Anläggning eller förbättring av vägar m. m., <i>reservationsanslag</i>		3,000,000
14	17	13	Understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader m. m., <i>reservationsanslag</i>		1,000,000
15	19	14	Anläggning av enklare vägar, <i>reservationsanslag</i>		700,000
16	20	15	Anläggning av enklare väg mellan Muodoslombolo och Saivomutka i Norrbottens län, <i>reservationsanslag</i>		100,000
17	21	16	Anläggning av ödebygdsvägar i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands samt vissa delar av Kopparbergs län, <i>reservationsanslag</i>		450,000
18	25	17	Anläggning av utfartsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland, <i>reservationsanslag</i>		225,000
19	29	18	Tilläggsbidrag till vissa väganläggnings- och brobyggnadsm. fl. företag, <i>reservationsanslag</i>		350,000
20	30	19	Fullbordande och underhåll av väganläggning mellan Tärna kyrkoby och Slussfors, <i>reservationsanslag</i>		185,000

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
21	33	20	Anläggning av tillfartsvägar till inlandsbanan i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, <i>reservationsanslag</i>		100,000
22	35	21	Utförande av statens fiskehamnar, <i>reservationsanslag</i>		100,000
23	40	22	Statsunderstödda fiskehamnar, <i>reservationsanslag</i>		150,000
24	43	23	Undersökningar m. m. för statens fiskehamnar och statsunderstödda fiskehamnar, <i>reservationsanslag</i>		10,000
25	46	24	Större reparations- och muddringsarbeten å statens fiskehamnar och statsunderstödda fiskehamnar, <i>reservationsanslag</i>		25,000
Säger för väg- och vattenbyggnadsväsendet				358,460	30,465,500
C. Vägunderhållet och skjutsväsendet.					
26	49	1	Bidrag till vägunderhållet på landet, <i>förslagsanslag</i>	8,500,000	
27	50	2	Statsverkets andel i kostnaden för vägdelningar, <i>förslagsanslag</i>		2,000
28	51	3	Understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt, <i>reservationsanslag</i>		200,000
29	51	4	Svenska vägföreningen		33,000
30	54	5	Bidrag till skjutsentreprenader, <i>förslagsanslag</i>	230,000	
31	55	6	Registrering av <i>automobiler m. m., förslagsanslag</i>		10,000
Säger för vägunderhållet och skjutsväsendet				8,730,000	245,000
D. Byggnadsväsendet.					
32	57	1	Byggnadsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	256,300	
33	59	2	Byggnadsstyrelsens verksamhet		84,500
	59	3	Mätningar m. m. av kulturhistoriskt märkliga byggnader, <i>reservationsanslag</i>	3,500	
34	59	4	Länsarkitekter		47,000
	62	5	Lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm, <i>förslagsanslag</i>	100,000	
35	62	6	Byggnader och reparationer, <i>reservationsanslag</i>	500,000	
36	66	7	Förstärkning av anslaget till byggnader och reparationer.....		800,000
37	66	8	Yttre restaurering av Stockholms slott, <i>reservationsanslag</i>		175,000
38	67	9	Ändrings- och reparationsarbeten m. m. i Rosenhaneska huset, <i>reservationsanslag</i>		159,000
38	67	9	Ändrings- och reparationsarbeten m. m. i gamla kungshuset, <i>reservationsanslag</i>		20,000
39	77	10	Förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län		7,000
40	80	11	Restaurering av Malmöhus slott, <i>reservationsanslag</i>		100,000
41	81	12	Konserveringsarbeten å Bohus fästningsruin, <i>reservationsanslag</i>		10,000
42	82	13	Förbättrade lokaler för lantmäterikontoret i Uppsala län m. m., <i>reservationsanslag</i>		27,000
43	84	14	Utvidgning av värmeledningen i landsstatshuset i Karlskrona m. m., <i>reservationsanslag</i>		18,500

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag.	Extra anslag.
				Kronor.	Kronor.
44	85	15	Vissa ändrings- och reparationsarbeten å länsresidenset och landsstatshuset i Malmö, <i>reservationsanslag</i>		64,000
45	89	16	Förbättrade lokaler för länsstyrelsen i Örebro län, <i>reservationsanslag</i>		75,000
46	91	17	Vissa ändringsarbeten i västra flygelbyggnaden till Gävle slott		—
Säger för byggnadsväsendet				859,800	1,587,000
E. Diverse.					
47	93	1	Ersättning åt statens järnvägar för av Kungl. Maj:t medgivna lindringar i befordringsavgifterna för vissa resor, <i>förslagsanslag</i>		25,000
48	93	2	Tidskriften »Brandskydd»		400
49	94	3	Understöd av regelbunden luftfart, <i>reservationsanslag</i>		500,000
49	94	3	Biträde vid handläggning av ärenden rörande luftfart		5,000
50	127	4	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	120,000	
51	128	5	Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, <i>förslagsanslag</i>	3,600,000	
	128	6	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reservationsanslag</i>	40,000	
	128	7	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	20,000	
	128	8	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>	80,000	
52	128	9	Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen, <i>förslagsanslag</i>		¹⁾ 9,000
53	128	10	Dyrtdstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>		160,000
54	129	11	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	10,040	
Säger för diverse				3,870,040	699,400
Summa				14,019,300	33,008,900
Summa för huvudtiteln kronor				47,028,200	

¹⁾ Beräknat belopp.

Sjunde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1927.*

Närvarande:

Statsministern **EKMAN**, ministern för utrikes ärendena **LÖFGREN**, statsråden
THYRÉN, **RIBBING**, **MEURLING**, **GÄRDE**, **PETTERSSON**, **HELLSTRÖM**, **ROSÉN**,
HAMRIN, **ALMKVIST**, **LYBERG**.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet **Lyberg**, redogör härafter för de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet, och anför därvid:

A. Departementet.

1. Departementschefen, oförändrat ordinarie anslag..... kronor 24,000.

[1.] 2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli. Ordinarie förslagsanslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli är i riksstaten för budgetåret 1926—1927 uppfört med 239,600 kronor.

I fråga om användningen av nämnda anslag hava närmare bestämmelser meddelats i brev till statskontoret den 18 juni 1926.

I detta brev har Kungl. Maj:t förklarat, bland annat, att antalet ordinarie befattningar i finansdepartementet skall från och med den 1 juli 1926 vara bestämt på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
1 statssekreterare, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
1 expeditionschef, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet	—
1 byråchef för lagärenden, arvode enligt 5 § i avlöningsreglementet....	—
2 kansliråd	B 30
1 förste aktuarie	B 26

Befattning	Lönegrad
4 förste kanslisekreterare	B 26
1 registrator	B 22
3 andre kanslisekreterare	B 21
1 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditiönsvakt	B 7
3 kanslibiträden	B 7
2 expeditiönsvakter	B 5
4 kontorsbiträden	B 4,

samt att å övergångsstat skola från och med den 1 juli 1926 vara upptagna följande befattningar, nämligen:

Befattning	Lönegrad
1 kansliråd	B 30
1 kanslibiträde	B 7.

Vidare har Kungl. Maj:t fastställt följande ordinarie stater för finansdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1926:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 177,200
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	» 31,400
Avlöande av två extra föredragande hos regeringsrätten, förslagsanslag	» 19,100
Förslagsanslag kronor 227,700;	

B. Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag	kronor 11,900.
----------------------------------	----------------

Ytterligare har Kungl. Maj:t beslutat, att, så länge det å övergångsstat uppförda kanslibiträdet kvarstår å sådan stat, en av de å finansdepartementets ordinarie avlöningsstat uppförda kontorsbiträdesbefattningarna skall hållas vakant.

Slutligen har Kungl. Maj:t medgivit,

att av den i ordinarie staten för finansdepartementet upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. må användas

till grundavlöningar till extra tjänstemän, högst	kronor 28,572
till extra befattningshavare, tillfällig personal, renskrivning, övertidsersättning m. m., högst	» 1,000;

samt att härutöver må från ifrågavarande anslagspost utgå vad som erfordras till beredande av avlöningsförhöjningar åt extra ordinarie tjänste-

män ävensom enligt gällande författningar uppkommande kostnader för läkarvård jämte läkemedel och dylikt samt begravningshjälp till sådan personal.

Vad först angår ordinarie avlöningsstaten för departementet, torde jag få erinra, att jag under rubriken »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» såsom ett led i besparingssträvandena inom statsförvaltningen förordnat, att de med registratorstjänsterna i statsdepartementen förenade göromålen skulle överflyttas från nu i lönegraden B 22 uppförda tjänstemän till befattningshavare i lönegraden B 15. Såsom jag ock därvid påpekade, är den å finansdepartementets stat upptagna registratorstjänsten för närvarande vakant, och kan följaktligen förändringen i avseende å denna tjänst genomföras redan från och med den 1 juli 1927. Jag får alltså nu föreslå, att den i lönegraden B 22 placerade registratorstjänsten från och med sagda tidpunkt indrages och att i stället å departementets stat måtte uppföras en registratorstjänst i lönegraden B 15. Vid bifall härtill kan den i ordinarie avlöningsstaten ingående anslagsposten för avlöningar till ordinarie tjänstemän minskas med i runt tal 2,400 kronor till 174,800 kronor.

Om sålunda anslagsposten för avlöningar till ordinarie tjänstemän av nu ifrågavarande anledning kan minskas, finner jag mig å andra sidan nödsakad föreslå en höjning av anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Med hänsyn till den arbetsbörda, som påvilar departementet, har det nämligen visat sig ofrånkomligt att i större omfattning än som förutsattes vid avlåtande av sistlidet års statsverksproposition anlita extra arbetskrafter. För dessas avlöning har nu ifrågavarande anslagspost visat sig icke lämna tillgång utan har härför sjunde huvudtiteln anslag till extra utgifter i viss utsträckning måst tagas i anspråk. Visserligen torde utsikterna att minska antalet av dessa extra arbetskrafter under nästkommande budgetår — för närvarande tre befattningshavare, därav en med halvtidstjänstgöring med en avlöning av 1,944 kronor för år samt två med heltidstjänstgöring med en avlöning vardera av 2,052 kronor för år räknat — vara ringa, men synas mig dock tillräckliga skäl icke föreligga att beräkna medel för samtligas avlönande från anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare. Tillsvidare och till dess större erfarenhet vunnits rörande det fortsatta behovet av arbetsförstärkningen ifråga, har jag ansett mig böra stanna för att anslagsposten beräknas för avlönande av ytterligare en befattningshavare med en avlöning av 2,052 kronor för år, och synes mig denna post på grund härav böra höjas med i avrundat tal 2,100 kronor till 33,500 kronor.

Såsom förut nämnts, är å departementets övergångsstat uppförd en kanslirådsbefattning, för vars avlönande beräknats ett belopp av 11,460 kronor. Sedan emellertid Kungl. Maj:t den 18 juni 1926 förordnat, dels att innehavaren av denna befattning skall tillsvidare från och med den 1 juli samma år uppehålla en ledig befattning såsom statskommissarie och byrå-

Departement-
chefen.

chef i statskontoret dels ock att honom tillkommande avlöning skall under den tid, han uppehåller statskommissariebefattningen, bestridas från det i statskontorets stat uppförda förslagsanslaget till ordinarie tjänstemän, synas medel för hans avlönande icke vidare böra beräknas å departementets övergångsstat. Denna stat, nu slutande å 11,900 kronor, torde sålunda böra nedsättas till i runt tal 500 kronor.

I övrigt har jag icke funnit skäl föreslå någon ändring i departementets stater och skulle sålunda vid bifall till mitt förslag det nu utgående anslaget, 239,600 kronor, minskas med 11,700 kronor (2,400 + 11,400 — 2,100) till 227,900 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels från och med den 1 juli 1927, med uteslutande av den å finansdepartementets ordinarie stat uppförda registratorsbefattningen i lönegraden B 22, å samma stat upptaga en registratorsbefattning i lönegraden B 15;

dels godkänna följande ordinarie stater för finansdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 174,800
Avlöningar till icke-ordinarie befatt- ningshavare m. m., förslagsanslag	» 33,500
Avlönande av två extra föredragande hos regeringsrätten, förslagsanslag	» 19,100
Förslagsanslag kronor 227,400;	

B. Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag	kronor 500;
<i>dels ock</i> minska det <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	
nu	kronor 239,600
med	» 11,700
till	» 227,900.

B. De centrala ämbetsverken.

Kammarkollegium.

1. Kammarkollegium, oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 302,100.

[2.] 2. Kammarkollegii verksamhet. Till upprätthållande av kammarkollegii verksamhet under budgetåret 1926—1927 har riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisat ett extra anslag av 34,500 kronor. I fråga om storleken av de för de närmast dessförinnan tilländalupna budgetperioderna för ändamålet beviljade anslagen tillåter jag mig hänvisa till den redogörelse, som finnes intagen i det vid 1926 års statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 7 januari 1926 (sjunde huvudtiteln, sid. 8 och 9).

Beträffande användningen av det för budgetåret 1926—1927 anvisade anslaget har Kungl. Maj:t den 5 mars 1926 förklarat, bland annat,

att med anlitande av anslaget finge hos kammarkollegium tillsvidare under tiden 1 juli 1926—30 juni 1927 vara anställda följande befattningshavare med placering i angivna lönegrader, nämligen:

Befattning	Lönegrad
1 extra kammarråd	B 30
1 extra advokatfiskal	B 27
1 extra sekreterare	B 26
1 extra kontorsbiträde	B 4,

samt att kammarkollegium finge av nämnda anslag, i mån av behov, utbetala högst 2,500 kronor för beredande av ersättning åt semestervikarier för ifrågavarande befattningshavare och åt tillfälliga biträden ävensom högst 3,000 kronor för beredande av arvode åt ett vattentekniskt biträde.

I skrivelse den 26 augusti 1926 har nu kammarkollegium gjort framställning om förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter för budgetåret 1927—1928 och därvid anmält, att den för budgetåret 1926—1927 beviljade förstärkningen av arbetskrafterna vore behöfelig även för förstnämnda budgetår.

Vidkommande till en början frågan om *arbetsförstärkning för handläggning av ärenden rörande förändringar i rikets indelning* har kollegium från och med den 1 oktober 1920 haft till sitt förfogande en adjungerad ledamot — från och med den 1 juli 1921 extra kammarråd — en extra sekreterare och ett kontorsbiträde. Till stöd för behovet av fortsatt anslag för ifrågavarande ändamål har kollegium dels åberopat vad kollegium tidigare anfört till motivering av sina framställningar om anställande av personal för handläggning av nämnda ärenden — varför finnes redogjort å sid. 7—19 i det vid 1921 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 7 januari 1921 — dels ock därutöver anfört följande:

»Vid tiden för avlåtandet av kollegii underdåniga skrivelse den 20 februari 1920, återgiven i berörda statsrådsprotokoll, voro på kollegii handläggning beroende 72 indelningsärenden. Motsvarande siffror utgjorde vid slutet av åren 1920—1925 respektive 124, 115, 124, 148, 150 och 128 samt innevarande dag likaledes 128.

Kärnpunkten i den nya beredningsmetod, som införts genom 1919 års lag om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, är *utredningsmannainstitutionen*. Genom en i viktigare ärenden av kollegium förordnad utredningsman sammanföras representanter för de olika parterna till debatt om den föreliggande indelningsfrågan. Genom honom klarläggas dess rättsliga och faktiska förutsättningar på opartiskt sätt, och därigenom möjliggöres en lidelsefri förhandling om villkoren för en indelningsändring. Om så är möjligt, åvägabringas enighet mellan parterna och underlättas därigenom myndigheternas ställningstagande. Och dessa hava slutligen i utredningsmannen att tillgå upplysningar i alla väsentliga punkter. Man förutsätter nämligen, att utredningsmannens första omsorg är att förskaffa sig ortskännedom, särskilt behövlig där fråga är om stadsinkorporeringar och indelningsändringar avseende mera tätbebyggda samhällen. Föredragningen i kollegium av ärendena sker genom extra kammarrådet eller av extra sekreteraren. Extra kammarrådet dirigerar genom anvisningar och råd utredningsmännens arbete — för närvarande pågår genom av kollegium förordnade särskilda utredningsmän utredningsarbete i 31 ärenden, under det de övriga äro föremål för beredning vare sig inom kollegium eller på annat sätt — tillses att utredningarna slutföras utan onödigt dröjsmål och träder, där så erfordras, för komplettering eller korrigerings av verkställd utredning i direkt förbindelse med parterna. Denna sistnämnda uppgift har visat sig vara av mycket krävande natur till följd av de ofta ömtåliga personliga och psykologiska faktorer samt betydande ekonomiska värden det rör sig om. På sådant sätt kommer hans arbete att i stor utsträckning innefatta förlikningsverksamhet med därmed sammanhängande uppgörelser, ofta av stor ekonomisk räckvidd.

Det har också förutsatts, att vederbörande föredragande i kollegium skulle vid behov stå till förfogande såsom utredningsmän i besvärliga eller brådskande ärenden eller i sådana, där av en eller annan anledning kvalificerad utredningsman ej utom ämbetsverket kunnat erhållas. Extra kammarrådet har sålunda sedan 1921 fungerat såsom utredningsman i 11 ärenden.

Ät den extra sekreterarens föredragning hava i speciella fall överlämnats enstaka indelningsärenden och äro för närvarande helt överlämnade ärenden rörande tillämpning av de s. k. stadsstadgarna (municipalärenden), stadsplaner och städernas donationsjordar, vilka ärenden på grund av sitt sammanhang med indelningsärendena sammanhållas med dessa inom samma rotel. Extra sekreteraren har sedan 1921 fungerat såsom särskild utredningsman i 6 indelningsärenden. På grund av önskvärdheten av kontinuitet vid ärendenas behandling har han vid semester eller annan ledighet för extra kammarrådet tagits i anspråk såsom dennes vikarie.

Å extra sekreteraren och den å roteln förordnade amanuensen vilar beredningen av de ärenden, där det vidlyftigare utredningsmannaförfarandet ansetts kunna undvaras. Denna beredning består huvudsakligen av inhämtande av erforderliga uppgifter, dessas bearbetning, och framläggandet av ett härå grundat förslag, såsom regel avfattat i en tjänstepro-

memoria. I övrigt tagas dessa befattningshavare såsom å kollegii övriga rotlar i anspråk för uppsättning av expeditioner i ärendena samt därmed förenat utredningsarbete.»

Kollegium har härefter erinrat, hurusom statsrådet och chefen för socialdepartementet vid anmälan av de frågor, som tillhörde regleringen för budgetåret 1926—1927 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet, i samband med frågan om anslag till nämnda departement och beträffande spörsmålet om föredragning i statsrådsberedningen genom tjänstemän i centrala ämbetsverk (femte huvudtiteln sid. 3) anfört, bland annat, att någon utsträckning av detta förfaringssätt måhända syntes kunna komma till stånd rörande enstaka ärenden, i fråga om vilka med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall sådan föredragning kunde finnas lämplig, samt att han därutöver för sin del såge egentligen blott en enda grupp av ärenden, där en dylik anordning kunde såsom regel genomföras, nämligen indelningsärendena, vilka borde kunna föredragas av vederbörande tjänstemän i kammarkollegium. Kollegium har, under erinran tillika om att riksdagen icke fann anledning till anmärkning mot berörda uttalande, framhållit, att kollegium alltså kunde räkna med en ytterligare arbetsbörda, vilken med hänsyn till erfarenheten från det biträde, som från kollegii sida lämnats departementet härutinnan, syntes kunna för extra kammarrådets del uppskattas till 2 å 3 arbetsmånader, alltså inemot en fjärdedel av hans arbetskraft.

Härjämte har kollegium i fråga om angelägenheten av indelningsärendenas sammanhållning inom en rotel samt beträffande arbetsbalansen hos kollegium anfört följande:

»En splittring av indelningsroteln och dess utskiftande på kollegii övriga rotlar är utesluten. Ingen av dessa kan tåla en dylik merbelastning. Detta så mycket mindre, som ämbetsverket genom lagen angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av till ecklesiastikt ändamål anslagen jord den 21 maj 1926 (nr 104) samt kungörelsen samma dag (nr 106) med tillämpningsföreskrifter till lagen pålagts en ny arbetsuppgift av betydande omfattning. En ännu mer betungande ökning i den allmänna arbetsbördan kommer att tillföras kollegium, därest det i höst sammanträdande kyrkomötet för sin del antager det av Eders Kungl. Maj:t (genom proposition nr 197) innevarande års riksdag förelagda och av densamma (skrivelse nr 329) antagna förslaget till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av dylik jord under tomträtt.

Att indelningsärendenas grupp sammanhålls inom en rotel är för övrigt, med hänsyn till vikten av kontinuitet och konsekvens vid ärendenas avgörande, ett angeläget krav. At denna synpunkt har också vederbörande departementschef i viss mån givit uttryck i sitt yttrande till statsrådsprotokollet vid 1924 års statsverksproposition (bil. 7 huvudtiteln s. 13).

Med *frånräknande* av jordregisterärenden utgjorde antalet i kollegium inkomna ärenden åren 1921—1925 respektive 4,359, 4,290, 4,036, 4,142 och 3,424, och de avgjorda ärendena respektive 4,712, 4,355, 4,185, 4,292 och 3,603

samt antalet balanserade ärenden respektive 1,743, 1,678, 1,522, 1,351 och 1,172. Under år 1926 hava till och med innevarande dag inkommit 2,270 ärenden och avgjorts 2,373, och antalet icke avgjorda ärenden är 1,069, allt med nyssnämnda begränsning. Såsom angivits i kollegii underdåniga skrivelse den 14 augusti 1925 äro emellertid siffrorna för de olika åren icke fullt kommensurabla, då en vidtagen förenkling i diarietföringen i och för sig verkat en minskning från och med 1925 i antalet ärenden mot vad eljest skulle varit fallet. Med *tillägg* av jordregisterärenden uppgår för år 1925 antalet inkomna ärenden till 3,507 och för år 1926 till och med denna dag till 2,341 samt antalet avgjorda ärenden till respektive 3,743 och 2,455, under det antalet icke avgjorda ärenden den 31 december 1925 var 2,379 och innevarande dag är 2,455.»

Såsom förut nämnts hava medel beviljats för anställande hos kollegium under innevarande budgetår av en *extra advokatfiskal*. De skäl, som föranlett anslag för nu berörda ändamål, finnas återgivna å sidorna 13—20 i 1920 års statsverksproposition under sjunde huvudtiteln. Till den därstädes lämnade redogörelsen har kollegium nu fogat den upplysningen, att antalet å advokatfiskalskontoret diarietförda mål och ärenden utgjort åren 1917—1925 respektive 2,047, 1,746, 1,864, 1,475, 1,611, 3,979, 1,623, 3,308 och 2,772 samt att sagda mål och ärenden för tiden 1 januari—26 augusti 1926 uppgingo till 3,435.

Arbetsbalansen å kontoret utgjordes enligt kollegii skrivelse vid härefter angivna tider av följande antal mål och ärenden:

den 31 dec. 1917	1,192,	därav	634	beroende på åtgärd av advokatfiskals-					
				ämbetet					
» » » 1918	1,134,	»	548	» » » »	»				
» » » 1919	1,310,	»	772	» » » »	»				
» » » 1920	1,416,	»	923	» » » »	»				
» » » 1921	846,	»	253	» » » »	»				
» » » 1922	1,623,	»	748	» » » »	»				
» » » 1923	955,	»	161	» » » »	»				
» » » 1924	1,021,	»	443	» » » »	»				
» » » 1925	1,091,	»	402	» » » »	»				
» 26 aug. 1926	2,182,	»	1,302	» » » »	»				

Beträffande det fortsatta behovet av medel för avlönande av en *extra advokatfiskal* har kollegium nu anfört, att de arbetsuppgifter, som åvilade advokatfiskalsämbetet allt fortfarande vore av den omfattning, att en minskning i de arbetskrafter, som för närvarande stode ämbetet till förfogande, uppenbarligen icke utan allvarlig olägenhet kunde äga rum. I sin skrivelse den 14 augusti 1925 angående anslagsbehov för budgetåret 1926—1927 hade kollegium ock uttalat, att, såvitt förhållandena då kunde överblickas, de närmaste åren måste för advokatfiskalsämbetet bliva i synnerligen hög grad arbetstyngda. Vad kollegium därom anfört (1926 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, sid. 11) ägde fortfarande giltighet.

På sätt förut erinrats, har kollegium för innevarande budgetår till sitt förfogande ett *vattentekniskt biträde*.

I fråga om behovet av fortsatt anslag till detta biträde har kollegium anfört följande:

»I vattenmål, för vars bedömande erfordras särskild fackkunskap, äger kollegium anlita biträde av sakkunnig. Med hänsyn härtill har riksdagen på extra stat anvisat medel för beredande av arvode åt *vattentekniskt biträde*, för år 1922 4,000 kronor och för första halvåret 1923 2,000 kronor. För ett vart av budgetåren 1923—1924, 1924—1925, 1925—1926 och 1926—1927 har årsanslaget nedsatts till 3,000 kronor. Motiveringen för detta anslag återfinnes i 1920—1923 års statsverkspropositioner (bil. sjunde huvudtiteln sid. 20—22 år 1920, sid. 27—28 år 1921, sid. 10—11 år 1922 samt sid. 14 och 20 år 1923). Även för den tid, varom nu är fråga, har kollegium behov av anslaget till samma belopp, som beviljats för budgetåret 1926—1927.»

Anslaget till ersättning åt *semestervikarier och tillfälliga biträden* har kollegium hemställt att få påräkna till oförändrat belopp eller 2,500 kronor.

Slutligen har kollegium anhållit, att medel måtte å extra stat anvisas för avlönande av två amanuenser med halvtidstjänstgöring.

Till stöd härför har kollegium anfört följande:

»I den ordinarie staten för kollegium har från och med år 1922, då det nya avlöningsreglementet började tillämpas, funnits upptagen en anslagspost för avlöning av icke-ordinarie befattningshavare m. m. Denna anslagspost, vilken i senaste staten fastställts till ett belopp av 31,300 kronor, som icke får överskridas, har bestämts med hänsyn till, bland annat, att hos kollegium skulle vara anställda sex amanuenser.

I sin förenämnda underdåniga skrivelse den 20 februari 1920 (bil. till 1921 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln sid. 16) framhöll kollegium, bland annat, att till biträde åt den nye ledamoten erfordrades, förutom en sekreterare och ett kvinnligt biträde, jämväl en amanuens. Också har alltsedan början av år 1922 en amanuens varit anställd till biträde åt bemälde ledamot, vilken amanuens avlönats enligt 14:e lönegraden. Även för nästkommande budgetår är anställande av dylikt biträde av behovet påkallat.

Vidare har funnits nödigt att åt en särskild extra befattningshavare uppdraga att verkställa erforderliga undersökningar och utredningar i och för anhängiggörande och utförande av talan jämlikt 6 kap. 17 § vattenlagen angående fastställande av skyldighet för de flottande inom flertalet av de allmänna flottlederna inom riket att erlagga fiskeavgift, varom stadgas i 6 kap. 9 § sagda lag. Dessa undersökningar och utredningar ha nämligen ej kunnat medhinnas av de på advokatfiskalskontoret anställda arbetskrafterna. Utredningsarbetet, åt vilket omförmälda befattningshavare ägnar minst 3½ timme dagligen mot avlöning enligt 18:e lönegraden, har pågått sedan mer än ett år tillbaka och är av den vidlyftiga beskaffenhet, att det otvivelaktigt måste fortgå under hela nästkommande budgetår.

Avlöningen till amanuensen å den extra roteln har, till följd av det extra anslagets otillräcklighet, måst helt och hållet bestridas av den i det ordinarie anslaget ingående anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare. Från sistnämnda anslagspost har jämväl bestritts av-

löning åt den amanuens, som utfört nyssnämnda utredningsarbete. Följden härav har blivit, att, såsom nedan skall visas, avlöningen till de hos ämbetsverket anställda extra befattningshavare, vilka äro avsedda att fylla ordinarie behov, av kollegium måst bestämmas lägre, ofta betydligt lägre än vad avlöningsreglementet föranleder.

Av de förut omnämnda, till extra ordinarie tjänstemän och förste amanuenser antagna sex befattningshavarna är allenast en i utövning av amanuensstjänsten, under det att en innehar befattning hos kollegium å extra stat (såsom extra advokatfiskal), två äro tjänstlediga för fullgörande av offentliga uppdrag, en innehar förordnande å en på grund av dödsfall ledig tjänst och en innehar annat vikarieförordnande å ordinarie tjänst. Frånsett dels nyssnämnda befattningshavare, dels ock ett kvinnligt biträde och en extra vaktmästare gälla, så vitt angår tjänstgöringen å icke-ordinarie befattning, huvudsakligen följande av kollegium meddelade bestämmelser, nämligen beträffande extra befattningshavare i allmänhet, att de äga uppbära avlöning enligt nuvarande 14:e lönegraden och beträffande de fem äldsta extra befattningshavarna — vilka vid övergången till det nya avlöningssystemet var för sig innehade förordnande å med ordinarie befattning jämförlik tjänst å extra stat eller årsförordnande som amanuenser — att de äga uppbära avlöning enligt nuvarande 16:e lönegraden, därvid de fyra äldsta hava att fullgöra heltidstjänstgöring. I fråga om extra befattningshavare, vilka iakttaga daglig tjänstgöring hos kollegium utan förordnande å särskild befattning, har kollegium med hänsyn till anslagets otillräcklighet icke kunnat på förhand bestämma något visst avlöningsbelopp, på sätt i 26 § avlöningsreglementet avses, utan deras avlöning har bestämts i efterhand periodvis i förhållande till det av dem utförda arbetet, därvid till följd av anslagets knapphet avlöningen i allmänhet icke överstigit hälften av den för befattningshavare i 7:e lönegraden. När i vissa fall extra befattningshavare fått sig uppdraget något jämförelsevis mera kvalificerat arbete, har dock avlöningen bestämts högre, nämligen i ett fall till belopp enligt 16:e lönegraden med heltidstjänstgöring och i ett annat fall till belopp enligt 18:e lönegraden med halvtidstjänstgöring. I samtliga nämnda fall avses allenast begynnelselönen utan rätt för befattningshavaren till uppflyttning i högre löneklass.

Det är givetvis synnerligen otillfredsställande att på sätt som skett nödgas hålla avlöningen för extra befattningshavare lägre än avlöningsreglementet avsett, särskilt då fråga är om de äldre bland de extra befattningshavarna — vilka räkna 6—11 års arbete i statens tjänst. I underdånig skrivelse den 23 april 1926 har kollegium gjort framställning om beviljande av bidrag från avlöningsförhöjningsanslaget till avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare hos kollegium under innevarande budgetår, vilken framställning emellertid enligt nådigt beslut den 11 juni 1926 icke kunnat bifallas.

Det torde få anses oegentligt att de ovannämnda två extra amanuenserna skola, på sätt som skett, behöva avlönas från anslag å ordinarie stat. En ökning av anslaget på extra stat i ändamål att bereda avlöning åt dessa amanuenser synes därför vara väl befogad. Härigenom skulle även öppnas möjlighet för kollegium att bereda de för ordinarie behov avsedda extra befattningshavarna en mot deras arbete bättre svarande avlöning.

Såsom förut nämnts har avlöningen för den till biträde åt extra kamrarrådet anställde amanuensen i följd av otillräckligt anslag icke kunnat bestämmas till högre belopp än enligt 14:e lönegraden. Han synes emeller-

tid skäligen böra erhålla avlöning enligt 16:e lönegraden, inom vilken grad han torde bliva berättigad till uppflyttning i 16:e löneklassen. Beräknad efter halvtidstjänstgöring skulle avlöningen till honom sålunda komma att utgå med 2,298 kronor årligen.

För den andre extra amanuensen, vilkens arbetsuppgifter äro av mera självständig natur, torde avlöningen såsom nu böra utgå efter 18:e lönegraden. Efter halvtidstjänstgöring och beräkning att amanuensen uppflyttas i 18:e löneklassen skulle hans avlöning sålunda komma att utgöra 2,652 kronor för år.

Härigenom skulle anslaget å extra stat komma att ökas med tillhoppa 4,950 kronor till 39,450 kronor.»

Under åberopande av det sålunda anförda har kammarkollegium hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1927 års riksdag att till förstärkning av arbetskrafterna hos kollegium m. m. ävensom för beredande av arvode åt ett vattentekniskt biträde och två amanuenser å extra stat för budgetåret 1927—1928 anvisa ett anslag å 39,450 kronor.

Vad först angår kammarkollegii förslag i fråga om fortsatt anslag för uppehållande av den extra rotel, till vilken de s. k. indelningsärendena äro förlagda, har jag i likhet med mina närmaste företrädare i ämbetet kommit till den uppfattningen, att denna rotel bör bibehållas obeskuren, så länge någon av kollegii andra rotlar icke kan övertaga nämnda ärenden eller avstå någon arbetskraft för biträde med deras handläggning. Enligt vad av kollegii skrivelse framgår, synes den arbetskvantitet, som påvilar kollegium, vara av den omfattning, att ifrågavarande ärenden icke kunna vare sig överflyttas till någon av de ordinarie rotlarna eller mellan dessa fördelas och läras enligt mitt förmenande någon minskning av den personal, som har att handlägga dessa ärenden eller biträda vid deras handläggning, icke kunna ifrågasättas. Jag förordar alltså, att kollegium jämväl för nästkommande budgetperiod erhåller biträde av ett extra kammarråd, en extra sekreterare och ett extra kontorsbiträde.

Vidkommande härefter det fortsatta behovet av en extra advokatfiskal vill jag erinra, hurusom chefen för finansdepartementet vid anmälan av frågan om anslag till upprätthållande av kammarkollegii verksamhet under budgetåret 1924—1925 i fråga om då föreliggande behov av denna befattning anförde, att arbetsbalansen å advokatfiskalskontoret syntes vara av den omfattning, att en indragning av befattningen i fråga icke kunde anses tillräddig. Departementschefen förutsatte dock, att arbetet å advokatfiskalskontoret organiserades så, att en indragning av befattningen i framtiden kunde äga rum. Med hänsyn till arbetsbalansens storlek hava emellertid, såsom förut nämnts, medel för anställande av en extra advokatfiskal anvisats såväl för budgetåret 1925—1926 som för innevarande budgetår. Kollegii förenämnda skrivelse utvisar nu, att arbetsbalansen å advokatfiskalskontoret, som den 31 december 1924 utgjorde 1,021 mål och ärenden, varav 443 beroende på åtgärd av advokatfiskalsämbetet och som den 31 december 1925

*Departements-
chefen.*

uppgick till 1,091, varav 402 beroende på åtgärd av advokatfiskalsämbetet, den 26 augusti 1926 belöpte sig till 2,182 mål och ärenden, därav 1,302 beroende på åtgärd av advokatfiskalsämbetet. Anställandet jämväl i fortsättningen av en extra advokatfiskal synes mig för den skull oundgängligt och biträder jag alltså även i denna del kollegii förslag.

Kollegii framställning i fråga om beredande av medel för anställande av ett vattentekniskt biträde samt för ersättning till semestervikarier och tillfälliga biträden har icke heller givit mig anledning till erinran.

Vad däremot beträffar kollegii förslag om anvisande av medel å extra stat för avlönande av två amanuenser med halvtidstjänstgöring har jag under för handen varande förhållanden — jag syftar härvid närmast på att kammarkollegii organisation torde komma att inom en nära framtid bli föremål för granskning av 1926 års besparingssakkunniga — funnit mig icke kunna tillstyrka förslaget härutinnan. Jag vill erinra, att Kungl. Maj:t den 12 november 1926 avslagit en av kollegium i skrivelse den 26 augusti samma år gjord framställning om medels anvisande från sjunde huvudtiteln anslag till extra utgifter för avlöning åt bemälda amanuenser efter av kollegium angivna grunder för tiden 1 september 1926—30 juni 1927.

Av vad jag sålunda anfört framgår, att jag anser nu ifrågavarande anslag böra bestämmas till samma belopp, som för innevarande budgetår beviljats.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till upprätthållande av kammarkollegii verksamhet
för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag
av kronor 34,500.

Statskontoret.

[3.] 3. Statskontoret. I nu gällande riksstat är ordinarie förslagsanslaget till statskontoret uppfört med ett belopp av 319,100 kronor. Sedan budgetåret 1925—1926 är härjämte i riksstaten upptaget ett ordinarie förslagsanslag till övergångsstat för statskontoret å 8,600 kronor. Beloppet avser avlöning för den å sådan stat uppförda, i lönegraden B 24 placerade räntmästarbefattningen, vilken befattning med nuvarande innehavarens avgång skall indragas och ersättas med en befattning i lönegraden B 22.

Såsom jag under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» anmält, hava i enlighet med givna direktiv 1926 års besparingssakkunniga, efter att hava framlagt förslag beträffande personalindragningar i generaltullstyrelsen m. m., därefter övergått att granska statskontorets och riksräkenskapsverkets organisation och arbetsförhållanden. Jag anförde ock därvid, att förslag i dessa ämnen torde vara att förvänta inom sådan tid, att desamma kunde underställas innevarande års riksdags prövning.

I avvaktan härå och på blivande proposition i ärendena, synas anslagen till statskontoret samt till riksräkenskapsverket och dess verksamhet böra tillsvidare beräknas å riksstaten.

Att jämväl i fortsättningen upptaga ett för avlöande av den å statskontorets övergångsstat uppförda räntmästarbefattningen avsett särskilt anslag synes mig icke erforderligt. I likhet med vad som gäller i fråga om avlöningsmedlen till den å departementens övergångsstat uppförda personalen, torde avlöningen åt nämnde befattningshavare böra inräknas i ordinarie förslagsanslaget till statskontoret. I avsaknad av annan beräkningsgrund torde detta anslag sålunda böra beräknas till (319,100 + 8,600) 327,700 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, i riksstaten beräkna *ordinarie* förslagsanslaget till statskontoret till kronor 327,700.

[4.] **Övergångsstat för statskontoret.** Under hänvisning till vad jag under nästföregående punkt anfört, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att ur riksstaten utesluta det *ordinarie* förslagsanslaget till övergångsstat för statskontoret.

Mynt- och justeringsverket.

[5.] **4. Mynt- och justeringsverkets drift.** Ordinarie reservationsanslaget till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader har varit i riksstaten uppfört alltsedan år 1912. För sagda år ävensom för vart och ett av åren 1913—1918 var anslaget upptaget med 915,000 kronor. Vid 1918 års lagtima riksdag höjdes anslaget med hänsyn till ökade kostnader för inköp av metaller samt höjningar i avlöningarna till hos verket anställda arbetare till 1,060,000 kronor, med vilket belopp anslaget jämväl upptogs i senare budgetårs riksstat till och med budgetåret 1923—1924. För vardera av budgetåren 1924—1925 och 1925—1926 anvisades 600,000 kronor. För innevarande budgetår är anslaget upptaget med 500,000 kronor.

Efter av Kungl. Maj:t i ämnet gjord framställning godkände 1921 års riksdag viss stat för mynt- och justeringsverket, att tillämpas från och med år 1922, och förklarade riksdagen, att det för statens tillämpning erforderliga beloppet, förslagsvis 69,800 kronor, skulle utgå av förevarande anslag. Samma medgivande har ock lämnats för de tre sistförflutna budgetåren ävensom för innevarande budgetår.

I skrivelse den 26 augusti 1926 har nu mynt- och justeringsverket hemställt, att anslaget i fråga måtte för budgetåret 1927—1928 fastställas till enahanda belopp som det för budgetåret 1926—1927 uppförda.

Då jag icke har något att häremot erinra, får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra *ordinarie* reservationsanslaget till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader

med kronor 500,000,

att direkt utgå av inkomst av myntning och justering, ävensom förklara, att det för tillämpning av staten för verket erforderliga belopp, förslagsvis 69,800 kronor, skall utgå av berörda anslag.

[6.] 5. **Dyrtidstillägg vid mynt- och justeringsverket.** Under åberopande av vad jag förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande behovet av anslag å riksstaten för budgetåret 1927—1928 för täckande av kostnader för dyrtidstillägg under sagda tid åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid mynt- och justeringsverket för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 34,000, att direkt utgå av inkomst av myntning och justering.

Kammarrätten.

[7.] 6. **Kammarrätten.** Ordinarie förslagsanslaget till kammarrätten är i riksstaten för budgetåret 1926—1927 uppfört med ett belopp av 374,200 kronor. Härjämte finnes för upprätthållande av kammarrättens verksamhet upptaget ett extra anslag å 107,300 kronor.

Kammarrättens nu gällande ordinarie stater äro av följande utseende:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 329,200
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 3,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 13,000

Förslagsanslag, kronor 345,700;

B. Överflyttningsstat.

Avlöningar och vikariatsersättningar, förslagsanslag kronor 28,500.

I skrivelse den 16 september 1926 har nu kammarrätten gjort framställning om anslag till kammarrätten och dess verksamhet för budgetåret 1927—1928. Jag anhåller att i ett sammanhang få redogöra för denna framställning.

Till en början har kammarrätten lämnat en på preliminära beräkningar grundad redogörelse för arbetsbalansen vid ingången av september månad 1926 beträffande de viktigaste grupperna av de mål, som kammarrätten enligt nuvarande bestämmelser har att upptaga, nämligen *dels* de till de allmänna rotlarna hörande beskattnings-, fattigvårds-, barnavårds-, mantals-skrivnings- och kyrkobokföringsmålen samt *dels* de mål, som höra till revisionsrotlarna. Vad angår de fem förstnämnda grupperna av mål innefattas redogörelsen i följande tabell, som till jämförelse innehåller motsvarande siffror för åren 1915—1925, i avseende varå dock torde böra erinras, att sådana ersättningsfrågor, som från och med 1926 års ingång fullföljas hos kammarrätten enligt lagen om samhällets barnavård, tidigare kunnat genom besvär i fattigvårdsmål dragas under kammarrättens prövning. Med hänsyn till krigskonjunkturskattemålens betydelse för en del av nämnda period — och därmed för uppkomsten av kammarrättens alltjämt stora arbetsbalans — redovisas dessa mål särskilt i tabellen.

Å r	Inkomna krigskonjunkturskattemål	Inkomna övriga besvärsmål	Summa inkomna mål	Balans vid redogörelse- tidens utgång
1915.....	3	4,173	4,176	3,595
1916.....	472	3,413	3,885	3,654
1917.....	1,522	3,033	4,555	4,372
1918.....	3,236	3,482	6,718	6,894
1919.....	4,340	5,715	10,055	11,718
1920.....	4,578	6,847	11,425	16,215
1921.....	2,020	7,148	9,168	15,999
1922.....	530	11,924	12,454	18,994
1923.....	123	9,043	9,166	16,763
1924.....	16	7,742	7,758	14,779
1925.....	1	7,076	7,077	13,243
1926 till och med den 31/8.....	1	5,427	5,428	13,424

I anslutning härtill yttrar kammarrätten följande:

»Antalet av kammarrätten från och med den 1 september 1925 till och med den 31 augusti 1926 avgjorda mål, som på sätt ovan nämnts höra till allmän rotel, utgör enligt omförmälda approximativa beräkningar 8,525. För perioden den 1 september 1924—den 31 augusti 1925 utgjorde motsva-

rande siffra 8,802 och för perioden den 1 september 1923—den 31 augusti 1924 10,240.

Av de till revisionsrotlarna hörande mål voro vid 1926 års ingång oavgjorda	529
Under år 1926 till och med den 31 augusti hava inkommit sådana mål till ett antal av	532
Summa	1,061

Under sistnämnda tid hava av dessa mål avgjorts	314
och överlämnats till allmän rotel	34
Balansen den 31 augusti 1926 utgjorde alltså	713.

Till jämförelse må nämnas att antalet oavgjorda till revisionsrotlarna hörande mål vid 1925 års ingång uppgick till 447, att under de åtta första månaderna år 1925 inkommo 621 och avgjordes 582 mål, hörande till dessa rotlar, och att balansen av sådana mål den 31 augusti 1925 följaktligen uppgick till 486. Fullt jämförbara äro emellertid icke nu anförda siffror för januari—augusti 1925, å ena, och samma månader 1926, å andra sidan. Beträffande restitutionsmålen, som tidigare i allmänhet överlämnades till den ena revisionsroteln, har nämligen — till beredande av lättnad för innehavaren av ifrågavarande rotel och för vinnande av ett snabbare avgörande av dessa mål — under innevarande år vidtagits den ändring att alla restitutionsmål numera överlämnas till allmän rotel. Balansen av de restitutionsmål, som enligt tidigare praxis skulle lämnats till revisionsrotel, utgjorde den 31 augusti 1926 42.

Kammarrättens ledamotsantal har enligt stat utgjorts under tiden den 1 september 1925—den 30 juni 1926 av 14 ordinarie och 3 extra kammarrättsråd, 7 assessorer och 2 från andra ämbetsverk till kammarrätten såsom adjungerade ledamöter överflyttade tjänstemän (ledamöter å överflyttningsstat) samt under juli och augusti 1926 av 17 ordinarie kammarrättsråd samt förenämnda antal assessorer och ledamöter å överflyttningsstat eller sålunda under hela ifrågavarande år av 26 personer. Av dessa hava 24 förestått allmän rotel och 2 revisionsrotel. Under hela året hava varit förordnade 2 extra föredragande utan ledamotsställning, varjämte advokatfiskalen och sekreteraren under större delen av året verkställt föredragning av besvärsmål.

Av de 8,525 till de allmänna rotlarna hörande mål, som på sätt ovan förmålt blivit avgjorda under tiden den 1 september 1925—den 31 augusti 1926, hava 1,150 föredragits av extra föredragandena, 216 av advokatfiskalen, vilken därjämte föredragit 29 till revisionsrotel hörande mål, och 199 av sekreteraren. På en var ledamot med allmän rotel kommer i medeltal en föredragning av 290 mål. I underdånig skrivelse den 24 september 1925 beräknade kammarrätten, att under tiden september 1925—augusti 1926 skulle kunna avverkas högst 9,000 till allmän rotel hörande mål. Rent siffermässigt sett har ju det angivna maximiantalet icke nåtts, men arbetsprodukten är i själva verket större än den anförda siffran 8,525 giver vid handen. Förhållandet är nämligen att besvären över 1922 års fastighets-taxering, vilka i stor utsträckning upptagit kammarrättens tid under ifrågavarande redogörelseår, ofta var för sig omfattat ett flertal taxeringsfall. Ej sällan har förekommit, att ett mål, som redovisats under blott ett nummer i diariet, gällt alla eller flertalet jordbruksfastigheter inom en viss socken, att flera fastighetsägare anført besvär genom samma klagoskrift, och att besvär av bolag eller andra större jordägare avsett ett stort antal särskilda taxeringsobjekt.

Balansen av beskattnings-, fattigvårds-, mantalsskrivnings- och kyrkobokföringsmål, som vid utgången av augusti månad 1922 beräknades till 20,292 mål, samt vid motsvarande tidpunkt 1923, 1924 och 1925 till respektive 18,102, 16,695 och 14,506 mål, utgjorde vid slutet av augusti månad 1926 enligt ovan anförda preliminära beräkningar 13,424, däribland dock 8 voro barnavårdsmål. Enär balansen vid 1925 års slut uppgick till 13,243 mål, har sålunda under de första åtta månaderna av år 1926 balansen stigit med 181 mål. Denna ökning utgör dock icke stort mera än hälften av den siffra 354, varmed antalet under nyssnämnda åtta månader inkomna mål eller 5,428 överstiger antalet mål, som inkommo motsvarande tid 1925, eller 5,074.

Enligt uppgifter, som meddelats av överståthållarämbetet och länsstyrelserna, hade vid utgången av år 1925 till dessa myndigheter inkommit 3,998 besvär över 1925 års prövningsnämnders beslut. Motsvarande uppgifter upptogo

för år 1924	4,313	mål	
» » 1923	3,643	»	
» » 1922	6,931	»	} därav 3,224 avsågo 1922 } års fastighetstaxering
» » 1921	6,246	»	
» » 1920	3,815	»	

Till det antal besvärsmål, som omnämnts i myndigheternas anförda uppgifter, komma emellertid *dels* sådana beskattningsmål, som överhuvudtaget icke behandlas av prövningsnämnd, till exempel automobilskattemål. *dels* vissa mål angående dubbelbeskattning samt *dels* de mål, däri klaganden ingiver besvären omedelbart till kammarrätten. Sistnämnda grupp är icke obetydlig utan har de senaste åren uppgått till över 500 mål om året. Av dessa hava åtskilliga gällt dubbeltaxering, men även antalet från myndigheterna insända — och i deras ovan återgivna uppgifter icke ingripna — besvär över dubbeltaxeringar är ganska avsevärt. Vad beträffar övriga till de allmänna rotlarna hörande mål må framhållas, att under tiden september 1925—augusti 1926 antalet nyinkomna fattigvårdsmål vid jämförelse med siffrorna för närmast föregående redogörelseår ökats med 246 — från 1,279 till 1,525. Under innevarande år hava visserligen vidtagits vissa förändringar i avseende å fattigvårdslagstiftningen med mera i huvudsakligt syfte att minska antalet tvister i fattigvårdsmål, men något större inflytande på tillströmningen av fattigvårdsmål i kammarrätten lär icke kunna förväntas därav för nästa budgetår.

Även om den ovan påvisade successiva minskningen i kammarrättens arbetsbalans beträffande de mål, som höra till allmän rotel, skulle komma att fortgå under nu löpande budgetår, lär det i betraktande av den nuvarande arbetsbalansens storlek icke för närvarande kunna ifrågakomma att minska kammarrättens ledamotspersonal. Härvid bör för övrigt hänsyn tagas icke endast till de mål, som höra till de allmänna rotlarna, utan även till de till revisionsrotlarna hörande anmärknings- och avlöningsmålen. Vad angår dessa grupper av mål visa ovan anförda siffror en jämförelsevis avsevärd stegring av balansen från innevarande års början till augusti månads utgång, och kammarrätten anser det icke uteslutet att, därest stegringen fortfar, särskilda åtgärder kunna behöva vidtagas för ett snabbare avgörande framför allt av avlöningsmålen. Men för närvarande föreligger enligt kammarrättens mening icke tillräcklig anledning

att för detta ändamål påkalla ökning av kammarrättens personal eller medgivande till förändrad disposition av den nuvarande personalen.»

På grund av vad sålunda anförts har kammarrätten, som alltså räknat med att för budgetåret 1927—1928 få behålla det nuvarande antalet befattningshavare i olika grader, hemställt att för sagda budgetår såväl den ordinarie avlöningsstaten som överflyttningsstaten för kammarrätten måtte fastställas till oförändrade belopp eller 345,700 respektive 28,500 kronor.

Av det anförda framgår, att kammarrätten icke ifrågasatt någon ändring beträffande den personal — 7 assessorer, 2 extra föredragande, 2 extra kontorsbiträden, 2 extra skrivbiträden och 8 amanuenser — som för närvarande finnes anställd på extra stat. Däremot har ämbetsvetsverket funnit sig böra hemställa om utverkande av ett anslag å extra stat till gratifikationer åt extra tjänstemän och har kammarrätten till stöd härför anfört följande:

»Å kammarrättens ordinarie avlöningsstat finnes för närvarande upptaget ett belopp av 13,000 kronor till icke-ordinarie befattningshavare med mera. Denna anslagspost användes till avlöning av ett extra ordinarie skrivbiträde, till arvoden åt extra expeditivsvakter samt till gratifikationer åt extra tjänstemän för biträde, som de utan förordnande å viss tjänst lämnat genom protokollsföring samt uppsättning av rubriker och föredragningspromemorier. Därjämte har anslaget emellanåt måst tagas i anspråk för förstärkning av arbetskrafterna å aktuarietkontoret vid tillfällig ökning av göromålen därstädes. Sedan anslagsposten vid 1921 års riksdag sattes till sitt nuvarande belopp, hava arvoden till det extra ordinarie skrivbiträdet och de extra expeditivsvakterna måst höjas, men därjämte har arbetet inom kammarrätten ökat i en mån, som ytterligare bidrager till att öka behovet av anslag till extra befattningshavare. Kammarrätten tillåter sig i detta hänseende erinra om ökningen av ledamöternas föredragningsstid från 3 timmar till 3½ timmar i veckan, om ökningen av ledamotsantalet genom överflyttning av tjänstemän från andra ämbetsverk med tjänstgöring såsom adjungerade ledamöter, om tillkomsten av extra föredragandebefattningarna samt om införandet av föredragningskyldighet för advokatfiskalen och sekreteraren. Särskilt är det önskvärt att ett mera stadigvarande biträde kan beredas advokatfiskalen. Denne föredrager nu i allmänhet 3 timmar i veckan under de ordinarie sessionerna och deltagar såsom ledamot i avgörandet av de mål, som av honom föredragas, varför han vad behovet av ett tjänstebiträde angår är i det närmaste jämnställd med en ledamot. För det nu ifrågavarande ändamålet anser kammarrätten ett belopp av 2,000 kronor erforderligt.»

Kammarrätten har på grund härav hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1927—1928 höja det nu å extra stat utgående anslaget å 107,300 kronor till upprätthållande av kammarrättens verksamhet med 2,000 kronor till 109,300 kronor.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till den allttjämt förefintliga arbetsbalansen hos kammarrätten anser jag, i likhet med ämbetsverket, det icke kunna ifrågasättas att nu vidtaga någon minskning av kammarrättens ledamotspersonal. Skäl till ändring av kammarrättens personalbestånd i övrigt synes mig ej heller föreligga. Jag tillstyrker alltså, att ordinarie avlöningsanslaget till kammar-

rätten upptages med oförändrat belopp samt att för avlönande av den å extra stat uppförda personalen m. m. medel anvisas med enahanda belopp, som för innevarande budgetår beviljats.

Såsom nämnts, har kammarrätten nu hemställt om höjning av extra anslaget till upprätthållande av kammarrättens verksamhet med 2,000 kronor för beredande av gratifikationer åt extra tjänstemän. Då jag emellertid anser, att under pågående besparingsarbete inom statsförvaltningen höjning av nu utgående anslag till ämbetsverken icke utan synnerligen starka skäl bör ifrågakomma, har jag funnit mig icke kunna tillstyrka kammarrättens förslag härutinnan.

Rörande extra anslaget till upprätthållande av kammarrättens verksamhet gör jag framställning under nästföljande punkt.

I anslutning till det nu anförda torde å riksstaten för budgetåret 1927—1928 upptagas:

Kammarrätten, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 374,200.

[8]. 7. **Kammarrättens verksamhet.** Under åberopande av vad jag nyss anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till upprätthållande av kammarrättens verksamhet
för budgetåret 1927—1928 anvisa ett
extra anslag av kronor 107,300.

Statistiska centralbyrån.

[9]. 8. **Statistiska centralbyrån.** Ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån är i riksstaten för budgetåret 1926—1927 uppfört med 280,300 kronor. I staten för verket ingå följande anslagsposter:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor 242,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 9,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 29,300

Förslagsanslag kronor 280,300.

I skrivelse den 5 augusti 1926 har statistiska centralbyrån framlagt de anslagsbehov för ämbetsverket, vilka ansetts böra föranleda proposition till 1927 års riksdag.

I denna skrivelse har centralbyrån, vad först angår den i staten ingående posten »Avlöningar till ordinarie tjänstemän», anfört, att utgifterna under denna post för budgetåret 1925—1926 uppgått till 225,306 kronor 69 öre samt att utgifterna för budgetåret 1927—1928 på grund av uppflyttningar i högre löneklass kunde beräknas till i runt tal 228,000 kronor.

Vad vidare posten »Vikariatsersättningar» angår, hade utgifterna under denna post för budgetåret 1925—1926 utgjort 26,330 kronor 23 öre. Centralbyrån ansåge för den skull, att denna post borde upptagas med 27,000 kronor

Vidkommande slutligen den tredje anslagsposten har statistiska centralbyrån erinrat, att centralbyrån i skrivelse den 31 augusti 1925 beräknade den för ämbetsverket normalt erforderliga icke-ordinarie personalen till 4 amanuenser och 12 å 13 skrivbiträden, vilkas sammanlagda avlöning uppskattades till 45,300 kronor, av vilket belopp, i enlighet med centralbyråns hemställan, 29,300 kronor anvisades under förevarande ordinarie anslag och återstående 16,000 kronor beviljades på extra stat under titeln statistiska centralbyråns verksamhet. För budgetåret 1927—1928 har statistiska centralbyrån beräknat det erforderliga antalet icke-ordinarie befattningshavare lika med vad nyss angivits. På grund av uppflyttningar i högre löneklass komme emellertid deras avlönande att medföra en ökad utgift av i runt tal 1,400 kronor, varigenom det för avlönande av icke-ordinarie befattningshavare m. m. erforderliga beloppet skulle stiga till 46,700 kronor. Då statistiska centralbyrån ej heller nu ansåge sig böra ifrågasätta någon höjning av den ordinarie anslagsposten, 29,300 kronor, erfordrades för ifrågavarande ändamål ett anslag på extra stat av $(46,700 - 29,300 =) 17,400$ kronor. Till förslaget om anvisande av detta anslag återkommer jag senare.

Statistiska centralbyrån har alltså hemställt, att ordinarie förslagsanslaget till statistiska centralbyrån måtte å riksstaten för budgetåret 1927—1928 uppföras med ett belopp av $(228,000 + 27,000 + 29,300)$ 284,300 kronor.

*Departements-
chefen.*

Statistiska centralbyråns förevarande förslag i fråga om upptagande av anslagsposten för avlöningar till ordinarie tjänstemän med 228,000 kronor har icke givit mig anledning till erinran.

Vad angår posten för vikariatsersättningar, innebär visserligen centralbyråns förslag en avsevärd höjning av denna post, men då med höjningen allenast avses att bringa anslagsposten i närmare överensstämmelse med de faktiska utgifterna å densamma, har jag ej heller funnit något att invända mot förslaget i denna del. Jag tillåter mig erinra om, att enligt bestämmelserna i punkten 5 av kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 269) om viss ändring i kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 358) angående bestridande av kostnaderna för vissa förmåner till befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, lön och vikariatsersättning ävensom i förekommande fall felräkningspenningar åt icke-ordinarie befattningshavare, som förordnats att uppehålla ordinarie tjänst, skall bestridas från posten ifråga. Förut gällde, att den del av lönen, som svarade mot vad ordinarie tjänsteman eventuellt avstode, avfördes å anslagsposten för avlöningar till ordinarie tjänstemän.

Då jag ej heller har något att erinra emot, att anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. upptages i centralbyråns stat för nästkommande budgetår med oförändrat belopp, får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande ordinarie stat för statistiska centralbyrån att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	228,000
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	»	27,000
Avlöningar till icke-ordinarie befatt- ningshavare m. m.	»	29,300
Förslagsanslag		kronor 284,300;
<i>dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till statis-</i>		
<i>tiska centralbyrån</i>		
nu	kronor	280,300
med	»	4,000
till	»	284,300.

9. Bibliotekets underhållande, oförändrat ordinarie reser-
tionsanslag kronor 3,000.

[10]. 10. **Statistiska centralbyråns verksamhet.** Allt sedan år 1920 hava anslag varit beviljade för bortarbetande av den betydande arbetsbalans, som efter hand uppstått i statistiska centralbyrån.

För innevarande budgetår har för statistiska centralbyråns verksamhet anvisats ett reservationsanslag av 36,500 kronor, varav 16,000 kronor till täckande av förberörda brist i ordinarie anslagsposten till icke-ordinarie befattningshavare m. m., 10,500 kronor till personal vid valstatistik och 10,000 kronor för avarbetande av arbetsbalansen i statistiska centralbyrån.

I sin förenämnda skrivelse den 5 augusti 1926 har nu statistiska centralbyrån, såsom förut sagts, anmält, att enligt centralbyråns beräkningar ett belopp av 17,400 kronor erfordrades för budgetåret 1927—1928 för täckande av brist i ordinarie anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Vidare föreläge fortfarande behov av anslag för avarbetande av arbetsbalansen. Denna balans vore visserligen numera i successiv minskning men komme dock ännu vid mitten av år 1927 att vara ganska avsevärd i fråga om befolkningsstatistiken och statistiken över kommunernas finanser. Även om samma belopp för arbetsbalansens avarbetande beräknades för budgetåret 1927—1928 som för innevarande budgetår, kunde arbetsbalansen ingalunda beräknas vara försvunnen vid förstnämnda budgetårs utgång. En minskning av beloppet, 10,000 kronor, syntes därför icke kunna ske. För valstatistik erfordrades däremot, såvitt förutses kunde, icke några medel under budgetåret 1927—1928.

Centralbyrån har alltså hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att på extra stat för budgetåret 1927—1928 till statistiska centralbyråns verksamhet anvisa ett reservationsanslag av (17,400 + 10,000) 27,400 kronor.

Departements-
chefen.

Av det för innevarande budgetår för statistiska centralbyråns verksamhet beviljade anslaget har, såsom förut antytts, ett belopp å 10,000 kronor avsetts för avarbetande av den hos ämbetsverket förefintliga arbetsbalansen. För ifrågavarande ändamål har nu samma belopp äskats för budgetåret 1927—1928.

Då jag, särskilt med hänsyn till angelägenheten av att balansen ifråga om statistiken över kommunernas finanser snarast avarbetas, anser det oundgängligt, att medel för ändamålet anvisas jämväl för nästkommande budgetperiod och då jag icke finner skäl föreslå någon jämkning i det av centralbyrån ifrågasatta beloppet, får jag alltså tillstyrka centralbyråns framställning i denna del.

Som ämbetsverkets förslag om beräkning av ett belopp å 17,400 kronor för täckande av brist i ordinarie anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. ej heller givit mig anledning till erinran, får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av Kronor 27,400.

Bank- och fondinspektionen.

[11]. 11. **Bank- och fondinspektionens verksamhet.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning höjde 1926 års riksdag ordinarie reservationsanslaget till upprätthållande av bank- och fondinspektionens verksamhet från 157,700 kronor med 4,000 kronor till 161,700 kronor, att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen. Av anslaget beräknades 99,000 kronor utgå av förstnämnda och 62,700 kronor av sistnämnda medel. Anslagsökningen var, bland annat, föranledd därav, att riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag medgav, att framlidne förste byråinspektören i bank- och fondinspektionen Per Anders Bolldéns änka, Elsa Sofia Charlotta Bolldén, född Fogelström, finge, räknat från och med den 1 april 1925, från anslaget uppbära en årlig pension av 1,200 kronor under sin återstående livstid, så länge hon förbleve i änkestånd.

I skrivelse den 11 oktober 1926 har nu bank- och fondinspektionen, med anmälan att änkan Bolldén trätt i nytt äktenskap, varigenom berörda pensionsförmån bortfallit, anfört, att reservationsanslaget till upprätthållande av bank- och fondinspektionens verksamhet med hänsyn härtill kunde i riksstaten för budgetåret 1927—1928 sänkas med 1,200 kronor till 160,500 kronor, varav 99,000 kronor borde utgå av bidrag till bankinspektionen och 61,500 kronor av bidrag till fondinspektionen.

I enlighet med vad bank- och fondinspektionen sålunda föreslagit och då *Departement-
chefen.* skäl att av annan anledning ändra nu ifrågavarande anslag icke torde föreligga, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska *ordinarie* reservationsanslaget till upprätt-
hållande av bank- och fondinspektionens verksamhet
nu kronor 161,700
med » 1,200
till » 160,500,
att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av
bidrag till fondinspektionen.

[12.] 12. **Dyrtidstillägg vid bank- och fondinspektionen.** Under åbe-
ropande av vad jag förut denna dag vid anmälan av för flera huvudtitlar
gemensamma frågor anfört beträffande behovet av anslag å riksstaten till
täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst
m. fl. hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt
befattningshavare vid bank- och fondinspektionen för
budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservations-
anslag av kronor 16,000,
att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av
bidrag till fondinspektionen.

Riksräkenskapsverket.

[13.] 13. **Riksräkenskapsverket.** Till avlöningar åt riksräkenskapsver-
kets personal finnas i riksstaten för budgetåret 1926—1927 tvenne anslag,
nämligen dels ett *ordinarie* förslagsanslag å 454,000 kronor och dels ett
extra anslag å 25,000 kronor.

I skrivelse den 17 augusti 1926 har riksräkenskapsverket hemställt, att
samma anslag måtte anvisas för budgetåret 1927—1928.

Av skäl, jag under punkt 3 anfört, torde anslagen till riksräkenskaps-
verket och dess verksamhet tillsvidare allenast böra beräknas å riksstaten
och torde i avsaknad av annan beräkningsgrund anslagen böra uppföras
med samma belopp, som för innevarande budgetår beviljats.

Jag hemställer alltså under förevarande punkt, att Kungl. Maj:t måtte
föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, i riks-
staten beräkna *ordinarie* förslagsanslaget till riksräken-
skapsverket till kronor 454,000.

[14.] **14. Riksräkenskapsverkets verksamhet.** Under hänvisning till vad jag under föregående punkt anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till upprätthållande av riksräkenskapsverkets verksamhet för budgetåret 1927—1928 beräkna ett *extra* anslag av kronor 25,000.

[15.] **15. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 105 till 1923 års riksdag beviljade riksdagen för allmänna civilförvaltningens lönenämnd för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 40,000 kronor. I fråga om beräkningen av detta anslag tillåter jag mig hänvisa till det vid sagda proposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 9 mars 1923.

För budgetåren 1924—1925 och 1925—1926 upptogs anslaget till lönenämnden med allenast 25,000 kronor, till vilken summa anslaget även för innevarande budgetår är bestämt.

Under rubriken »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» har jag anmält, att, sedan 1926 års riksdag i anledning av en inom riksdagen väckt motion i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att en förutsättningslös utredning måtte verkställas, huruvida och i vad mån fullmäktigssystemet inom statsförvaltningen och de affärsdrivande verken borde avvecklas, begränsas eller bibehållas ävensom i övrigt förenklingar och besparingar på detta och närbesläktade områden måtte kunna vidtagas, särskilda inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga den 12 november 1926 avgivit betänkande i ämnet.

I den motion, som låg till grund för riksdagens begäran om ifrågasvarande utredning, omnämndes möjligheten av en koncentring i sparsamhetssyfte av de olika nu verksamma lönenämnderna. Med anledning härav hava de sakkunniga, efter en erinran om lönenämndernas tillkomst, redogjort för de tid efter annan framförda förslagen i avseende å nämndernas organisation och arbetssätt m. m. samt för egen del uttalat, att tanken på en sammanslagning av lönenämnderna icke borde släppas och att en ändamålsenlig förändring syntes kunna byggas på den princip, efter vilken statens bostadsnämnd organiserats. Med hänsyn till den icke obetydliga kostnadsbesparing, som borde kunna ernås genom en sammanslagning av lönenämnderna, hava de sakkunniga ansett, att frågan om nämndernas framtida organisation och arbetssätt ånyo borde göras till föremål för övervägande.

I det utlåtande, statskontoret den 28 november 1926 avgivit över de sakkunnigas betänkande, har statskontoret i fråga om de sakkunnigas uttalande i nu berörda spörsmål anfört, bland annat, att ämbetsverket ansåge fog förefinnas för att för kommunikationsverken med deras säregna förhållanden

och stora personal tillsvidare bibehålla en särskild lönenämnd men föreställde sig verket, att en sammanslagning av allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder till en enda omorganiserad nämnd icke behövde möta några egentliga svårigheter.

Även jag är av den åsikten, att en utredning bör ävägabringas, huruvida icke en koncentring av de nu verksamma lönenämnderna på ett eller annat sätt bör genomföras. Emellertid synes mig denna utredning böra något anstå och företagas först i samband med den allmänna revision av avlöningsreglementena, som snart nog torde böra igångsättas. För nästkommande budgetår torde följaktligen lönenämndernas nuvarande organisation böra oförändrad äga bestånd.

Anslag för allmänna civilförvaltningens lönenämnd lärer sålunda böra äskas även för budgetåret 1927—1928, och synes anslaget böra bestämmas till samma belopp som för nu löpande budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till allmänna civilförvaltningens lönenämnd för
budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag
av kronor 25,000.

[16.] **16. Statens bostadsnämnd.** Till statens bostadsnämnd anvisade 1923 års riksdag efter därom av Kungl. Maj:t gjord framställning för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 12,000 kronor. I fråga om beräkningen av detta anslag tillåter jag mig hänvisa till Kungl. Maj:ts proposition nr 105 vid samma riksdag.

För de två sistförflutna budgetåren och för innevarande budgetår hava anslag för ändamålet anvisats med enahanda belopp som det för budgetåret 1923—1924 beviljade.

Jämväl för budgetåret 1927—1928 erfordras anslag för bostadsnämndens verksamhet. Då jag icke anser någon ändring påkallad i avseende å anslagets belopp, får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till statens bostadsnämnd för budgetåret 1927—1928
anvisa ett *extra* anslag av kronor 12,000.

[17.] **17. Statens tryckerisakkunnige m. m.** För anställande av en statens tryckerisakkunnige jämte erforderliga biträden m. m. anvisade 1921 års riksdag under sjunde huvudtiteln såsom förslagsanslag, högst, dels å tilläggsstat för 1921 ett belopp av 17,000 kronor, dels ock å extra stat för 1922 ett belopp av 33,000 kronor. Dessa belopp voro avsedda dels för beredande av arvoden åt den sakkunnige jämte ett manligt och ett kvinnligt biträde, dels till expenser. Till samma ändamål hava anvisats för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst å 15,300 kronor, för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag å 28,000 kronor samt för vart och ett av

budgetåren 1924—1925, 1925—1926 och 1926—1927 ett extra anslag å 24,000 kronor.

Beträffande användningen av det för sistberörda budgetår anvisade anslaget förklarade Kungl. Maj:t genom beslut den 5 mars 1926,

att med anlitande av anslaget i fråga skola tillsvidare under tiden 1 juli 1926—30 juni 1927 anställas en statens tryckerisakkunnige, en faktor samt ett kontorsbiträde;

att statens tryckerisakkunnige samt faktorn och kontorsbiträdet skola åtnjuta arvoden med följande mot lön i angivna löneklasser svarande belopp för år räknat, nämligen:

statens tryckerisakkunnige (ortsgrupp G, löneklass B 29).....	kronor 10,020
faktorn (ortsgrupp G, löneklass B 18)	» 5,304
kontorsbiträdet (ortsgrupp G, löneklass B 4)	» 2,364;

samt att statens tryckerisakkunnige, faktorn och kontorsbiträdet skola äga uppbära dyrtidstillägg å sagda arvoden enligt de grunder, som gälla för befattningshavare, å vilka avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, är tillämpligt.

Tillika fastställde Kungl. Maj:t följande

Stat

för tryckerisakkunniginstitutionen att tillämpas för tiden
1 juli 1926—30 juni 1927:

Arvoden jämte dyrtidstillägg därå samt ersättning till till-

fälliga biträden, förslagsvis, högst	kronor 23,000
Expenser, förslagsvis, högst	» 1,000

Kronor 24,000.

Härjämte medgav Kungl. Maj:t, att av de i staten till arvoden m. m. avsedda medel må bestridas kostnaden för sådan korrekturläsning, varom förmåles i Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 26 januari 1923.

Departements-
chefen.

Vid beräkning av anslaget till tryckerisakkunniginstitutionen för budgetåret 1927—1928 har jag utgått från att såväl den tryckerisakkunnige själv som hans biträden, faktorn och kontorsbiträdet, vilka tillträtt respektive befattningar den 1 augusti 1921, den 1 oktober 1921 och den 13 februari 1922, torde böra under sagda budgetår uppflyttas i löneklass. Den tryckerisakkunnige, torde sålunda böra komma i åtnjutande av ett mot lön enligt avdelning B, 30:e löneklassen, ordsgrupp G, i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 för civila statsförvaltningen svarande arvode av 10,500 kronor jämte dyrtidstillägg därå, beräknat enligt de grunder, som gälla för befattningshavare, å vilka förenämnda avlöningsreglemente är tillämpligt. Vidare torde faktorn böra tillerkännas ett mot lön i 19:e löneklassen, ordsgrupp G, svarande arvode av 5,676 kronor jämte dyrtidstillägg därå, samt kontorsbiträdet berättigas till ett mot lön i 5:e löneklassen, ordsgrupp G, i avlönings-

reglementet svarande arvode av 2,520 kronor jämte därå belöpande dyrtidstillägg. Enligt denna beräkning skulle arvoden jämte dyrtidstillägg, för år räknat, belöpa sig till omkring 22,000 kronor.

Härtill skulle komma cirka 2,000 kronor för ersättning till tillfälliga biträden, vadan anslagsposten för arvoden m. m. torde böra sättas till 24,000 kronor.

Vad slutligen angår anslagsposten till expenser finner jag icke skäl till ändring av densamma.

Det för tryckerisakkunniginstitutionens verksamhet för budgetåret 1927—1928 erforderliga anslaget skulle alltså kunna beräknas till 25,000 kronor eller 1,000 kronor mera än anslaget för innevarande budgetår.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av statens tryckerisakkunnige jämte
erforderliga biträden m. m. för budgetåret 1927—1928
anvisa ett *extra* anslag av kronor 25,000.

C. Skatteomkostnader.

[18.] 1. **Tullverket.** I skrivelse den 30 augusti 1926 har generaltullstyrelsen avgivit förslag angående tullkamrarnas klassificering och tullförvaltartjänsternas lönegradsplacering.

Sedermera har styrelsen i skrivelse den 24 september 1926 framlagt förslag till utgiftsstater för tullverket, avseende budgetåret 1927—1928.

Över förstnämnda förslag hava utlåtanden avgivits av allmänna civilförvaltningens lönenämnd den 13 oktober 1926 samt av 1926 års besparings-sakkunniga den 30 i samma månad.

Den 20 november 1926 hava sedermera sagda sakkunniga överlämnat förslag angående personalindragningar i generaltullstyrelsen m. m.

I fråga om detta förslag hava efter särskilda remisser generaltullstyrelsen samt, beträffande delar av förslaget, statskontoret, riksräkenskapsverket, kommerskollegium och allmänna civilförvaltningens lönenämnd avgivit utlåtanden.

Utredningen i avseende å förevarande spørsmål befinner sig emellertid ännu icke i det skick, att det är mig möjligt att nu för Kungl. Maj:t anmäla frågan för proposition till riksdagen. Det ordinarie förslagsanslaget till tullverket torde för den skull tillsvidare allenast böra beräknas å riksstaten. Såvitt nu kan förutses, bör anslaget, nu 15,877,000 kronor, kunna nedsättas till i runt tal 15,750,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna
det *ordinarie* förslagsanslaget till tull-
verket till kronor 15,750,000.

Kontrollstyrelsen.

[19.] 2. **Kontrollstyrelsen.** Kontrollstyrelsens organisation i dess nuvarande form fastställdes vid 1924 års riksdag och trädde i kraft den 1 juli 1924. Ordinarie förslagsanslaget till styrelsen är i gällande riksstat uppfört med ett belopp av 194,900 kronor. Den för styrelsen senast fastställda staten är av följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	146,500
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	4,800
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	20,800
Tryckningskostnader, förslagsanslag	5,000
Expenser	25,000
Summa kronor	202,100.

Att anslaget upptagits med ett belopp, som med 7,200 kronor understiger statens slutsumma, är beroende därav, att en å ordinarie stat befintlig notariebefattning enligt Kungl. Maj:ts beslut icke må tillsättas, så länge en sekreterarbefattning är uppförd å styrelsens övergångsstat.

Sistnämnda stat upptager, förutom berörda sekreterartjänst, två aktuariebefattningar, för vilka senares avlönande finnes uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 14,400 kronor. Då innehavaren av sekreterarbefattningen förut bestritt förordnande å registratorstjänst i finansdepartementet och därvid uppburit avlöning från departementets anslag samt sedan den 1 juli 1926 innehar förordnande å sekreterartjänst i kammarkollegium och därunder åtnjuter avlöning från anslag å kollegii stat, hava några avlöningsmedel för hans del icke beräknats å övergångsstaten och kräves så ej heller för nästkommande budgetår.

I skrivelse den 27 augusti 1926 har kontrollstyrelsen nu hemställt, att ordinarie anslagen till styrelsen och övergångsstaten för styrelsen måtte upptagas med oförändrade belopp.

*Departements-
chefen.*

På sätt jag under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» anför, hava särskilda inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga den 12 november 1926 avgivit utredning angående fullmäktigsystemet inom statsförvaltningen och de affärsdrivande verken m. m. I denna utredning har, bland annat, till granskning upptagits kontrollrådet, för vilket i ordinarie anslaget till kontrollstyrelsen beräknats ett belopp av 1,500 kronor för år, att utgå från anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. De sakkunnigas utredning i denna del anholder jag att nu få anmäla.

Efter en redogörelse för kontrollrådets tillkomst samt framläggande av vissa uppgifter angående kontrollrådets sammansättning och verksamhet ävensom ett av kontrollstyrelsen i ärendet avgivet yttrande hava de sak-

kunniga anfört, att de av detta yttrande bibragts den övertygelsen, att det allttjämt föreläge behov av en vid kontrollstyrelsens sida stående rådgivande institution med de uppgifter, som nu tillkomme kontrollrådet. Någon förändring i de förutsättningar, under vilka kontrollrådet inrättades, hade nämligen på det hela taget icke ägt rum. Kontrollstyrelsen hade ock vitsordat nyttan av institutionen i fråga. Med hänsyn till de grunder, efter vilka deltagande i rådets sammanträden ersattes — 20 kronor om dagen för de dagar, ledamot deltog i utredning och behandling av ärenden hos styrelsen — uppkomme för institutionen allenast ringa kostnader. De sakkunniga ville under sådana förhållanden icke ifrågasätta, att kontrollrådet skulle helt indragas.

Även om sålunda behov av ett kontrollråd funnes, måste dock enligt de sakkunnigas mening erkännas, att rådets betydelse minskats, såvitt detta förhållande kunde bedömas av det antal sammanträden, vartill rådets ledamöter varit kallade. Mellan sammanträdena hade arbete icke ålegat ledamot av kontrollrådet i denna hans egenskap annat än efter särskilt av kontrollstyrelsens chef lämnat uppdrag, vilket emellertid förekommit allenast vid tre tillfällen. Det syntes de sakkunniga, som om rådets uppgifter under nuvarande förhållanden skulle kunna fyllas med en något mindre talrik representation. Det stode Kungl. Maj:t fritt att bestämma antalet ledamöter i rådet, och vid de förarbeten, som avsåge kontrollrådets inrättande, förutsattes detta antal skola bli omkring fem. Antalet hade vid senast meddelade förordnande utgjort sex; en ledamotsplats vore emellertid för det dåvarande obesatt. Förordnandena gällde intill utgången av år 1926. De sakkunniga föreställde sig, att, även om kontrollrådets ledamotsantal begränsades till fyra, inom en sådan krets borde kunna beredas plats åt representanter för såväl de sociala intressena som försäljningsorganisationen, och vid utseendet av ledamöter borde ock kunna iakttagas, att såväl huvudstaden som landsorten bleve representerade. De sakkunniga ville alltså föreslå begränsning och urval av kontrollrådets sammansättning på nu angivet sätt. En sådan förändring förde emellertid enligt de sakkunnigas mening med nödvändighet med sig det personliga suppleantskapet; för det dåvarande funnes allenast två suppleanter. För framtiden borde för envar av ledamöterna utses en suppleant, som kunde i alla avseenden i rådet företräda samma intressen som motsvarande ledamot.

Då det här vore fråga om en rådsinstitution i egentlig mening, funne de sakkunniga ej anledning föreslå ändring i formen för ersättningen åt ledamot av kontrollrådet. Ej heller ville de sakkunniga ifrågasätta någon jämkning i dagarvodets belopp.

I staten för kontrollstyrelsen har, såsom förut nämnts, ett belopp av 1,500 kronor, beräknats till kontrollrådet. Detta belopp är emellertid avsett att täcka endast de i form av dagarvoden utgående ersättningarna till ledamöterna. Förekommande resekostnads- och traktamentsersättningar bestridas däremot från sjunde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar.

Med hänsyn till det minskade anlitaudet av kontrollrådet och vid bifall till den av de sakkunniga föreslagna begränsningen av antalet ledamöter i rådet hava de sakkunniga ansett, att det i ordinarie anslaget till kontrollstyrelsen beräknade beloppet för kontrollrådet skulle kunna nedsättas, förslagsvis med åtminstone 1,000 kronor.

Jag torde här få erinra, att Kungl. Maj:t på min hemställan den 10 december 1926 med godkännande av den av de sakkunniga förordade begränsningen i kontrollrådets sammansättning förordnat fyra ledamöter och fyra suppleanter i kontrollrådet för åren 1927 och 1928. I anslutning till de sakkunnigas förslag får jag nu förorda, att anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. nedsättes med 1,000 kronor.

Jag har förut föreslagit, att ordinarie förslagsanslaget till övergångsstat för statskontoret skall i fortsättningen uteslutas ur riksstaten och att avlöningsmedlen å sagda övergångsstat skola inräknas i ordinarie förslagsanslaget till statskontoret. I överensstämmelse härmed synes mig anslaget till övergångsstat för kontrollstyrelsen likaledes böra utgå ur riksstaten och avlöningsmedlen å denna övergångsstat beräknas å ordinarie anslaget till kontrollstyrelsen. Detta anslag skulle sålunda upptagas med (194,900—1,000 + 14,400) 208,300 kronor. I fråga om uteslutande ur riksstaten av anslaget till övergångsstat för styrelsen gör jag framställning under nästföljande punkt.

Under åberopande av vad jag sålunda anført och då jag i övrigt icke har någon ändring att föreslå i fråga om nu förevarande anslag, får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande ordinarie stater för kontrollstyrelsen att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

A. Ordinarie stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän	
förslagsanslag	kronor 146,500
Vikariatersättningar, förslagsanslag	» 4,800
Avlöningar till icke-ordinarie befatt-	
ningshavare m. m.	» 19,800
Tryckningskostnader, förslagsanslag	» 5,000
Expenser	» 25,000
Summa kronor 201,100.	

B. Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag	kronor 14,400;
<i>dels ock</i> höja det <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till kontrollstyrelsen	
nu	kronor 194,900
med	» 13,400
till	» 208,300.

[20.] **Övergångsstat för kontrollstyrelsen.** Under hänvisning till vad jag under nästföregående punkt anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att ur riksstaten utesluta det *ordinarie* förslagsanslaget till övergångsstat för kontrollstyrelsen.

[21.] **3. Kontrollstyrelsens verksamhet.** I samband med fastställandet av kontrollstyrelsens organisation i dess nuvarande form uppfördes å riksstaten, bland annat, ett extra anslag till upprätthållande av kontrollstyrelsens verksamhet under budgetåret 1924—1925 å 22,400 kronor. Samma anslag har ock anvisats för budgetåren 1925—1926 och 1926—1927.

I fråga om användningen av det för budgetåret 1926—1927 anvisade anslaget hava närmare bestämmelser meddelats i brev till statskontoret den 5 mars 1926. I detta brev har Kungl. Maj:t förklarat, bland annat, att med anlitande av anslaget i fråga må hos kontrollstyrelsen tillsvidare under tiden 1 juli 1926—30 juni 1927 anställas ett juridiskt biträde, en byråinspektör, en byråingenjör och ett kanslibiträde ävensom, i den mån så erfordras, extra befattningshavare och sakkunniga. I enlighet härmed gestaltar sig dispositionen av detta anslag på följande sätt:

ett juridiskt biträde	kronor	3,000
en byråinspektör (B 22)	»	7,212
en byråingenjör (B 21)	»	6,048
ett kanslibiträde	»	2,520
extra befattningshavare och sakkunniga	»	3,620

Summa kronor 22,400.

I sin förut omnämnda skrivelse den 27 augusti 1926 har kontrollstyrelsen i fråga om behovet av anslag för avlönande av extra arbetskrafter under nästkommande budgetår anfört följande:

»De arbetskrafter, som avlönas av ifrågavarande extra anslag, äro, såvitt förhållandena kunna bedömas med stöd av den erfarenhet, som vunnits under de tvenne år, vilka förlupit efter styrelsens omorganisation, oavvisligen erforderliga jämväl i fortsättningen. De arbetsuppgifter, för vilkas fullgörande anslaget ursprungligen tillkommit, föreligga nämligen alltså i samma utsträckning och komma att i ett avseende erhålla ökad omfattning. Förutom de åligganden, avseende socker- och maltdryckskontrollen, vilka tidigare åvilat länsstyrelserna och sedermera överflyttats å kontrollstyrelsen, har nämligen styrelsen genom ikraftträdandet den 1 oktober 1926 av den nya brännvinstillverkningsförordningen ställts inför nya betydelsefulla arbetsuppgifter. I sin skrivelse den 20 november 1925 med förslag till ny brännvinstillverkningsförordning m. m. framhöll styrelsen ifråga om förstärkning av styrelsens personal på grund av de till överflyttning föreslagna nya åliggandena och befogenheterna, bland annat, att någon förstärkning av biträdespersonalen vore genom omläggningen erforderlig, och hemställde om viss höjning för budgetåret 1926—1927 av det för upprätthållande av styrelsens verksamhet anvisade extra anslaget. Vid behandlingen

av denna fråga anförde emellertid föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet den 7 januari 1926, bland annat, att någon förstärkning av den nuvarande biträdespersonalen hos kontrollstyrelsen icke borde ifrågakomma, innan någon erfarenhet vunnits om verkningarna av de nya arbetsuppgifter i avseende å brännvinstillverkningskontrollen, som ifrågasattes till överflyttning å styrelsen, och förutsatte departementschefen, att kontrollstyrelsen skulle söka så disponera sina arbetskrafter, att de ifrågasatta nya uppgifterna kunde mottagas utan arbetsförstärkning. Kungl. Maj:t föreslog anslaget till oförändrat belopp och riksdagen beslöt i enlighet med detta förslag.

Under sådana förhållanden och då styrelsen saknar erfarenhet av verkningarna av de nya arbetsuppgifterna, har styrelsen icke för närvarande ansett sig böra ånyo ifrågasätta höjning av anslaget i annan mån än som betingas av vederbörlig uppflyttning i högre löneklass av byråinspektören och byråingenjören, för vilket ändamål ett belopp av 486 kronor är erforderligt för budgetåret 1927—1928. I enlighet härmed bör anslaget för nämnda budgetår upptagas till 22,900 kronor.

I fråga om bestämmelserna för användningen av anslaget finner sig kontrollstyrelsen däremot böra göra hemställan om viss ändring, nämligen i avseende å den lönegrad, som hittills fastställts för den å extra stat uppförda kvinnliga befattningshavaren. För närvarande åtnjuter denna befattningshavare avlöning såsom kanslibitråde (B 7). Då styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 maj 1924 ursprungligen föreslog placering i denna lönegrad, anförde styrelsen såsom skäl härtill, bland annat, att för handhavandet av bokföringen av erlagd maltskatt och inflytande bidrag till kontrollkostnad samt för biträde med därmed sammanhängande göromål vore erforderligt att anställa ett härför kvalificerat kvinnligt biträde, vars arbetsuppgifter styrelsen ansåge komma att minst motsvara de göromål, som i allmänhet pläga anförtrös åt kvinnligt kanslibitråde. Med hänsyn till de särskilda krav på noggrannhet, pålitlighet och omdöme, som vid fullgörandet av dessa åligganden måste uppställas, och då styrelsen vore av den bestämda uppfattningen, att dessa göromål borde under vederbörlig uppsikt utan uppdelning utföras av en särskild befattningshavare, vilken sålunda helt komme att bliva upptagen av desamma, borde behovet av ökad arbetskraft på detta område på så sätt tillgodoses, att av det extra anslaget finge avlönas ett kanslibitråde, som borde anses tillhöra dåvarande 3:dje lönegraden för kvinnliga ordinarie tjänstemän (C 3).

Erfarenheten har givit vid handen, att de arbetsuppgifter, som kommit att åvila denna befattningshavare, redan för närvarande äro, såsom utgörande ett viktigt led i uppbörden av tillverkningsavgifterna, av krävande och självständig natur. Det närmaste bestyret med bokföring av alla belopp, avseende erlagd sockerskatt och maltskatt jämte från tillverkare inflytande kontrollkostnadsavgifter, åvilas kanslibiträdet, som har att övervaka att skatte- och avgiftsbelopp vederbörligen erläggas och i förekommande fall uppsätta förslag till skrivelser till tillverkare i fråga om anmärkningar rörande dylika belopp. Uppenbarligen kommer denna arbetsbörda att väsentligen ökas, då till de hittillsvarande göromålen även komma att läggas bestyren med bokföring och tillsyn över erläggandet av brännvinstillverkningskatten, redovisad från 6 brännvinsnederlag, samt tillverkarnas bidrag till kontrollkostnaderna, inflytande från omkring 140 brännerier. De för kontrollen över skatteuppbörden i sin helhet erforderliga månatliga sammandragen upprättas självständigt av kanslibiträdet.

Då kontrollstyrelsen är av den bestämda uppfattningen, att de göromål, som i fortsättningen komma att åvila ifrågavarande befattningshavare, till sin beskaffenhet äro minst likvärdiga med dem, som i allmänhet pläga anförtros åt kansliskrivare (lönegraden B 11) inom statsförvaltningen, och då den nuvarande innehavaren av befattningen är väl kvalificerad för densamma, får kontrollstyrelsen hemställa, att nämnda befattningshavare måtte få åtnjuta avlöning såsom kansliskrivare (B 11). Härigenom skulle anslaget komma att ytterligare belastas med 624 kronor, vilken ökade utgift styrelsen förutsätter skola kunna bestridas inom ramen av det ovan föreslagna beloppet 22,900 kronor.

I enlighet härmed skulle anslaget å extra stat för budgetåret 1927—1928 komma att tagas i anspråk på följande sätt:

ett juridiskt biträde	kronor 3,000
en byråinspektör (B 22)	» 7,326
en byråingenjör (B 21)	» 6,420
en kansliskrivare (B 11)	» 3,144
extra befattningshavare och sakkunniga	» 3,010

Summa kronor 22,900.»

Av vad kontrollstyrelsen salunda anfört synes mig framgå, att medel erfordras jämväl för nästkommande budgetår för upprätthållande av kontrollstyrelsens verksamhet samt att någon reducering av de extra arbetskrafterna icke torde kunna ifrågakomma. Jag får alltså tillstyrka, att anslag för ändamålet upptages å riksstaten. *Departementets-
chefen.*

Såsom nämnts, har styrelsen med hänsyn till två befattningshavares uppflyttning i högre löneklass föreslagit en höjning av nu utgående anslag med 500 kronor. Mot förslaget härutinnan har jag icke något att erinra. Däremot kan jag ej biträda styrelsens förslag om förändring av den extra kansli-biträdesbefattningen till en kansliskrivartjänst. Då styrelsens organisation och arbetsförhållanden ännu icke varit föremål för undersökning av de i besparingssyfte tillkallade särskilda sakkunniga, synes mig en dylik ändring icke nu böra ifrågasättas.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till upprätthållande av kontrollstyrelsens verksamhet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 22,900.

[22.] 4. **Kontroll å tillverkningsavgifter.** Ordinarie förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter utgjorde i riksstaten för budgetåret 1925—1926 525,000 kronor och har i riksstaten för budgetåret 1926—1927 upptagits med 475,000 kronor.

I skrivelsen den 27 augusti 1926 har kontrollstyrelsen meddelat, att enligt från riksräkenskapsverket inhämtade upplysningar anslaget för förstnämnda budgetår belastats med allenast 420,303 kronor 94 öre, vadan en behållning av 104,696 kronor 6 öre uppstått. Visserligen syntes med hänsyn till omläggningen av brännvinstillverkningsskattens upptagande någon ökning i

belastningen av anslaget hädanefter komma att inträda — denna ökning har kontrollstyrelsen uppskattat till omkring 10,000 kronor — men med utgångspunkt från storleken av utgifterna för kontrollen å tillverkningsavgifter under budgetåret 1925—1926 syntes likväl anslaget för nästkommande budgetår kunna begränsas till 450,000 kronor.

Departements-
chefen.

Sedan kontrollstyrelsen avlåtit sin nyssnämnda skrivelse, har Kungl. Maj:t i brev till statskontoret den 22 oktober 1926 efter därom av kontrollstyrelsen framlagt förslag föreskrivit, att de belopp, som aktiebolaget Skattefri sprit och aktiebolaget Vin- och spritcentralen jämlikt av kontrollstyrelsen meddelade bestämmelser hava att erlägga för denaturering, som utföres av tjänstemän vid brännvinstillverkningskontrollen, skola av bolagen insättas å statsverkets giroräkning i riksbanken för statskontorets räkning för att bokföras såsom uppbörd å förevarande anslag. Enligt vad kontrollstyrelsen beräknat, kommer härigenom den årliga uppbörden å anslaget att ökas med 10,000 kronor och kan anslaget till följd härav ytterligare begränsas till 440,000 kronor.

Mot kontrollstyrelsens ifrågavarande beräkning har jag icke något att erinra och får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska *ordinarie* förslagsanslaget till kontroll å tillverkningsavgifter

nu	kronor 475,000
med	» 35,000
till	» 440,000.

5. Stämpelomkostnader, oförändrat *ordinarie* förslags-
anslag kronor 350,000.

[23.] **6. Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet.** Förslagsanslaget till kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet, som i riksstaten för år 1917 upptogs med 820,000 kronor, uppfördes i riksstaterna för åren 1918 och 1919 med 1,100,000 kronor samt i 1920 års riksstat med 1,500,000 kronor. Jämväl för år 1921 var anslaget upptaget till sistnämnda belopp. I riksstaten för år 1922 blev anslaget, som under åren 1919 och 1920 avsevärt överskridits, höjt till 2,500,000 kronor, med vilket belopp anslaget ävenledes återfinnes i riksstaterna för budgetåren 1923—1924 och 1924—1925. Vid 1925 års riksdag undergick anslaget en ny förhöjning till 3,000,000 kronor, vilket belopp är upptaget jämväl i riksstaten för innevarande budgetår.

Ifrågavarande anslag är avsett för bestridande av *dels* kostnader för beredande, jämlikt 54 § 1 mom. i gällande förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering, av ersättning åt ordförandena och de av Kungl.

Maj:ts befallningshavande förordnade ledamöterna i taxeringsnämnderna, arvoden för protokolls- och längdföringen hos prövningsnämnderna, arvode åt kronans ombud hos Stockholms stads prövningsnämnd, gottgörelse för det i samband med taxeringsförrättningarna i övrigt lämnade biträde av städernas tjänstemän ävensom bidrag till kommun, som för taxeringsarbetet vidtagit särskilda anstalter, som befunnits ändamålsenliga, och härför åtagit sig kostnader, *dels ock* vissa andra taxeringskostnader såsom gottgörelse åt särskilt förordnat kronoombud, ersättning för biträde åt kronans ombud vid förberedande göromål, nödiga tryckningskostnader m. m.

Jämlikt nyssnämnda lagrum må för bestridande av ifrågavarande kostnader enligt Kungl. Maj:ts förordnande för varje år utgå högst ett belopp av två procent av rikets hela inkomst- och förmögenhetsskattesumma för året, sådan denna enligt taxeringsnämndernas beslut beräknas. Enligt 3 mom. i samma paragraf åligger det Kungl. Maj:ts befallningshavande att senast den 20 juli varje år till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande angående länets eller i fråga om Stockholm stadens hela inkomst- och förmögenhetsskattesumma enligt taxeringsnämndernas beslut samt angående den ersättning, som anses böra tillkomma ej mindre envar av de personer inom länet eller Stockholms stad, vilka enligt bestämmelserna i 1 mom. äro därtill berättigade, än även kommun, som i 2 mom. omförmäles. Härvid skola angivas de grunder, som varit bestämmande vid ersättningarnas beräkning och från kommun inkommen framställning bifogas. Efter prövning av vad sålunda föreslagits bestämmer Kungl. Maj:t huru mycket av tillgängliga medel skall ställas till varje prövningsnämnds förfogande, och äger nämnden efter förslag av Kungl. Maj:ts befallningshavande fördela anvisat belopp mellan de till ersättning berättigade. Vid ersättningarnas fördelning skall avseende fästas vid den för de särskilda uppdragens utförande erforderliga skicklighet, tid och arbete och bör i förekommande fall jämväl tagas i betraktande ersättning, som kan hava blivit vederbörande av kommun tillerkänd och kommunen av statsmedel gottgjord.

Enligt vad jag inhämtat, hava de direkta utgifterna å ifrågavarande anslag uppgått till

för år 1917	kronor	1,167,987: 38
» » 1918	»	1,539,228: 59
» » 1919	»	1,990,993: 76
» » 1920	»	2,897,009: 63
» » 1921	»	3,593,825: 86
» » 1922	»	3,035,023: 88
» budgetåret 1923—1924	»	2,954,916: 24
» » 1924—1925	»	3,024,805: 21
» » 1925—1926	»	3,076,869: 23.

Utgifterna å anslaget hava sålunda under tiden 1917—1921 varit stadda i stark stegring, men hava, sedan under sistnämnda år med dess låga penning-

värde höjdläget passerats, hållit sig tämligen konstanta vid omkring 3 miljoner kronor. Av de överväganden, som för närvarande pågå inom finansdepartementet, synes emellertid framgå, att med hänsyn, bland annat, till penningvärdets stegring en sådan avvägning av ersättningarna för taxeringsarbetet bör kunna genomföras, att en jämkning nedåt av anslaget kan vidtagas. Visserligen är det möjligt, att första årets tillämpning av den avsedda nya kommunalskattereformen kommer att öka detta års taxeringsarbete, men denna ökning bör kunna bli jämförelsevis obetydlig med hänsyn till att i viktiga punkter förenklingar i beskattningsgrunderna böra stå att vinna. Vid vägande av dessa synpunkter mot varandra anser jag mig kunna förorda en nedsättning av förevarande anslag med 200,000 kronor, och får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet,	
nu	kronor 3,000,000
med	» 200,000
till	» 2,800,000.

[24.] 7. **Kostnader för fastighetstaxering år 1928.** I 1 § av anvisningarna till bevillningsförordningen föreskrives, att allmän fastighetstaxering skall verkställas år 1913 och sedermera vart femte år, d. v. s. åren 1918, 1923, 1928 o. s. v. Med frångående av denna föreskrift verkställdes emellertid allmän fastighetstaxering redan år 1922. I samband med förslag vid 1926 års riksdag om fortsatt tillämpning av kommunalskatteprovisoriet ifrågasattes, att undantag ånyo skulle göras från bevillningsförordningen genom att anordna ny allmän fastighetstaxering år 1927. Av skäl, som framgå utav det vid propositionen nr 34 till nämnda riksdag fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för den 7 januari 1926, syntes detta emellertid icke böra ske. Till denna ståndpunkt anslöt sig ock riksdagen (skrivelse nr 195). En allmän fastighetstaxering borde i stället komma till stånd år 1928. Jämväl de förslag till revision av den direkta beskattningen och av taxeringsväsendet, vilka äro avsedda att föreläggas 1927 års riksdag, utgå därifrån, att allmän fastighetstaxering skall verkställas nästkommande år. Arbetet med denna taxering kommer till övervägande delen att infalla under budgetåret 1927—1928.

För bestridande av kostnaderna för det under sagda budgetår infallande arbetet med taxeringen ifråga erfordras alltså anslag på riksstaten. Vad angår storleken av detta anslag torde jag få erinra, att kostnaderna för 1922 års allmänna fastighetstaxering belöpte sig till i runt tal 2,167,000 kronor. Ett lika stort anslagsbehov lärer man nu icke behöva räkna med. Vissa för 1922 års allmänna fastighetstaxering verkställda förarbeten torde icke i samma utsträckning bli nödvändiga vid den för år 1928 ifrågasatta fastighetstaxeringen, och hänsyn bör därjämte tagas till det under mellantiden förändrade penningvärdet. Ehuru avsevärda svårigheter föreligga att

nu beräkna anslagsbehovet, har det synts mig vid överbägande av olika på frågan inverkande omständigheter, att ett belopp av omkring 1,600,000 kronor i det hela borde vara tillräckligt. Å nästkommande budgetårs stat torde härav icke behöva uppföras mer än 1,000,000 kronor. Resterande beloppet bör anvisas å riksstaten för budgetåret 1928—1929. Anslaget torde böra erhålla extra förslagsanslags natur.

Jag hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till kostnader för fastighetstaxering år 1928 för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 1,000,000.

[25.] 8. **Observations- och uppbördsprocenter m. m.** Förslagsanslaget till observations- och uppbördsprocenter m. m. höjdes av 1924 års riksdag från 30,000 till 40,000 kronor, med vilket belopp anslaget jämväl är upptaget i innevarande budgetårs riksstat.

Utgifterna å anslaget uppgingo till 32,092 kronor 39 öre för budgetåret 1924—1925 samt till 23,011 kronor 76 öre för budgetåret 1925—1926. Med hänsyn härtill synes mig en nedsättning av ifrågavarande anslag kunna ske och får jag förorda, att detsamma i riksstaten för nästkommande budgetår begränsas till 30,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska *ordinarie* förslagsanslaget till observations- och uppbördsprocenter m. m.

nu	kronor 40,000
med	» 10,000
till	» 30,000.

D. Diverse.

[26.] 1. **Ersättning till städerna för mistad tolag.** Anslaget för ersättning till städerna för mistad tolag höjdes av 1920 års riksdag från 3,500,000 kronor till 5,000,000 kronor, med vilket sistnämnda belopp anslaget uppfördes i riksstaten för vardera av åren 1921 och 1922.

För första halvåret 1923 upptogs anslaget med hela det belopp, 5,000,000 kronor, vartill ersättningen för år 1922 beräknades uppgå. För budgetåret 1923—1924 uppfördes anslaget likaledes med 5,000,000 kronor, motsvarande den för år 1923 beräknade ersättningen.

Jämlikt generaltullstyrelsens beslut den 29 juni 1923 skall emellertid från och med år 1923 tolagserättning utbetalas i juli månad för närmast därförut tilländagångna budgetperiod. I följd härav utbetalades under budgetåret 1923—1924 tolagserättning avseende allenast första halvåret 1923.

För budgetåret 1924—1925 uppfördes anslaget med 6,000,000 kronor och för budgetåret 1925—1926 med 6,200,000 kronor. Anslaget är i riksstaten för innevarande budgetår upptaget med 6,600,000 kronor.

Det för budgetåret 1927—1928 erforderliga beloppet torde med hänsyn till den väntade tulluppbörden under innevarande budgetår kunna bestämmas till ett något lägre belopp än det för sistsagda budgetår beviljade, förslagsvis till 6,400,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska *ordinarie* förslagsanslaget för ersättning till städerna för mistad tolag

nu	kronor 6,600,000
med	» 200,000
till	» 6,400,000.

2. Städernas friheter, oförändrat *ordinarie förslagsanslag*... kronor 40,000.

[27.] 3. Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting. Från och med år 1911 har å riksstatens sjunde huvudtitel uppförts ett reservationsanslag till »bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting», till beloppet svarande mot inkomsttiteln »bevilning av fast egendom samt av inkomst». Enligt Kungl. Maj:ts tidigare i dag fattade beslut skall sagda inkomsttitel i förslaget till riksstat för budgetåret 1927—1928 upptagas med ett belopp av 3,750,000 kronor. Anslaget bör alltså bestämmas till nämnda belopp.

Vad beträffar utbetalningen av ifrågavarande anslag må här erinras, att Kungl. Maj:t jämlikt brev den 15 juni 1923 anbefallt statskontoret att så snart ske kan efter utgången av varje budgetår med stöd av inhämtade uppgifter å den under budgetåret inom varje landstingsområde och stad, som icke deltagar i landsting, influtna nettoinkomsten av bevilning av fast egendom samt av inkomst till respektive landsting och städer utbetala mot nettoinkomsten svarande belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting, för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 3,750,000, att direkt utgå av bevilning av fast egendom samt av inkomst.

[28.] 4. Ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel. Enligt 1 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 198) angående ersättning till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel skola av statsverket till de i nämnda paragraf angivna städer och

köpingar utbetalas bestämda ersättningsbelopp, för vilkas bestridande särskilt ordinarie anslag anvisats å riksstaten. Ifrågavarande belopp skola enligt 5 § i samma förordning, sådan denna paragraf lyder enligt förordning den 9 juni 1922 (nr 363), av statskontoret utbetalas till vederbörande under juli månad.

För år 1927 uppgå ersättningsbeloppen till sammanlagt 2,647,716 kronor. Med detta belopp torde alltså anslaget för ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel böra upptagas i riksstaten för budgetåret 1927—1928.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten uppföra *ordinarie* anslaget för ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel
med kronor 2,647,716.

5. Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, oförändrat ordinarie anslag kronor 3,100,000.

[29.] **6. Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter.** Efter det 1907 års riksdag bifallit en av Kungl. Maj:t avlåten proposition i ämnet, förordnades genom kungörelse den 12 juli 1907, att, därest gästgivare, vilken på grund av bestämmelserna i 10 § av 1905 års brännvinsförsäljningsförordning är berättigad att efter den 1 november 1907 utskänka brännvin, avstår från den honom sålunda tillkommande utskänkningsrättigheten, må till honom på vissa villkor utbetalas ersättning, på sätt i kungörelsen närmare bestämmes. Ifrågavarande ersättningsbelopp, som intill år 1915 utgingo av vissa andelar av brännvinsförsäljningsmedlen, innan inleverering av dessa andelar till statskontoret ägt rum, hava från och med sagda år utgått från ett å riksstaten uppfört anslag, benämnt »vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter». Anslaget, som från början bestämdes till 100,000 kronor och för budgetåren 1923—1924, 1924—1925 och 1925—1926 belöpte sig å 75,000 kronor, utgör för innevarande budgetår 60,000 kronor.

Enligt vad jag inhämtat, har belastningen å anslaget utgjort 61,758 kronor 21 öre under budgetåret 1924—1925 och 54,050 kronor 9 öre under budgetåret 1925—1926. Då anslagsbehovet ifråga torde komma att år från år något nedgå, har jag funnit det för ändamålet behöfliga anslaget numera kunna begränsas till 50,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska *ordinarie* förslagsanslaget till vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter
nu kronor 60,000
med » 10,000
till » 50,000.

[30.] 7—9. **Inlösen av och ersättning för skattefrälseräntor samt avlösning av frälseskatteräntor.** För vardera av åren 1919—1922 hava å extra stat under sjunde huvudtiteln såsom förslagsanslag uppförts *dels* till inlösen av skattefrälseräntor ett belopp av 45,000 kronor, *dels* till ersättning för skattefrälseräntor ett belopp av 80,000 kronor och *dels* till avlösning av frälseskatteräntor ett belopp av 125,000 kronor. Å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisades hälften av berörda belopp. För budgetåret 1923—1924 upptogs anslaget till inlösen av skattefrälseräntor till 25,000 kronor, och anvisades för sagda budgetår till ersättning för skattefrälseräntor samt avlösning av frälseskatteräntor enahanda belopp som de för åren 1919—1922 beviljade. För budgetåren 1924—1925 och 1925—1926 hava anslagen till inlösen av skattefrälseräntor likaledes upptagits med 25,000 kronor, och hava för ett vart av dessa budgetår anvisats till ersättning för skattefrälseräntor 80,000 kronor och till avlösning av frälseskatteräntor 100,000 kronor. I innevarande budgetårs riksstat är anslaget till inlösen av skattefrälseräntor uppfört med 15,000 kronor. Anslaget till ersättning för skattefrälseräntor är liksom anslaget till avlösning av frälseskatteräntor i samma stat upptaget med 50,000 kronor.

För närmare kännedom om beskaffenheten av de kostnader, för vilkas täckande ifrågavarande anslag beviljats, samt om de grunder, som följts vid beräkandet av anslagsbeloppen, tillåter jag mig hänvisa till den utredning, som i berörda hänseenden lämnats i det vid statsverkspropositionen till 1918 års riksdag, sjunde huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 januari 1918, sid. 260—263.

Den 30 december 1926 har Kungl. Maj:t på min föredragning i särskild proposition föreslagit riksdagen att antaga vissa förändrade grunder för bestämmande av inlösningspriset för inlösningsbara skattefrälseräntor ävensom besluta utsträckning av den tid, inom vilken ränteägare är befogad göra anmälan om inlösen, till utgången av år 1932.

Såsom av nämnda proposition framgår, torde ett antagande av det med propositionen framlagda förslaget till grunder för inlösningsprisets bestämmande medföra en ökad belastning å anslaget för inlösen av skattefrälseräntor, på grund varav detta anslag under budgetåret 1927—1928 lär böra utgå med ett till 50,000 kronor förhöjt belopp.

Anslaget till ersättning för skattefrälseräntor synes böra uppföras med oförändrat belopp.

Vad åter angår anslaget till avlösning av frälseskatteräntor har kammarkollegium i skrivelse den 16 december 1926 ansett sig böra fästa min uppmärksamhet på, att detta anslag för budgetåret 1927—1928 måste väsentligt höjas. I sådant hänseende har kollegium anfört följande:

»För det närvarande äro på kungl. kollegii handläggning enligt 4 § i lagen om avlösning av vissa frälseräntor den 8 november 1912 beroende ansökningar om avlösning av frälseskatteräntor med ett sammanlagt, preliminärt beräknat avlösningsbelopp av 376,617 kronor 75 öre. Av kollegium under senare

delen av detta är handlagda, på länsstyrelsernas åtgärd ännu beroende ansökningar om frälseränteavlösningar torde röra sig om avlösningsbelopp, sammanlagt icke understigande 25,000 kronor. Sammanlagda beräknade avlösningsbeloppet för de frälseräntor, om vilkas avlösning ansökningar för det närvarande äro anhängiga, överstiger sålunda 400,000 kronor.

Då med hänsyn till sättet för avlösningssummans beräkning, nämligen tjugufem gånger räntans efter medeltalet av den årliga markegången för de sist förflutna tio åren med tillägg av forsellönsersättning beräknade årliga värde, under nästkommande år inträder ett optimum för räntetagaren att påkalla avlösning, torde man under den närmaste tiden hava att emotse ansökningar i sådant syfte av alla de ränteägare, vilka inse sin fördel. Vid sådant förhållande förefaller ett uppskattat sammanlagt avlösningsbelopp av ytterligare 100,000 kronor icke vara för högt beräknat.

Kungl. kollegium tillåter sig alltså ifrågasätta, huruvida icke riksdagen bör föreslås att för budgetåret 1927—1928 såsom extra förslagsanslag anvisa till avlösning av frälseeskatteräntor ett belopp av 500,000 kronor.»

I anledning av vad kammarkollegium anfört tillåter jag mig erinra om huvudgrunderna i den av kollegium åberopade lagen den 8 november 1912 om avlösning av vissa frälseräntor. Enligt denna lag må frälseeskatteräntor, vilka vanligen uppkommit på så sätt, att i äldre tider ägare av frälsehemman försålt hemmanet med förbehåll om räntans utgående, avlösas mot ersättning i penningar, om sådant begäres av räntans ägare eller ägaren av den fastighet, av vilken räntan utgår. Av ersättningen betalar staten en fjärdedel och förskjuter återstående tre fjärdedelar. Det av staten förskjutna beloppet skall jämte fyra procent ränta å vad vid varje tid därav återstår oguldet av fastighetens ägare amorteras under fyrtio år. Ersättningsbeloppet är bestämt till tjugufem gånger räntans årliga belopp, därvid ränteförmån, som utgår i annat än penningar, i vanliga fall skall för år beräknas efter medeltalet av den årliga markegången för de sist förflutna tio åren med tillägg av vederbörlig forsellönsersättning. Ansökning om avlösning göres hos länsstyrelsen i det län, där fastigheten är belägen. Länsstyrelsen åligger, bland annat, att från kammarkollegium inhämta de upplysningar, som må vara för kollegium tillgängliga och äga betydelse för prövning av ansökningen. Tvist angående skyldighet att utgiva frälseränta samt i vissa fall angående räntans storlek skall emellertid hänskjutas till avgörande av domstol. Möter ej laga hinder mot bifall till ansökningen, skall länsstyrelsen genom utslag fastställa ersättningen och därvid bland annat föreskriva, från och med vilket kalenderår frälseräntan skall upphöra att utgå, därvid i allmänhet tiden för räntans upphörande skall bestämmas till ingången av kalenderåret närmast efter det utslaget vunnit laga kraft. För klagan över länsstyrelsens utslag, som fullföljes hos kammarkollegium, är stadgad en besvärstid av sextio dagar. Mot kammarkollegii beslut må talan föras hos regeringsrätten. Vid början av det kalenderår, från och med vilket frälseräntan upphör att utgå, skall länsstyrelsen utbetala ersättningen till frälseräntans ägare.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att de ersättningar, vilka under

budgetåret 1927—1928 komma att belasta ifrågavarande anslag, utgå i anledning av utslag, vilka vinna laga kraft under år 1927 och således, bortsett från de fall, då talan fullföljes mot länsstyrelses utslag, av länsstyrelserna meddelas under tiden den 1 november 1926—den 1 november 1927. Av kammarkollegii skrivelse framgår, att på länsstyrelsernas prövning beroende ansökningar, över vilka collegium redan vid tiden för skrivelsens avlåtande avgivit yttrande, avse ett sammanlagt avlösningsbelopp av 25,000 kronor. I dessa mål torde utslag med säkerhet komma att meddelas före den 1 november 1927. Vidkommande de ansökningar, som vid tiden för avlåtandet av kammarkollegii skrivelse ännu voro föremål för behandling hos collegium och som avse ett beräknat avlösningsbelopp av omkring 376,000 kronor, har visserligen från collegium under hand upplysts, att collegii yttranden häröver, i den mån de icke redan avgivits i senare delen av december 1926, torde vara att förvänta inom den närmaste framtiden, men med hänsyn till den betydande arbetsbörda, som åvilar länsstyrelserna och dessa ärendens stundom invecklade beskaffenhet ävensom därtill, att talan mot länsstyrelsernas utslag lär komma att, låt vara i begränsad omfattning, fullföljas, synes man med iakttagande av nödig försiktighet icke behöva räkna med att under år 1927 skall beträffande de med sistnämnda ansökningar avsedda räntor föreligga laga kraftägande utslag rörande högre sammanlagt ersättningsbelopp än 300,000 kronor. Beträffande collegii förmodan, att under den närmaste framtiden ytterligare ansökningar om avlösning av frälseskatteräntor i sådan omfattning torde vara att emotse, att därav skulle redan under budgetåret 1927—1928 föranledas en ökad utgift för statsverket av 100,000 kronor, må anföras, att denna uppskattning, vilken icke synes vara grundad på någon verkställd undersökning av antalet frälseskatteräntor, om vilkas avlösning framställning ännu icke gjorts, lär vara alltför osäker, för att därpå skulle kunna stödjas någon tillförlitlig kostnadsberäkning, och detta så mycket mera, som det i nu avsedda fall torde få anses ganska tvivelaktigt, att laga kraftägande utslag skall kunna föreligga inom år 1927. Jag har alltså funnit mig icke böra räkna med några kostnader i anledning av sålunda motsedda ansökningar.

I enlighet med vad jag nu anfört skulle de direkta utgifterna från anslaget under budgetåret 1927—1928 kunna beräknas till 325,000 kronor. Från detta belopp skola emellertid avgå ränta och amortering å tidigare av statsverket förskjutna delar av avlösningsbelopp, vilka ränte- och amorteringsmedel tillföras anslaget såsom särskilda uppbördsmedel. Beloppet av sådana uppbördsmedel har för budgetåret 1925—1926 utgjort 54,599 kronor 95 öre och synes för budgetåret 1927—1928 kunna uppskattas till åtminstone 60,000 kronor, i följd varav nettoutgiften för sistnämnda budgetår synes kunna beräknas till 265,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1927—1928 såsom *extra* förslagsanslag anvisa

- a) till inlösen av skattefrälseräntor.... kronor 50,000,
- b) till ersättning för skattefrälseräntor.... » 50,000,
samt
- c) till avlösning av frälseskatteräntor.... » 265,000.

[31.] **10. Staten åliggande kommunala och andra utskylder.** Till bestridande av staten åliggande kommunala och andra utskylder anvisade 1921 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag dels å tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag å 25,000 kronor, dels ock å extra stat för år 1922 ett förslagsanslag å 250,000 kronor. I fråga om de skäl, som legat till grund för beslutet härom, får jag hänvisa till det vid 1921 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 7 januari 1921, sid. 77—80.

För ifrågavarande ändamål anvisades sedermera för första halvåret 1923 ett förslagsanslag å 125,000 kronor samt för ett vart av budgetåren 1923—1924 och 1924—1925 ett förslagsanslag å 50,000 kronor. För budgetåret 1925—1926 upptogs anslaget med 25,000 kronor, med vilket belopp anslaget jämväl är uppfört i innevarande budgetårs riksstat. Belastningen å anslaget, som för första halvåret 1923 utgjorde 33,540 kronor 13 öre, uppgick för budgetåret 1923—1924 till 22,517 kronor 25 öre, för budgetåret 1924—1925 till 26,715 kronor 8 öre och för budgetåret 1925—1926 till 33,585 kronor 37 öre.

Även för budgetåret 1927—1928 erfordras givetvis anslag för ändamålet i fråga.

För beräkningen av anslagsbehovet vill jag erinra om de föreskrifter, som i kungörelsen den 4 november 1921 (nr 666) meddelats angående dispositionen av anslagen å 1921 års tilläggsstat och 1922 års riksstat. Medel från anslagen utanordnas enligt dessa föreskrifter endast under förutsättning, att staten påförd bevilning eller övriga på grundval av taxeringen till bevilning utgående utskylder icke kunna bestridas av inkomsterna från den fasta egendom eller rörelse, utskylderna avse, eller av medel, som eljest stå till vederbörande myndighets förfogande och må för dylikt ändamål användas, eller att i varje fall nu nämnda medel icke förslå till sagda utskylders bestridande utan åsidosättande av andra ändamål, för vilka samma medel äro beräknade. De sålunda givna föreskrifterna, vilka tillämpats jämväl vid dispositionen av anslaget för första halvåret 1923 samt de tre sistförflutna budgetåren och som enligt Kungl. Maj:ts beslut skola tillämpas även i fråga om anslaget för budgetåret 1926—1927, synas ock böra gälla beträffande anslaget för budgetåret 1927—1928. Med hänsyn till belastningen å anslaget under budgetåren 1924—1925 och 1925—1926 synes mig anslaget för nästkommande budgetår böra något höjas, förslagsvis till 30,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av staten åliggande kommunala och andra utskylder för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 30,000.

[32.] 11. **Vissa utskylder för främmande makters beskickningshus i Stockholm.** Till bestridande av vissa utskylder för det brittiska beskickningshuset i Stockholm har riksdagen enligt Kungl. Maj:ts förslag på extra stat för ett vart av åren 1918—1922 anvisat ett förslagsanslag av 1,000 kronor och för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag av 500 kronor.

Vidare har 1922 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, till bestridande av vissa utskylder för det franska beskickningshuset i Stockholm under sjunde huvudtiteln anvisat *dels* å tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag av 5,300 kronor, *dels ock* å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag av 1,800 kronor.

Vid avlåtande av 1923 års statsverksproposition förelåg förslag därom, att med tillämpning av reciprocitetsprincipen tyska staten för sitt beskickningshus i Stockholm skulle beredas motsvarande fördelar i beskattningsavseende, som kunde tillkomma svenska staten för dess beskickningshus i Berlin, samt att skattefriheten skulle omfatta jämväl konsulatfastigheter, som ägdes eller komme att förvärfvas av de båda staterna. Även i detta fall ansågos utskylderna böra definitivt bestridas av svenska staten, och, så länge förut omförmälda förutsättning av reciprocitet föreläge, medel härför i mån av behov anvisas för varje statsregleringsperiod. Överenskommelse i detta ämne har sedermera träffats med tyska regeringen.

De medelsbehov, varom nyss nämnts, sammanfördes på Kungl. Maj:ts förslag i riksstaten för budgetåret 1923—1924 under ett anslag, vilket ansågs normalt komma att uppgå till omkring 7,000 kronor. Med hänsyn till de vid budgetårets ingång redan förfallna utskylderna uppfördes anslaget för sagda budgetår med 20,000 kronor. För ett vart av budgetåren 1924—1925, 1925—1926 och 1926—1927 har anslaget utgått med 7,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande bemyndigat riksmarskalks-ämbetet att enligt vissa bestämmelser till italienska regeringen upplåta lägenheten Oakhill å södra Djurgården med därå uppförda byggnader att begagnas till plats för beskickningshus för Italien med nyttjanderätt för evärdelig tid, så länge lägenheten användes för angivna ändamål, bemyndigade Kungl. Maj:t den 7 maj 1926 dåvarande statsministern och t. f. chefen för utrikesdepartementet att genom notväxling med härvarande italienske *chargé d'affaires* avsluta överenskommelse angående skattefrihet på ömsesidighetens grund för italienska beskickningsfastigheten i Stockholm och svenska beskickningsfastigheten i Rom.

I anledning härav förklarade statsministern och t. f. chefen för utrikes-

departementet i en till Italiens härvarande chargé d'affaires översänd note, att svenska regeringen, under förbehåll av att riksdagen årligen beviljade erforderliga anslag, åtog sig gäldandet av de utskylder, som påvilade italienska beskickningshuset i Stockholm, så länge svenska beskickningen i Rom förbleve befriad från motsvarande italienska utskylder.

I en den 25 maj 1926 dagtecknad note har härvarande italienske chargé d'affaires meddelat, att han av sin regering vore bemyndigad att antaga svenska regeringens förenämnda förslag och av sin regering bemyndigats bekräfta det förhållandet, att svenska beskickningen i Rom från år 1923 vore befriad från gäldandet av fastighetsskatter.

Enligt det utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, som var fogat vid propositionen nr 168 till 1917 års riksdag, i vilken proposition anslag till bestridande av vissa utskylder för det brittiska beskickningshuset första gången äskades, framhöll dåvarande chefen för finansdepartementet att, därest framdeles någon annan stat än den engelska skulle förskaffa sig eget beskickningshus i vår huvudstad, syntes även i sådant fall, under förutsättning av reciprocitet, enahanda anordningar böra vidtagas. Denna uppfattning lämnades av riksdagen utan erinran. Hinder synes icke böra möta, att, då Kungl. Maj:t med främmande regering träffar överenskommelse av ifrågavarande slag, å svenska staten i anledning därav fallande utgifter för gäldande av utskylder redan det budgetår, då överenskommelsen avslutas, bestridas från förevarande förslagsanslag.

De utskylder, som påvila italienska beskickningshuset i Stockholm torde för nästkommande budgetår kunna beräknas till 2,500 kronor och torde sålunda förevarande anslag, nu 7,000 kronor, böra höjas till 9,500 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av vissa utskylder för främmande maktens beskickningshus i Stockholm för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* förslagsanslag

av kronor 9,500.

[33.] 12. **Bidrag till svenska stadsförbundet.** Såsom bidrag till svenska stadsförbundets verksamhet har riksdagen för vartdera av de två sistförflutna budgetåren samt för innevarande budgetår anvisat ett extra anslag av 4,000 kronor. I fråga om storleken av dessförinnan för berörda ändamål anvisade anslag tillåter jag mig hänvisa till den redogörelse härutinnan, som finnes intagen i 1926 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, sid. 100.

Svenska stadsförbundets styrelse har nu i skrivelse den 12 oktober 1926 hemställt, att för understödjande av den verksamhet, som sedan 1918 med bidrag av statsmedel utövats av förbundets finansråd, av riksdagen måtte äskas ett anslag för budgetåret 1927—1928 å samma belopp som det för innevarande budgetår beviljade.

I skrivelsen har styrelsen anført, att förbundets direkta kostnader för finansrådet år 1925 utgjorde 7,353 kronor och syntes för år 1926 komma att uppgå till ungefär enahanda summa. I dessa belopp inginge allenast arvode åt föredraganden i rådet samt rese- och traktamentsersättningar åt rådets ledamöter, men däremot icke de kanslikostnader, som föranleddes av finansrådets verksamhet. Dessa senare kostnader hade år 1925 utgjort 11,560 kronor.

Då de skäl, som föranlett statsbidrags beviljande till svenska stadsförbundet sedan ett flertal år tillbaka, även föreligga för budgetåret 1927—1928, får jag tillstyrka, att dylikt bidrag lämnas förbundet jämväl för sagda budgetår. Enär skäl till ändring i det nu utgående anslagsbeloppet ej torde vara för handen, finner jag mig alltså böra hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till svenska stadsförbundet för budget-
året 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag
av kronor 4,000.

[34.] 13. **Bidrag till svenska landskommunernas förbund.** På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning anvisade 1923 års riksdag för budgetåret 1923—1924 såsom bidrag till svenska landskommunernas förbund ett extra anslag av 3,000 kronor. För de två sistförflutna budgetåren liksom för innevarande budgetår har anslaget utgjort 2,000 kronor.

I skrivelse den 4 oktober 1926 har nu styrelsen för förbundet hemställt om ett anslag av statsmedel å 2,000 kronor att utgå under år 1927.

Jag tillstyrker styrelsens för svenska landskommunernas förbund förevarande framställning och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till svenska landskommunernas för-
bund för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag
av kronor 2,000.

[35.] 14. **Bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag.** I riksstaterna för ett vart av åren 1916—1922 samt för tiden 1 januari—30 juni 1923 har såsom bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag på extra stat under sjunde huvudtiteln anvisats ett förslagsanslag, högst, å 1,000 kronor. Anslag av enahanda storlek beviljades jämväl av 1923 års riksdag för budgetåret 1923—1924.

För budgetåren 1924—1925, 1925—1926 och 1926—1927 hava anslag för ändamålet uppförts med 1,500 kronor. Beträffande de skäl, som legat till grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut om höjning av anslaget, får jag hänvisa till det vid 1924 års statsverksproposition, sjunde huvudtiteln, fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 2 januari 1924, sid. 121 och 122.

Även för budgetåret 1927—1928 torde anslag i omförmälda avseende bliva behöfvligt, därvid liksom hittills bör förutsättas, att erforderligt antal av byråns publikationer kostnadsfritt överlämnas till vederbörande svenska myndigheter. Vad anslagsbeloppet angår, torde detsamma böra jämväl för sagda budgetår bestämmas till 1,500 kronor.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 1,500.

15. Tillsyn över sparbankernas förvaltning, oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 110,000.

[36.] **16. Kammarrättens årsbok.** Å staten för budgetåret 1926—1927 finnes för första gången upptaget ett anslag till kammarrättens årsbok. Rörande den närmare motiveringen för tillkomsten av detta anslag tillåter jag mig hänvisa till det vid 1926 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över finansärenden för den 7 januari 1926 (sjunde huvudtiteln, sid. 102—110). Anslaget, som har egenskap av extra förslagsanslag, är upptaget till 6,700 kronor. Därmed skall bestridas kostnaden för utgivande av två prejudikatsamlingar, omfattande den ena utslag i avlöningsmål m. m. och den andra utslag i fattigvårdsmål m. m. Av berörda statsrådsprotokoll framgår, att kostnaden för en årgång av vardera samlingen beräknats till i runt tal 4,100 kronor, att med det ifrågavarande anslaget skall bestridas kostnaden för prejudikatsamlingar för åren 1925 och 1926 samt att med hänsyn till det mindre omfång samlingen av prejudikat i avlöningsmål m. m. för år 1925 antagits komma att erhålla, kostnaden för denna samling beräknats till ett lägre belopp än det som normalt vore behöfvligt.

I sin förutberörda skrivelse den 16 september 1926 har kammarrätten hemställt, att anslag måtte äskas för fortsatt utgivande av kammarrättens årsbok, därvid kammarrätten, vad den beräknade årskostnaden beträffar, icke funnit anledning att föreslå någon ändring. Däremot har kammarrätten ifrågasatt, huruvida icke ändring lämpligen kunde ske beträffande den tid, för vilken anslaget må användas. Det anslag, som beviljats av 1926 års riksdag, avser prejudikatsamlingar för åren 1925 och 1926. För första halvåret 1927 finnas inga medel för ändamålet disponibla, och om den nuvarande ordningen bibehålles, skulle enahanda förhållande komma att äga rum under första hälften av varje följande kalenderår. Detta skulle enligt kammarrättens mening leda till en icke önskvärd ojämnhet i fråga om prejudikatsamlingarnas publicerande men kunde även föranleda ökning i kostnaden för referatens utarbetande. Referaten borde nämligen om möjligt uppsättas i samband med målens föredragning och utslagens expedierande och ersättningen för referaten kunde — på sätt ock skett vid bestämmande av arvoden

för referaten i 1925 och 1926 års samlingar — sättas lägre för det fall, att referaten kunde uppsättas i nu angiven ordning.

Kammarrätten har på grund härav hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1927 års riksdag att för fortsatt utgivande av kammarrättens årsbok för åren 1927 och 1928 å extra stat för budgetåret 1927—1928 bevilja ett förslagsanslag av 8,200 kronor.

Departements-
chefen.

De skäl, kammarrätten anfört till stöd för den av ämbetsverket föreslagna ändringen beträffande den tid, anslag för nu ifrågavarande ändamål bör avse, synas mig bärande. Då jag, i likhet med kammarrätten, ej finner anledning föreligga att föreslå ändring i avseende å kostnadsberäkningen, får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsatt utgivande av kammarrättens årsbok
åren 1927 och 1928 för budgetåret 1927—1928 anvisa
ett *extra* förslagsanslag av kronor 8,200.

17. Rese- och traktamentspenningar, oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 35,000.

18. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 200,000.

[37.] **19. Tryckningskostnader.** För utjämning av huvudtitelns slutsumma hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska *ordinarie* förslagsanslaget till tryckningskostnader

nu		kronor 125,088
med		» 104
till		» 124,984.

20. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, oförändrat ordinarie reservationsanslag kronor 280,000.

[38.] **21. Extra utgifter.** Det ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter, som för budgetåret 1925—1926 var uppfört med ett belopp av 60,000 kronor, är i innevarande budgetårs riksstat upptaget till 50,000 konor.

Med hänsyn till de å förevarande anslag befintliga reservationer har jag ansett mig kunna för nästkommande budgetår ifrågasätta en ytterligare jämkning nedåt av anslaget med 10,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att minska *ordinarie* reservationsanslaget till extra utgifter

nu		kronor 50,000
med		» 10,000
till		» 40,000.

[39.] 22. **Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.** Under åberopande av vad jag förut denna dag vid anmälan av »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» anført beträffande behovet av anslag å riksstaten för budgetåret 1927—1928 för täckande av kostnader för dyrtidstillägg under sagda tid åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av kostnader för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst vid de till finansdepartementet hörande ämbetsverk och kårer för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 2,700,000.

[40.] 23. **Avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen.** Till bestridande, i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden den 8 januari 1923 föreslagits, av kostnader för avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen anvisade 1923 års riksdag för budgetåret 1923—1924 ett extra förslagsanslag av 80,000 kronor.

Vad dispositionen av anslaget beträffar, föreskrev Kungl. Maj:t i cirkulär den 17 maj 1923, att, därest vid verk, å vilket kungörelsen den 31 december 1921 (nr 778) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk ägde tillämpning, extra avlöningsanslag antingen icke lämnade tillgång till bestridande av de avlöningsförhöjningar, som tillkomme befattningshavare, för vilka Kungl. Maj:t jämlikt 43 § 1 mom. i nämnda kungörelse fastställt lönegrad, eller befunnas otillräckligt på den grund, att befattningshavare i fall, som avsågs i 43 § 2 mom. av samma kungörelse, ägde uppbära högre avlöning än som följde av bestämmelserna i 1 mom. av samma paragraf, för ändamålet ytterligare erforderliga medel skulle beredas från ifrågavarande anslag.

Till bestridande av de kostnader, varom nu är fråga, anvisade 1924 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 50,000 kronor. Vid beräklandet av ifrågavarande anslag förutsatte dåvarande chefen för finansdepartementet vad anginge användningen av detsamma, att någon ändring av då gällande bestämmelser härutinnan icke skulle göras. Departementschefen ansåg sig ock böra betona, att anslaget vore avsett allenast för personal, som helt avlönades från anslag å extra stat, och att i de fall, då ett dylikt anslag vore avsett att förstärka en i ett ordinarie avlöningsanslag ingående anslagspost till icke-ordinarie befattningshavare, avlöningsförhöjningarna givetvis borde utgå från sistnämnda anslagspost.

För budgetåren 1925—1926 och 1926—1927 hava anslag för ifrågavarande ändamål anvisats med ett till 40,000 kronor nedsatt belopp.

Departements-
chefen.

Till bestridande av nu ifrågavarande kostnader erfordras medel jämväl för nästkommande budgetår. Vad angår användningen av anslaget har jag icke funnit anledning till ändring av nu gällande bestämmelser. Anslag torde böra äskas med samma belopp som för innevarande budgetår eller med 40,000 kronor.

Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 40,000.

Av sjunde huvudtiteln *ordinarie* anslag, som för budgetåret 1926—1927 uppgingo till kr. 36,177,200, komma vid bifall till av mig framställda förslag följande

anslag att höjas, nämligen:

till statskontoret med	kr.	8,600	
» statistiska centralbyrån med ..	»	4,000	
» kontrollstyrelsen med	»	13,400	kr. 26,000

Däremot komma följande anslag att sänkas, nämligen:

till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli med	kr.	11,700	
» bank- och fondinspektionens verksamhet med	»	1,200	
» tullverket med	»	127,000	
» kontroll å tillverkningsavgifter med	»	35,000	
» kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet med ..	»	200,000	
» observations- och uppbördsprocenter m. m. med	»	10,000	
» ersättning till städerna för mistad tolag med	»	200,000	
» ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel med	»	311,496	
» vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter med	»	10,000	
» tryckningskostnader med	»	104	
» extra utgifter med	»	10,000	

varjämte följande anslag skulle

bortfalla, nämligen:

till övergångsstat för statskontoret kr. 8,600

» övergångsstat för kontrollsty-

relsen » 14,400 kr. 939,500

De ordinarie anslagen skulle alltså i det hela minskas med kr. 913,500

och för budgetåret 1927—1928 komma att uppgå till » 35,263,700

Summan av de av mig tillstyrkta *extra* anslagen överstiger vad under sjunde huvudtiteln anvisats för budgetåret 1926—1927 kr. 7,543,900

med » 695,400

och utgör alltså » 8,239,300

Huvudtitelns slutsumma, för budgetåret 1926—1927 » 43,721,100,

skulle alltså, under förutsättning av bifall till mitt förslag,

för budgetåret 1927—1928 uppgå till » 43,503,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Svante Ericsson.

Sammandrag och register

till

Sjunde huvudtiteln för budgetåret 1927—1928.

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
A. Departementet.					
1	1	1	Departementschefen	24,000	
	1	2	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, <i>förslagsanslag</i>	227,900	
			Säger för departementet	251,900	
B. De centrala ämbetsverken.					
	5	1	Kammarkollegium:		
	5	2	Kammarkollegium, <i>förslagsanslag</i>	302,100	
2	5	2	Kammarkollegii verksamhet		34,500
3	12	3	Statskontoret, <i>förslagsanslag</i>	* 327,700	
			Mynt- och justeringsverket:		
5	13	4	Mynt- och justeringsverkets drift, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av inkomst av myntning och justering	500,000	
6	14	5	Dyrtidstillägg vid mynt- och justeringsverket, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av inkomst av myntning och justering		34,000
			Kammarrätten:		
7	14	6	Kammarrätten, <i>förslagsanslag</i>	374,200	
8	19	7	Kammarrättens verksamhet		107,300
			Statistiska centralbyrån:		
9	19	8	Statistiska centralbyrån, <i>förslagsanslag</i>	284,300	
	21	9	Bibliotekets underhållande, <i>reservationsanslag</i>	3,000	
10	21	10	Statistiska centralbyråns verksamhet, <i>reservationsanslag</i>		27,400
			Bank- och fondinspektionen:		
11	22	11	Bank- och fondinspektionens verksamhet, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen	160,500	
12	23	12	Dyrtidstillägg vid bank- och fondinspektionen, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av bidrag till bankinspektionen och av bidrag till fondinspektionen		16,000
			Riksräkenskapsverket:		
13	23	13	Riksräkenskapsverket, <i>förslagsanslag</i>	* 454,000	
14	24	14	Riksräkenskapsverkets verksamhet		* 25,000
15	24	15	Allmänna civilförvaltningens lönenämnd		25,000
16	25	16	Statens bostadsnämnd		12,000
17	25	17	Statens tryckerisakkunnige m. m.		25,000
			Säger för de centrala ämbetsverken	2,405,800	306,200

* Beräknat belopp.

Punkt	Sid.	Nr		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor
C. Skatteomkostnader.					
18	27	1	Tullverket, <i>förslagsanslag</i>	*15,750,000	
			Kontrollstyrelsen:		
19	28	2	Kontrollstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	208,300	
21	31	3	Kontrollstyrelsens verksamhet		22,900
22	33	4	Kontroll å tillverkningsavgifter, <i>förslagsanslag</i>	440,000	
34	5		Stämpelomkostnader, <i>förslagsanslag</i>	350,000	
23	34	6	Kostnader för taxering till skatt å inkomst och för- mogenhet, <i>förslagsanslag</i>	2,800,000	
24	36	7	Kostnader för fastighetstaxering år 1928, <i>förslagsanslag</i> ...		1,000,000
25	37	8	Observations- och uppbördsprocenter m. m., <i>förslags- anslag</i>	30,000	
Säger för skatteomkostnader				19,578,300	1,022,900
D. Diverse.					
26	37	1	Ersättning till städerna för mistad tolag, <i>förslagsanslag</i>	6,400,000	
	38	2	Städers friheter, <i>förslagsanslag</i>	40,000	
27	38	3	Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i lands- ting, <i>reservationsanslag</i> , att direkt utgå av bevillning av fast egendom samt av inkomst		3,750,000
28	38	4	Ersättning till vissa städer och köpingar för till stats- verket indragna brännvinsförsäljningsmedel	2,647,716	
	39	5	Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsför- säljningsmedel ...	3,100,000	
29	39	6	Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter, <i>förslags- anslag</i>	50,000	
30	40	7	Inlösen av skattefrälseräntor, <i>förslagsanslag</i>		50,000
30	40	8	Ersättning för skattefrälseräntor, <i>förslagsanslag</i>		50,000
30	40	9	Avlösning av frälseskatteäntor, <i>förslagsanslag</i>		265,000
31	43	10	Staten åliggande kommunala och andra utskylder, <i>för- slagsanslag</i>		30,000
32	44	11	Vissa utskylder för främmande makters beskickningshus i Stockholm, <i>förslagsanslag</i>		9,500
33	45	12	Bidrag till Svenska stadsförbundet		4,000
34	46	13	Bidrag till Svenska landskommunernas förbund		2,000
35	46	14	Internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag		1,500
	47	15	Tillsyn över sparbankernas förvaltning, <i>förslagsanslag</i> ..	110,000	
36	47	16	Vissa kostnader för kammarrättens årsbok, <i>förslags- anslag</i>		8,200
	48	17	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	35,000	
	48	18	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i> ..	200,000	
37	48	19	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	124,984	
	48	20	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>reserva- tionsanslag</i>	280,000	
	48	21	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	40,000	
39	49	22	Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, <i>för- slagsanslag</i>		2,700,000
40	49	23	Avlösningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattnings- havare inom den civila statsförvaltningen, <i>förslags- anslag</i>		40,000
Säger för diverse				13,027,700	8,910,200
Summa				35,263,700	8,239,300

* Beräknat belopp.

BIHANG
TILL
RIKSDAGENS PROTOKOLL
VID
LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM
ÅR 1927

FÖRSTA SAMLINGEN

TREDJE BANDET

*Bilaga till Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående
statsverkets tillstånd och behov: åttonde huvudtiteln*

Åttonde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4
januari 1927.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden
THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, HELLSTRÖM, ROSÉN,
HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Almkvist, redogör för de
frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna
under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastik-
departementet, i den ordning, vari de ansetts böra förekomma i riksstaten
och anför därvid:

A. Departementet.

1. **Departementschefen**, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 24,000: —

2. **Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.** Den 18
juni 1926 förordnade Kungl. Maj:t, i enlighet med riksdagens under VII.
Ecklesiastikdepartementet i skrivelse den 21 maj 1926, nr 245, anmälda be-
slut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag
om personalindragningar i statsdepartementen m. m. jämte i ämnet väckta
motioner,

att antalet ordinarie befattningar i ecklesiastikdepartementet skulle från
och med den 1 juli 1926 vara bestämt på visst angivet sätt, därvid bland
befattningshavarna upptogs 1 registrator i lönegraden B 22;

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 1 saml.

[1.]
Departementets
avdelning av
Kungl. Maj:ts
kansli.

[1.]

samt att å övergångsstat för ecklesiastikdepartementet skulle från och med den 1 juli 1926 uppföras följande befattningar, nämligen:

Befattning.	Lönegrad.
1 andre kanslisekreterare	B 21
1 expeditionsvakt	B 5

Samtidigt fastställde Kungl. Maj:t följande ordinarie stater för ecklesiastikdepartementet att tillämpas från och med den 1 juli 1926:

A. Ordinarie avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i> . .	kronor 202,100: —
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, <i>förslagsanslag</i>	» 44,600: —
	Förslagsanslag kronor 246,700: —

B. Övergångsstat.

Avlöningar, *förslagsanslag* kronor 14,100: —

I anslutning till vad chefen för finansdepartementet tidigare denna dag vid behandling av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört rörande förändring av registratorsbefattningarna inom statsdepartementen, har jag nu att inför Kungl. Maj:t framlägga förslag till de åtgärder, som för ecklesiastikdepartementets vidkommande därav skulle bli en följd.

Den nuvarande innehavaren av registratorsbefattningen har erhållit fullmakt på tjänsten och bör alltså överflyttas till övergångsstat. Då avlöningen för en tjänsteman i lönegraden B 22 i näst högsta löneklassen uppgår till 7,668 kronor, bör det under den ordinarie avlöningsstaten upptagna anslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän minskas med detta belopp till 194,432 kronor eller i avrundat tal till 194,400 kronor. I stället skulle på departementets tjänsteförteckning uppföras en registrator i lönegraden B 15. Avlöningen för en dylik tjänsteman i näst högsta lönegraden uppgår å G-ort till 5,304 kronor. Med hänsyn till att den nuvarande registratorn i departementet vid ett bifall till förslaget skall erhålla sin avlöning från övergångsstaten, behöver man, så länge han kvarstår i tjänst, icke räkna med en här emot svarande förhöjning av det under rubriken A) ordinarie avlöningsstat uppförda förslagsanslaget till ordinarie tjänstemän, utan synes detta nu böra beräknas till nyssnämnda belopp, 194,400 kronor.

Vad så beträffar övergångsstaten, slutar denna, som tidigare nämnts, å ett belopp av 14,100 kronor. När riksdagen verkställde sin beräkning av denna anslagspost utgick riksdagen ifrån, att å övergångsstaten skulle uppföras jämväl en kansliskrivare i lönegraden B 11. Sistnämnda befattningshavare blev emellertid genom Kungl. Maj:ts beslut den 18 juni 1926 överflyttad till jordbruksdepartementet såsom innehavare av en å ordinarie avlöningsstat uppförd kansliskrivarbefattning, vadan ecklesiastikdepartementets övergångs-

stat bör minskas med ett belopp av 3,888 kronor, motsvarande avlöningen å G-ort i trettonde löneklassen. Då å andra sidan å övergångsstaten nu skall överföras avlöning för en registrator med 7,668 kronor, skulle alltså övergångsstaten i riksstaten för budgetåret 1927—1928 behöva beräknas till ett belopp av 17,880 kronor eller i avrundat tal 17,900 kronor, motsvarande en ökning av 3,800 kronor.

Det ordinarie förslagsanslaget till ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli i dess helhet skulle, vid bifall till vad jag nu föreslagit, minskas med avlöningen till en kansliskrivare eller med 3,900 kronor och anslaget följaktligen uppgå till 256,900 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels från och med den 1 juli 1927, med uteslutande av den å ecklesiastikdepartementets ordinarie stat uppförda registratorsbefattningen i lönegraden B 22, å samma stat upptaga en registratorsbefattning i lönegraden B 15;

dels från och med samma tidpunkt till ecklesiastikdepartementets övergångsstat överföra nuvarande registratorsbefattningen i departementet;

dels godkänna följande ordinarie stater för ecklesiastikdepartementet att tillämpas från och med den 1 juli 1927:

A. Ordinarie avlöningsstat:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, för-

slagsanslag kronor 194,400: —

Avlöningar till icke-ordinarie befattnings-

havare, *förslagsanslag* » 44,600: —

Summa kronor 239,000: —

B. Övergångsstat:

Avlöningar, *förslagsanslag* kronor 17,900: —;

dels ock minska det ordinarie förslagsanslaget till ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli,

nu kronor 260,800: —

med » 3,900: —

till » 256,900: —

[1.]

B. Arkiv, bibliotek och museer.

Arkiv.

Riksarkivet:

1. **Riksarkivet, oförändrat ordinarie förslagsan-**
slag kronor 167,800: —

[2.] 2. **Inköp av arkivalier och tryckta arbeten för riksarkivet.** På framställning av Kungl. Maj:t beslöt 1867 års riksdag att för riksarkivet på ordinarie stat anvisa ett belopp av 600 riksdaler för inköp av inhemska tryckta arbeten i ersättning för de tillföre avlämnade s. k. arkivexemplaren. Enligt medgivande av 1868 års riksdag skulle anslaget få användas även för inköp av utländska arbeten. På framställning av Kungl. Maj:t höjdes år 1901 anslaget till 1,000 kronor, varvid samtidigt den ändring vidtogs, att anslaget skulle avse inköp även av arkivalier.

Under tiden 1 januari 1921—30 juni 1923 var anslaget uppfört såsom särskilt reservationsanslag till ett belopp av 2,000 kronor för år men ned-sattes av 1923 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag till 1,000 kronor. Upprepade gånger har riksarkivet gjort framställning om utverkande hos riksdagen av anslagets återförande till det belopp, det hade före 1923 års reduktion. Dessa framställningar hava icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Även nu har riksarkivet framkommit med en liknande begäran, och jag anser det icke försvarligt att längre lämna denna riksarkivets framställning utan avseende. Det förslag, som riksarkivet nu framställer, går ut på en höjning av anslaget till 2,500 kronor, och har riksarkivet i skrivelse den 28 augusti 1926 till stöd härför anfört följande:

Det ligger i sakens natur, att nuvarande obetydliga anslag å 1,000 kronor icke på långt när kunnat räcka till för sitt dubbla ändamål. I själva verket har det i allt högre grad måst tagas i anspråk för att nödtorftigt underhålla det centrala riksarkivets studiebibliotek, medan det vid varje mer betydande inköp av arkivalier varit nödvändigt att skaffa medel på annat sätt. Riksarkivet vill i det sammanhanget framhålla, att ett någorlunda välförsett bibliotek överallt anses utgöra en nödvändig förutsättning för arbetet inom ett arkiv; institutionens och forskarnas intressen äro i ett sådant fall desamma. För riksarkivet gäller det i första rummet att äga en verkligt representativ samling av svensk historisk litteratur (varvid uttrycket historisk fattas i vidaste bemärkelse) och att icke försumma de landsdelar

(Finland, Östersjöprovinserna, delar av Nordtyskland), som längre eller kortare tid varit svenskt statsområde. Därutöver är det högeligen önskvärt, att det viktigaste av Danmarks och Norges historiska litteratur finnes tillgängligt och att utkommande viktigare arbeten rörande arkivväsande, vissa allmänt historiska handböcker samt standardverk på de historiska hjälpvetenskapernas område (diplomatik, sfragistik, heraldik o. s. v.) icke saknas. Den ständigt ökade produktionen inom alla dessa grenar av historisk forskning innebär i sig själv, att kostnaderna för biblioteket efter hand måste ökas. Ett anslag, som hålles orubbat under loppet av ett tjugotal år, medger icke, att biblioteket följer med sin tid, och detta har beträffande riksarkivet blivit allt mer i ögonen fallande. Betänkliga luckor i samlingen av svensk historisk litteratur ha konstaterats, ehuru bibliotekets gamla bestånd alltjämt ge det en förnämlig prägel, och inom andra avdelningar framträda bristerna ännu bjärtare.

En särskild omständighet talar ytterligare för ett förhöjt anslag till riksarkivets bokförråd, nämligen det från år 1922 ökade antalet forskningslokaler. För Östermalmsavdelningen ha statsmakterna i någon mån sörjt, i det att 1,000 kronor för budgetåret 1925—1926 utgingo såsom anslag till ett handbibliotek för denna stora arkivdepå, men den nödvändiga nyanskaffningen för detta bibliotek betungar det gemensamma årsanslaget. För Kammararkivet åter, vars betydelse med åren träder allt klarare i dagen, har riksarkivet hittills icke lyckats utverka något som helst särskilt biblioteksanslag, ehuru dess behov att komplettera särskilt sitt förråd av förvaltningshistorisk och juridisk litteratur är uppenbart; såsom ett exempel må endast anföras, att Schlyters stora lagedition där saknas. Om filialbiblioteken skola tära på det riksarkivet tilldelade anslaget, utan att detta ökas, bliva förhållandena i längden olidliga.

För att ytterligare belysa förhållandena kan riksarkivet anföras, att t. ex. under budgetåret 1924—1925, sedan behovet av tidskrifter och tidningar, encyklopedier och andra fortsättningsverk, kalendrar o. s. v. nödtorftigt tillgodosetts, icke mer än cirka 125 kronor kunnat avsättas till inköp av arkivalier och endast 8 kronor gått till kammararkivets bibliotek, medan endast cirka 185 kronor använts under den ytterligt omfattande rubriken »Övrig vetenskaplig litteratur». För närvarande anses det icke möjligt att disponera ens det nämnda beloppet till arkivalieinköp.

Endast för det fall att statsmakterna beviljade ett någorlunda rikligt engångsanslag till riksarkivets olika bibliotek, skulle det bliva möjligt att mer systematiskt fylla luckorna och därmed lyfta biblioteken till en verkligt hög nivå. Riksarkivet, som av statsfinansiella skäl icke vill ifrågasätta ett sådant, anser emellertid, att mycket skulle vara vunnet redan därigenom, att det årliga anslaget bleve höjt med ett någorlunda avsevärt belopp. Riksarkivet skulle därigenom sättas i stånd att anskaffa mer av den utkommande litteraturen och i någon mån också, icke minst genom inköp i antikvariat och på bokauktioner, bota de värsta bristerna i fråga om äldre litteratur i sin centrala depå och sina olika avdelningar.

Under det att anslag av motsvarande beskaffenhet, exempelvis bokanslag vid vissa bibliotek och vetenskapliga institutioner, i stort sett underkastats en behövlig och på starka skäl grundad höjning i förhållande till deras förutvarande storlek, har nu ifrågavarande anslag — fränsett den för åren 1921 och 1922 och förra halvåret 1923 inträdda förhöjningen — bibehållits

Departementschefen.

vid den storlek anslaget erhöill år 1901. I betraktande av de sedan dess oerhört stegrade bokprisen och den i viss mån parallellt härmed gående stegringen av värdet å arkivalier måste det nuvarande anslagsbeloppet anses synnerligen lågt. Jag har ej kunnat undgå att finna en höjning av det samma väl motiverad och vill föreslå, att det höjes till det belopp, anslaget hade före 1923 års nedsättning eller alltså till 2,000 kronor. Denna nedsättning var avsedd att vara av en tillfällig natur och torde ej utan men för riksarkivets uppgifter såsom en central historisk forskningsanstalt längre böra fortvara.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att öka det *ordinarie* reservationsanslaget till inköp av arkivalier och tryckta arbeten för riksarkivet

nu	kronor 1,000: —
med	» 1,000: —
till	» 2,000: —

3. Fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia, oförändrat ordinarie

reservationsanslag kronor 8,000: —

[3]

Uppehållande av expedition i arkivlokalerna vid Östermalmsgatan.

4. Uppehållande av expedition i arkivlokalerna vid Östermalmsgatan. Till uppehållande av expedition i riksarkivets nya lokaler vid Östermalmsgatan i Stockholm har riksdagen för budgetåren 1925—1927 anvisat extra anslag av 4,000 kronor för år. De skäl som föranledde anvisande av dessa anslag finnas angivna i 1925 års åttonde huvudtitel, sid.9 ff.

Då riksarkivet, under vitsordande av anslagets fortfarande behövlighet, i skrivelse den 30 augusti 1926 anhållit om åtgärder för anslagets utgående jämväl för budgetåret 1927—1928, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till uppehållande av expedition i riksarkivets nya lokaler vid Östermalmsgatan i Stockholm anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag

av kronor 4,000: —

Landsarkiven.

[4.]

Landsarkiven.

5. Landsarkiven. I riksstaten finnas för landsarkiven uppförda två ordinarie anslag, nämligen ett förslagsanslag å 85,600 kronor och ett bestämt anslag till övergångsstat vid landsarkiven å 2,400 kronor. Någon anledning att nu föreslå ändring med avseende å anslagsbehovet föreligger icke. För minskande av antalet av de särskilda anslagen i riksstaten synes emellertid anslaget till övergångsstaten i anslutning till vad eljest i liknande fall äger rum, lämpligen böra med bibehållande av sin karaktär av bestämt anslag, ingå såsom en anslagspost i förslagsanslaget, vilket därigenom skulle uppgå till 88,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, med uteslutande ur riksstaten av det där uppförda ordinarie anslaget till övergångsstat för landsarkiven, öka det *ordinarie* förslagsanslaget till landsarkiven,

nu	kronor 85,600: —
med	» 2,400: —
till	» 88,000: —

6. Inköp av arkivalier och tryckta arbeten för landsarkiven.

[5.]

Vid inrättandet av landsarkiven och arkivdepån i Visby anvisades för dessa institutioners första behov av hand- och referensbibliotek extra anslag till olika belopp. Av 1912 års riksdag uppfördes å de ordinarie staterna för landsarkiven och arkivdepån särskilda anslagsposter för ändamålet, vilka av 1917 års riksdag höjdes till 250 kronor för varje landsarkiv och 100 kronor för arkivdepån. Sedan dessa anslagsposter sedermera utbrutits ur staterna såsom särskilda reservationsanslag äro de för närvarande i riksstaten sammanförda till ett reservationsanslag å 1,100 kronor till inköp av arkivalier och tryckta arbeten för landsarkiven, vilket anslag av Kungl. Maj:t fördelats på de olika landsarkiven och arkivdepån i Visby med de av 1917 års riksdag bestämda beloppen.

Inköp av
arkivalier och
tryckta ar-
beten för
landsarkiven.

Med anledning av särskilda av åtskilliga landsarkivarier gjorda framställningar har nu riksarkivet i skrivelse den 30 augusti 1926 hemställt, att ifrågavarande ordinarie reservationsanslag måtte ökas till 2,200 kronor.

Av landsarkivariernas framställningar tillåter jag mig återgiva följande:

Landsarkivarien i Uppsala överlämnar en tablå, upptagande under budgetåret 1925—1926 utkomna, av landsarkivet inköpta tidskrifter och fortsättningsarbeten, vilken tablå visar, att för inköp av andra arbeten än de i tablåen nämnda återstår ett belopp av 39 kronor 40 öre samt anför vidare: Av tidskrifter och fortsättningsarbeten har blott det allra nödvändigaste inköpts. I själva verket hade det ur arkivarbetets liksom ur forskningens synpunkt varit synnerligen önskvärt att sådana arbeten kunnat inköpas i vida större utsträckning — landsarkivet har icke kunnat inköpa andra inom arkivdistriktet varande fornminnesföreningars publikationer än Upplands fornminnesförenings; likaså saknas alltjämt i dess bibliotek flera, i betraktande av det i landsarkivet förvarade arkivmaterialets innehåll, för arkivet viktiga tidskrifter.

Att under sådana förhållanden landsarkivet icke i den omfattning, som varit önskvärd, förmått inköpa andra utkommande tryckta arbeten av betydelse för tjänstemännens arbete liksom för i landsarkivet arbetande forskare, än mindre fylla äldre luckor i sitt referensbibliotek, torde vara påtagligt. Om emellertid landsarkivets bibliotek överhuvud skall kunna fylla sin uppgift vid tjänstemännens och forskarnes arbete, är det nödvändigt att den anmärkta bristen avhjälpes genom anslagsökning. Då för bristens avhjälpande erfordras icke blott att anslaget skall medge inköp av nödvändiga, i framtiden utkommande arbeten utan också lämna tillfälle att fylla nu föreliggande luckor, kan anslaget icke gärna beräknas lägre än 500: — kronor pr år.

Från *landsarkivet i Lund* meddelas, att där för närvarande årligen inköpas

[5.]

periodiska skrifter för kronor 34:95, subskriberade verk för kronor 52:50 medan behovet att inköpa så viktiga periodiska skrifter som Personhistorisk tidskrift och Kyrkohistorisk årsskrift alltså är otillfredsställt. Vidare har subskription ej kunnat företagas å exempelvis den nya upplagan av Svenska adelns ättartavlor och å det utkommande ekonomiska kartverket över Kristianstads län, båda erfordrande i förhållande till anslaget storlek avsevärda belopp.

Härtill kommer, att det icke varit möjligt med landsarkivets bibliotek införliva mera än en obetydlig del av den med åren allt rikligare litteraturen inom de områden, som detsamma bör omfatta. Särskilt märkbart är detta beträffande den distriktet berörande topografiskt-historiska samt den såväl allmänna som distriktet avseende biografiska och genealogiska litteraturen.

Som en följd av vad anförts har blivit, att det nästan dagligen vid av forskare gjord förfrågan efter behövliga tryckta verk måste meddelas, att boken i fråga icke finns i landsarkivet.

Från landsarkivets sida hemställas om ett belopp av 500 kronor till ifrågasvarande ändamål.

Även *landsarkivarien i Göteborg* påyrkar en höjning av anslaget till 500 kronor och anför till stöd härför enahanda synpunkter, som framförts av landsarkivarierna i Uppsala och Lund.

I sin skrivelse erinrar riksarkivet till en början, att även landsarkivarien i Vadstena i sin skrivelse om landsarkivets expensanslag framhållit biblioteksanslagets otillräcklighet samt yttrar bland annat:

Omöjligheten att genom inköp komplettera de ytterst kännbara luckor, som förefinnas i bestånden till men både för tjänstearbetet och enskildas forskningar, är så mycket allvarligare, som nya luckor med varje år skapas genom att landsarkiven äro ur stånd att i tillräcklig mängd anskaffa nyutkommande arbeten av betydelse för arkivarbetet.

Enligt anslagets rubrik skulle detsamma i första hand vara avsett för inköp av arkivalier. Efter vad redan anförts läser emellertid ingen vidare utläggning vara av nöden för att visa, att det nuvarande anslaget uteslutande genom rubriceringen tager hänsyn till den landsarkiven enligt instruktionen åliggande, ytterst betydelsefulla uppgiften att söka fullständiga landsarkivens samlingar. Några medel till inköp av arkivalier stå i realiteten ej till landsarkivens disposition.

Skall den hjälp, som lämnas bli någorlunda effektiv, synes man ej kunna stanna under en fördubbling av anslaget.

Departementschefen.

Av vad i ärendet förekommit synes mig vara ådagalagt, att landsarkiven och arkivdepån äro i behov av ökade medel till inköp av arkivalier och tryckta arbeten. Riksarkivet ifrågasätter en höjning till dubbla nu utgående belopp, alltså till 500 kronor för vart och ett av landsarkiven och till 200 kronor för arkivdepån i Visby. Jag kan dock ej nu förordna en så stark anslagsökning utan vill inskränka mig att tillstyrka en höjning till 350 kronor för vart och ett av de fyra landsarkiven och till 150 kronor för arkivdepån, alltså en höjning från nuvarande anslagsbelopp 1,100 kronor med 450 kronor till 1,550 kronor.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att öka det *ordinarie* reservationsanslaget till inköp av arkivalier och tryckta arbeten för landsarkiven,

nu	kronor 1,100: —
med	» 450: —
till	» 1,550: —

Bibliotek.

Kungl. biblioteket.

7. Kungl. biblioteket, *oförändrat ordinarie förslags-*

anslag kronor 248,200: —

8. **Ökning av kungl. bibliotekets arbetskrafter.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen till *förstärkande av kungl. bibliotekets arbetskrafter* för budgetåren 1925—1927 anvisat ett extra anslag av 11,000 kronor för år. I avseende å tillkomsten av detta anslag och det behov, som föranlett detsamma, tillåter jag mig hänvisa till den redogörelse, som återfinnes i 1925 års åttonde huvudtitel, sid. 38 ff.

[6.]
Ökning av
kungl. biblio-
tekets arbets-
krafter.

Riksbibliotekarien har nu i skrivelse den 30 augusti 1926 — under framhållande av att den förstärkning av arbetskrafterna, som genom nämnda anslags beviljande kunnat vinnas, även för budgetåret 1927—1928 vore av behovet starkt påkallad — hemställt om åtgärders vidtagande för anslagets utgående jämväl under detta budgetår.

Till *utarbetande av katalog över ofullständigt förtecknade delar av kungl. bibliotekets äldre samlingar* har riksdagen under en följd av år anvisat extra anslag. För år 1922 utgick anslaget med 25,200 kronor. Sedan anslaget under den närmaste tiden därefter utgått med växlande belopp företogs för budgetåret 1926—1927 i anledning av Kungl. Maj:ts förslag en höjning av anslaget till 29,000 kronor, vilken ökning var föranledd av behovet att åstadkomma en för allmänheten tillgänglig kataloganordning.

I skrivelse den 30 augusti 1926 har nu riksbibliotekarien, med bifogande av redogörelse för katalogiseringsarbetena för tiden 1 januari—15 augusti 1926, gjort framställning om fortsatt anslag å 29,000 kronor för ändamålet under budgetåret 1927—1928. Han meddelar därvid, att arbetet fullföljts i enlighet med den plan, som iakttagits under senare år, samt erinrar, att från och med den 1 juli 1926 arbetena med framställande av den för allmänheten avsedda nominal- och slagordskatalogen påbörjats.

Till *redigering av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogen* har riksdagen sedan åtskilliga år tillbaka anvisat anslag å extra stat. För budgetåret 1926—1927 utgår anslaget med 5,000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1926 har riksbibliotekarien hemställt om fortsatt anslag för ändamålet för budgetåret 1927—1928 samt därvid jämväl

meddelat, att denna katalogs 40:e årgång skulle föreligga färdig under oktober 1926. Det för budgetåret 1926—1927 beviljade anslaget skulle användas till slutförande av redigeringen av denna årgång samt för påbörjande av redigeringen av katalogens 41:a årgång, omfattande år 1926. Till slutförande av 41:a årgången och påbörjande av den 42:a skulle för budgetåret 1927—1928 erfordras ett belopp av 5,000 kronor.

Nu angivna anslag, beträffande vilka några ökningar icke ifrågasatts, äro givetvis erforderliga jämväl för budgetåret 1927—1928. Jag vill tillstyrka, att framställning till riksdagen nu göres om utverkande av för ändamålet erforderliga medel. Härvid vill jag emellertid för undvikande av ett alltför stort antal särskilda anslag i riksstaten förorda den anordningen, att de hitillsvarande anslagen sammanslås till ett gemensamt anslag under rubrik: ökning av kungl. bibliotekets arbetskrafter, att av Kungl. Maj:t fördelas på följande sätt:

till ökning av kungl. bibliotekets arbetskrafter i all-

mänhet	kronor 11,000: —
• katalogiseringsarbeten inom kungl. biblioteket	» 29,000: —
• slutförande av redigeringen av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 41:a årgång, omfattande år 1926 samt påbörjande av redigeringen av accessionskatalogens 42:a årgång, omfattande år 1927	» 5,000: —

Summa kronor 45,000: —

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till ökning av kungl. bibliotekets arbetskrafter för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 45,000: — att av Kungl. Maj:t fördelas i enlighet med ovan angivna grunder.

[7.] 9. **Tioårsregister till den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogen.**

Tioårsregister till den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogen.

Till påbörjande av redigering av ett tioårsregister till ovannämnda accessionskatalogs 31:a—40:e årgångar, omfattande åren 1916—1925, beviljade 1924 års riksdag ett extra anslag av 2,000 kronor. I sin framställning om anslag för ändamålet beräknade riksbibliotekarien, att för ifrågavarande tioårsregister skulle erfordras ett anslag å sammanlagt 14,000 kronor, vilket anslag emellertid icke behövde utgå på en gång, utan lämpligen kunde fördelas på så sätt, att för vart och ett av budgetåren 1924—1926 anvisades 2,000 kronor, för vart och ett av budgetåren 1926—1928 3,000 kronor samt för budgetåret 1928—1929 återstoden eller 4,000 kronor. Riksdagen har beviljat anslag i enlighet härmed. Under budgetåret 1926—1927 utgår följaktligen för ändamålet ett anslag av 3,000 kronor.

I ovannämnda skrivelse den 30 augusti 1926 har riksbibliotekarien anhållit om fortsatt anslag för ändamålet för budgetåret 1927—1928. I enlighet med den uppgjorda planen skulle även för detta budgetår erfordras 3,000 kronor, varom jag anser framställning till riksdagen nu böra avlätas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till redigering av ett tioårsregister till den för Sveriges
offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 31:a—
40:e årgångar, omfattande åren 1916—1925, för budgetåret
1927—1928 bevilja ett *extra* reservationsanslag
av kronor 3,000: —

10. Bokinköp och bokbindning för kungl. biblioteket. Sedan ett flertal år har riksdagen på extra stat anvisat anslag till bokinköp och bokbindning för kungl. biblioteket. För budgetåret 1926—1927 utgår detta anslag med 20,000 kronor.

[8.]
Bokinköp och
bokbindning
för kungl.
biblioteket.

I skrivelse den 30 augusti 1926 har riksbibliotekarien gjort framställning om beviljande av medel härför till enahanda belopp jämväl under budgetåret 1927—1928. Riksbibliotekarien har därvid framhållit, att behovet av detta anslag fortfarande vore mycket starkt särskilt med hänsyn till nu rådande höga pris på såväl böcker som bokband och till den alltjämt stegrade bokproduktionen.

Då jag är livligt övertygad om behovet av ifrågavarande anslags fortsatta utgående, hemställer jag om förslag till riksdagen

att till bokinköp och bokbindning för kungl. biblioteket
för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag
av kronor 20,000: —

11. Tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket. Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beslöt 1925 års riksdag att för uppförande i samband med kungl. bibliotekets nuvarande huvudbyggnad av två flygelbyggnader i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten A. Anderberg i februari 1920 uppgjorda ritningar bevilja ett belopp av 740,000 kronor samt därav för budgetåret 1925—1926 såsom extra reservationsanslag anvisa 225,000 kronor.

[9.]
Tillbyggnads-
arbeten vid
kungl. biblio-
teket.

Genom beslut den 8 maj 1925 fastställde Kungl. Maj:t de i ärendet föredda ritningarna samt ställde det av riksdagen anvisade anslagsbeloppet till förfogande av byggnadsstyrelsen att efter samråd med riksbibliotekarien användas för därmed avsett ändamål.

Den beräknade byggnadskostnaden, 740,000 kronor, var avsedd att fördelas på tre budgetår med 225,000 kronor på första, 365,000 kronor på andra och 150,000 kronor på tredje året; i anslutning härtill beviljade riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1926—1927 det för andra byggnadsåret beräknade beloppet 365,000 kronor.

[9.] I anledning av en utav Kungl. Maj:t framlagd proposition (nr 219) medgav emellertid 1926 års riksdag, att de beslutade tillbyggnaderna av kungl. bibliotekets huvudbyggnad finge utföras i huvudsaklig enlighet med vissa av arkitekten Anderberg i november 1925 uppgjorda ändrade ritningar, och genom kungl. brev den 30 april 1926 har Kungl. Maj:t, med ändring av tidigare meddelat beslut i ämnet, fastställt sistnämnda ritningar att lända till efterrättelse vid arbetets utförande.

Såsom av det vid nyssberörda proposition nr 219 fogade utdraget av statsrådsprotokollet framgår, kommer utförandet av tillbyggnadsarbetena efter de fastställda nya ritningarna att medföra en kostnadsökning med 160,000 kronor utöver förut beräknade 740,000 kronor, vadan totalkostnaden komme att uppgå till 900,000 kronor.

Hittills anvisade medel för byggnadsföretaget utgöra tillhopa 590,000 kronor. I skrivelse den 20 maj 1926 har nu byggnadsstyrelsen meddelat, att detta belopp vore tillräckligt för uppförande av tillbyggnadernas byggnadsstomme, vilka arbeten beräknades utförda under budgetåret 1926—1927. Den erforderliga anslagsökningen skulle falla på budgetåret 1927—1928, då alltså skulle erfordras ett belopp av tillhopa 310,000 kronor. Emellertid har byggnadsstyrelsen i samma skrivelse erinrat därom, att av det å riksstaten för förra halvåret 1923 anvisade reservationsanslaget å 186,000 kronor för vissa ändringsarbeten i kungl. bibliotekets byggnad m. m., för vilket anslag huvudsakligen utförts en entresolering inom byggnaden, för närvarande funnes en reservation av 23,919 kronor 96 öre; byggnadsstyrelsen funne lämpligt, att denna reservation, vilken icke vidare erfordrades för det ursprungliga anslagsändamålet, finge användas för nu ifrågavarande ändamål, i vilket fall alltså ett belopp av i runt tal 286,000 kronor skulle såsom nytt anslag erfordras för budgetåret 1927—1928.

Under hänvisning till vad i denna fråga förut förekommit och med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels medgiva, att å det i riksstaten för förra halvåret 1923 anvisade reservationsanslaget till vissa ändringsarbeten i kungl. bibliotekets byggnad m. m. befintlig reservation å 23,919 kronor 96 öre må användas till uppförande i samband med kungl. bibliotekets nuvarande huvudbyggnad av två flygelbyggnader;

dels ock för enahanda ändamål för budgetåret 1927—1928 såsom *extra* reservationsanslag anvisa ett belopp av kronor 286,000: —, därav 150,000 kronor skola utgå av det utav 1925 års riksdag beviljade beloppet av 740,000 kronor för uppförande av ifrågavarande flygelbyggnader.

Stifts- och landsbiblioteket i Linköping.**Stifts- och landsbiblioteket i Linköping:**

12. Avlöningar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . . kronor 13,060: —
 13. Bokinköp, inbindning och vissa expenser, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* . . . » 8,000: —

14. Förstärkning av reservationsanslaget till bokinköp, inbindning och vissa expenser m. m. I samband med det förslag till omorganisation av stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping, som förelades 1926 års riksdag och i allt väsentligt av riksdagen antogs, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att anvisa ett ordinarie reservationsanslag å 10,000 kronor till bokinköp, inbindning och vissa expenser. Riksdagen begränsade denna summa till 8,000 kronor men anvisade i stället för budgetåret 1926—1927 till samma ändamål ett extra anslag av 2,000 kronor, därvid riksdagen framhöll, att vid igångsättande av bibliotekets verksamhet givetvis ett större belopp erfordrades för ändamålet och att det sålunda anvisade extra förstärkningsanslaget syntes komma att erfordras de närmaste två eller tre åren. I detta sammanhang vill jag allenast erinra därom, att Östergötlands läns landsting beslutat att till underhåll och vård av biblioteket under år 1927 bevilja ett anslag av 1,000 kronor, mot villkor att landstinget erhöle rätt att utse en ledamot i bibliotekets styrelse.

[10.]
 Förstärkning
 av reserva-
 tionsanslaget
 till bokinköp,
 inbindning
 och vissa ex-
 penser m. m.

I skrivelse den 28 augusti 1926 har nu biblioteksstyrelsen hemställt om utverkande av ett motsvarande förstärkningsanslag å 2,000 kronor jämväl för budgetåret 1927—1928. Styrelsen har härvid framhållit förefintligheten av omfattande bindningsrestantier sedan en lång följd av år, bristfälligheten i den bibliografiska handapparaten, de stora luckorna i serien av för arbetet inom biblioteket oundgängliga uppslagsböcker samt behovet av snabb komplettering av beståndet av modern populärvetenskap och skönlitteratur.

Till konserveringsarbeten inom det äldre bok- och handskriftsbeståndet inom biblioteket hade år 1925 från bibliotekets sida hemställts om ett anslag å 3,000 kronor under fem år. Föredragande departementschefen förordade detta belopp för budgetåret 1926—1927, utan att dock därmed hava uttalat sig om behovet av fortsatt anslag för ändamålet, varom enligt hans mening särskild utredning borde i sinom tid förebringas. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen till vissa konserveringsarbeten vid biblioteket för nämnda budgetår ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

I sin ovanberörda skrivelse har biblioteksstyrelsen hemställt om utverkande för sistnämnda ändamål av ett anslag å 3,000 kronor även för budgetåret 1927—1928. Styrelsen säger sig hava för avsikt att efter fullförande av det pågående arbetet med bibliotekets omorganisation och nybyggnad för-

anstalta närmare utredning angående behövlige restaureringsarbeten inom bok- och handskriftsbeståndet samt framhåller nu med styrka det uppenbara behovet av omedelbara och omfattande konserveringsåtgärder, vilka endast i liten skala kunnat påbörjas med dittills för ändamålet beviljade medel.

I utlåtande den 18 september 1926 har riksbibliotekarien tillstyrkt biblioteksstyrelsens förslag.

Då behovet av nu ifrågavarande båda anslag kvarstår oförändrat, böra enahanda belopp för ändamålet anvisas för budgetåret 1927—1928, allenast med den ändringen att det extra anslaget till bokinköp m. m. rubriceras såsom förstärkningsanslag till det ordinarie reservationsanslaget för samma ändamål samt i anslutning härtill upptages utan särskild anslagsbeteckning.

Jag hemställer därför, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för budgetåret 1927—1928 anvisa

dels till förstärkning av det ordinarie reservationsanslaget till bokinköp, inbindning och vissa expenser för stifts- och landsbiblioteket i Linköping

ett *extra* anslag av kronor 2,000:—,

dels ock till vissa konserveringsarbeten vid samma bibliotek ett *extra* reservationsanslag av kronor 3,000:—.

Pedagogiska biblioteket.

[11.] 15. **Pedagogiska biblioteket i Stockholm.** Pedagogiska biblioteket i Stockholm har från och med år 1900 åtnjutit av riksdagen på extra stat beviljade anslag. För år 1919 utgick anslaget med 7,900 kronor men höjdes därefter successivt till 12,900 kronor, med vilket belopp anslaget upptogs i riksstaten för budgetåret 1923—1924. För vart och ett av budgetåren 1924—1925 och 1925—1926 utgick anslaget med 11,000 kronor, varjämte för sistnämnda budgetår ett anslag av 2,500 kronor anvisats till bestridande av kostnaderna för bibliotekets flyttning och för inredning i dess nya lokaler. Sedan från och med hösten 1926 lokaler blivit kostnadsfritt upplåtna åt biblioteket i ämbetsverksbyggnaden vid Hantverkargatan å Kungsholmen i Stockholm, utgår för budgetåret 1926—1927 ett med hänsyn härtill nedsatt anslag till biblioteket, 5,000 kronor. För samma budgetår har dessutom anvisats ett extra anslag av 1,500 kronor för biträde vid bibliotekets ordnande i samband med flyttningen samt till inredningsarbeten i biblioteket.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 21 juni 1926 dagtecknad skrivelse har styrelsen för biblioteket gjort framställning om beredande av fortsatt understöd åt biblioteket för budgetåret 1927—1928.

Styrelsen erinrar till en början, hurusom styrelsen för budgetåret 1926—1927 gjort framställning om ett anslag av 8,600 kronor, därav 7,100 kronor till uppehållande av bibliotekets verksamhet samt 1,500 kronor till ovan nämnda av flyttningen förorsakade ändamål. I anslutning härtill framhåller styrelsen, att den starka beskärning av ej mindre än 2,100 kronor å de be-

räknade utgifterna för bibliotekets normala drift, som av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagits och av riksdagen beslutats, icke låter sig genomföra utan allvarliga risker för bibliotekets behöriga skötsel.

[11.]

Styrelsen erinrar vidare, att redan i styrelsens budgetförslag för året 1926—1927 kostnaden för bibliotekets personal något nedbringats, i det att som lön för bibliotekarien beräknats 4,500 kronor i stället för det tidigare beräknade lönebeloppet av 5,000 kronor, vilket under de senare åren utgått. Denna nedsättning har styrelsen ansett sig kunna förorda med hänsyn därtill, att efter den förutvarande högt förtjänta bibliotekariens fränfalle tjänsten besatts med annan, yngre innehavare. Styrelsen har emellertid förutsatt, att den nya bibliotekarien senare i mån av intjänade tjänsteår må kunna ihågkommas med ålderstillägg. En ytterligare, starkare lönereduktion anser styrelsen icke böra komma i fråga. Den tjänst, varom här är fråga, kräver en persons fulla arbetskraft, och tjänstens innehavare måste med hänsyn till sin utbildning vara högt kvalificerad för att kunna tillbörligt omhändervärd ett bibliotek av denna speciella art och därvid särskilt såväl stå till tjänst med nödiga råd och anvisningar som även framlägga väl övervägda förslag till förvärvande av pedagogisk litteratur. Det synes styrelsen vara klart, att icke bibliotekets storlek enbart bör vara vägledande vid bestämmande av bibliotekariens lön; även till arbetets kvalitet och omfattningen av bibliotekets utnyttjande bör härvid skälig hänsyn tagas. Det torde för övrigt böra erinras om, att biblioteket nyligen fått mycket avsevärda tillskott, framför allt genom inköp av framlidne f. teckningsläraren John Ekströms värdefulla samlingar av pedagogisk litteratur företrädesvis rörande undervisningen i välskrivning och teckning, ett förvärv, vilket delvis genom statsanslag möjliggjorts. Styrelsen har i det hela ansett sig hava det starkaste stöd i sin uppfattning om skäligheten i bibliotekariens löneförmåner i den omständigheten, att Kungl. Maj:t under de senare åren och senast för budgetåret 1925—1926 som villkor för statsbidragets utgående bestämt, att bibliotekarien skall erhålla en lön av 5,000 kronor. Med hänsyn till den fixering av bibliotekariens lön, som alltså under senare år genom sagda villkor i viss mån kommit till stånd, har styrelsen vid tjänstens ledigförklarande angivit lönebeloppet till minst 4,500 kronor, en utfästelse, som styrelsen icke ser sig i stånd att infria, därest statsbidraget även för framtiden skall så begränsas, som skett i fråga om näst instundande budgetår 1926—1927.

I viss utsträckning skulle utgifterna för bibliotekets personal kunna begränsas, därest särskilda assistenter, för vilka arvoden beräknats till sammanlagt 1,150 kronor, icke vidare anställdes.

Emellertid hava även dessa arvoden, vilka företrädesvis utnyttjats för bibliotekets öppethållande i och för utlåning och studier under kvällarna, under årens lopp visat sig vara i hög grad behövliga för bibliotekets rationella utnyttjande. Ett borttagande eller begränsande av hittills beräknade utgiftsbelopp för ifrågavarande ändamål skulle allraminst under de närmaste åren vara försvarligt, då bibliotekets ovan omnämnda omfattande nyförvärv av värdefulla pedagogiska boksamlingar betinga ett synnerligen tidskrävande arbete för deras katalogisering och inordnande.

Vad slutligen övriga i styrelsens statförslag för 1926—1927 upptagna anslag för driftskostnader vidkommer, äro dessa begränsade till det absolut nödvändiga och tåla icke någon avprutning, om biblioteket skall kunna behörigen skötas och i nödig utsträckning förses med modern pedagogisk litteratur. Ett par mindre poster har styrelsen ansett böra något höjas.

- [11.] Med utgångspunkt från vad här anförts, har styrelsen för budgetåret 1927—1928 uppgjort nedanstående förslagsstat:

Inkomster:

Statsanslag	kronor 7,200: —
Anslag av Stockholms stadsfullmäktige	» 2,300: —
Räntor	» 100: —
Summa kronor	9,600: —

Utgifter:

Böcker och tidskrifter	kronor 1,200: —
Bokbinderiarbete	» 1,000: —
Trycksaker och renskrivning	» 100: —
Arvode till bibliotekarien	» 4,500: —
» » assistenter	» 1,150: —
» » vaktmästare	» 200: —
Belysning	» 250: —
Telefonavgift	» 160: —
Städning	» 400: —
Försäkringsavgifter	» 85: —
Inventarier	» 400: —
Skrivmaterialier och diverse utgifter	» 155: —
Summa kronor	9,600: —

Styrelsen anholder alltså om utverkande av ett med 7,200 kronor utgående anslag för budgetåret 1927—1928.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 31 augusti 1925 tillstyrkt framställningen, likaså riksbibliotekarien i utlåtande av den 22 september 1926. Riksbibliotekarien framhåller, att det till bibliotekarien utgående lönebeloppet 4,500 kronor, synes väl lågt i förhållande till det arbete, som fordras av befattningens innehavare.

Departementschefen.

Pedagogiska biblioteket är givetvis allt fortfarande förtjänt av samt i behov av understöd från det allmännas sida. Jag vill därför tillstyrka fortsatt anslag för ändamålet för budgetåret 1927—1928.

I avseende å beloppets storlek vill jag till en början erinra, hurusom frågan om bibliotekariens ersättning såväl tillförene som nu varit föremål för närmare övervägande. Jag har emellertid vid prövning härav och vid en jämförelse med vad som utgår till bibliotekarier vid bibliotek av motsvarande storlek blivit styrkt i den uppfattningen, att den nu utgående ersättningen ingalunda kan anses för hög. Av riksbibliotekariens yttrande torde detta också få anses bekräftat. I betraktande av att en begränsning av denna ersättning sålunda näppeligen bör vidtagas och då biblioteket, som fyller en synnerligen betydelsefull uppgift såsom en central för all pedagogisk litteratur, uppenbarligen är i behov av ökat understöd, vill jag förorda ett högre anslag än som nu utgår. Dock finner jag mig böra

begränsa anslagshöjningen till 1,500 kronor, i följd varav anslaget skulle bestämmas till 6,500 kronor.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag till uppehållande av pedagogiska bibliotekets verksamhet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 6,500: — att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

S:te Genevièvebiblioteket i Paris.

16. **Skandinaviske bibliotekarien vid S:te Genevièvebiblioteket i Paris.** Såsom bidrag till avlöning åt den skandinaviske bibliotekarien vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris har riksdagen under en följd av år beviljat extra anslag, vilket från och med år 1920 utgår med 1,500 kronor för helt år.

[12.]
Skandinaviske bibliotekarien vid S:te Genevièvebiblioteket i Paris.

Med skrivelse den 6 december 1926 har riksbibliotekarien överlämnat en av bibliotekarien vid skandinaviska avdelningen av ifrågavarande bibliotek avgiven redogörelse för avdelningens verksamhet under tiden 1 november 1925—31 oktober 1926. Riksbibliotekarien anför därvid:

Av denna redogörelse framgår, att avdelningen väl fyllt sin uppgift att utgöra en central i Paris för skandinaviska studier. Såväl på grund härav som till följd av den omständigheten, att institutet för internationellt samarbete nu definitivt överflyttats till Paris, varvid det kan vara av vikt för detta instituts verksamhet att förfoga även över ett så pass fullständigt skandinaviskt bibliotek som det i S:te Geneviève, anser jag, att anslag fortfarande bör beviljas från svensk sida till bidrag åt bibliotekariens avlöning.

Vad beträffar storleken av det belopp, varmed vart och ett av de fyra nordiska länderna bidrager till bibliotekariens avlöning, har en överenskomelse icke kunnat träffas. Norge har emellertid, så som av redogörelsen framgår, höjt sitt bidrag till — bortsett från en numera obetydlig valuta-skillnad — samma storlek som det svenska eller 1,500 kronor, under det att de danska och finska bidragen äro relativt obetydliga. Något skäl att nu vidtaga någon förändring i det svenska anslagets storlek synes mig icke föreligga.

Riksbibliotekarien slutar med att hemställa om utverkande av fortsatt anslag med enahanda belopp jämväl för budgetåret 1927—1928.

Då anslag till nu ifrågavarande ändamål fortfarande är erforderligt och jag saknar anledning föreslå ändring av det hittills utgående anslagsbeloppets storlek, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag till avlöning åt en skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket

ket i Paris för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 1,500: —
att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Museer.

Nationalmuseum.

17. **Nationalmuseum, oförändrat ordinarie förslags-**
anslag kronor 154,200: —

Nationalmuseum:

oförändrade ordinarie reservationsanslag:

18. Målning- och skulptursamlingarnas ökande	kronor 30,000: —
19. Inlösen av levande svenska konstnärers arbeten	» 25,000: —
20. Handteknings- och gravyrsamlingarnas ökande	» 6,500: —
21. Samlingarnas vård och underhåll samt expenser	» 11,000: —
22. Ökande av samlingen av konsthantverk	» 8,000: —
23. Utländska studieresor	» —

[13.]
Höjning av
national-
musei anslag
till boksam-
lingen.

24. **Höjning av nationalmusei anslag till boksamlingen.** Sedan en lång följd av år har nationalmuseum haft att disponera ett ordinarie anslag till boksamlingen, avseende inköp och inbindning av den för museets verksamhet erforderliga litteraturen. Detta anslag, som förut uppgick till 1,000 kronor, höjdes år 1919 till 3,000 kronor, men blev åter år 1923 i samband med vissa begränsningar av museets anslag nedsatt till 2,000 kronor.

Museichefen har nu i skrivelse den 31 augusti 1926 påkallat åtgärder för anslaget höjning och därvid hemställt om 3,000 kronor till bokinköp och 2,000 kronor till bokinbindning. Till stöd härför har museichefen anfört huvudsakligen.

En av de viktigaste förutsättningarna för det vetenskapliga och praktiska tillgodogörandet av nationalmusei dyrbara och år ifrån år växande samlingar är att museet inom sina murar äger till tjänstemännens och allmänhetens begagnande en boksamling tillräckligt omfattande för att effektivt underlätta arbetet inom museets olika avdelningar samt bereda tillfälle till studier och forskningar över så väl det tidigare beståndet som även tillväxten år ifrån år. Härvid måste följande synpunkter tagas i betraktande:

1. För varje märkligare förvärv till nationalmusei samlingar sökes belägg inom tillgänglig litteratur. Så omfattande och intensiv som verksamheten inom den unga konstavetenskapen för närvarande är, finner sig museet med nuvarande anslag allt för ofta ur stånd att anskaffa de arbeten, som det gäller att rådfråga. Det är i många fall tillräckligt för oss då sådana arbeten finnas att tillgå i något av våra offentliga bibliotek eller på framställning från nationalmuseum anskaffas av kungl. biblioteket, men detta är långt ifrån alltid fallet, och det gives även omständigheter som göra det be-

hövligt att även sådana arbeten införlivas med museets boksamling för att framdeles vara tillgängliga när så erfordras. Sålunda är det ett rimligt önskemål att i boksamlingen må finnas monografiska arbeten över i samlingarna representerade konstnärer samt över de huvudsakliga föremålsgrupper, som förekomma i samlingarna. Och dessa arbeten böra givetvis vara de främsta, mest uttömmande och tillförlitliga inom sina områden, som finnas att tillgå.

[13.]

2. Konstvetenskapen är en vetenskap i raskt framåtgående. Vad som i dag är forskningens sista ord har om fem eller tio år fått en komplettering eller en ny belysning som åstadkommit en väsentlig förskjutning i uppfattningen av det föreliggande ämnet. Konsthistorien vidgas också oupphörligt i tid och rum. Nya konstperioder framkomma bortom de tidigare kända, och vid sidan om den europeiska konstutvecklingen framträder de övriga världsdelarnas mer och mer i förgrunden.

Sålunda växer själva det ämnesområde som konsthistorien omfattar samtidigt med den allt intensivare bearbetningen av särskilda områden och epoker. För museimannen liksom för varje vetenskaplig arbetare gäller det att följa med sin tid, och därtill bör museets bibliotek giva honom tillfälle, genom anskaffande år ifrån år av de mest betydelsefulla arbetena inom de konstgrenar som i museet äro företrädda.

3. Mer och mer träder bildmaterialet i förgrunden inom konstillitteraturen, och de nya metoderna för mekanisk reproduktion i färger eller i svart och vitt utmärka sig för en precision och tillförlitlighet i utförandet, som skapat möjligheterna för en internationell forskning av förut okänd art och omfattning. Men den ifrågavarande illustrerade litteraturen betingar också pris som stå i överensstämmelse med de dyrbara reproduktionsmetoderna och äro med boksamlingens nuvarande anslag allt för ofta oöverkomliga.

Då anslaget till museets boksamling år 1920 i sammanhang med ordnande av särskild bibliotekskanal inom museet höjdes från 1,000 kronor till 3,000 kronor (av vilka dock för inbindning avsågos 750 kronor), öppnades därmed möjligheter till en länge önskad utvidgning av boksamlingen, även om det snart nog befanns att biblioteket med detta anslag likväl icke kunde på tillfredsställande sätt följa med den raska utvecklingen i övrigt inom museet. Sålunda måste mer än hälften av de påbörjade tidskriftsserierna snart nog provisoriskt avstanna för tillfredsställandet av de angelägnaste behoven på olika avdelningar av boksamlingen, och först genom ett av Kungl. Maj:t år 1926 beviljat anslag för tillfällig komplettering av dessa tidskriftsserier är museet i stånd att fylla större delen av de uppkomna defekterna. Ännu bekymmersammare blev ställningen, då anslaget 1923 sänktes till 2,000 kronor, varav fortfarande 750 kronor avsågos för inbindning. I själva verket sänktes bokanslaget sålunda, med avdrag av de för sitt ändamål mer än väl behövliga medlen till inbindning, från 2,250 kronor till 1,250 kronor, sålunda till nära hälften mot förut och till endast 250 kronor mer än det före 1920 utgående anslaget, under det att omständigheterna, såsom av det föregående torde framgå, tvärtom göra en förhöjning av 1920 års anslag i hög grad påkallad med hänsyn till samlingarnas omfattning och tillväxt, konstvetenskapernas snabba utveckling och de höga pris som standardverken på de olika områdena betinga. Det synes därför nödvändigt att anslaget för bokinköp måtte uppgå till 3,000 kronor utan avdrag för inbindning. Först under denna förutsättning kan boksamlingen komma att fylla sin uppgift i verksamheten inom museet.

Anslaget till inbindning visar sig redan vid nuvarande bokinköpsanslag otillräckligt, och proportionen mellan inbundna och oinbundna böcker försämras år ifrån år. Visserligen ingår i accessionen ett stort antal småtryck, som lämpligen kunna förvaras i kapslar, och så ofta tillfälle gives köpas böckerna inbundna, men flertalet erhållas blott i häftade exemplar. Detta gäller även sådana på anslaget till gravyr- och handteckningssamlingen inköpta planschverk, som införlivas med biblioteket. Härtill komma de talrika gåvor som museet mottager i häftade exemplar samt de delar av det äldre bokbeståndet för vilka inbindningsanslaget icke räckt till. Med hänsyn till det proportionellt stora antalet omfångsrika arbeten i kvart och folio måste inbindningskostnaden med gällande priser enligt vunnen erfarenhet beräknas till cirka 10 kronor bandet, och museet kan således för närvarande icke binda mer än i genomsnitt 75 band årligen. Därav har blivit en oundviklig följd att en stor del av både äldre och nyare förvärv måste tvärt emot vårt reglementes bestämmelser utlånas i häftade exemplar samt att stora tidskriftsserier, däribland de som genom Kungl. Maj:ts ovannämnda nådiga anslag komma att anskaffas, tillsvidare måste kvarstå i häftade exemplar. Under förutsättning att bokanslaget höjes till 3,000 kronor är ett inbindningsanslag av 2,000 kronor vid sidan om detta ett nödvändigt villkor för bibliotekets noggranna vård, och med aktsamt användande av detsamma torde det kunna räcka till för successivt tillgodoseende även av de oavvisliga behoven inom boksamlingens äldre delar.

Departementschefen.

Den sänkning som år 1923 vidtogs beträffande ifrågavarande anslag, var endast avsedd att vara av övergående beskaffenhet, därvid uppenbarligen meningen var att, så snart omständigheterna det medgäve, anslaget åter skulle höjas till sitt förutvarande belopp. Att denna sänkning i icke ringa mån inverkat menligt på museets bokaccession torde framgå av museichefens skrivelse. Såsom museichefen erinrat, har också Kungl. Maj:t måst år 1926 av tillgängliga medel anvisa ett belopp, 1,000 kronor, till komplettering av vissa luckor i museets tidskriftsserier. Då jag finner det vara av stor betydelse för museets verksamhet, att möjlighet förefinnes att förvärva den för museitjänstemännens arbete erforderliga litteraturen anser jag, att anslaget bör återföras till det belopp, det hade före år 1923, alltså till 3,000 kronor, därav 750 kronor skola avse kostnader för inbindning, och hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att höja det för nationalmuseum uppförda <i>ordinarie</i> reservationsanslaget till boksamlingen, nu . . . kronor 2,000: —	
med » 1,000: —	
till » 3,000: —	

[14.]

Forstärkning av nationalmusei anslag till samlingarnas vård och underhåll samt expenser.

25. Förstärkning av nationalmusei anslag till samlingarnas vård och underhåll samt expenser. I statsverkspropositionen till 1926 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln riksdagen att höja det för nationalmuseum uppförda ordinarie reservationsanslaget till samlingarnas vård och underhåll samt expenser från nuvarande belopp 11,000 kronor med 5,000 kronor till 16,000 kronor. Riksdagen förklarade sig vis-

serligen hava blivit övertygad om behovet av ökade medel för ifrågavarande ändamål men hade av den förebragta utredningen icke funnit detta behov ännu kunna betraktas vara av stadigvarande beskaffenhet och hade därför ansett försiktigheten bjuda att, innan tillräcklig erfarenhet härutinnan vunnits, uppföra den föreslagna anslagshöjningen, 5,000 kronor såsom extra anslag för budgetåret 1926—1927.

I skrivelse den 31 augusti 1926 har museichefen, under framhållande att behovet av ifrågavarande förstärkning alltjämt vore synnerligen kännbart, hemställt om utverkande av förslag till riksdagen om anslagets fortsatta utgående jämväl för budgetåret 1927—1928.

Då de omständigheter, som föranleda behov av ökade medel för ifrågavarande ändamål alltjämt föreligga, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till förstärkning av det för nationalmuseum uppförda ordinarie reservationsanslaget till samlingarnas vård och underhåll samt expenser anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag av kronor 5,000:—

26. Ökning av arbetskrafterna vid nationalmuseets avdelning för depositioner och slottssamlingar. Sedan ett par år har riksdagen på därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar anvisat medel, senast för budgetåret 1926—1927 ett anslag av 3,850 kronor, till förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmuseets avdelning för depositioner och slottssamlingar. Museichefen har nu i skrivelse den 30 september 1926 framlagt förslag om ökade medel för nu ifrågavarande ändamål, därvid åberopats en av vederbörande intendent verkställd utredning, innehållande ett program för den vidare utvecklingen av nationalmuseets depositionsverksamhet och konstpropaganda.

Då den ytterligare utredning, detta omfattande ärende erfordrar, ännu icke avslutats och jag följaktligen icke är i tillfälle att nu taga ställning till denna fråga och dess olika detaljer, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, i avbidan på proposition angående anslag till ökning av arbetskrafterna vid nationalmuseets avdelning för depositioner och slottssamlingar, för ändamålet beräkna för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag av kronor 7,500:—

27. Nationalmuseets vandringsutställningar. Till bestridande av kostnader, som äro förenade med vandringsutställningar, föreläsningar och konstpropaganda, anordnade genom nationalmuseets försorg har riksdagen anvisat för vart och ett av budgetåren 1924—1926 ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor. För budgetåret 1926—1927 höjdes anslaget till 5,000 kronor.

[15.]

Ökning av arbetskrafterna vid nationalmuseets avdelning för depositioner och slottssamlingar.

[16.]

Nationalmuseets vandringsutställningar.

I skrivelse den 31 augusti 1926 har nu museichefen anhållit om utverkande för ändamålet av anslag till enahanda belopp som nu utgår.

Då jag anser det vara av synnerligen stor vikt, att nationalmuseum alltjämt äger möjlighet att bedriva sin förtjänstfulla populariseringsverksamhet, och behovet av anslaget följaktligen kvarstår, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader, som äro förenade med genom nationalmuseets försorg anordnade vandringsutställningar, föreläsningar och konstpropaganda, anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* reservationsanslag

av kronor 5,000: —

[17.] 28. **Försäkring och transport av konstföremål.** Till försäkring och transport av konstföremål, som äro eller varda deponerade hos nationalmuseum, har riksdagen under de senare åren anvisat ett extra reservationsanslag av 2,500 kronor. I skrivelse den 31 augusti 1926 har museichefen anhållit om fortsatt anslag för ändamålet för budgetåret 1927—1928.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att till försäkring och transport av konstföremål, som äro eller varda deponerade hos nationalmuseum, för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag

av kronor 2,500: —

[18.] 29. **Konservering av handtecknings- och gravyrsamlingarna.** År 1917 gjorde dåvarande överintendenten och chefen för nationalmuseum Richard Bergh framställning angående beredande av medel till konservering av de värdefullaste samlingarna inom museets gravyr- och handteckningsavdelning.

Jag tillåter mig erinra om det huvudsakliga av innehållet i denna framställning. Bergh anförde bland annat:

I fråga om tidsenlig konservering av handteckningar och gravyrer kommer nationalmuseum betydligt till korta vid en jämförelse med de utländska museerna.

Bristen på tillräckliga penningmedel har icke blott hindrat införandet av genomgripande och omfattande förbättringar i allmänhet utan även med vissa undantag hindrat en tillfredsställande konservering av nyförvärvade blad inom här nämnda samlingar. Den kartong, varå gravyrer och handteckningar i regel äro uppsatta, måste anses vara för dålig, då den icke skyddar gravyrerna mot slitning, vadan det måste anses som en oundgänglig fordran, att en bättre kartong hädanefter begagnas. Man finge därigenom också en garanti mot stöld, vilken man enligt vunnit erfarenhet med nuvarande brist på konservering icke har. Som gravyrerna nu ligga uppklistrade på papper eller helt och hållet lösa och i omslag av hårt karduspapper, äro de synnerligen utsatta för nötning. Följden härav är, att samlingens stora värde minskas år från år, om ej med det snaraste en

radikal förbättring äger rum. Denna förbättring är samlingen väl värd; dess handteckningar äro överlägsna många av världsstädernas museers, dess gravyrer kunna jämföras med en del av dem.

Att sådana förhållanden som de här omtalade kunnat uppkomma torde emellertid icke endast ha sin grund i bristande tillgångar. Felet med t. ex. konserveringen av den Tessinska handteckningssamlingen var icke av ekonomisk utan av teknisk art. Och man har ännu icke inom nationalmuseum tillräcklig erfarenhet i konserveringstekniskt avseende, då man där icke har någon konservator med erfarenhet i det grafiska facket.

Såsom nödvändiga åtgärder för samlingens konservering får jag alltså framhålla följande:

- 1) De utländska handteckningar tillhörande den Tessinska samlingen, som därav äro i behov, omspännas på ny kartong i passepartouter.
- 2) Övriga ännu icke, eller otillräckligt, konserverade, huvudsakligen svenska handteckningar uppsättas på god kartong.
- 3) Huvudsamlingen av gravyrer monteras på kartong med passepartouter.
- 4) Övriga mindre värdefulla delar av gravyrsamlingen monteras på tjockt papper och insättas i så kallade skruvband.
- 5) Nya mindre portföljer anskaffas i stället för de nuvarande mycket otympliga och ofta utslitna, och skruvband anskaffas.
- 6) Behövliga verktyg anskaffas jämte sakkunnig arbetshjälp inom museet.

Som skäl för anskaffandet av helt nya portföljer får jag anföra, att den nuvarande portföljmodellen är allt för stor. Härigenom är det nödvändigt att för ordningens bevarande lägga gravyrer av samma konstnär inom särskilda omslagspapper. Härigenom utsättas bladen för extra nötning, vilket kan undvikas genom mindre portföljer, där omslag ej behövas. Detta förvaringssätt är numera principen i utländska museer.

Då samlingen består av cirka 120,000 blad, skall man dock ungefärligen kunna uppskatta behovet av kartonger till 100,000, därav tjockare kartong till 20,000, tunnare kartong till 50,000 och skruvbandspapper till 30,000. Genom att inskränka fordringarna till det allra behöfvigaste, de värdefullaste bladen och portföljerna, kan kostnaden nedbringas betydligt. Dock synes det mig lämpligt att under nuvarande förhållanden endast äska ett provisoriskt anslag under 5 år, varefter dels den gjorda erfarenheten, dels de eventuella möjligheter till besparingar, som kunna uppkomma, kunna tagas med i beräkning för att uppgöra en fast stat för handtecknings- och gravyrsamlingens konservering.

Handtecknings- och gravyrsamlingen inflyttade år 1916 i sin nuvarande lokal och är föremål för omfattande nyanordningar, vilkas förnämsta ändamål är att göra samlingen mera tillgänglig för den stora publiken än hittills, varigenom den grafiska konsten, som ju genom sina materiella förutsättningar, billiga priser, reproduktionsmöjligheter o. s. v. mer än de andra konstarterna kan bli en hela folkets konst, genom nationalmuseum skulle på ett verksammare sätt än hittills befordras i såväl vetenskapligt som populärt syfte. Men dessa strävanden måste bli luftslott, så länge samlingen saknar nödvändiga medel för konservering. Det första villkoret, då man utsätter samlingen för flitigare begagnande och oftare utställande, är, att den ökade slitningen motväges genom bättre konservering. Så t. ex. är av samlingens föreståndare ett par hundratal av de konsthistoriskt och gravyrtekniskt viktigaste bladen sammanställda till en särskild s. k. visnings-samling, vilken ordnas efter konsthistoriska grunder och skall tjäna dels

[18.]

till att vara en inledning till det vetenskapliga studiet av gravyrkonsten och dels till att giva den stora publiken en tillräcklig föreställning om den äldre gravyrkonsten och en introduktion i den moderna konsten samt giva den uppslag för vidare studier. Den torde alltså komma att få den största betydelse och verksammare än något annat medel väcka och befordra intresset för nationalmusei gravyrsamling och för gravyrkonsten i allmänhet.

Men här nämnda visningssamling kan icke framläggas för publiken, då vi icke ha medel att bekosta den särskilt omsorgsfulla konservering av densamma, som är av nöden. En del av det första årets anslag skulle alltså under förutsättning av dess beviljande begagnas för denna visningssamlings konservering.

På grund av vad jag sålunda förebragt, får jag anhålla, att Kungl. Maj:t måtte hos 1918 års riksdag äska ett extra anslag under 5 år för konservering av nationalmusei gravyr- och handteckningsavdelnings värdefullaste samlingar, att utgå med 5,000 kronor årligen.

I avseende å vad Bergh anført rörande den tekniska anordningen för konserveringsarbetet vill jag allenast inskjuta den erinran, att genom beslut av 1920 års riksdag inrättats en ny vaktmästarbefattning vid museet, vars innehavare i staten benämnes tekniskt biträde vid handtecknings- och gravyravdelningen. Härmed avsågs att tillgodose arbetena å gravyravdelningens verkstad, däribland självfallet nu omförmälda konserveringsarbeten.

I anledning av berörda av Bergh gjorda framställning föreslog Kungl. Maj:t 1918 års riksdag att till konservering av handtecknings- och gravyrsamlingar inom nationalmuseum bevilja ett anslag av 25,000 kronor samt därav anvisa på extra stat för år 1919 ett reservationsanslag av 5,000 kronor.

Riksdagens beslut utföll i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, och anvisade riksdagen sedermera på Kungl. Maj:ts framställningar av berörda anslag å 25,000 kronor på extra stat för vart och ett av åren 1920—1922 såsom reservationsanslag ett belopp av 5,000 kronor samt för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 2,500 kronor.

År 1922 anhöll överintendenten och chefen för nationalmuseum om utverkande av fortsatt anslag för ifrågavarande ändamål att utgå med 5,000 kronor årligen under en följd av 5 år. Till stöd härför anförde museichefen följande:

De av riksdagen hittills anvisade anslagen hava använts dels till inköp av maskiner och verktyg samt materialier i övrigt, dels till konservering och montering av konstverken samt förfärdigande av portföljer för dessa ävensom till avlöning av ett biträde vid konserveringen.

Maskiner och verktyg ha inköpts i sådan omfattning att museets behov i detta avseende är tillfredsställt för den närmaste framtiden.

Efter att hava lämnat en redogörelse för de konserveringsarbeten, som utförts inom museet med hjälp av de redan anvisade anslagen anför museichefen vidare:

Konserveringsarbetet har alltsedan anslaget beviljades fortgått i enlighet med den ursprungliga planen.

Konserveringen bör med nödvändighet fortsättas och synes det mig önskvärt att detta sker enligt ovan berörda program. Den skulle förvisso vad beträffar de äldre samlingarna kunna fullbordas inom de närmaste åren, såvida medel därtill samt ökad arbetskraft stode till mitt förfogande, men synes mig ett utförande av arbetet såsom hittills med nu befintlig personal vara att ur ekonomisk synpunkt förorda, och torde jämväl det hittills beviljade årliga anslaget å 5,000 kronor under de närmaste åren vara tillfyllest för ett effektivt fortsättande av konserveringen av nu förefintliga konstverk samt montering av nyförvärven.

Vid anmälan av detta ärende i samband med anslagsäskanden, avsedda att föreläggas 1923 års riksdag, yttrade dåvarande departementschefen:

Då Richard Bergh uppgjorde planen för ifrågavarande konserveringsarbeten, räknade han med ett provisoriskt anslag under 5 år. Han avsåg, att den härunder vunna erfarenheten skulle tjäna till ledning vid bedömande av det framtida anslagsbehovet.

Stora olägenheter för denna avdelning skulle givetvis föranledas av ett avbrott i de nu igångsatta konserveringsarbetena. Vårt nationalmuseum äger i sin handtecknings- och gravyravdelning en konstskatt av oersättligt värde, som fullt ut kan mäta sig med vad flera av de stora museerna i Europa härutinnan hava att uppvisa, och givet är, att dess värde skulle väsentligen minskas, därest ej de påbörjade konserveringsarbetena finge fortsättas och bringas till slut. Emellertid har jag ansett mig böra taga i övervägande, huruvida icke de erforderliga medlen kunna något begränsas. Tillsvidare synes mig böra för ändamålet beräknas 2,500 kronor för år, vilket belopp torde böra vid gynnsammare ekonomiska förhållanden höjas.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1923 års riksdag till konservering av handtecknings- och gravyrsamlingarna ett anslag av 2,500 kronor. Enahanda belopp har sedermera av riksdagen årligen anvisats för ifrågavarande ändamål.

I skrivelse den 31 augusti 1925 anhöll museichefen om utverkande av ett ordinarie anslag å 6,900 kronor för konserveringsarbeten inom handtecknings- och gravyrsamlingen.

Museichefen anförde till stöd härför följande:

Det hittills beviljade årliga anslaget av 2,500 kronor har varit otillräckligt för att giva ens den årliga accessionen tillbörlig vård — och dit bör även montering räknas, då bladen utan sådan alltför lätt fara illa vid begagnandet — och den alltmer trängande fullständiga konserveringen och monteringen av den äldre samlingen har måst stå tillbaka. Bland konstnärsteckningarna äro de äldre utländska mästarnas teckningar, den s. k. Tessinska samlingen i allra högsta grad i behov av ommontering och inspanning i nya passepartouter. Endast delar av den svenska teckningssamlingen äro monterade, medan det stora flertalet, bland annat Sergels och Elias Martins arbeten, vardera cirka 1,000 blad, alltfjämt väntar sådan montering och därtill avpassad portföljustrustning. Det gäller här cirka 20,000 blad. Arkitektur- och ornamentritningssamlingen är helt omonterad och i avsaknad av lämpliga portföljer. Men när den nu enligt avdelningschefens plan skall systematiskt ordnas, bör monteringen fortskrida parallellt med detta arbete. Monteringen måste tyvärr i denna grupp föregås av ett tidsödande lagnings- och konserveringsarbete. Det gäller här cirka 10,000 blad.

[18.]

Samlingen av originalgrafik, visningssamlingen över den grafiska konstens historia (omkring 17,000 blad) samt specialsamlingen av reproduktionsgrafik, ordnad efter målare (omkring 6,000 blad) böra monteras och ordnas i portföljer, då dessa delar äro föremål för ett jämförelsevis livligt studium. Omkring 1,000 blad av dessa samlingar äro redan monterade.

Huvudsamlingen av reproduktionsgrafik (omkring 110,000 blad) kan lämnas omonterad, då den mera sällan användes för studier, och bladen där sålunda äro utsatta för mindre nötning.

Genom det anslag, som beviljades år 1918, blev det möjligt för museet att taga all konservering, restaurering, montering och enklare bokbinderi för gravyr- och handtekningsavdelningen med dess olika samlingar i egna händer.

Fyra rum i entresolvåningen ovanför salen för egyptiska fornsaker ordnades till en verkstad, där den för anslagsmedel nyanskaffade maskinella utrustningen installerades. Det bör här endast anmärkas att den är i behov av komplettering. Anslagen för monteringsarbetena inom museet äro emellertid för närvarande otillräckliga. Inte ens årets accession har på långt när kunnat monteras och ordnas i portföljer, än mindre den äldre samlingen, som delvis alltjämt förvaras fullständigt utan varje spår av montering och portföljutröstning. Som ett lämpligt exempel på den omsorgsfullaste och mest skyddande montering, som verkstaden kan utföra, vill jag nämna 1924 års montering av en samling av 57 pasteller av H. K. H. Prins Eugen. Dessa blads ömtåliga teknik erinrar om stora delar av vår samling av franska 1700-talsteckningar. Det tog en tid av halvannan månad att fullborda arbetet, som vunnit allmänt erkännande för sin höga kvalitet. Varje kartong kan i materialkostnad anses betinga 4 kronor. För dessa monterade blad åtgingo fem portföljer av vanlig typ, anskaffade för ett pris av 42 kronor 50 öre per styck. Denna detalj relateras för att visa, hur dyrbart och tidsödande monteringsarbetet är.

I samma mån årsproduktionen uppdrives, förräntar sig det kapital bättre, som staten redan nedlagt på verkstadens inrättande. Full avkastning kan dock detta kapital lämna endast genom förbättrad maskinell utrustning, genom anställande av större personal och genom ökade medel för inköp av kartongmaterial och portföljer m. m. Arbetets svårighet fordrar hos personalen lång träning och utbildning. Skall det löna sig för museet i rent ekonomisk mening att ha egen verkstad för konservering och montering, måste också anslaget höjas till full effektivitet. Verkstadens tekniska personal har redan rykte om sig att göra det bästa arbetet i sin bransch i vårt land. Å andra sidan har museets monteringsarbete redan verkat uppfostrande på smaken och på förståelsen av detta arbetes nödvändighet, när det gäller att skydda dyrbara grafiska blad och teckningar. Flera inhemska och utländska offentliga bildsamlingar hava från nationalmuseum tagit mönster och av oss begärt råd och anvisningar i tillhörande frågor.

Den på verkstaden anställda personalen utgöres av en 1:ste expeditions-vakt avlönad på ordinarie stat. Redan för fyra år sedan ökades personalen till två man genom antagandet av en lärling såsom biträde för enklare arbetsuppgifter. Denne har hittills haft en ersättning av 100 kronor i månaden under de månader av året då han icke haft semestervikariats-tjänstgöring såsom e. o. expeditionsvakt. Ännu dröjer det många år, innan han kommer i tur till en av de två e. o. expeditionsvakttjänsterna inom museet. Verkstaden erhåller under tiden nödvändig förstärkning av sin

personal genom att behålla honom som biträde. God arbetshjälp skulle också kunna lämnas av en annan expeditionsvaktsaspirant, som visat anlag för bokbinderi- och monteringsarbete. Det är min mening att, om anslaget beviljas, anställa även den sistnämnde som biträde på verkstaden i förhoppning att på så sätt de planerade viktiga monteringsarbetena skola kunna drivas med tillräcklig kraft. Nyttan för museet att i framtiden kunna anställa expeditionsvakter, vilka sålunda från ungdomsåren vants vid museets arbeten, ligger i öppen dag. Ersättningen är beräknad att utgå med 130 kronor i månaden till vart och ett av dessa biträden under de månader, då de tjänstgöra på verkstaden. Då de kunna påräkna semestervikariat under omkring 3 månader, skulle deras tjänstetid på verkstaden omfatta 9 månader var. Årskostnaden för 2 biträden uppgår sålunda till 2,340 kronor.

En annan utgift till personalen, som måste bestridas med anslagets medel, är kostnaden för den nödvändiga specialutbildningen av verkstadens föreståndare. Denne, som är avlönad som 1:e expeditionsvakt, har innan han kom i museets tjänst varit bokbindare. Han har genom anlitande av det omnämnda anslaget satts i stånd att företaga tvenne studieresor till Berlin, München och Wien, i vars stora gravyrkabinett han genom tillmötesgående från vederbörande myndigheters sida beretts tillfälle att sätta sig in i den finare restaureringsteknikens moderna metoder. Efter hemkomsten från den senare, ännu ej avslutade studieresan hoppas han med full kompetens kunna igångsätta arbetet med de dyrbara Tessinska teckningarna och även lära upp sina biträden.

För arbetet inom verkstaden behövas kartonger, papper, linneklot, japanpapper för lagning och montering, väv för uppfodring av ömtåliga stora teckningar och gravyrer, samt kemikalier för tvättning och blekning av fläckiga blad.

Två typer av montering användas. Kartongerna för den första kosta 4 kronor per styck, för den andra blott 40 öre. Approximativt kan man beräkna att för montering av varje års accession behövas 50 stycken av den dyrare och 1,000 av den enklare typen. Kostnaden för kartongerna kan beräknas till 600 kronor per år.

För andra materialier till montering och konservering beräknas åtgå 110 kronor. Portföljer till förvaring av de nytillkomna bladen köpas färdiga. De äro av den år 1918 av överintendenten Bergh fastställda modell, som enligt de gångna årens erfarenheter visat sig synnerligen lämplig. Portföljerna finnas i tre storlekar till ett pris av respektive kronor 42: 50, 65: — och 80: —. Behovet av portföljer för förvaring av den årliga accessionen drager en kostnad, som kan uppskattas till 1,000 kronor per år.

De här uppräknade beloppen skulle endast täcka kostnaderna för en fullständig vård av de årliga nyförvärven. Men såsom redan av museichefen i den ovan anförda skrivelsen av 1917 anfördes, äro stora delar av den äldre samlingen, som ju innehåller en mängd ytterst dyrbara blad, i trängande behov av montering för att skyddas mot förfall. För ett pris av 1,100 kronor skulle museet kunna erhålla 150 monteringar av den dyrbarare typen och 1,250 av den enklare om året. Detta arbete skulle enligt min åsikt även kunna medhinnas om arbetskrafterna på verkstaden förstärkas på sätt jag ovan nämnt. Till dessa nymonterade blad ur den äldre samlingen behöves ett belopp av 1,750 kronor varje år, motsvarande nyanskaffningen av 34 portföljer.

De aktuella delar av den äldre samlingen, som efter omorganisationens

[18.] ökade krav behöva ommonteras eller för första gången monteras utgöra 53,000 blad. Men långt innan montering och ommontering av alla dessa blad genomförts, måste för samlingens nyorganisation nya skåputrymmen och nya portföljer anskaffas för att rymma dessa modernt uppställda samlingar. För att öppna en utsikt till genomförandet av denna plan och till bättring av nuvarande oeffterrättliga förhållanden begäres i särskild skrivelse extra anslag.

Då denna framställning icke föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd, har nu museichefen i skrivelse den 31 augusti 1926 upprepat sin begäran.

Jag anser det vara på sin plats att i detta sammanhang erinra jämväl om den av museichefen återopade framställningen om nya skåputrymmen och nya portföljer för de äldre samlingarna.

I skrivelse den 31 augusti 1925 hemställde museichefen om utverkande *dels* av ett extra anslag å 18,000 kronor under tre år med 6,000 kronor om året till anskaffande av portföljer för förvaring av handteckningar och gravyrer, *dels ock* av ett extra anslag å 10,400 kronor, fördelat på tre år, till ombyggnad av äldre skåp och anskaffande av nya för ifrågavarande samlingar.

Till stöd härför anförde museichefen:

Redan nu saknas portföljer till ett stort antal blad och för att, tills konserveringen och monteringen medhinnes, kunna förvara samlingen på ett mera betryggande sätt än hittills, måste anskaffningen av portföljer göras i större utsträckning. Ökat portföljutrymme kräves vidare för att kunna ordna samlingarna, så att de i största möjliga grad bli möjliga att framlägga till studium för den intresserade publiken.

För närvarande måste det nämligen sägas, att handtecknings- och gravyrsamlingen är en sluten bok för den stora allmänheten. De få blad, som vid de varandra avlösande utställningarna i gravyrsalens monterskåp visas fram, äro en alltför försvinnande del av de skatter, som gömmas i kartonger och skåp för att publiken genom dessa utställningar skulle kunna få annat än en mycket ofullständig föreställning om deras omfattning och värde.

Nationalmusei handteckningssamling har tack vare det stora antalet blad av utomordentligt hög kvalitet anseende som en av de främsta i världen. Dessa skatter jämte de till samma avdelning hörande gravyrerna, planschverken, reproduktionerna och biblioteket innehålla ett ovärderligt material för studier i konstens historia.

Även om de lokala förhållandena gjorde det möjligt att i långt större utsträckning, än nu kan ske, genom varandra avlösande utställningar framvisa en del av samlingarnas märkligare blad, skulle det dock ej vara tillräckligt för att göra samlingarna verkligt tillgängliga för allmänheten.

För att detta skall kunna ske är den nödvändiga förutsättningen att bladen äro monterade på ett sätt som utesluter all risk för nötning vid studiet. Samlingen bör vidare vara ordnad och uppställd på ett så överskådligt och praktiskt sätt, att det önskade med minsta tidsutdräkt kan framtagas.

Vikten av en praktisk indelning och uppställning av samlingarna framgår redan av inventariets siffror på antalet blad. Detta utgör

i *Handteckningssamlingen*

- A. Konstnärsteckningar 20,000 blad.
 B. Arkitektur- och ornamentsritningar 10,000 blad.

i *Gravyrsamlingen*

- A. Samlingen av originalgrafik samt visningssamlingen över den grafiska konstens historia 17,000 blad.
 B. Specialsamlingen av reproduktionsgrafik, ordnad efter målare, 6,000 blad.
 C. Huvudsamlingen av reproduktionsgrafik 110,000 blad.

Med den äldre portföljtrustringen och nuvarande skåputrymmen är omöjligt att förvara dessa stora samlingar på ett betryggande sätt och genomföra en klar och överskådlig indelning av dem.

Vid inom museet företagen utredning har det visat sig, att för handteckningssamlingen behövas:

489	portföljer	av typ 1	à	kronor 42: 50	=	kronor 20,782: 50
132	»	»	»	2 »	=	» 8,580: —
36	»	»	»	3 »	=	» 2,880: —
S:a 657 portföljer						kronor 32,142: 50

För gravyrsamlingen behövas:

309	portföljer	av typ 1	à	kronor 42: 50	=	kronor 13,132: 50
108	»	»	»	2 »	=	» 7,020: —
24	»	»	»	3 »	=	» 1,920: —
S:a 441 portföljer						kronor 22,072: 50

Sammanräknat behövas alltså 54,315 kronor för detta ändamål.

Den här åsyftade portföljtypen är den som år 1918 stadfästes för avdelningens nyanskaffning och som sedan dess visat sig synnerligen praktisk.

Totalbeloppet för enbart portföljer kan synas väl högt, men det minskas genom att taga i beräkning det antal portföljer, som jag i annan skrivelse av i dag beräknade böra anskaffas för att förvara de varje år på museets verkstad nymonterade bladen. Om man beräknar att under 20 år framåt årligen 35 portföljer till den äldre samlingens förvaring anskaffas, minskas totalbehovet som bör inköpas för extra anslag med 700 till 398 och anslaget kan då stanna vid en tredjedel av den ovan nämnda summan 18,000 kronor fördelade exempelvis på 3 år.

Den nya uppställningen kommer med nödvändighet att kräva mer skåputrymme än hittills stått till buds. I första hand skulle genom en ombyggnad de nuvarande skåpen i gravyrsalen, där de äldre portföljerna förvaras liggande, apteras för de nya stående portföljerna varigenom kubikutrymmet väsentligt bättre utnyttjas. Denna ombyggnad skulle draga en kostnad av 2,000 kronor. Men utrymmet räcker ändå icke till, utan nya skåp måste ytterligare anskaffas. Utgående från ovan anförda behov av nya portföljer och efter avräkning av det ökade utrymme, som erhållits för uppställning av portföljer genom ombyggnad av de gamla skåpen i gravyrsalen, har jag kunnat begränsa behovet av nya skåp till 30 stycken, 20 stycken av dessa skåp skola användas för portföljer av typ 1,

[18.] 10 stycken skåp för portföljer av typ 2 och 3. Plats för dessa skåp skulle kunna beredas dels i passagen i gravyrsalens västra del, dels i gången utanför salen för tillfälliga utställningar. Ritningar och kostnadsförslag ha infordrats från tvenne olika firmor av vilka det billigaste slutar på en summa av 8,400 kronor. Ritningar bifogas som visa skåpens utseende och konstruktion för att i deras dörrar kunna utställa grafiska blad.

I utlåtande den 6 oktober 1925 förklarade sig byggnadsstyrelsen icke hava något att anmärka mot den nya skåpinredningens anordnande i museibyggnaden. Beträffande kostnaderna hade byggnadsstyrelsen ej heller något att erinra, men framhöll, att det syntes lämpligt att genom infordrande av flera konkurrensanbud söka nedbringa inköpsprisen.

Ej heller museichefens senast berörda framställning föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Nu har museichefen i skrivelse den 31 augusti 1926 upprepat sin begäran i angivna hänseenden och därvid framhållit, att behovet av ifrågavarande förvaringsmateriel bleve med varje år alltmera trängande. De föreslagna skåpens konstruktion vore sådan, att de vid lokala förändringar i museet lätt kunde söndertagas och monteras på annan plats. Vidare meddelar museichefen, att, efter vad han inhämtat, den firma, som år 1925 ingav det lägsta anbudet för skåpen, trots höjda arbetslöner vidhölle sitt dåvarande anbud.

Departement-
mentschefen.

Såsom torde framgå av den i ämnet lämnade redogörelsen, äro nationalmusei dyrbara samlingar av handteckningar och gravyrer uppenbarligen i behov av en mera tillfredsställande vård, och man synes mig icke kunna för framtiden stå till svars för att lämna de nu framställda förslagen om avhjälpande av förefintliga brister obeaktade.

Vad först beträffar det årliga konserverings- och underhållsanslaget, vars nuvarande belopp 2,500 kronor utan tvivel är otillräckligt, beräknar museichefen behovet på följande sätt:

Arbetskrafter	kronor 2,340: —
Montering av årliga nyförvärv	» 600: —
Materialier för montering och konservering	» 110: —
Portföljer	» 1,000: —
Montering av vissa delar av äldre samlingar	» 1,100: —
Portföljer för d:o	» 1,750: —
Summa kronor 6,900: —	

Jag finner behovet av ökade medel ådagalagt och har intet att erinra mot de av museichefen gjorda kostnadsberäkningarna, men anser mig böra inskränka mig till att för ändamålet förorda anslag till samma belopp, som utgick under vart och ett av åren 1919—1922, eller alltså 5,000 kronor. Anslaget torde alltjämt böra utgå å extra stat.

Vad därefter beträffar det äskade anslaget till skåp och portföljer för de

äldre samlingarna i deras helhet, har museichefen härutinnan framlagt en utredning om det behov, som museiledningen anser böra tillgodoses. Jag måste beteckna det såsom en mycket viktig angelägenhet, att de dyrbara handteckningar och alster av äldre grafik, över vilka museet förfogar, erhålla en bättre förvaring än nu är fallet, helst dessa samlingar äro föremål för ett stegrat intresse och tätare förekommande studier och undersökningar, genom vilka självfallet det i många fall spröda och ömtåliga materialet riskerar att på grund av nötning småningom förfaras. Jag saknar anledning att göra någon erinran mot de av museichefen gjorda beräkningarna. Emellertid finner jag ej lämpligt, att man nu helt binder sig vid dessa beräkningar, helst jag icke vill lämna obeaktad den av byggnadsstyrelsen gjorda erinran om försök att genom inskaffande av konkurrensanbud nedbringa kostnaderna för skåpen. Med hänsyn bland annat härtill anser jag mig böra för nu förevarande ändamål föreslå ett belopp av allenast 5,000 kronor.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att såsom *extra* reservationsanslag för budgetåret 1927—1928 anvisa

dels till konservering av handtecknings- och gravyrsamlingar inom nationalmuseum ett belopp

av kronor 5,000:—

dels ock till anskaffande av portföljer för vissa äldre samlingar av handteckningar och gravyrer samt till ombyggnad av äldre skåp och anskaffande av nya sådana för dessa samlingar ett belopp av likaledes kronor 5,000:—

30. Konservering av vissa statens tavelamlingar. I skrivelse den 31 augusti 1922 hemställde överintendenten och chefen för nationalmuseum, att Kungl. Maj:t måtte hos 1923 års riksdag äska ett reservationsanslag å 15,000 kronor till påbörjande av konservering av statens tavelamling å Gripsholms slott. Enligt vid museichefens skrivelse fogade, av museets konservator uppgjorda beräkningar komme det föreslagna restaureringsarbetet att draga en kostnad av 130,440 kronor. I anledning av berörda av museichefen gjorda framställning föreslog Kungl. Maj:t 1923 års riksdag att till konserveringsarbeten för statens tavelamling å Gripsholms slott för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra reservationsanslag av 12,000 kronor, vilket belopp jämväl av riksdagen beviljades. Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t lämnade dåvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet en redogörelse för porträttsamlingens tillkomst och utveckling ävensom för den för konserveringsarbetet uppgjorda planen. I dessa hänseenden tillåter jag mig att hänvisa till 1923 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, punkt 20. För budgetåren 1924—1926 utgick för enahanda ändamål likaledes extra reservationsanslag av 12,000 kronor för år.

[19.]

Konservering av vissa statens tavelamlingar.

Tavelamlingarna å Gripsholms och Drottningholms slott.

[19.] Med avseende å de restaureringsarbeten, som voro avsedda att utföras under nämnda budgetår, tillåter jag mig hänvisa till 1924 års åttonde huvudtitel, punkt 13, samt till 1925 års åttonde huvudtitel, punkt 19.

Vid sin anmälan inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1926 av anslagsbehoven under riksstatens åttonde huvudtitel för budgetåret 1926—1927 gjorde min företrädare i statsrådsämbetet, under punkt 18, framställning om anslags beredande dels för fortsättande av konserveringsarbetena av tavelsamlingen å Gripsholm, dels för påbörjande av liknande arbeten i fråga om tavelsamlingen å Drottningholms slott, och torde jag här kunna inskränka mig till att hänvisa till vad i frågan under nämnda punkt anfördes. I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda förslag anvisade därefter riksdagen till konserveringsarbeten för statens tavelsamlingar å Gripsholms och Drottningholms slott för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 12,000 kronor, att utgå efter de grunder Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma.

Redan tidigare hade överintendenten och chefen för nationalmuseum anmodats att till Kungl. Maj:t inkomma med detaljerad plan för användande av berörda anslag, därest detsamma bleve av riksdagen anvisat, ävensom med förslag till åtgärder för nedbringande av kostnaderna för konserveringsarbetena därvid särskilt borde beaktas möjligheten att genom infordrande av anbud från olika håll söka begränsa utgifterna för arbetets utförande.

Med skrivelse den 18 september 1926 inkom museichefen med det sålunda infordrade förslaget och tillstyrkte därvid, att arbetet med statens tavelsamlingar å Gripsholms och Drottningholms slott fortfarande måtte uppdragas åt museets konservator i överensstämmelse med de tidigare av denne inlämnade och vad Gripsholm beträffade av Kungl. Maj:t och riksdagen godkända kostnadsförslagen. Tillika anhöll museichefen, att Kungl. Maj:t måtte stadfästa ett av museichefen framlagt förslag till användning av det för budgetåret 1926—1927 anvisade restaureringsanslaget.

Enligt nämnda förslag skulle för tavelsamlingen å Gripsholm användas 3,315 kronor och för tavelsamlingen å Drottningholm 8,685 kronor.

Genom beslut den 7 oktober 1926 medgav Kungl. Maj:t, att restaureringsarbetena vid statens tavelsamlingar å Gripsholms och Drottningholms slott finge under budgetåret 1926—1927 bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med det av museichefen i ovanberörda skrivelse den 18 september 1926 framlagda förslaget.

I skrivelse den 31 augusti 1926 har nu museichefen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes hos 1927 års riksdag för budgetåret 1927—1928 äska ett fortsatt extra reservationsanslag å 12,000 kronor till konserveringsarbeten för statens tavelsamlingar å Gripsholms och Drottningholms slott.

Museichefen har därvid — under förutsättning att planen för konserve-

ringsarbetena för budgetåret 1926—1927 vunne Kungl. Maj:ts bifall — framlagt följande förslag till fortsättning av konserveringsarbetena för budgetåret 1927—1928.

[19.]

A. *På Gripsholms slott.*

Tavlans n:r	Beskrivning	Kronor
Grhm. 1096	Fredrik Ludvig, Karl X Gustafs kusin	125: —
» 1098	Elisabeth Kristina, Fredrik II:s av Preussen gemål	95: —
» 1118	Fredrik III, konung av Danmark	215: —
» 1120	Fredrik II, » » » »	100: —
» 1121	Kristian, prins av Danmark, Ulrika Eleonora d. ä:s farbror	185: —
» 1122	Magdalena Sibilla, prinsessa av Sachsen, den förres gemål	495: —
» 1133	Lovisa, drottning av Danmark, Fredrik V:s gemål	390: —
» 1126	Kristian I, konung av Danmark	150: —
» 1144	Allegori över prins Gustaf, Carl XI:s son	550: —
» 1151	Fredrik II, konung av Danmark, knästycke	100: —
» 1152	Maria Anna, konung Philip IV:s av Spanien gemål	200: —
» 1164	Henrik Julius, prins av Condé	100: —
» 1175	Charlotta Elisabeth, prinsessa av Pfalz	100: —
» 1176	Cæsar, hertig av Vendôme	130: —
» 1180	Louis Dauphin, Ludvig den XIV:s son	190: —
» 1186	Katarina Opalinski, Stanislaus Leczinskys gemål	145: —
» 1190	Marie Leczinsky, Ludvig XV:s drottning, av Nattier	125: —
» 1206	Djur i landskapsstycke	110: —
» 1207	Vit hund, sign. David Kock pinx.	170: —
» 1218	Okänt furstligt damporätt	285: —
» 1220	Sofia Kristina, kurfurstinna av Hannover	190: —
» 1221	Margareta, kejsar Leopold I:s gemål	100: —
» 1224	Georg II, konung av England	175: —
» 1226	Anna, drottning av England, Jakob I:s gemål	235: —
» 1249	Johan Adolf, hertig av Schlesvig-Holstein	120: —
» 1250	Johan Georg, drottning Hedvig Eleonoras broder	110: —
» 1258	Kristian Albrecht, hertig av Holstein	300: —
» 1259	Fredrika Amalia, prinsessa av Danmark, den förres gemål	325: —
» 1265	Fredrik III, hertig av Holstein, av Ehrenstrahl	185: —
» 1269	Peter III, Katarina och Paul av Ryssland, av Mathieu	115: —
» 1272	Tamerlan	175: —
» 1278	Fredrik IV, hertig av Holstein, av D. v. Krafft	100: —
» 1279	Fredrika Amalia, den förres gemål, av Ehrenstrahl	275: —
» 1284	Anna Dorothea, prinsessa av Holstein	35: —
» 1286	Fredrik August II, konung i Polen	285: —
» 1292	Anna, prinsessa av Polen, av Starbus	100: —
» 1297	Alexis Mikaelowitz, czar av Ryssland	225: —
» 1299	Fredrik, prins av Holstein, av Ehrenstrahl	115: —
» 1301	Kristian August, hertig av Holstein, av Ehrenstrahl	150: —
» 1305	Johan Adolf, hertig av Schleswig-Holstein	190: —
» 1306	Augusta, den förres gemål	220: —
» 1331	Albrecht, hertig av Mecklenburg	130: —

[19.]	Tavlans n:r	Beskrivning	Kronor
	Grhm. 1337	Anna Dorothea, prinsessa av Holstein, av Ehrenstrahl .	195: —
	» 1339	Fredrika Amalia, hertiginna av Holstein, sign. D. v. Krafft	185: —
			Kronor 8,195: —
		Fotografen för 44 plåtar 18×24 cm. jämte 5 extra dublettager . .	490: —
			Summa Kronor 8,685: —

B. På Drottningholms slott.

	Rum n:r	Tavlans n:r	Beskrivning	Kronor
	Kyrkan	Grhm. 117	Schröder: Altartavla	175: —
	Kyrkpaviljongen	Drhm. 657	Okänd konstnär: Martyrium .	250: —
	Drottningpaviljongen	» 543	Desprez: Tivoli	200: —
	Hovmarskalkspaviljongen	» 659	Okänd konstnär: Mytologiskt ämne	375: —
	D:o	» 640	Okänd konstnär: Klassiskt motiv	175: —
	D:o	N. M. 868	Orizzonti: Landskap med fi- gurer	125: —
	D:o	Drhm. 273	Okänd konstnär: Hedvig Sofia	160: —
	D:o	N. M. 322	» » Hund	125: —
	D:o	Drhm. 553	Starbus: Knäporträtt	195: —
	D:o	» 596	Okänd konstnär: Fukt- stilleben	125: —
	D:o	» 445	Okänd konstnär: Stilleben . .	95: —
	D:o	K. M. 293	Nederländsk mästare: Stille- ben, fåglar	55: —
	D:o	» 869	Snyders: Fåglar	55: —
	Hovmarskalkspaviljongen	K. M. ?	Fahlerantz: Landskap	40: —
	D:o	Drhm. 302	Rosa di Tivoli: Boskap	95: —
	D:o	» 513	Okänd holländsk konstnär: Stilleben	175: —
	D:o	» 489	Rosa di Tivoli: Jaktscen . . .	75: —
	D:o	» 292	Okänd konstnär: Landskap (folkscen)	90: —
	D:o	» 291	Okänd konstnär: Landskap (folkscen)	90: —
	D:o	» 603	Le Brun, C.: Mytologiskt ämne	150: —
	D:o	» 457	Ehrenstrahl: Allegori	200: —
	D:o	» 456	Lembke: Drabbningsscen . . .	70: —
				Kronor 3,095: —
			Fotografen för 22 plåtar 18×24 cm.	220: —
				Summa Kronor 3,315: —

Tavel-
samlingen å
Ulriksdals
slott.

Vidare vill jag i detta sammanhang erinra om ytterligare en av national-
museichefen i liknande fråga gjord framställning. Det gäller konservering
av på Ulriksdals slott befintliga, staten tillhöriga konstverk, vilket skulle
betinga en kostnad av 2,620 kronor.

Museichefen har i skrivelse den 21 oktober 1925 beträffande sistnämnda fråga anfört:

[19.]

Vid inspektion av de å Ulriksdals slott förvarade konstverken har en del av tavlorna befunnits vara i hög grad i behov av istandsättande och konservering för att ej med tiden obotliga skador skola vållas dem.

Enligt av museets konservator upprättat förslag äro följande arbeten närmast behövliga.

I trappan till övre våningen:

Karl XI, helfigur, sittande och i kröningsdräkt.

Målningen är starkt flagnande, full med gamla sömmar och skarvar samt vid ett föregående tillfälle i stället för konserverad övermålad utan att urfallna partier dessförinnan blivit utfyllda. Tavlan måste rentoileras, helt avlösas och befrias från övermålningar samt alla därvid framkomna defekter jämte de avflagnande omlagas och ifyllas kronor 900: —

I Gustaf II Adolfsrummet:

Stort helfigursporträtt av Gustaf II Adolf.

Svårt skadad genom dukens söndersprickande. Målningen bör rentoileras, påmålningar avlösas och omlagas samt porträttet fernissas » 550: —

C. XV. 64 Karl XII, rentoilering, påmålningar avlägsnas . . » 250: —

» » 118 Karl XII, spännes, rengöres och fernissas . . » 25: —

» » 322 Carl XV:s pipräsare, spännes, tvättas . . . » 10: —

Hedvig Eleonora, pendant i helfigur till Karl XI, rentoileras, avlöses . . . » 350: —

» » 351 David v. Cöln: Ulriksdal, konserveras, spännes, fernissas . . . » 85: —

David v. Cöln: Orangeträd, omlagas, rengöres, avlöses, spännes och fernissas . . . » 140: —

Grh. 837 Ulriksdals slott, konserveras, rengöres, fernissas . » 40: —

C. XV. 447 Pehr Lindhberg, pastell, rengöres från mögel, kasetteras . . . » 45: —

Carl XV som kronprins, spricknät lagas, spännes, rengöres, fernissas . . . » 80: —

» » 378 Due: Fjällandskap, spricknät lagas, avlöses, fernissas . . » 75: —

» » 60 Cirkelrunt barnporträtt, hål lagas, spännes, rengöres, fernissas . . . » 70: —

13 målningar Summa Kronor 2,620: —

Som museets egna medel ej räcka till för konserveringsarbeten utöver den löpande tillsynen av de i galleriet utställda målningarna får jag i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i nåder anvisa ett extra anslag på 2,620 kronor för konservering av på Ulriksdal befintliga, staten tillhöriga konstverk.

Genom beslut av 1926 års riksdag utvidgades här ifrågavarande konserveringsarbeten till att omfatta jämväl tavelsamlingen å Drottningholms slott. Redan vid framläggandet av förslag härom uttalade sig min företrädare i

Departementschefen.

statsrådsämbetet för att förmedelst de för Gripsholmssamlingen beräknade medlen även å andra slottssamlingar verkställa restaureringsarbeten av den art, att deras undanskjutande skulle riskera en dyrbar och värdefull målningens bestånd. Jag ansluter mig härtill och vill därför nu tillstyrka en sådan anordning, att ett fortsatt anslag å 12,000 kronor äskas hos riksdagen men att detsamma utvidgas att avse ej endast Gripsholms- och Drottningholmssamlingarna utan även de nyss berörda konstverken å Ulriksdals slott. Anslaget torde böra av Kungl. Maj:t närmare fördelas efter en av museichefen framlagd detaljerad plan.

Under åberopande av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till konserveringsarbeten för statens tavelksamlingar å Gripsholms, Drottningholms och Ulriksdals slott för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag
av kronor 12,000: —
att utgå efter de grunder, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma.

Livrustkammaren.

31. **Livrustkammaren:** Avlöningar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 11,000: —

- [20.] 32. **Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare vid livrustkammaren.** I samband med den lönereglering, som 1926 års riksdag beslöt i avseende å den vid livrustkammaren anställda personalen, anvisade riksdagen på Kungl. Maj:ts därom gjorda förslag för budgetåret 1926—1927 *dels* ett extra anslag av 23,900 kronor till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare vid livrustkammaren *dels ock* ett extra reservationsanslag av 22,100 kronor till underhåll och vård av livrustkammarens samlingar, båda anslagen att utgå efter av Kungl. Maj:t angivna grunder.

Det förstnämnda anslaget å 23,900 kronor ställdes genom beslut den 28 maj 1926 till förfogande av nordiska museets nämnd att användas till följande ändamål:

Avlöning till ett tekniskt biträde (livrustmästare)	kronor	3,486: —
» » » kvinnligt tekniskt biträde (äldfru)	»	3,000: —
» » 4 vaktmästare	»	9,768: —
» » en amanuens	»	5,676: —
Ersättning till extra vakter och tillfällig arbetshjälp	»	1,200: —
Till avlöningsförhöjningar	»	770: —
		Summa kronor 23,900: —

I en av nordiska museets nämnd med tillstyrkande yttrande av den 31 augusti 1926 överlämnad skrivelse har föreståndaren för livrustkammaren

hemställt om utverkande för budgetåret 1927—1928 av anslag till enahanda ändamål, varvid med hänsyn till att uppflyttning i löneklass medgivits en vaktmästare och en amanuens anslagsbeloppet i dess helhet beräknats till 24,428 kronor. Jag anser mig böra biträda detta förslag, dock med den jämkningen att anslaget beräknas till 24,430 kronor.

Reservationsanslaget å 22,100 kronor till underhåll och vård av livrustskammarens samlingar ställdes likaledes genom beslut den 28 maj 1926 till förfogande av nordiska museets nämnd; anslaget skulle disponeras på följande sätt:

Tjänstedräkter åt vaktmästare	kronor	500: —
Samlingarnas vård och expenser	»	4,000: —
» ökande	»	3,500: —
Etikettering av samlingarna	»	1,000: —
Uppsättande av lappkatalog över samlingarna	»	9,700: —
Avskrifter av äldre inventarieförteckningar	»	2,400: —
Montering av föremål i samlingarna	»	1,000: —
Summa kronor		22,100: —

I ovanberörda skrivelse har livrustskammarens föreståndare hemställt om anslagets fortsatta utgående jämväl för budgetåret 1927—1928. Då anslagsbehovet kvarstår oförändrat, tillstyrker jag detta förslag.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för budgetåret 1927—1928 anvisa

dels till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare vid livrustskammaren ett *extra* anslag av . . . kronor 24,430: —
att utgå efter av Kungl. Maj:t angivna grunder;

dels ock till underhåll och vård av livrustskammarens samlingar ett *extra* reservationsanslag
av kronor 22,100: —
att likaledes utgå efter av Kungl. Maj:t angivna grunder.

Naturhistoriska riksmuseet.

33. Förslagsanslaget till naturhistoriska riksmuseet. Avlöningsförhöjningar åt två eldare vid museet. I den av Kungl. Maj:t i avslutning till 1926 års riksdags beslut fastställda staten för naturhistoriska riksmuseet ingår en anslagspost till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare å 12,400 kronor.

Genom beslut den 26 maj 1926 föreskrev Kungl. Maj:t, bland annat, att från nämnda anslagspost vetenskapsakademien skulle äga att jämlikt kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, bestrida avlöningar åt två vid riksmuseet

[21.]

Förslags-
anslaget till
natur-
historiska
riksmuseet.
Avlönings-
förhöjningar
åt två eldare
vid museet.

[21.] anställda eldare, ävensom att från samma anslagspost finge utgå högst 4,750 kronor till ersättning åt extra bevakningsbiträden vid de offentliga förevisningarna samt högst 3,200 kronor till ersättning för nattlig bevakning av de såväl av riksmuseet som av Sveriges geologiska undersökning disponerade lokalerna.

I skrivelse den 20 september 1926 gjorde därefter vetenskapsakademien, efter hörande av sitt förvaltningsutskott, framställning om höjning för budgetåren 1926—1928 av nämnda anslagspost till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vilken förhöjning — respektive 590 och 722 kronor för vardera budgetåret — avsåg att bereda avlöningsförhöjningar åt två vid riksmuseet anställda eldare och en nattvakt.

Till grund för vetenskapsakademiens ifrågakommande framställning låg en av vetenskapsakademiens kamrerare avfattad promemoria, till vilken jag tillåter mig hänvisa.

I ärendet avgav statskontoret den 4 oktober 1926 utlåtande och anförde därvid bland annat:

I sitt förslag till lönereglering för naturhistoriska riksmuseet har högskolornas löneregleringskommitté beträffande eldarebefattningarna vid museet anfört följande: »I samband med 1914 års lönereglering var frågan om beredande av ordinarie anställning åt eldarna föremål för överväganden men föranledde ej framställning till riksdagen. Då någon särskild omständighet sedermera ej tillkommit, som kunde motivera befattningarnas uppflyttning till ordinarie, föreslår kommittén, att desamma hänföras till första lönegraden i den för extra ordinarie tjänstemän i 6 § av kungörelsen den 31 december 1921 med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, intagna löneplanen. Närmare bestämmelser härom torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda.»

Vid beräklandet av anslagsposten till icke-ordinarie befattningshavare vid naturhistoriska riksmuseet för innevarande budgetår framhöll även vederbörande departementschef, att från detta anslag skulle utgå ersättning till två eldare i enlighet med kommitténs förslag med tillhopa 4,416 kronor.

Av vad sålunda anförts synes framgå, att det varit meningen att eldarna vid naturhistoriska riksmuseet skulle erhålla extra ordinarie anställning med placering i nuvarande femte lönegraden med rätt till uppflyttning i högre löneklass enligt de för extra ordinarie befattningshavare gällande bestämmelserna.

Vad därefter angår nattvakten vid riksmuseet får statskontoret erinra om att intendenterna vid riksmuseet i sitt yttrande över nämnda förslag till lönereglering framhöll, att tillräckliga skäl icke syntes föreligga att för nattvakten införa en särskild befattning i museets stat, och att något behov av en fastare anställningsform för nattvakten icke gjort sig gällande. Något medgivande att tilldela nattvakten avlöning enligt de för extra ordinarie befattningshavare gällande bestämmelser har ej heller lämnats i nådiga brevet den 28 maj 1926.

Då det således icke varit avsett, att nattvakten skulle erhålla extra ordinarie anställning, lär någon uppflyttning i högre löneklass icke kunna ifrågakomma för honom.

[21.]

Av riksmuseets anslag till icke-ordinarie befattningshavare å 12,400 kronor har anvisats högst 4,750 kronor till ersättning åt extra bevakningsbiträden samt högst 3,200 kronor till ersättning för nattlig bevakning. Under förutsättning att någon besparing icke uppstår å nämnda anslagsposter skulle till avlöning åt eldarna återstå 4,450 kronor. Då begynnelselöner för dessa uppgå till sammanlagt 4,416 kronor ($2 \times 2,208$) skulle under nyss angivna förutsättning endast 34 kronor kunna disponeras för avlöningsförhöjningar. Enligt en framställningen bilagd promemoria skulle till avlöningsförhöjning åt eldarna erfordras 156 kronor för budgetåret 1926—1927 samt 195 kronor för budgetåret 1927—1928. Då för ifrågavarande ändamål endast 34 kronor finnas tillgängliga uppstår alltså en brist å anslaget för året 1926—1927 å 122 kronor. För täckande av denna brist synes några andra medel icke stå till Kungl. Maj:ts förfogande än det under åttonde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget till extra utgifter, och torde statskontoret därför böra bemyndigas att från nämnda anslag till vetenskapsakademien utbetala vad som för ifrågavarande ändamål erfordras intill ett belopp av 122 kronor. För beredande av avlöningsförhöjningar för eldarna under budgetåret 1927—1928 skulle, enligt vad som framgår av nyssnämnda promemoria, erfordras en höjning av det nuvarande anslaget till icke-ordinarie befattningshavare vid museet med 161 kronor eller i avrundat tal 200 kronor.

Genom beslut den 22 oktober 1926 anvisade Kungl. Maj:t — med avslag å framställningen i vad den rörde omförmålde nattvakt — för beredande av avlöningsförhöjningar för budgetåret 1926—1927 åt ifrågavarande två eldare högst 122 kronor. Samtidigt förklarade Kungl. Maj:t sig vilja framdeles taga under överbäggande frågan om anvisande av medel till beredande åt de båda eldarna av avlöningsförhöjningar för budgetåret 1927—1928.

Under hänvisning till vad i ärendet förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att öka den i staten för naturhistoriska riksmuseet uppförda anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare,

nu	kronor	12,400: —
med	»	200: —
till	»	12,600: —
samt förty höja det i riksstaten uppförda <i>ordinarie</i> förslagsanslaget till naturhistoriska riksmuseet,		
nu	kronor	229,250: —
med	»	200: —
till	»	229,450: —

34. **Tjänsteresor för intendentur och assistenter,**

oförändrat ordinarie reservationsanslag kronor 2,000: —

35. **Samlingar m. m., oförändrat ordinarie reserva-**

tionsanslag » 93,695: —

[22.]

Vikarie under semester för vaktmästare vid naturhistoriska riksmuseet.

36. Vikarie under semester för vaktmästare vid naturhistoriska riksmuseet. I kungörelsen den 4 juli 1913 (nr 172) angående semester för vaktmästare m. fl. likställda befattningshavare vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet stadgades, att sådan befattningshavare skulle vara skyldig att, utan särskild ersättning utöver den honom eljest tillkommande avlöningen, jämte egen tjänst bestrida göromål, tillhörande annan befattning av nämnda slag, där en sådan anordning erfordrades för beredande av semester åt annan dylik befattningshavare.

Den återgivna bestämmelsen tillkom på förslag av 1902 års löneregleringskommitté, som uti ett i ärendet avgivet utlåtande bland annat anförde följande:

Vad angår ifrågavarande befattningshavare vid universiteten, karolinska institutet och tandläkareinstitutet, har kommittén dock ansett det böra uttryckligen föreskrivas såsom villkor för semesters åtnjutande, att, där det erfordras för beredande av sådan ledighet, befattningshavare av ifrågavarande slag skall vara skyldig att, utan särskild ersättning utöver den honom eljest tillkommande avlöning, jämte sin egen tjänst bestrida göromål, tillhörande annan befattning av nämnda slag. Skulle det framdeles visa sig, att någon eller några av ifrågavarande befattningshavare ej kunna erhålla semester, därför att vikarie icke kan anskaffas utan kostnad för det allmänna, torde framställning om ändrade föreskrifter och om anvisande av nödiga medel till vikariatersättning kunna förväntas från vederbörande myndigheter.

I sitt den 29 november 1921 avgivna förslag till lönereglering för universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet erinrade högskolornas löneregleringskommitté om nämnda bestämmelse för vaktmästarna vid universiteten och karolinska institutet samt föreslog, att ett dylikt stadgande även skulle ingå i de nya avlöningsbestämmelserna. Vad kommittén sålunda föreslagit blev även av Kungl. Maj:t och riksdagen godtaget.

I sitt den 6 juni 1922 avgivna förslag till lönereglering för fackhögskolor och övriga vetenskapliga anstalter anförde högskolornas löneregleringskommitté i sin specialmotivering för förslaget till kungörelse angående tillämpning å tjänstemän vid ifrågavarande institutioner av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451), att, av skäl, som för universitetens del av kommittén närmare utvecklats, för vaktmästarna vid vissa av de institutioner, som kungörelseförslaget avsåge, torde böra meddelas stadgande om skyldighet att vid semester för annan dylik befattningshavare utan särskild ersättning bestrida de med dennes tjänst förenade göromål.

Vid föredragning i statsrådet den 7 januari 1926 av förslag till lönereglering för befattningshavare vid naturhistoriska riksmuseet yttrade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet bland annat:

I huvudsaklig överensstämmelse med vad högskolornas löneregleringskommitté ifrågasatt, vill jag vidare föreslå, att envar vaktmästare och jämförlig befattningshavare vid museet skall, där det erfordras för beredande av semester åt annan dylik befattningshavare ävensom i övrigt enligt bestämmande

av vederbörande avdelningsföreståndare, vara skyldig att, utan särskild ersättning utöver den honom eljest tillkommande avlöningen, jämte egen tjänst bestrida göromål, tillhörande annan befattning av nämnda slag vid museet.

[22.]

I enlighet med vad departementschefen sålunda anför, avlät Kungl. Maj:t proposition till riksdagen, som till densamma lämnade sitt bifall, på grund varav i kungörelse den 18 juni 1926 (nr 267) angående utsträckt tillämpning av avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. föreskrevs, att envar vaktmästare eller jämförlig befattningshavare vid naturhistoriska riksmuseet skall, där det erfordras för beredande av semester åt annan dylik befattningshavare ävensom i övrigt enligt bestämmande av vederbörande avdelningsföreståndare, vara skyldig att utan särskild ersättning utöver den honom eljest tillkommande avlöningen, jämte egen tjänst bestrida göromål, tillhörande annan befattning av nämnda slag vid museet.

I skrivelse den 20 september 1926 har vetenskapsakademien hemställt om medgivande att utan hinder av nyss anförda bestämmelse få vid förefallande behov anställa utom riksmuseet stående personer såsom vikarier för museets vaktmästare under dessas semester.

Vetenskapsakademien anför:

Vaktmästarna skola enligt gällande instruktion under minst två timmar dagligen ombesörja vaktmästargöromål för den avdelning, vid vilken de äro anställda, samt under den återstående arbetstiden utföra de arbeten, som åläggas dem av intendenten. Under de år, som förflutit sedan museets flyttning till Frescati, har det med allt större tydlighet framgått, att denna anordning icke förmår på ett tillfredsställande sätt tillgodose behovet av vaktmästarhjälp vare sig för de allmänna göromålen eller för de särskilda avdelningarna. Det var ursprungligen avsett, att dåvarande förste vaktmästaren, nuvarande uppsyningsmannen, skulle samtidigt tjänstgöra vid en av avdelningarna, men hans tid kom genast att helt tagas i anspråk för de allmänna göromålen. En av museets avdelningar hade därigenom i själva verket blivit utan vaktmästare, varför det befunnits nödvändigt att för dess räkning disponera en del av den vaktmästartjänstgöring, som eljest skulle kommit de allmänna göromålen till godo.

Under det att riksmuseets vaktmästarpersonal således alltifrån början kan sägas hava varit otillräcklig, ha de på grund härav uppstående svårigheterna med ingången av nuvarande budgetår i väsentlig grad ökats, sedan vaktmästarnas tjänstgöringstid i samband med löneregleringen inskränkts från åtta till sju timmar dagligen. Då varje avdelning enligt instruktionen är tillförsäkrad vaktmästarhjälp till ett, i och för sig alldeles otillräckligt, minimum av två timmar dagligen, har inskränkningen huvudsakligen måst drabba de allmänna göromålen, varigenom olägenheterna i själva verket blivit så stora, att särskilda åtgärder för deras avhjälpande synas vara av nöden, icke minst för att säkerställa en fullt tryggande bevakning av skadesalarna, vilken redan förut är inskränkt till ett minimum.

Under sådana omständigheter och särskilt med hänsyn till tjänstetidens

[22.]

fördelning mellan å ena sidan de enskilda avdelningarna och å andra sidan de allmänna göromålen — en anordning som är för riksmuseet säregen — förefaller det otänkbart, att vaktmästarna skulle kunna i nämnvärd utsträckning bestrida varandras arbete under semesterledighet, i betraktande därav att, även då hela personalen samtidigt befinner sig i tjänst, varje vaktmästare är fullt upptagen av göromålen på den plats, där han är placerad, och icke kan åläggas att samtidigt utföra arbeten på annat håll.

Är återigen personalen icke fulltalig, såsom vid semester, medför detta under nuvarande förhållanden ovillkorligen, att minst en avdelning helt eller delvis berövas den vaktmästarhjälp, som kan vara nödvändig för de löpande göromålens bestridande.

Behovet att genom anlitan av utomstående vinna ersättning för genom semester förlorad arbetskraft skärpes ytterligare av den omständigheten, att de arbeten, som åligga vaktmästarna vid de olika avdelningarna, ofta nog äro av sinsemellan olika art, så att en vaktmästare vid *en* avdelning icke alltid är kompetent att utföra de arbeten, som förekomma vid en annan. De särskilda avdelningarna äro ur denna synpunkt snarast att betrakta som fullt skilda institutioner, var och en med sin speciella uppgift och följaktligen även med sina speciella förutsättningar för den därstädes anställda personalen.

För att vaktmästarna skola kunna komma i åtnjutande av den semester, som enligt det allmänna tjänstgöringsreglementet tillkommer dem, utan att museiarbetets jämna gång därigenom äventyras, synes det därför vetenskapsakademien oundgängligen nödvändigt att, såsom hittills skett, även utomstående personer måtte få anlitas som deras vikarier.

I ärendet har statskontoret den 11 oktober 1926 avgivit utlåtande och därvid yttrat bland annat följande:

Det av 1902 års lönerogleringskommitté föreslagna stadgandet om skyldigheten för vaktmästare att vid semester för annan dylik befattningshavare utan särskild ersättning bestrida de med dennes tjänst förenade göromål, torde endast hava avsett vaktmästare vid sådana institutioner, vid vilka tjänstgöringen på grund av ferier eller annan anledning under viss del av året varit väsentligt minskad, exempelvis universiteten, karolinska institutet och fackhögskolor. Däremot har kommittén icke ansett någon sådan bestämmelse erforderlig för vaktmästare vid naturhistoriska riksmuseet. Vid det nya lönesystemets införande vid civilförvaltningen har ett dylikt stadgande ej heller meddelats för med naturhistoriska riksmuseet närmast jämställda institutioner såsom nationalmuseum och vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

Högskolornas lönerogleringskommitté föreslog även, att ifrågavarande bestämmelse endast skulle gälla för vaktmästarna vid vissa av de institutioner, beträffande vilka kommittén framlagt förslag till ny löneroglering.

Det torde sålunda vara ådagalagt, att det ursprungligen icke varit avsett, att nu ifrågavarande bestämmelse skulle vinna tillämpning beträffande vaktmästarna vid naturhistoriska riksmuseet.

Departementschefen.

Under åberopande av vad sålunda anförts finner jag skäligt, att den nu ifrågavarande bestämmelsen utgår. Riksdagens medverkan härtill torde dock erfordras. I händelse riksdagens medgivande härtill erhålles, lär följaktligen semestervikarie kunna komma att förordnas å tjänst av ifrågavarande

beskaffenhet. Den ersättning till dylik vikarie, som kan komma att erfordras, torde böra bestridas av museets anslag till vikariatsersättningar, vilket anslag dock av denna anledning icke lärer nu behöva ökas. Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

medgiva, att det nu gällande stadgandet om skyldighet för vaktmästare vid naturhistoriska riksmuseet att vid semester för annan dylik befattningshavare utan särskild ersättning bestrida de med dennes tjänst förenade göromål må utgå ur de särskilda avlöningsbestämmelserna för befattningshavare vid naturhistoriska riksmuseet.

37. Avlöningar till vissa arbetsbiträden m. m. vid naturhistoriska riksmuseet. I samband med den av 1926 års riksdag beslutade löneregleringen för naturhistoriska riksmuseet anvisade riksdagen vissa särskilda extra anslag till arbetsbiträden m. m. vid riksmuseet, nämligen 2,400 kronor till ett arbetsbiträde vid paleozoologiska avdelningen, 2,400 kronor till ett arbetsbiträde vid etnografiska avdelningen, 4,000 kronor till vetenskapligt biträde för bearbetning av vissa samlingar å evertebratavdelningen samt 300 kronor såsom särskilt arvode åt en vaktmästare, tillika trädgårdsskötare. De båda förstnämnda anslagen hava utgått sedan ett par år tillbaka och blevo beloppen i samband med löneregleringen höjda. De två senare anslagen äro nya från och med budgetåret 1926—1927.

[23.]

Avlöningar till vissa arbetsbiträden m. m. vid naturhistoriska riksmuseet.

I skrivelse den 2 juni 1926 har vetenskapsakademien hemställt om utverkande av nu angivna anslags fortsatta utgående jämväl under budgetåret 1927—1928. Då behovet av desamma alltjämt föreligger, har jag givetvis intet att häremot erinra. Dock synes mig till undvikande av ett belastande av riksstaten med en mängd småanslag den anordningen lämpligen böra vidtagas, att ifrågavarande anslag sammanfördes till ett klumpanslag å 9,100 kronor att utgå till avlöningar till vissa arbetsbiträden m. m. vid naturhistoriska riksmuseet och fördelas av Kungl. Maj:t i enlighet med nu gällande grunder.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till avlöningar till vissa arbetsbiträden m. m. vid naturhistoriska riksmuseet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av kronor 9,100: — att utgå efter av Kungl. Maj:t angivna grunder.

38. Museiskåp m. m. för paleozoologiska avdelningen. I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beviljade 1926 års riksdag till inköp för naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning av instrument och museiskåp för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 2,300 kronor. Genom beslut den 28 maj 1926 ställde Kungl. Maj:t nämnda anslag till vetenskapsakademiens förfogande att, mot redovisningsskyldighet

[24.]

Museiskåp m. m. för paleozoologiska avdelningen.

[24.]

inför riksräkenskapsverket, användas för därmed avsett ändamål; och föreskrevs därvid tillika, att av nämnda anslag medel i första hand skulle användas för inköp av de för avdelningen erforderliga instrumenten samt återstoden för anskaffande av museiskåp.

I en av samtliga professorer och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet till vetenskapsakademien ingiven framställning hava dessa anhållit, jämte annat, att akademien ville hos Kungl. Maj:t utverka framställning till 1927 års riksdag att för budgetåret 1927—1928 anvisa

dels till anskaffande av nya museiskåp för paleozoologiska avdelningen ett extra anslag av 3,325 kronor,

dels ock till inköp av diverse instrument för samma avdelning ett extra anslag av 4,000 kronor.

Beträffande museiskåpen hava avdelningsföreståndarna anfört huvudsakligen följande:

Av det extra anslag å 2,300 kronor, som för budgetåret 1926—1927 beviljats avdelningen, skulle i första hand utgå 800 kronor till inköp av instrument, varefter återstoden, 1,500 kronor, skulle få användas till anskaffning av skåp. Som varje skåp av ifrågavarande typ betingade en kostnad av i det närmaste 500 kronor, kunde följaktligen endast tre skåp inköpas, och endast en ringa del av avdelningens behov av ökat skåputrymme kunde följaktligen tillgodoses. Under hänvisning till vad som under föregående år förebragts i denna fråga funne avdelningsföreståndarna det av behovet påkallat, att paleozoologiska avdelningen snarast möjligt sattes i tillfälle att inköpa ytterligare sju museiskåp. Som kostnaden för dylika skåp komme att nedgå till 475 kronor per styck, skulle det erforderliga skåpantalet betinga en total kostnad av 3,325 kronor.

I fråga om inköpen av instrument för avdelningens behov anförde vidare avdelningsföreståndarna bland annat:

Tekniken för undersökning av fossila djur hade under de senaste åren gått hastigt framåt och särskilt beträffande undersökning av små fossila former hade på sistone nya värdefulla metoder utexperimenterats. Den viktigaste av dessa metoder, den Sollaska slipmetoden, tillginge så, att det fossil, som skulle undersökas, slipades och att under slipningens gång med täta mellanrum, t. ex. för varje tjugondels millimeter snittytan fotograferades eller på annat sätt avbildades i lämplig förstoring. Fossilet förstördes helt och hållet, men man erhöle en serie av snittbilder med kända intervaller och kända förstoringar. Med hjälp av dessa snittbilder förfärdigades sedan en fullständig modell i vax av fossilet eller någon av dess delar. En dylik procedur vore emellertid synnerligen besvärlig och kostsam och krävde för att kunna genomföras med önskvärd precision vissa speciella apparater.

Paleozoologiska avdelningen hade hittills så gott som helt saknat speciella apparater för rekonstruktion enligt den nu anförda metoden, ett förhållande, som synnerligen menligt inverkat på arbetet därstädes. Rekonstruktioner enligt Sollas metod hade visserligen trots detta måst göras, men de hade ej blivit tillförlitliga ifråga om proportionen och hade därför icke fått det värde, som de skulle haft, ifall lämpliga mättnings- och avbildningsapparater funnits

att tillgå. Och trots sin ofullkomlighet hade dock de så utförda rekonstruktionerna ställt sig betydligt dyrare i framställning, än de skulle ha gjort, ifall avdelningen varit i besittning av för ändamålet lämpliga apparater. För att snarast möjligt erhålla åtminstone någon eller några av de viktigaste apparaterna för metoden i fråga hade vederbörande intendent ingått till Längmanska kulturfonden med en anhållan om understöd. Härifrån hade också erhållits 1,500 kronor, en summa, som dock endast täckte kostnaderna för en av de erforderliga apparaterna. Vad som under närmaste tiden ytterligare behöfve anskaffas är följande:

Projektions- och förstoringsapparat med vissa extra tillbehör, enligt anbud från Ica Aktiengesellschaft i Dresden. . .	kronor 2,000: —
2 fotografiska objektiv (Zeiss Tessar 16,5 cm. och Zeiss Tessar 36 cm.)	» 575: —
Ritapparat för lupförstorningar (Zeiss)	» 166: —
Mikrometer (Zeiss) med vissa speciella anordningar, vilkas kostnad ej kunde exakt fixeras på förhand, cirka	» 175: —
Mikroskopiska objektiv och okular	» 391: —
	Kronor 3,307: —

Det förtjänade framhållas, att den undersökningsmetod, det här gällde, hade en synnerligen stor betydelse icke endast för undersökning av ryggradsdjur utan jämväl för ett noggrant studium av ryggradslösa djur.

Utöver denna speciella utrustning för Sollas rekonstruktionsmetod vore avdelningen även i starkt behov av ett vanligt monokulärt arbetsmikroskop. Ett dylikt av enklare typ med erforderliga tillbehör betingade ett pris av i runt tal 700 kronor. Det kunde framhållas, att avdelningen redan ägde ett mikroskop, men det hade vid flera tillfällen visat sig, att ytterligare ett vore behöfligt, särskilt sedan, såsom under de senaste åren varit fallet, förutom den ordinarie personalen någon eller några specialister börjat regelbundet arbeta å avdelningen.

För avdelningen skulle alltså för budgetåret 1927—1928 behövas ett extra anslag å 4,000 kronor för diverse instrument.

Över framställningen hava tillstyrkande utlåtanden avgivits dels av paleozoologiska avdelningens inspektorer, professorerna J. G. Andersson och överdirektören och chefen för Sveriges geologiska undersökning A. O. Gavelin, dels ock den 2 juni 1926 av vetenskapsakademien.

Det synes mig vara erforderligt, att anslagsmedel för här ifrågavarande ändamål liksom för innevarande budgettermin ställas till paleozoologiska avdelningens förfogande. Avdelningsföreståndarnas äskanden uppgå till sammanlagt 7,325 kronor. Den nödvändiga återhållsamheten med statsutgifterna nödgar mig dock göra en reduktion i det begärda anslaget. Jag förordar fördens skull ett anslag av 3,000 kronor, varvid jag förutsätter, att denna summa i första hand kommer de ändamål till godo, där behoven äro mest trängande.

I anslutning till det nu anförda får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till inköp för naturhistoriska riksmuseets paleozoologiska avdelning av instrument och museiskåp anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* reservationsanslag
av kronor 3,000: —

[25.]

Förvärv och kemisk analys av mineral från Långbans gruva i Värmland.

39. Förvärv och kemisk analys av mineral från Långbans gruva i Värmland. I en av samtliga professorer och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet till vetenskapsakademien ingiven framställning hava dessa anhållit, jämte annat, att akademien ville hos Kungl. Maj:t utverka framställning till 1927 års riksdag att till förvärv och kemisk analys av mineral från Långbans gruva vid mineralogiska avdelningen anvisa ett extra anslag av 6,000 kronor, fördelat på tre år, därav för budgetåret 1927—1928 2,000 kronor.

Till stöd härför hava avdelningsföreståndarna anfört huvudsakligen följande:

Den uppgift, som för närvarande och under flera år framåt måste anses vara en av de för den mineralogiska avdelningen viktigaste, är förvärv och vetenskaplig undersökning av mineral från Långbans gruva i Värmland. Tack vare de enastående rika fynd av nya eller eljest i vetenskapligt hänseende märkliga mineral, vilka där under de senaste åren gjorts och fortfarande göras, torde denna gruva kunna betecknas som den av alla kända mineralfyndorter, vilken för tillfället erbjuder det största vetenskapliga intresset. Avdelningen har också, i den mån dess knappa anslag tillåtit, vinnlagt sig om att förvärva sådana mineral från samlare i Långban. Tack vare Grängsbergsbolagets och Järnkontorets frikostiga gåva till avdelningen har också denna kunnat förvärva den unika av cirka 3,600 stuffer bestående, till huvudsaklig del ännu ej undersökta samling av Långbansmineral, som hopbragts av fil. dr G. Flink. Den mineralogiska avdelningens resurser i instrumentellt hänseende tillfredsställa numera, sedan även ett röntgenmineralogiskt laboratorium inrättats, i stort sett den moderna mineralogiska vetenskapens krav på allsidiga undersökningar av mineralen. Vid undersökningen av mineralen erfordras emellertid även kemiskt analysarbete i mycket stor utsträckning. Då vid avdelningen ingen kemist är anställd, har intendenten liksom tidigare måst låta utföra detta arbete på annat håll. Omfattningen av det analytiska arbete, som på detta sätt utförts, har givetvis måst bestämmas av avdelningens anslag och motsvarade under budgetåret 1924—1925 endast en ringa del av vad som varit önskvärt. Under budgetåret 1925—1926 har blott en enda analys kunnat bekostas.

Då vidare alltjämt nya fynd av Långbansmineral göras, måste avdelningen ständigt vara beredd att inköpa representativt material av dessa, inköp, vilka i många fall helst böra ske vid fyndorten. På grund av avdelningens knappa anslag har det visat sig erbjuda stora svårigheter att alltid på ett effektivt och mot museets uppgift svarande sätt bevaka dess intressen. Det är härvid att märka, att sådana fynd helst omedelbart böra inköpas, då eljest risken att materialet kommer i utländska mineralhandlares händer är stor. Ett visst mineral eller grupp av mineral påträffas nämligen som regel endast på ett begränsat ställe i gruvan och i ringa mängd och återfinnes sedan ej när brytningen fortskridit till ett annat ställe.

Med hänsyn till dessa utomordentliga fynd av märkliga svenska mineral, varigenom vårt land för tillfället i mineralogiskt hänseende intager en i utlandet uppmärksammas särställning, synes det oss i hög grad önskvärt, att en tillfällig ökning av avdelningens anslag kommer till stånd, så att dels mera omfattande inköp möjliggöras, dels en vetenskaplig undersökning av dessa mineral i större skala än vad som under nuvarande förhållanden kan ske blir möjlig. För bestridande av ifrågavarande kemiska analysarbete i samband med undersökningen av mineral från Långban, för inköp av sådana mineral samt för i samband med dessa inköp de dvärdiga resor till fyndorten skulle enligt intendents beräkningar erfordras ett extra anslag av 6,000 kronor fördelat på tre år, därav för budgetåret 1927—1928 2,000 kronor.

Vetenskapsakademien har den 2 juni 1926 tillstyrkt ifrågavarande framställning.

Betydelsen för den svenska mineralogiska forskningen att tillgodogöra sig det rika materialet från Långbans gruva torde framgå av ovan återgivna skrivelse. Jag vill härtill allenast erinra därom, att konkurrensen om erhållande av mineral från nämnda gruva är synnerligen stor, i det att från andra land, särskilt Amerika, uppmärksamheten starkt riktats på den svenska fyndorten. Då det måste betecknas såsom angeläget att det värdefulla mineralogiska materialet varder tillförsäkrat den svenska forskningen, och då jag ej funnit anledning till erinran mot de gjorda kostnadsberäkningarna, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Departementschefen.

till förvärfv och kemisk analys av mineral från Långbans gruva i Värmland bevilja ett belopp av . . . kronor 6,000: — samt därav för budgetåret 1927—1928 anvisa såsom *extra* reservationsanslag kronor 2,000: —

40. Ordnande och preparering av vissa samlingar inom botaniska avdelningen m. m. I en av samtliga professorer och avdelningsföreståndare vid naturhistoriska riksmuseet till vetenskapsakademien ingiven framställning hava dessa anhållit, jämte annat, att akademien ville hos Kungl. Maj:t utverka framställning till 1927 års riksdag att

dels för ordnande och preparering av botaniska avdelningens samlingar av arktiska lavar och av herbarieväxter från Västindien anvisa för de förra för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 4,000 kronor, för de senare ett extra anslag av 15,000 kronor, fördelat på fem år, därav för budgetåret 1927—1928 3,000 kronor, alltså tillsammans för budgetåret 1927—1928 7,000 kronor,

dels ock till anskaffande av nya herbarieskåp för botaniska avdelningen anvisa ett extra anslag av 18,250 kronor, fördelat på fem år, därav för budgetåret 1927—1928 3,650 kronor.

[26].

Ordnande och preparering av vissa samlingar inom botaniska avdelningen m. m.

[26.] Till grund för denna framställning ligger en skrivelse från föreståndaren för riksmuseets botaniska avdelning, professor G. Samuelsson, vari anförts bland annat följande:

Botaniska avdelningen lider sedan lång tid tillbaka brist på arbetskraft och torde vara den mest underorganiserade av riksmuseets alla avdelningar. Med undantag av en år 1912 inrättad vaktmästarbefattning är storleken av avdelningens personal oförändrad sedan 1870-talet.

Förra året (1925) ingick vetenskapsakademien på förslag av intendenterna med anhållan om förslag till 1926 års riksdag om ett extra anslag å 6,000 kronor för budgetåret 1926—1927 för ordnande av vissa botaniska avdelningens samlingar. Nämda anhållan ledde emellertid icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Ej heller ledde vid årets riksdag genom enskild motion väckt förslag i ärendet till annat resultat, än att statsutskottet efter besök på museet förklarade sig väl uppskatta vikten och betydelsen av erforderliga medel för ändamålen i fråga, men tydligen ville uppskjuta anslagsbeviljande till ett kommande år och därför yrkade avslag å motionen, varefter riksdagen i överensstämmelse härmed fattade sitt beslut.

Det ytterligt otillfredsställande skick, i vilket stora delar av samlingarna befinna sig, beror på en absolut otillräcklig tillgång på anslagsmedel och personal. En stor del av det arbete, som utförts på avdelningen under de gångna åren, har skett med frivilliga, i regel alldeles oavlönade arbetskrafter, liksom större delen av samlingarna tillkommit genom gåvor, eller med stöd av resestipendier, skänkta av frikostiga mecenater.

De stora svampsamlingarna, som under krigsåren skänktes till avdelningen av mecenater (inköpspris inemot 100,000 kronor) och omfatta i runt tal 200,000 exemplar, befinna sig alltjämt i föga bättre skick än det varuti de anlände, och äro därför endast med stora svårigheter tillgängliga för vetenskaplig forskning. Knappast något museum i världen kan uppvisa en svampsamling av det värde och den storlek, avdelningen äger.

Även lavsamlingen är till större delen oordnad. Frivilliga oavlönade arbetskrafter leda f. n. ordnandet av de bestämda delarna av densamma. Men enbart pappersförbrukningen, som följer härmed, betingar sådana kostnader, att den hotar att överstiga avdelningens bärkraft. Stora delar av lavsamlingen äro emellertid alltjämt obestämda. Hit hör framför allt den enastående samling av arktiska lavar, avdelningen äger sedan de stora arktiska expeditionernas tid, huvudsakligen ledda av A. E. Nordenskiöld. Intet museum i världen kan uppvisa något därmed jämförligt. Detta oaktat är större delen härav fullständigt obearbetad. Detta gäller bl. a. om de samlingar, som hemfördes av expeditionerna 1868 från Spetsbergen, 1871 från Grönland, dessa särskilt omfattande och värdefulla, enär de hopbragts av den tidens främste lavspecialist i Norden, sedermera professor Th. M. Fries, 1875 från Novaja Semlja, 1876 från Jenisei och 1878—79, Vega-expeditionen, från Asiens nordkust (av dessa äro dock de, som härstamma från trakterna närmast Beringssund, bearbetade). Att dessa samlingar blivit liggande praktiskt taget orörda i cirka 50 år sammanhänger därmed, att de på sin tid överlämnades till bearbetning åt nyssnämnde specialist, som emellertid blev alltmera överhopad av annat arbete och därför aldrig hann på allvar påbörja bearbetningen. Först under år 1924 kommo samlingarna till avdelningen. Sedan numera goda lavspecialister finnas i landet, är det på hög tid, att bearbetningen av dessa samlingar blir igångsatt. Den enda del härav,

som Samuelsson hittills lyckats få bearbetad, är den samling, som Th. M. Fries under 1868 års Spetsbergsexpedition hopbragte på Beeren Eiland. Redan denna samling betecknas av sin bearbetare som en av de största och mest betydande samlingar av lavar, som någonsin förelegat från arktiska trakter. För att den fortsatta bearbetningen skall kunna ske på rationellt sätt äro omfattande förarbeten nödvändiga. Dessa bestå i nödvändig preparering av materialet, detsammans sortering, i många fall uppfästning på kartong och inläggande i konvolut, etikettering o. s. v. Detta arbete kan tyvärr endast i mindre utsträckning verkställas av enklare arbetsbiträden, utan måste till stor del utföras av specialisterna själva. Då avdelningen icke inom sin egen personal äger tillgång till någon lavspecialist och det icke kan begäras, att utanför stående vetenskapsmän skola åtaga sig dylikt arbete utan ersättning, måste detsamma ställa sig relativt kostsamt. Med avdelningens nuvarande anslag kunna de nödvändiga kostnaderna naturligtvis ej bestridas. Ett anslag av 4,000 kronor bör kunna nödortfikt räcka för ifrågavarande arbeten, om man vid kostnadsberäkningen icke inbegriper något bearbetningshonorar åt specialister.

Aven fanerogamsamlingarna befinna sig till stor del i ett skick, som gör dem föga tillgängliga för vetenskaplig forskning. Främst gäller detta om dem, som tillhöra det skandinaviska herbariet och det s. k. Regnelliska herbariet. Under årens lopp ha hopats minst 150,000 exemplar skandinaviska fanerogamer, åt vilka hittills intet kunnat göras. Även om ej på långt när allt detta är avsett att inordnas i herbariet, så finnes bland detsamma ett ofantligt material av stort värde för komplettering av herbariet, särskilt med hänsyn till de olika arternas utbredning. Även förefintliga dubletter ha i stor utsträckning betydande värde som bytesmaterial. Alltsammans måste alltså genomgås, sorteras, etiketteras, stundom även kompletteras, varefter det för herbariet lämpliga skall prepareras mot insekter, uppfästas och inordnas, ett synnerligen omfattande och tidsödande arbete. Och det är av stor vikt, att preparerings- och ordningsarbetena ej uppskjutas, då samlingarna nu särskilt på grund av skapbristen äro mycket otillfredsställande bevarade, så att skador genom insekter o. d. redan börjat visa sig i oroäckande utsträckning.

Det s. k. Regnelliska herbariet hör utan tvivel till riksmuseets värdefullaste samlingar och torde vara den del av den botaniska avdelningen, som är mest bekant utomlands. Det har redan av gammalt anseende att innehålla de kanske största och värdefullaste botaniska samlingar, som existera från det tropiska Sydamerika. Större delen av det under det senaste årtiondet tillkomna materialet har på grund av avdelningens brist på arbetskrafter ej kunnat uppordnas. En uppskattning har givit vid handen, att i närvarande stund inemot 150,000 herbarieexemplar här ännu förefinnas oordnade. De avsedda samlingarna, som kommit i avdelningens ägo utan någon som helst kostnad för statsverket, måste räknas till de värdefullaste, avdelningen någonsin fått mottaga. Och detta kan i själva verket sägas om var och en av de huvuddelar, de omfatta. Den ena utgöres av den alldeles öfvervägande delen av de samlingar, den nyligen avlidne forskningsresanden doktor P. Dusén under tillsammans ungefär sex år hopbragte inom den brasilianska staten Paraná, omfattande ungefär 60,000 herbarieexemplar av den yppersta beskaffenhet och innehållande minst ett 100-tal för vetenskapen nya arter. Den andra huvuddelen härstammar från de båda västindiska öarna Cuba och Haiti och grundar sig på den troligen märkligaste verk-

[26.]

samhet i främmande länder från en enda persons sida, som något lands botaniska forskning kan uppvisa åtminstone under de senaste 50 åren. Härmed avses de samlingar, vilka under alltjämt pågående resor på de nyss-nämnda öarna, till huvudsaklig del bekostade av vetenskapsakademien, hopbragts av doktor E. L. Ekman, på sin tid Regnellsk amanuens vid avdelningen. Doktor Ekman har nu oavbrutet under 12 år vistats i Västindien och under denna tid utbildat sig till en enastående kännare av dess flora. Under 10 år ägnade sig Ekman i huvudsak åt Cubas flora och hemsände därifrån ungefär 50,000 herbarieexemplar. Oaktat denna ös flora ansetts höra till de bäst kända bland tropiska länders, har Ekman kunnat öka det kända antalet arter med cirka 1,000, av vilka hittills cirka 500 beskrivits såsom nya för vetenskapen. Och ändock är ännu föga mera än hälften av Cubasamlingen bearbetad. Efter överenskommelse med Ekman bearbetas samlingen till större delen av Geheimerat I. Urban, å sin tid Underdirektor vid det stora Berlinermuseet. Denne har om Cuba-samlingen fällt det omdömet, att så på en gång omfattande och värdefulla botaniska samlingar ej hemsänts från något utomeuropeiskt land sedan österrikaren Welwitsch's verksamhet i Angola under 1850- och 1860-talen. Sedan juli 1924 är Ekman verksam på Haiti och har även från denna ö hemsänt bortåt 20,000 herbarieexemplar i cirka 5,500 kollektionsnummer. Hittills har på denna samling beskrivits närmare 200 för vetenskapen nya arter. Och man kan på goda grunder anta, att minst 500 sådana finnas bland de hittills hemsända. Som Ekmans verksamhet alltjämt fortsätter, t. o. m. med större intensitet och sakkunnighet än någonsin och troligen ännu länge kommer att fortgå, är det tydligt, att avdelningen har att emotse ytterligare samlingar av sällsynt värde från honom. Det är en trängande angelägenhet, att dessa samlingar bli preparerade, etiketterade, uppfästade och ordnade, ett synnerligen tidskrävande arbete, som omöjligen kan inom rimlig tid utföras av avdelningens nuvarande personal, knappast ens om den kunde ägna *all* sin tid uteslutande åt denna sak. Förra året beräknades en summa av 2,000 kronor såsom någorlunda tillfyllest för ordnandet av det då färdigbearbetade materialet av cirka 10,000 herbarieexemplar, nu föreligger redan ytterligare minst det dubbla antalet klart att omhändertagas. Det hela hotar att växa avdelningen alldeles över huvudet.

Under de två år Samuelsson haft ledningen av avdelningens arbeten har han bemödat sig att få så stor del som möjligt avverkad av den föreliggande arbetsbalansen av teknisk natur. Arbetet har koncentrerats härpå, men med den påföljd att den vetenskapliga bearbetningen av samlingarna fått ligga nästan helt nere. Ändock har man ej ens medhunnit att ordna och tillvarata under dessa båda år *ny*tillkomna samlingar, ännu mindre i större utsträckning kunnat ägna sig åt de äldre. Detta oaktat flera frivilliga arbetskrafter hela tiden kunnat utnyttjas, och såväl avdelningsföreståndaren som vaktmästaren nästan dagligen arbetat på museet intill sena kvällen vardagar och helgdagar. Skall avdelningen kunna fullgöra sina uppgifter, att ägna sig åt vetenskapligt arbete samt att över huvud bevara och skydda samlingarna mot skador av olika slag samt bringa dem i sådant skick, att de bli tillgängliga för forskning, är en väsentlig förstärkning av avdelningens arbetskrafter oundgängligen nödvändig. Det räcker här ej med tillfälliga anslag under ett eller annat år. Det kräves både utökning av själva museipersonalen och ökade anslag till material, tillfällig arbetshjälp m. m. Förslag till definitiv anordning härutinnan för en tid framåt är Samuelsson ej för

närvarande beredd att lämna, utan inskränker sig till att begära endast ett par åtgärder, ägnade att avhjälpa de värsta bristerna.

För att möjliggöra lättandet av den för närvarande *abnorma* arbetsbalansen vid botaniska avdelningen är ett extra anslag oundgängligen nödvändigt. Det bör främst avse preparering och ordnandet av de ovan omtalade ark-tiska lavarna och herbarieväxterna från Brasilien och Västindien. För lavarna böra begäras 4,000 kronor för budgetåret 1927—1928, för de brasilianska och västindiska herbarieväxterna ett anslag å 15,000 kronor, fördelade på fem år från och med budgetåret 1927—1928. Det bör påpekas, att icke blott avlöning av extra arbetshjälp bör inbegripas i beräkningen, utan även bekostandet av nödvändiga pappersutensilier, där det extra behovet för år bör beräknas till 1,000 kronor.

Avdelningens skåputrymmen äro nu synnerligen otillfredsställande. Endast alg-, lav- och allmänna fanerogamherbarierna innehålla reservutrymmen, som kunna beräknas att ännu några år framåt upptaga normal accession. Överallt annorstädes är man vid bristningsgränsen. Det synnerligen värdefulla Sydowska svampherbariet (innehållande inemot 100,000 exemplar), förvärvat 1919 genom av mecenater skänkta medel, är allttjämt blott provisoriskt uppställt på pinnhyllor, ett ytterst olämpligt förvaringssätt såväl med hänsyn till neddamning som insektsinvasioner. Ensamt för detta herbarium kräves omedelbart cirka 300 skåpfack av den storlek som användes på avdelningen. I det rum, som inrymmer avdelningens skandinaviska samlingar av herbarieväxter, tillhörande de större kritiska fanerogamsläkterna, äro skåpen så proppfulla, att redan cirka 100 fack måst inläggas i av *enskild* person lånta skåp. Denna del av samlingarna kommer under de närmaste åren att starkt tillväxa genom uppordnandet av ännu opreparerade samlingar under ledning av frivilligt arbetande specialister utan varje avlöning. För de närmaste fem åren kan behovet i denna del av samlingarna beräknas till cirka 300 fack. Även det egentliga skandinaviska fanerogamherbariet kan omöjligt upptaga i nuvarande skåp de samlingar, som under de närmaste åren beräknas bli färdiga till inordning. I detta herbarium är accessionen så stark, att behovet av *nya* skåputrymmen för de närmaste fem åren ej kan beräknas under 600 fack. Det kvantitativt största behovet förefinnes emellertid i det så kallade Regnellska herbariet för beredandet av plats dels å de redan befintliga ovan omtalade samlingarna, främst de Dusénska och Ekmanska, dels åt de utan tvivel stora och värdefulla samlingar, som Ekman allttjämt kan förväntas hemsända. Då nu så gott som inga reservutrymmen finnas, kan behovet för de närmaste fem åren här ej sättas under 1,200 fack. Enligt nu lämnad beräkning skulle alltså krävas nya skåputrymmen uppgående till i runt tal 2,400 fack, vilket motsvarar 50 skåp av den typ, botaniska avdelningen använder. Anslag bör alltså begäras för anskaffandet av 50 sådana skåp under de närmaste fem åren. Enligt två infordrade kostnadsförslag, vilka nära nog fullständigt överensstämma, utgör priset på varje sådant skåp för närvarande 345 kronor. På grund av anordningarna på museet måste varje 5-tal skåp hopfogas till ett komplex, vilket betingar en tilläggskostnad av cirka 100 kronor per dylikt komplex. Sammanlagda kostnaden för 50 skåp blir sålunda 18,250 kronor.

Vetenskapsakademien har i utlåtande den 2 juni 1926 tillstyrkt ovanberörda framställningar.

Jag tillåter mig erinra därom, att riksdagen vid ett par föregående tillfällen visat sig uppskatta betydelsen och värdet av de till riksmuseets botaniska avdelning under senare år donerade svampherbarierna. För desammans ordnande beviljade 1920 års riksdag ett anslag av 2,400 kronor, och till förvaring av huvudsakligen dessa samlingar anvisade 1921 års riksdag ett anslag av 5,000 kronor, avsett till anskaffande av herbarieskåp. Detta belopp har synbarligen visat sig otillräckligt för tillgodoseende av det förefintliga behovet och dessutom hava nya samlingar tillkommit under den senare tiden.

Departementschefen.

Av den utav vederbörande avdelningsföreståndare lämnade utförliga redogörelsen framgår, att riksmuseets botaniska avdelning för närvarande är i behov av ökat understöd, för att icke de dyrbara samlingar, som från olika håll kommit i avdelningens ägo, skola allvarligt skadas eller bliva för forskningen mindre användbara. Det är av stor vikt, att dessa samlingar snarast möjligt ordnas och bestämmas, så att de må kunna tjäna det ändamål, de äro avsedda att fylla.

Emellertid anser jag mig icke nu kunna tillstyrka anslag för här ifrågasvarande ändamål i den omfattning, som i den föreliggande framställningen begärts. Jag måste inskränka mig till att förorda ett engångsanslag av allenast 4,000 kronor, och jag vill uttrycka den förhoppningen, att det därigenom bliver vederbörande avdelningsföreståndare möjligt att fullfölja de arbeten, som för närvarande visa sig mest trängande. Anslaget torde böra av Kungl. Maj:t fördelas, sedan vetenskapsakademien avgivit förslag å de uppgifter, som äro för avdelningens vidkommande mest nödvändiga att genomföra.

I anslutning till vad nu anförts får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till ordnande och preparering av samt anskaffande av skåp för vissa samlingar inom naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 4,000: — att utgå enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna skäligt meddela.

[27.] 41. **Uppvärmning m. m. av vissa lokaler för etnografiska avdel-**

Uppvärmning m. m. av vissa lokaler för etnografiska avdelningen.

ningen. Riksdagen har från och med budgetåret 1923—1924 årligen anvisat ett extra anslag av 1,750 kronor till uppvärmning, belysning, städning m. m. av vissa lokaler i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm för riksmuseets etnografiska avdelning. I skrivelse den 2 juni 1926 har vetenskapsakademien anhållit om anslag för nämnda ändamål med enahanda belopp jämväl för budgetåret 1927—1928.

Genom beslut den 23 april 1926 godkände vidare Kungl. Maj:t en inom byggnadsstyrelsen uppgjord plan för användande tills vidare av våningarna en och två trappor upp jämte entresolvåningar inom den statsverket tillhöriga fastigheten nr 10 vid Västra Trädgårdsgatan i Stockholm, enligt vilken plan nämnda lokaler delvis skulle upplåtas för naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning.

Genom beslut den 25 juni 1926 anvisades sedermera 5,740 kronor för iordningställande av berörda till etnografiska avdelningen anvisade lokaler för visningsändamål.

Sedan vetenskapsakademien i skrivelse den 8 september 1926 efter av föreståndaren för nämnda avdelning gjord framställning, anhållit, bland annat, om anslag till bestridande av kostnaderna för uppvärmning, belysning, rengöring m. m. av omförmälda lokaler för budgetåret 1926—1927, anvisade Kungl. Maj:t den 23 september 1926 för ifrågavarande ändamål från åttonde huvudtiteln reservationsanslag till extra utgifter ett belopp av 1,805 kronor.

I sin ovanberörda skrivelse hemställde vidare vetenskapsakademien, att Kungl. Maj:t måtte hos 1927 års riksdag äska ett anslag av 2,059 kronor för samma ändamål för budgetåret 1927—1928.

De av föreståndaren för etnografiska avdelningen gjorda beräkningarna, vilka lågo till grund för vetenskapsakademiens framställning, voro av i huvudsak följande innehåll:

Utgifter under budgetåret 1927—1928:

16 kbm. björkved	kronor	192: —
Bärning och travning av d:o	»	29: —
Kol (antracit)	»	450: —
Elektrisk strömförbrukning och lampor	»	150: —
Stor rengöring	»	160: —
Telefon, årsabonnemang (minimum)	»	130: —
» , » (2 extra klockor)	»	12: —
Arvode till två vakter vid visning (3 dagar i veckan, 2 timmar per dag à kronor 1:50 per man och timme) . .	»	936: —

Summa kronor 2,059: —

Anslag för här ifrågavarande ändamål är tydligen nödvändigt för budgetåret 1927—1928, och torde sådant anslag böra äskas hos riksdagen. Mot det av etnografiska avdelningens föreståndare beräknade beloppet för de provisoriska lokalerna vid Västra Trädgårdsgatan härstädes har jag icke funnit något annat att erinra, än att detsamma lämpligen torde avrundas till 2,060 kronor.

Departementschefen.

Vidare synas de båda ifrågavarande anslagsbeloppen, 1,750 kronor och 2,060 kronor, lämpligen böra sammanföras till ett gemensamt anslag å

3,810 kronor under rubrik: uppvärmning m. m. för vissa av etnografiska avdelningen disponerade provisoriska lokaler.

I anslutning härtill får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till uppvärmning, m. m. för vissa av etnografiska avdelningen disponerade provisoriska lokaler för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag

av kronor 3,810: —

[28.] 42. **Ökade medel till expenser m. m. för naturhistoriska riksmuseet.**

Ökade medel
till expenser
m. m.
för natur-
historiska
riksmuseet.

I den år 1914 fastställda staten för naturhistoriska riksmuseet uppfördes för avdelningarna vid Frescati ett anslag av 40,000 kronor till expenser samt för etnografiska avdelningen ett anslag av 8,200 kronor till expenser samt till vård, underhåll och förkovran av sagda avdelning. Då dessa belopp visat sig otillräckliga för de med anslagen avsedda ändamålen samt i följd härav brist uppkommit i dessa anslag, har riksdagen under de senare åren anvisat särskilda belopp till täckande av brister i anslagen samt till förstärkande av desamma.

För budgetåret 1926—1927 har riksdagen anvisat dels 1,300 kronor för täckande av en å ifrågavarande expensanslag uppkommen brist för budgetåret 1924—1925, dels ock 14,000 kronor såsom förstärkningsanslag för budgetåret 1926—1927. Genom beslut den 28 maj 1926 ställde Kungl. Maj:t de sålunda anvisade anslagen till vetenskapsakademiens förfogande, och skulle av sistnämnda anslag 9,000 kronor avse avdelningarna vid Frescati och 5,000 kronor etnografiska avdelningen, dock att, därest å någotdera av dessa belopp överskott uppstode, detsamma finge, i händelse sådant visade sig erforderligt, av akademien användas för annan museets avdelning än den, vederbörande anslagsbelopp vore avsett att tillgodose.

Nu ifrågavarande expensanslag, för vilka särskilda förstärkningar påkallats, ingå efter den 1 juli 1926 såsom särskilda anslagsposter i det ordinarie reservationsanslaget till samlingar m. m.; dessa anslagsposter utgöra vad angår expenserna för avdelningarna vid Frescati 40,900 kronor och beträffande expenserna för etnografiska avdelningen 9,100 kronor. Förhöjningen i förhållande till motsvarande anslagsposter i 1914 års stat äro emellertid endast föranledda av de ändrade grunderna för dyrtidstilläggens beräkning, som blevo en följd av 1926 års lönereglering; förmedelst ifrågavarande medel hava nämligen sedan gammalt ersättning lämnats åt städerskor och annan extra personal.

I särskilda skrivelser den 28 augusti 1926 har nu vetenskapsakademien gjort framställning dels om täckande av en brist, som kan beräknas vara förhanden vid utgången av budgetåret 1926—1927 i anslaget till expenser för avdelningarna vid Frescati, dels ock om förstärkande för budgetåret 1926

—1927 av såväl sistnämnda anslag som anslaget till expenser för etnografiska avdelningen. Beträffande anslaget för avdelningarna vid Frescati har akademien överlämnat en utav akademiens kamrerare gjord beräkning av följande lydelse:

V. P. M. angående expensanslaget vid naturhistoriska riksmuseets avdelningar vid Frescati.

Budgetåret 1925—1926:

Bokslutet pr ³⁰/₆ 1926 utvisade en behållning å 187 kronor 83 öre, sedan bristen från föregående budgetår blivit täckt, varför det i riksstaten för budgetåret 1926—1927 beviljade tilläggsanslaget för täckande av brist från budgetåret 1924—1925 ej behöver tagas i anspråk.

Beräknade kostnader för budgetåret 1926—1927:

Rengöring och städning*)	kronor	10,500: —	
Värme, 600 ton stenköl å 42 kronor	»	25,200: —	
Elektrisk belysnings- och motorström	»	4,900: —	
Glödlampor	»	200: —	
Vattenförbrukning	»	1,500: —	
Telefoner	»	2,300: —	
Frakter och transporter	»	5,400: —	
Inventariers underhåll	»	4,700: —	
Vägars underhåll	»	2,900: —	
Brandförsäkring	»	1,897: 84	
Oförutsedda utgifter	»	4,502: 16	64,000: —
Anslag för budgetåret, ordinarie	»	40,900: —	
Beviljat tilläggsanslag	»	9,000: —	
Beräknat bidrag från Sveriges geologiska undersökning	»	4,000: —	53,900: —
<i>Ytterligare tilläggsanslag 1926—1927</i>			<u>10,100: —</u>
			Kronor 64,000: —

För budgetåret 1927—1928 beräknas utgifterna bliva desamma under förutsättning av samma prisnivå, i vilket fall ett lika stort tilläggsanslag eller 19,100 kronor är behöfligt.

I anslutning till denna utredning, vilken uppgjorts av kamreraren efter samråd med riksmuseets intendent, anhåller vetenskapsakademien om utverkande av förslag till riksdagen dels att till täckande av den för budgetåret 1926—1927 motsedda bristen anvisa ett extra anslag av 10,100 kronor, dels

*) Ökade kostnader beroende på *dels* att dyrtidstillägg ej vidare utgår till städerskor till följd av en ännu oavgjord anmärkning från riksräkenskapsverket, *dels* på att vidlyftiga reparationsarbeten utföras och planeras i lokalerna.

[28.] ock att till förstärkning av anslaget för budgetåret 1927—1928 bevilja ett extra anslag av 19,100 kronor.

Beträffande etnografiska avdelningen anhåller akademien om ett extra anslag av 5,000 kronor för budgetåret 1927—1928 till förstärkning av avdelningens expensanslag. Akademiens förslag grundar sig på följande av t. f. föreståndaren för avdelningen till akademiens sekreterare avlätna skrivelse.

Nödvändigheten av detta anslag har förut så många gånger framhållits, att en upprepad motivering torde vara alldeles överflödig. Här må dock tilläggas, att avdelningens utgifter under det gångna budgetåret icke minskats utan tvärtom ökats. Visningslokalerna i Vallingatan 1 ha utan extra kostnad för statsverket åter iordningställt samt öppnats för allmänheten och till denna engångskostnad kommer extra ständiga utgifter för vakt vid visning ävensom för elektriskt ljus, enär de dåliga belysningsförhållandena i dessa lokaler vanligen gör det nödvändigt att hålla lamporna brinnande även mitt på dagen. Kommer härtill ökade utgifter för rengörning (särskilt skurning) på grund av allmänhetens och skolklassers besök. Dessa och flera andra nya utgifter i samband med museets återöppnande bestridas av årsanslaget. Vidare må nämnas att det för samlingarnas vård varit nödvändigt anskaffa ett antal nya lådor, dels täta sådana för föremål av skinn och ylle till skydd mot mal, dels mindre lådor samt kartonger. För att kunna tillmötesgå de på sista tiden ökade önskemålen från forskare och studerande att få taga del av eller få för sig demonstrerade även magasinerade samlingar har det varit nödvändigt att genom en ändamålsenlig förpackning göra det lättare att packa upp sådana.

Till undanrödjande av eventuellt missförstånd vill jag här slutligen nämna, att avdelningens expensanslag med innevarande budgetår visserligen höjts från 8,200 kronor till 9,100 kronor. Denna höjning kan emellertid sägas vara helt och hållet av formell natur, enär den vidtagits som kompensation åt en extra befattningshavare och en städerska för deras genom riksmuseets reglering minskade inkomster (se 1926 års åttonde huvudtitel, s. 83). Denna kompensation belöper sig till 900 kronor. Det för avdelningen disponibla expensanslaget kvarstår alltså oförändrat.

Departementschefen.

Akademien är givetvis fortfarande i behov av förstärkning av anslagsposterna till expenser för riksmuseets avdelningar.

Vad först beträffar avdelningarna vid Frescati, motser akademien en brist av 10,100 kronor för budgetåret 1926—1927. Denna brist är väsentligen föranledd av ökade bränslekostnader. Medan kolpriset för budgetåret 1925—1926 utgjorde 22 kronor 63 öre per ton, utgår akademien nu från ett pris av 42 kronor per ton. Att räkna med ett så högt kolpris som 42 kronor, synes mig emellertid näppeligen behövt. Visserligen har, efter vad jag inhämtat, akademien varit nödsakad att för detta pris upphandla en del av denna vinters bränslebehov, men det torde få antagas att kolpriserna komma att visa en nedåtgående tendens. Försiktigheten synes mig dock bjuda att ifråga om budgetåret 1926—1927 ej uppskatta den motsedda bristen till lägre belopp än 9,000 kronor. Beträffande budgetåret 1927—1928 torde

man tillsvidare sakna anledning att räkna med ett större förstärkningsanslag än vad av 1926 års riksdag beviljats för innevarande budgetår eller alltså 9,000 kronor.

Det för etnografiska avdelningen beräknade förstärkningsanslaget är till beloppet detsamma, som under de senare åren anvisats till denna avdelning. Jag har mot beräkningen av detsamma för budgetåret 1927—1928 intet att erinra.

Det erforderliga förstärkningsanslaget för budgetåret 1927—1928 skulle alltså uppgå till 14,000 kronor. Jag hemställer följaktligen om förslag till riksdagen

att för budgetåret 1927—1928 såsom särskilda *extra* anslag anvisa

dels till täckande av motsedd brist för budgetåret 1926—1927 i den i naturhistoriska riksmuseets reservationsanslag till samlingar m. m. ingående anslagsposten till expenser för avdelningarna vid Frescati ett belopp

av kronor 9,000: —

dels ock till förstärkande av såväl nämnda anslagspost som den i samma reservationsanslag ingående anslagsposten till expenser samt till vård, underhåll och förkovran av etnografiska avdelningen för budgetåret 1927—1928 ett belopp av kronor 14,000: —

att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Nordiska museet.

43. Lönereglering för befattningshavare vid nordiska museet m. m. Hos Kungl. Maj:t har nordiska museets styrelse gjort framställning om utverkande av ett förhöjt anslag till museet i syfte att möjliggöra lönereglering för museets befattningshavare. Innan jag ingår på denna fråga torde det emellertid vara nödvändigt för dess bedömande att jag lämnar en kortfattad redogörelse för de statsunderstöd, som under de gångna åren utgått till museet.

Alltifrån år 1875 har anslag av statsmedel varit museet tillerkänt. Från och med år 1890 utgick anslaget med ett årligt belopp av 25,000 kronor men höjdes, på grund av två vid 1900 års riksdag väckta motioner, från och med år 1901 till 50,000 kronor. Detta belopp, vilket utgick oförändrat till och med år 1911, ställdes till styrelsens för nordiska museet förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål. Från och med år 1904 föreskrevs därjämte, att anslaget skulle utgå under villkor, att utav ledamöterna i nämnden en vore av Kungl. Maj:t förordnad ävensom på de övriga villkor, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskriva.

[29.]

Löne-
reglering för
befattnings-
havare vid
nordiska
museet
m. m.

[29.]

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning höjdes anslaget från och med år 1912 till 70,000 kronor. Vid beviljandet av ifrågavarande belopp erinrade riksdagen i sin skrivelse bland annat därom att, enligt vad som inhämtades av det vid statsverkspropositionen till 1909 års riksdag fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 12 januari 1909, punkt 50, departementschefen i anledning av en utav föreståndaren för livrustkammaren gjord framställning om ökade avlöningsförmåner yttrat, att därest det skulle anses skäligt, att föreståndaren bereddes ökad avlön, det syntes departementschefen bäst överensstämmande med det med nordiska museet träffade avtalet om deposition av livrustkammarens samlingar hos museet att härtill anlita museets medel. Uttalande i enahanda riktning hade gjorts av departementschefen beträffande en i statsrådsprotokollet för den 13 januari 1911 omhandlad fråga om anställande vid museet av ytterligare en vaktmästare för livrustkammarens räkning. Vidare hade av museets nämnd antytts, att intendenternas vid museet avlöningar vore lägre än motsvarande befattningshavares i statens tjänst. I anledning av samtliga dessa frågor om löneförhållanden och personal vid museet och livrustkammaren ville riksdagen hava uttalat, att de löneförbättringar och den personalökning vid ifrågavarande institutioner, som kunde vara av behovet påkallade, borde, då betydligt förhöjt statsanslag nu beviljades, bestridas av museets medel.

Jämväl för år 1913 beviljades ett anslag för ändamålet av 70,000 kronor, men för år 1914 höjdes anslaget, i enlighet med Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag, till 80,000 kronor.

Riksdagen anförde beträffande användningen av det för år 1914 anvisade anslaget följande:

Inför den begärda ytterligare höjningen i anslaget av 10,000 kronor hade riksdagen visserligen ställt sig synnerligen tveksam men hade dock, vid det förhållande att dels museets nämnd redan vid förhöjningen av anslaget från 50,000 kronor till 70,000 kronor påpekat nödvändigheten av att anslaget sattes till 80,000 kronor, dels ock den föreliggande utredningen syntes giva vid handen, att en sådan åtgärd dämera vore för museet av stort behov påkallad, icke velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen ansåge sig dock, med anledning av vad nämnden framhållit angående behovet av att bereda museets tjänstemän ökade löner, böra erinra därom, att riksdagen redan vid beviljande första gången av det för det dåvarande utgående anslaget å 70,000 kronor uttalat, att de löneförbättringar och den personalökning vid museet och livrustkammaren, som kunde vara av behovet påkallade, borde bestridas av museets medel. Nödig löneförbättring hade emellertid icke, enligt vad av nämnden upplysts, kunnat beviljas. I anledning härav ville riksdagen uttala sin bestämda förväntan, att då det begärda anslaget nu beviljades, den ifrågasatta löneregleringen icke längre undanskötes samt att densamma genomfördes, utan att vidare anspråk på statens medverkan härtill framställdes.

Den 4 juli 1913 anbefalldes nämnden att till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande med anledning av vad riksdagen sålunda anför, och i skrivelse den 16 september 1913 meddelade nämnden:

Nämnden hade på grund av den utav riksdagen uttalade förväntan beslutat vidtaga den ifrågasatta löneregleringen att gälla från och med den

1 januari 1914 på sådant sätt, att lönerna för museets tjänstemän från och med sistnämnda dag skulle utgå med samma belopp som till motsvarande tjänstemän i statens med nordiska museet jämförliga nyreglerade verk, nämligen till museets styresman 9,000 kronor samt till en var av intendenterna och föreståndaren för livrustkammaren 5,800 kronor.

[29.]

Anslaget utgick med oförändrat belopp, 80,000 kronor, under åren 1914—1918; för vart och ett av åren 1919 och 1920 utgick anslaget med ett till 120,000 kronor förhöjt belopp. Denna höjning hade sin grund i dels museets ökade utgifter för avlöningar (härom se nedan i statskontorets yttrande) och dels stegrade kostnader i övrigt för museets verksamhet. Från och med år 1921 höjdes anslaget till 126,550 kronor för år, detta för att lämna tillgång till att avlöna vaktmästarna vid museet lika med motsvarande befattningshavare i statens tjänst.

För budgetåret 1926—1927 är anslaget uppfört med 115,450 kronor. Denna minskning skedde i samband med den vid 1926 års riksdag företagna regleringen av avlönings- och anslagsförhållandena vid livrustkammaren, varigenom vissa belopp, tillhopa 11,100 kronor, vilka förut av nordiska museet utbetalats till vissa livrustkammarens ändamål, kommo att ingå i det till livrustkammaren direkt utgående statsanslaget. Jag anhåller här att få hänvisa till vad i detta hänseende anförts under punkterna 19 och 24 av 1926 års åttonde huvudtitel.

Under de senare åren hava jämväl vissa andra anslag utgått till nordiska museet, avseende dels tillfällig löneförbättring åt viss museets personal, dels tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare m. fl. vid museet, dels ock dyrtidstillägg åt museets personal. Beträffande nämnda anslag, vilka i riksdagen för budgetåret 1926—1927 äro upptagna med respektive 14,975 kronor, 3,600 kronor och 44,000 kronor, anhåller jag att få hänvisa till punkterna 25, 26 och 27 i 1926 års åttonde huvudtitel.

I skrivelse den 28 oktober 1925 gjorde nordiska museets nämnd framställning i fråga om beredande av lönereglering för befattningshavarna vid museet.

Tidigare hade centralförvaltningens personalförening i en till ecklesiastikdepartementet ingiven framställning hemställt om utverkande av proposition till riksdagen angående lönereglering för bland andra vaktmästarna vid nordiska museet eller, därest detta ej kunde ske, angående beredande åt dessa vaktmästare av samma löneförmåner, som utginge till expeditivvakterna vid nationalmuseum.

Vid sin anmälan inför Kungl. Maj:t den 7 januari 1926 av ifrågavarande framställningar anförde min företrädare i statsrådsämbetet, att han icke ansett sig då kunna framlägga något förslag i ämnet men att han hyste förhoppning om att det efter ytterligare utredning skulle bliva möjligt att få frågan framförd till 1927 års riksdag.

Sedan ovanberörda utredning numera hunnit slutföras, anhåller jag att

[29.] inför Kungl. Maj:t få framlägga frågan om lönereglering för befattningshavarna vid nordiska museet.

I skrivelse den 24 augusti 1926 har nordiska museets nämnd, under aberopande av sin ovanberörda skrivelse den 28 oktober 1925, ånyo anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes hos 1927 års riksdag äska de anslag, som erfordras för genomförande under räkenskapsåret 1927—1928 av reglering av lönerna vid nordiska museet i enlighet med de avlöningsförhållanden, som numera gälla vid med nordiska museet jämförliga statsinstitutioner.

I sin ovanberörda skrivelse den 28 oktober 1925 har nämnden lämnat en redogörelse för de löner, som vid nämnda tidpunkt utgingo till museets tjänstemän samt till vaktmästare och eldare vid museet. Enligt nämnda redogörelse, till vilken jag tillåter mig att hänvisa, uppgingo löner och arvoden vid museet för budgetåret 1925—1926 till 122,955 kronor, vartill kommo 10,400 kronor i ålderstillägg och 18,575 kronor i tillfällig löneförbättring och tillfälliga lönetillägg. Hela beloppet uppgick sålunda till 151,930 kronor. För samma tid utgingo, enligt vad nämnden vidare anförde, till museet följande statsanslag:

Till nordiska museet	kronor 126,550: —
» löneförbättring åt tjänstemän	» 14,975: —
» lönetillägg åt vaktmästare och eldare	» 3,600: —

eller tillhopa 145,125 kronor, vartill kom anslaget till dyrtidstillägg med 47,000 kronor.

Efter att i anslutning härtill hava konstaterat, att de anslag av statsmedel, anslaget till dyrtidstillägg oberäknat, som nordiska museet för det dåvarande åtnjöte, icke vore fullt tillräckliga att täcka omkostnaderna för avlöningar, fortsätter nämnden:

Sedan numera nya bestämmelser utfärdats beträffande avlöningar åt befattningshavare vid de med nordiska museet jämförliga statsinstitutionerna, hava avlöningarna vid museet kommit att kvarstå på ett föråldrat stadium, ett förhållande som det icke varit möjligt att avhjälpa, då anslag för ändamålet icke stått till nordiska museets förfogande.

Nordiska museets vaktmästare och eldare hava emellertid i skrivelse den 28 april 1925, som blivit till Kungl. Maj:t i avskrift överlämnad, anhållit att bliva i löneavseende likställda med statsmuseernas motsvarande personal.

Nordiska museets nämnd anser, att en nyreglering av lönerna vid museet är i högsta grad önskvärd och jämväl överensstämmer med av riksdagen tidigare gjort uttalande. En dylik reglering bör emellertid gälla icke blott vaktmästarpersonalen och eldaren utan samtliga museets tjänstemän, och får nämnden på grund härav i en vidfogad uppställning angiva beloppen av de avlöningar, fränsett dyrtidstillägg, som enligt nämndens mening borde utgå till nordiska museets personal i enlighet med de avlöningsbestämmelser, som numera gälla för t. ex. statens historiska museum eller nationalmuseum.

Vid angivande av lönebeloppen för museets ordinarie tjänstemän har nämnden, med hänsyn därtill att dessa till museets pensionskassa erlægga

avgifter till enahanda belopp som befattningshavare i statstjänst, utgått från att avlöningarna skulle helt motsvara de för ordinarie statstjänstemän gällande. Museets vaktmästare och eldare erlægga visserligen icke nu dylika avgifter men, då det är nämndens avsikt att, därest nyreglering av lönerna genomföres, ålägga vaktmästarna och eldaren att erlægga pensionsavgifter, hava avlöningarna jämväl för denna del av personalen här nedan upptagits till belopp som helt motsvara de för motsvarande ordinarie statstjänstemän gällande.

Beträffande tjänstemännens ställning har ingen annan förändring föreslagits än att tre ordinarie manliga tjänstemän, som hittills haft titeln »amanuens» måtte erhålla titeln »andre intendent» samt avlönas i likhet med motsvarande tjänstemän vid jämförliga institutioner, nämligen t. ex. andre arkivarier vid riksarkivet eller andre bibliotekarier vid kungl. biblioteket. Nordiska museets samlingars väldiga omfattning och alltjämt fortgående kraftiga tillväxt samt de olikartade vetenskapsområden, som det åligger nordiska museet att musealt vårda, göra det ofrånkomligt att vid museet söka få dylika andre intendentsbefattningar inrättade. — Dessa andre intendenten komme att intaga ställning som föreståndare för smärre, relativt självständiga avdelningar under intendenterna. — Ehuru behov redan nu gör sig gällande av fyra dylika andre intendentsbefattningar, har nämnden för närvarande icke ansett sig böra söka få inrättade flera än tre, motsvarande de tre ordinarie manliga amanuensbefattningarna som nu finnas.

Av de fem intendenterna äro två föreståndare för allmogeavdelningen (materiell kultur, andlig kultur), en föreståndare för avdelningen för de högre stånden, en för Skansens kulturhistoriska avdelning och en för de naturvetenskapliga avdelningarna.

Av de fyra andre intendenterna skall en tjänstgöra på allmogeavdelningen och förestå dess icke-svenska (Norge, Danmark, Finland, Östersjöprovinserna) och komparativa samlingar; två tjänstgöra på avdelningen för de högre stånden, den ene som föreståndare för hantverks- och skråsamlingarna, den andre vid konstslojdsamlingarna, och den fjärde tjänstgöra vid Skansens kulturhistoriska avdelning.

Då de till nordiska museet hittills beviljade statsanslagen uppgå till ett belopp av 145,125 kronor, fränsett dyrtidstillägg, erfordras för genomförande av ovan angivna lönestat, enligt ovan tillämpade beräkningsgrunder, ett ytterligare statsanslag av 57,491 kronor; och om, såsom enligt vad här ovan sagts vara önskvärt, en fjärde andre intendentsbefattning avlönad med 7,212 kronor kunde inrättas, utgör det ytterligare anslagsbehovet 64,703 kronor utöver nu utgående anslag.

Nämnden slutade med att anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes hos 1926 års riksdag åska de anslag, som erfordrades för genomförande under räkenskapsåret 1926—1927 av reglering av lönerna vid nordiska museet i enlighet med de avlöningsförhållanden, som gällde vid med nordiska museet jämförliga statsinstitutioner jämte därå belöpande dyrtidstillägg, beräknat enligt de grunder, som under sagda räkenskapsår komme att vara gällande.

Det i nämndens skrivelse omförmälda förslaget till tjänstemännens vid museet placering i lönegrader var av följande innehåll:

[29.]

Lönegrad enligt löneplan för jämförliga verk	Medelavlön beräknad efter nast högsta för man, respektive kvinna förekom- mande löneklass inom lönegraden i ortsgrupp G	Antal tjänsteman	Beräknad kostnad
	Kronor		Kronor
A 1	13,020	1 styresman och chef	13,020
B 26	9,540	1 intendent för museets eko- nomi (ekonomichef)	9,540
B 26	9,540	5 intendenter	47,700
B 21	7,212	3 andre intendenter	21,636
B 11	3,888	7 kansliskrivare, kvinnliga ama- nuenser	27,216
B 7	3,144	3 kanslibiträden, kvinnliga ama- nuenser	9,432
B 4	2,676	4 kontorsbiträden, kvinnliga amanuenser	10,704
B 15	5,304	1 manlig bokhållare	5,304
B 10	3,888	1 övervaktmästare (vice värd)	3,888
B 8	3,486	1 rustmästare	3,486
B 7	3,300	1 vaktmästare	3,300
B 5	2,988	8 vaktmästare	23,904
B 8	3,486	1 eldare (maskinist)	3,486
Till extra arbetskrafter, manliga och kvinnliga			20,000
Summa beräknad kostnad			202,616

I ärendet har *statskontoret* den 14 november 1925 avgivit utlåtande och därvid anført huvudsakligen följande:

Statskontoret vill först erinra, att statskontoret i utlåtande den 29 oktober 1925 angående anslag för budgetåret 1926—1927 till livrustkammaren anført, att statskontoret ansåge det vara en onödig omgång, att staten lämnade nordiska museet vissa bidrag och att museet härav i sin tur överlämnade en del till livrustkammaren. På grund härav tillstyrkte statskontoret bifall till ett av föreståndaren för livrustkammaren framställt förslag, att statsbidraget till nordiska museet måtte minskas med det belopp museet årligen överlämnat till livrustkammaren och dennas anslag ökas med motsvarande belopp. Genom en sådan anordning skulle nordiska museet även bliva befriat från utbetalande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i livrustkammaren, vilka kostnader, i den mån det ålegat nordiska museet att av till museets disposition ställt anslag utbetala dylika dyrtidstillägg, för budgetåret 1924—1925 uppgått till omkring 3,000 kronor.

Jämväl i ett annat avseende synes det statskontoret, att en ändring bör vidtagas i sättet för beviljande av statsbidrag till nordiska museet. I anslaget till museet å 126,650 kronor ingå dyrtidstillägg med 21,000 kronor, oaktat i riksstaten finnes uppfört ett särskilt anslag till dyrtidstillägg åt befattningshavare vid nordiska museet och livrustkammaren. På grund härav

har anslaget till dyrtidstillägg alltsedan år 1918 utgått med 21,000 kronor lägre belopp än det, vartill dyrtidstillägget beräknats uppgå (se proposition nr 61/1924). För budgetåret 1924—1925 beräknades sålunda dyrtidstilläggen till 71,000 kronor och beviljades i följd härav ett anslag för ändamålet å 50,000 kronor. Det får enligt statskontorets mening betecknas såsom en olämplig anordning, att dyrtidstillägg åt befattningshavare vid museet ingå i två olika anslag, varför statskontoret vill ifrågasätta, att man vid beräkning av det i riksstaten uppförda anslaget: Museet, icke tager i beräkning dyrtidstillägg, men däremot beräknar dyrtidstilläggsanslaget utan frånräknande av ovannämnda belopp, 21,000 kronor.

Av det ovanstående torde framgå, att man för att erhålla uppgift å de nettobelopp, som under senare år stått till nordiska museets förfogande för bestridande av avlöningar, dyrtidstillägg oberäknat, till befattningshavare vid museet, bör från i riksstaten uppförda anslagsbelopp draga dels nyssnämnda belopp av 21,000 kronor, dels ock det belopp av 11,100 kronor, som varit avsett för livrustkammarens räkning.

I riksstaten för 1925—1926 är, förutom särskilda anslag till dyrtidstillägg, tillfällig löneförbättring och tillfälliga lönetillägg, uppfört ett anslag till museet å	kronor 126,550: —
Om härifrån drages museets bidrag till livrustkammaren	11,100: —
och i anslaget ingående dyrtidstillägg	21,000: —
återstå	kronor 94,450: —
Läggas härtill anslag till tillfällig löneförbättring	» 14,975: —
och tillfälliga lönetillägg	» 3,600: —
utgår statsbidrag till avlöning, fränsett dyrtidstillägg, med kronor 113,025: —	

Enligt vid förevarande framställning fogad bilaga skulle avlöningar, dyrtidstillägg oberäknat, till befattningshavare vid museet för budgetåret 1925—1926 uppgå till 151,930 kronor.

Härav torde framgå, att statsbidragen till museet icke täcka utgifterna för avlöningar åt befattningshavare vid museet. Det torde heller aldrig varit riksdagens mening att helt bekosta avlöningen åt ifrågavarande personal, så mycket mindre som museet utan statsmakternas medgivande kan inrätta nya tjänster. Sedan år 1918 har vid nordiska museet tillskapats följande nya befattningar, nämligen 2 intendents-, 3 manliga amanuens- (med lägre arvode) och 3 kvinnliga amanuensbefattningar, varemot en amanuensbefattning (med högre arvode) blivit indragen. Härigenom har för museet uppstått en ökad kostnad av 13,820 kronor, dyrtidstillägg och ålders- tillägg oberäknat.

Då numera lönereglering blivit genomförd vid verk, som kunna jämföras med nordiska museet, torde även avlöningarna till befattningarna vid museet böra regleras. Det synes ock statskontoret, att staten i någon mån bör bidraga till de ökade kostnader, som på grund härav skulle åsamkas museet.

Statskontoret har ur synpunkten, att befattningshavare i nordiska museet ej böra erhålla lägre avlöning än motsvarande befattningshavare i statens tjänst, granskat det handlingarna bilagda förslag till placering i lönegrader av befattningshavare vid museet, och har en ur denna synpunkt företagen granskning icke givit anledning till erinran.

[29.]

Vid beräkning av statsbidrag till museet torde det vara lämpligt undersöka, med vilka belopp statsbidrag förut utgått i jämförelse med summan av avlöningar till tjänstemän vid museet. År 1914 utgick statsbidrag med 80,000 kronor, under det att avlöningarna under samma år uppgingo till 107,295 kronor 21 öre (statsverkspropositionen 1918, VIII, sid. 98). Statsbidraget utgjorde sålunda omkring 75 procent av avlöningarna. Då, dyrtidstillägg oberäknat, avlöningarna till museets personal för budgetåret 1925—1926 beräknas till 151,930 kronor, under det att statsanslagen för bestridande av samma avlöning uppgå till 113,025 kronor, utgöra jämväl i detta fall statsbidragen 75 procent av avlöningarna.

Nordiska museet har nu beräknat, att efter genomförandet av lönereglering avlöningarna skulle uppgå till 202,616 kronor. Statskontoret vill då ifrågasätta, att statsbidrag må beviljas med omkring 75 procent av detta belopp eller sålunda 152,000 kronor. Härmed har statskontoret dock ej velat uttala, att statsbidrag under alla omständigheter bör utgå med 75 procent av avlöningarna.

Enligt nu gällande grundtal skulle dyrtidstillägg å de av nordiska museet beräknade avlöningsbeloppen utgå med 38,000 kronor. I överensstämmelse med vad statskontoret här ovan anført beträffande beräkning av anslag till dyrtidstillägg åt befattningshavare vid museet, torde sådant anslag böra utgå med nu nämnda belopp.

Den kostnadsökning, som för statsverket skulle uppstå efter ett genomförande av vad statskontoret här ovan föreslagit, framgår av nedanstående.

För budgetåret 1925—1926 utgå följande anslag nämligen:

Museet	kronor 126,650: —	
avgår avlöning till personal vid livrustkam-		
maren	» 11,100: —	115,550: —
Tillfällig löneförbättring etc.		14,975: —
Tillfälliga lönetillägg etc.		3,600: —
Dyrtidstillägg åt viss personal vid nordiska		
museet och livrustkammaren	kronor 47,000: —	
avgår dyrtidstillägg till personal vid livrust-		
kammaren	» 3,000: —	44,000: —
		178,125: —

Enligt statskontorets förslag skulle följande anslag anvisas, nämligen:

Museet	kronor 152,000: —
Dyrtidstillägg åt viss personal vid museet	» 38,000: —
	kronor 190,000: —

Detta skulle innebära en ökad kostnad för statsverket av 11,875 kronor.

Departementschefen.

Vid ett fasthållande av den ståndpunkt, för vilken riksdagen vid flera tillfällen uttalat sig, nämligen att nordiska museets tjänstemän skola avlönas efter samma grunder som motsvarande tjänstemän vid jämförliga statsinstitutioner, torde en nyreglering av här ifrågavarande löner vara ofrånkomlig. Av den i ärendet förebragta utredningen framgår, att det icke torde vara möjligt för nordiska museet att ensamt bära de kostnader, som denna lönerreglering kommer att medföra.

Mot vad statskontoret i detta hänseende anfört och mot ämbetsverkets framställda beräkningar har jag i stort sett icke funnit något att erinra. Jag vill emellertid understryka den av statskontoret framhållna synpunkten, att man genom ett beslut i den av statskontoret antydda riktningen ej må anses hava bundit sig för att statsbidrag under alla omständigheter bör utgå med 75 procent av avlöningarna.

Beträffande det av museet framlagda löneregleringsförslaget har jag icke ansett mig nu böra ingå på någon närmare detaljprövning. Endast i en punkt vill jag framhålla mina betänkligheter, nämligen i fråga om den därstädes upptagna andre intendentsgraden. Genom en lönereglering i enlighet med statskontorets förslag torde detta slag av befattningar icke få anses vara godtaget, och bör det av statskontoret föreslagna statsanslaget något reduceras med hänsyn härtill, museet dock obetaget att förmedelst egna medel utfylla vad som erfordras för uppnående av de löner, museet finner för sin verksamhet erforderliga. Anslaget till museet anser jag följaktligen böra avrundas till 150,000 kronor, och bör såsom villkor för anslagets utgående utöver vad redan gäller föreskrivas, att lönerna till museets personal skola utgå i huvudsaklig överensstämmelse med vad som tillkommer motsvarande befattningshavare vid jämförliga statsinstitutioner.

Redan genom beslut av 1926 års riksdag har en av de utav statskontoret föreslagna förenklingarna genomförts därigenom, att de till livrustkammaren utgående medlen numera i riksstaten upptagas direkt under rubrik Livrustkammaren.

Vad statskontoret anfört beträffande anslaget till dyrtidstillägg anholder jag att få upptaga till behandling under nästföljande punkt.

I övrigt torde inga förändringar beträffande här förevarande anslag vara av behovet påkallade.

På grund härav får jag nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till nordiska museet anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag av kronor 150,000: — att, under villkor att en ledamot i museets nämnd är av Kungl. Maj:t förordnad ävensom på de övriga villkor, Kungl. Maj:t må föreskriva, utgå till nämnden för att enligt dess bestämmande användas för museets ändamål.

44. Dyrtidstillägg åt nordiska museets personal. Under de senare åren hava av statsmedel anvisats anslag för beredande av dyrtidstillägg åt, bland andra, befattningshavare vid nordiska museet.

I sådant avseende medgav 1920 års riksdag, i anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, att från och med år 1920 dyrtidstillägg åt nordiska museets personal med undantag av vakt- och arbetarpersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen finge utgå under iakttagande i lämpliga

[30.]

Dyrtidstillägg åt nordiska museets personal.

[30.] delar av de grunder, som gällde beträffande dyrtidstillägg under motsvarande tider åt befattningshavare i statens tjänst.

För budgetåret 1926—1927 har riksdagen för ändamålet anvisat ett belopp av 44,000 kronor. Genom beslut den 28 maj 1926 meddelade Kungl. Maj:t bestämmelser rörande dyrtidstillägg åt nu ifrågavarande befattningshavare.

I skrivelse den 24 augusti 1926 har nordiska museets nämnd gjort framställning om anslag för ändamålet för budgetåret 1927—1928.

I enlighet med riksdagens redan därtill lämnade medgivande bör givetvis den del av nordiska museets personal, som tidigare åtnjutit dyrtidstillägg av statsmedel, alltfört i likhet med befattningshavare i statens tjänst beredas sådant tillägg. Undantagas bör alltså även nu vakt- och arbetarpersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen.

Jag har under föregående punkt framlagt förslag angående ökat statsunderstöd åt nordiska museet för att möjliggöra genomförandet av ny löne reglering för dess personal i överensstämmelse med de grunder, som nu äro gällande för befattningshavare vid jämförliga statsinstitutioner. I det yttrande i ärendet, som avgivits av statskontoret och som under nämnda punkt återgivits, har även frågan om dyrtidstilläggen åt nordiska museets personal upptagits till behandling, och anhåller jag här att få hänvisa därtill.

Enligt statskontorets beräkningar skulle anslaget till dyrtidstillägg, vid tillämpning av de för s. k. nyreglerade verk gällande bestämmelserna, behöva uppgå till 38,000 kronor. Enligt verkställda beräkningar synes emellertid ett belopp av 36,000 kronor komma att visa sig tillräckligt, vilket belopp alltså bör äskas hos riksdagen. Anslaget torde i likhet med övriga anslag till dyrtidstillägg lämpligen böra erhålla karaktären av förslagsanslag.

Under erinran, att Kungl. Maj:t på chefens för finansdepartementet hemställan förut denna dag beslutit avlåta förslag till riksdagen i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1927—1928, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande under tiden 1 juli 1927—30 juni 1928 av dyrtidstillägg åt nordiska museets personal med undantag av vakt- och arbetarpersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 36,000: — att utgå under iakttagande i tillämpliga delar av de grunder, som kunna varda bestämda beträffande dyrtidstillägg under motsvarande tid åt befattningshavare i statens nyreglerade verk, och enligt de närmare bestämmelser, som må av Kungl. Maj:t meddelas.

Kulturhistoriska museet i Lund.

45. **Kulturhistoriska museet i Lund.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag anvisade riksdagen till kulturhistoriska museet i Lund för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 25,000 kronor att under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för museets förvaltningsomkostnader och i främsta rummet till avlöning åt två vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet. [31.] Kulturhistoriska museet i Lund.

Genom beslut den 28 maj 1926 fann Kungl. Maj:t gott ställa omförmälda anslag till förfogande av styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige att mot redovisningsskyldighet inför riksräkenskapsverket användas enligt riksdagens beslut och dessutom under villkor, att utav ledamöterna i styrelsen en vore av Kungl. Maj:t förordnad, att föreningen icke finge utan Kungl. Maj:ts tillstånd föryttra något museets samlingar tillhörande föremål med undantag av dupletter samt att en förteckning på under tiden 1 juli 1926—30 juni 1927 gjorda nyförvärv före den 1 september 1927 överlämnades till ecklesiastikdepartementet.

I skrivelse den 9 september 1926 har styrelsen för kulturhistoriska föreningen anhållit om utverkande av ett anslag å 30,000 kronor för budgetåret 1927—1928 till omförmälda museum.

Över denna ansökning hava utlåtanden avgivits den 12 oktober 1926 av vitterhets- historie- och antikvitetsakademien, den 13 november 1926 av överintendenten och chefen för nationalmuseum samt den 29 november 1926 av nordiska museets nämnd. I dessa utlåtanden hava i samband med tillstyrkanden av det äskade statsanslaget ifrågasatts vissa nya och ändrade villkor för anslagets utgående.

För egen del har jag icke ansett mig böra för ändamålet tillstyrka anslag till större belopp än som nu utgår. Vad angår de villkor, vilka böra förbindas med anslaget, lär det ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan utfärda de föreskrifter, vilka äro erforderliga.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till kulturhistoriska museet i Lund anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag

av kronor 25,000: —

att under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för museets förvaltningsomkostnader och i främsta rummet till avlöning åt två vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

Musikhistoriska museet.

[32.]
Musik-
historiska
museet.

46. **Musikhistoriska museet.** Till understöd åt musikhistoriska museet, vilket inrättats i syfte att sammanföra sådana föremål, som anslöte sig till musikens historia, däribland musikinstrument, vilka såvitt möjligt borde försättas i brukbart skick, har från och med år 1907 utgått anslag å extra stat, från och med den 1 juli 1923 med 4,000 kronor för budgetår.

Styrelsen för museet har i skrivelse den 16 november 1926 anhållit om ett till 7,000 kronor förhöjt anslag för budgetåret 1927—1928. Då jag icke ansett mig nu kunna förorda en höjning av anslagsbeloppet utöver vad under löpande budgetperiod för ändamålet utgår, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till musikhistoriska museet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 4,000 att på de villkor och under de förbehåll, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till museets ändamål.

Svenska skolmuseet.

[33.]
Svenska
skolmuseet.

47. **Svenska skolmuseet.** Under de senare åren hava av statsmedel anvisats anslag till svenska skolmuseet. För budgetåret 1924—1925 utgick anslaget med 7,000 kronor, i vilket belopp ingick även ersättning för lokalhyra. Sedan museet blivit uppsagt från sin förutvarande lägenhet och den anordningen träffats, att nya lokaler skulle beredas museet i ämbetsverksbyggnaden i kvarteret Murmästaren i Stockholm, anvisade riksdagen för budgetåret 1925—1926 ett anslag av 3,400 kronor, närmast avsett för magasinering och flyttning av museets samlingar till de nya lokalerna, samt vidare för budgetåret 1926—1927 ett anslag av 2,450 kronor att på de villkor Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål. De nya lokalerna hava nu ställts till museets förfogande, varför museets verksamhet, som under det gångna året måst väsentligt begränsas, kan i full utsträckning återupptagas så snart samlingarna blivit ordnade.

Hos Kungl. Maj:t har nu nämnda centralstyrelse, med bifogande av berättelse över museets verksamhet under år 1925 anhållit om utverkande av ett anslag av 3,000 kronor för budgetåret 1927—1928 för uppehållande av museets verksamhet.

Centralstyrelsen anför huvudsakligen:

Museet hade under år 1925 åtnjutit understöd av Sveriges allmänna folkskolläraryörening med 1,000 kronor. Övriga inkomster hade utgjorts av, förutom statsunderstödet, de bidrag, som jämväl under de senaste åren erhållits dels från Stockholms stad och dels från Flick- och samskoleföreningen, det förra uppgående till ett belopp av 1,200 kronor och det senare utgörande 200 kronor.

Vad anginge utgifterna för uppehållandet av museets verksamhet under budgetåret 1927—1928, så syntes för detta år ej behöva beräknas någon kostnad för hyra och uppvärmning.

I den nya byggnaden komme museet att inrymmas i omedelbar närhet av de lokaler, som disponerades av skolöverstyrelsen. Vid sådant förhållande framstode såsom ett önskemål, att tiden för museets öppethållande kunde utsträckas, så att de lärare och lärarinnor samt övriga skolans målsmän, vilka till stort antal, ej minst från landsorten, besökte överstyrelsen, bleve i tillfälle att i samband därmed även taga kännedom om skolmuseets samlingar. Museet hade hittills hållits öppet alla helgfria måndagar, onsdagar och fredagar klockan 6—8 eftermiddagen, med undantag för skolornas sommarferier. Tills vidare skulle museet för nyss angivna ändamål kunna hållas öppet under exempelvis ett par timmar alla helgfria tisdagar, torsdagar och lördagar. En dylik utsträckning av tiden för museets öppethållande medförde givetvis ökad kostnad för tjänstgöring vid museet. Under de fem senaste år, som museet varit i full verksamhet, 1920—1924, hade denna kostnad utgått med i medeltal 830 kronor för år. I förhållande härtill torde den nu föreslagna utökningen av tjänstgöringstiden kunna beräknas draga en kostnad av omkring 1,040 kronor. Tjänstgöringen i dess helhet vid museet komme sålunda att kräva en kostnad av 1,870 kronor eller i runt tal 1,900 kronor.

Beträffande övriga utgiftsposter syntes någon höjning icke nu vara behövlig annat än i fråga om inventarier. Anslaget för dessa senare föresloges ökat från 350 till 500 kronor för att därigenom möjliggöra anskaffandet av behöfligt antal nya skåp, hyllor m. m. Däremot hade något belopp för anordnande av skolkinematografiska förevisningar icke heller för detta år ansetts böra upptagas i kostnadsberäkningen, enär Kungl. Maj:t i framställning till 1924 års riksdag angående anslag till skolmuseet framhållit, att till sådana förevisningar behöfliga medel torde kunna erhållas från de vid statens biografbyrå befintliga överskottsmedlen.

Med tagen hänsyn till i det föregående angivna förhållanden hade centralstyrelsen uppgjort följande förslag till stat för Svenska skolmuseet under budgetåret 1927—1928.

Inkomster:

Statsbidrag	kronor 3,000: —
Stockholms stadsfullmäktige	» 1,200: —
Sveriges allmänna folkskolläraryörening	» 1,000: —
Flick- och samskoleföreningen	» 200: —
	Kronor 5,400: —

Utgifter:

Undervisningsmateriell	kronor 1,000: —
Specialutställningar och demonstrationer	» 800: —
Tjänstgöring å museet	» 1,900: —
Inventarier	» 500: —
Elektrisk ström	» 375: —
Telefonavgift	» 200: —
Försäkringsavgifter	» 50: —
Tryckningskostnader	» 100: —

[33.]	Skrivmateriell och porton	kronor	50: —
	Frakter och transporter	»	75: —
	Städning och renhållning	»	350: —
			Kronor 5,400: —

Under budgetåret 1927—1928 skulle sålunda, under förutsättning att museet icke behövde vidkännas några kostnader för lokal och dennas uppvärmning samt att för uppehållande av museets kinematografiska verksamhet behövliga medel kunde erhållas vid sidan av det av riksdagen beviljade anslaget, för svenska skolmuseet erfordras ett statsanslag å sammanlagt 3,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande den 31 augusti 1926 tillstyrkt bifall till framställningen.

Departementschefen. Det ökade anslagskravet är föranlett dels av önskvärdheten av att museet må kunna hållas öppet även vissa tider å förmiddagarna, dels av behovet av nya inventarier.

Vad beträffar museets öppethållande, vill jag framhålla, att en av fördelarna med museets förläggning till de nya lokalerna är, att museet därigenom blivit inhyst i samma byggnad som skolöverstyrelsen. För utnyttjande av denna fördel kräves emellertid, att museet åtminstone vissa dagar i veckan hålles tillgängligt under överstyrelsens mottagningstider, så att de, som då besöka överstyrelsen, kunna, om de så önska, taga kännedom om samlingarna. Jag finner därför höjningen av kostnaderna för tjänstgöring å museet motiverad och tillstyrker densamma. Likaledes har jag intet att erinra mot att ökade medel beredas till anskaffande av nya inventarier.

Jag hemställer alltså det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till svenska skolmuseet anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag av kronor 3,000: —
att på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål.

C. Kyrkliga ändamål. *)

Kleresistaten.

1. **Kleresistaten**, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 150,000: —

2. **Lappmarks ecklesiastikverk, kyrkliga ändamål**, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 4,000: —

3. **Ersättning för prästerskapets tionde.** Enligt lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför den 9 december 1910 (nr 141, sid. 25) skola prästerskapet enligt förut givna författningar tillkommande tionde ävensom alla andra avgifter av fast egendom indragas till statsverket mot gottgörelse i penningar under titel: ersättning för prästerskapets tionde.

[34.]
Ersättning
för präster-
skapets
tionde.

Särskilda föreskrifter rörande lagens tillämpning hava meddelats av Kungl. Maj:t genom kungörelse den 11 december 1914 (nr 483).

Vad enligt nämnda lag årligen gäldas av statsverket skall enligt lagen om kyrkofond den 9 december 1910 (nr 141, sid. 37) ingå till kyrkofonden.

För fullgörande av den statsverket sålunda åliggande skyldigheten att till kyrkofonden betala ersättning för prästerskapets tionde har från och med år 1915 på ordinarie stat under åttonde huvudtiteln varit uppfört ett förslagsanslag med titel: ersättning för prästerskapets tionde. I riksstaten för budgetåret 1926—1927 är ifrågavarande anslag uppfört med ett belopp av 4,510,600 kronor, under det att såsom inkomst under titel: prästerskapets till statsverket indragna tionde, bidragen från vederbörande församlingar äro upptagna med ett belopp av 2,596,500 kronor. Beträffande närmare utredning i ärendet tillåter jag mig hänvisa till det vid 1918 års statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1918, punkten 32.

Sedan Kungl. Maj:t den 28 maj 1926 anbefallt kammarkollegiet att inkomma med yttrande i fråga om det belopp, varmed förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde borde uppföras i riksstaten för bud-

*) I anledning av ifrågasatt överflyttning av kyrkoärendena från ecklesiastikdepartementet till justitiedepartementet finnas dessa ärenden i 1926 års statsverksproposition upptagna under andra huvudtiteln.

[34.] getåret 1927—1928 till bestridande av det för ecklesiastikåret 1928—1929 erforderliga ersättningsbeloppet, har kammarkollegiet i skrivelse den 21 september 1926 meddelat, att sagda ersättningsbelopp beräknats uppgå till 4,520,500 kronor.

I det i riksstaten för budgetåret 1926—1927 upptagna ersättningsbeloppet, 4,510,600 kronor, ingå, såsom framgår av statsrådsprotokollet över justitie-departementsärenden för den 7 januari 1926, punkten 44, följande poster:

av kammarkollegiet för ecklesiastikåren 1914—1926	
fastställda ersättningsbelopp, tillhopa	kronor 4,461,718: 05
» kollegiet beräknade, ej fastställda belopp:	
för ecklesiastikåret 1926—1927	» 27,932: 35
» 1927—1928	» 20,981: 75
Summa kronor 4,510,632: 15	

eller i avrundat tal nyssnämnda belopp, 4,510,600 kronor.

I det av kammarkollegiet till upptagande i riksstaten för budgetåret 1927—1928 nu föreslagna ersättningsbeloppet för ecklesiastikåret 1928—1929, 4,520,500 kronor, ingå följande poster:

av kammarkollegiet för ecklesiastikåren 1914—1927	
fastställda ersättningsbelopp, tillhopa	kronor 4,492,236: 32
» kollegiet beräknade, ej fastställda belopp:	
för ecklesiastikåret 1927—1928	» 20,981: 75
» 1928—1929	» 7,254: 20
Summa kronor 4,520,472: 27	

eller i avrundat tal angivna belopp 4,520,500 kronor.

Vidkommande det belopp, varmed bidragen från vederbörande församlingar böra uppföras såsom inkomst i riksstaten för budgetåret 1927—1928, har kammarkollegiet uttalat, att detsamma torde kunna beräknas till 2,493,009 kronor 90 öre eller i avrundat tal 2,493,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t denna dag vid prövning av beräkningen av statsverkets tillgångar beslutit att i budgeten för tiden 1 juli 1927—30 juni 1928 upptaga inkomsttiteln: Prästerskapets till statsverket indragna tionde med ett belopp av 2,493,000 kronor, får jag, under hänvisning till den i ärendet verkställda utredningen, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde,

nu	kronor 4,510,600: —
med	» 9,900: —
till	» 4,520,500: —

4. **Ersättning för vissa prästerskapet tilldelade**

statsanslag, oförändrat ordinarie anslag kronor 304,752: —

5. **Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 30,000: —

6. **Pastorerna vid de svenska församlingarna i Köpenhamn och Berlin.** I riksstaten för budgetåret 1926—1927 finnas uppförda två ordinarie anslag å vardera 6,000 kronor till avlönande av pastor vid svenska Gustafs församlingen i Köpenhamn, respektive svenska Viktorias församlingen i Berlin. Behovet av dessa anslag kvarstår oförändrat och de böra följaktligen fortfarande utgå. Då det emellertid är ett önskemål att, där så utan olägenhet kan ske, minska antalet av de särskilda i riksstaten upptagna anslagen, vill jag förorda, att dessa båda anslag sammanföras till ett gemensamt ordinarie anslag, vilket lämpligen synes kunna rubriceras: *Pastorerna vid de svenska församlingarna i Köpenhamn och Berlin.* Av anslaget, som tydligen bör uppföras med ett belopp av 12,000 kronor, torde Kungl. Maj:t ställa ett belopp av 6,000 kronor till förfogande av vardera församlingens kyrkoråd för avlönande av dess pastor.

[35.]
Pastorerna
vid de
svenska för-
samlingarna i
Köpenhamn
och Berlin.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, med uteslutande av de i riksstaten nu uppförda *ordinarie* anslagen: Pastor vid svenska Gustafs församlingen i Köpenhamn å kronor 6,000: —
och Pastor vid svenska Viktorias församlingen i Berlin å lika-
ledes kronor 6,000: —
i stället därstädes uppföra ett *ordinarie* anslag under rubriken: *Pastorerna vid de svenska församlingarna i Köpenhamn och Berlin* å kronor 12,000: —

7. **Pastor vid svenska Olaus Petri-församlingen i Hälsingfors.** På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning anvisade 1924 års riksdag för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 6,000 kronor till avlöning åt pastorn vid svenska Olaus Petri-församlingen i Hälsingfors. Jämväl för vardera av budgetåren 1925—1927 har anslag å sagda belopp anvisats för ifrågavarande ändamål.

[36.]
Pastor vid
svenska
Olaus Petri-
församlingen
i Hälsingfors.

I en med skrivelse från utrikesdepartementet den 13 september 1926 överlämnad, av Kungl. Maj:ts minister i Hälsingfors tillstyrkt ansökning har Olaus Petri-församlingen anhållit om anslag för budgetåret 1927—1928 med oförändrat belopp för avlöning åt församlingens pastor ävensom att anslaget måtte uppföras på ordinarie stat, så att befattningen kunde besättas med ordinarie innehavare.

Statskontoret har i utlåtande den 18 oktober 1926 anfört:

Statskontoret håller väl före, att bidrag av statsmedel till avlönande av pastor i församlingen skall för överskådlig framtid visa sig erforderligt, och

skulle ur denna synpunkt närmast vara böjt för att understödja framställningen om ordinarie anslag för ändamålet. Emellertid synes det önskvärt att, innan beslut härom fattas, erhålla kännedom om hur församlingens ekonomi under de senaste åren gestaltat sig, närmast då med vilket belopp församlingen bidragit och för framtiden kan förväntas bidraga till avlöningen, ävensom uttaxeringarna för församlingsändamål. Med hänsyn härtill och då i allt fall anslaget utgått endast under tre år, under det att exempelvis motsvarande anslag till svenska församlingen i Berlin först år 1924, d. v. s. efter 16 år, uppfördes å ordinarie stat, vill det synas som om den slutliga prövningen av anslagets natur skulle utan olägenhet kunna undanskjutas åtminstone till 1928 års riksdag.

I likhet med statskontoret anser jag mig icke kunna förorda framställning till riksdagen om uppförande å ordinarie stat redan från och med budgetåret 1927—1928 av anslaget till avlöning åt pastor vid svenska församlingen i Hälsingfors.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlöning åt pastor vid svenska Olaus Petri-församlingen i Hälsingfors anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag av kronor 6,000: —

[37.]

Stipendier
för utbildan-
de vid univer-
sitet av prä-
ster, förtrogna
med finska
språket.

8. Stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket. Riksdagen har år 1926 till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, beviljat ett extra anslag å 10,800 kronor samt därav för budgetåret 1926—1927 anvisat ett belopp av 3,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunde erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

Vid anmälan den 23 maj 1926 av riksdagens beslut i fråga om de för budgetåret 1926—1927 anvisade medlen förordnade Kungl. Maj:t, att i avseende på användandet av desamma skulle gälla de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t den 13 juni 1908 meddelats angående användningen av ett motsvarande anslag för åren 1909—1911 med den ändring, att ett vart av stipendierna skulle utgå med 1,200 kronor, att av domkapitlet i Luleå utbetalas med 600 kronor för vardera lästerminen. Bestämmelserna i fråga finnas återgivna i det utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1914, punkten 29, vilket finnes fogat vid statsverkspropositionen till 1914 års förra riksdag.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att av det utav 1926 års riksdag beviljade *extra* anslaget till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, för budgetåret 1927—1928 anvisa kronor 3,600: —
med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

9. Bidrag till avlöning åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder. Till beredande av religionsvård åt svenska sjömän med flera i utländska hamnar samt åt andra sig därstädes uppehållande landsmän har riksdagen på extra stat anvisat medel alltsedan år 1875.

För budgetåret 1926—1927 utgör anslaget 41,500 kronor.

Den 28 maj 1926 ställdes detta anslag till svenska kyrkans missionsstyrelses förfogande att användas till avlönande under budgetåret 1926—1927 av:

1) en svensk sjömanspräst i Kiel	kronor	4,500
2) en d:o i West-Hartlepool	»	5,000
3) en d:o i Calais-Dunkerque, som tillika innehar pastorsbefattningen i svenska Sofiaförsamlingen i Paris	»	2,500
4) en d:o i Stettin	»	4,500
5) en d:o i London	»	5,000
6) en d:o i Antwerpen	»	5,000
7) en d:o i Rotterdam	»	5,000
8) en d:o i Oslo	»	5,000
9) en d:o i Hull	»	5,000

Summa kronor 41,500

Svenska kyrkans missionsstyrelse har i skrivelse den 7 oktober 1926 framhållit, att, om missionsstyrelsen skulle kunna i önskvärd och behövlig omfattning alltfört bedriva den verksamhet, vartill den av Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande, å de platser, för vilka anslag av statsmedel hittills beviljats, sådant anslag vore erforderligt för budgetåret 1927—1928 till samma belopp, som för närvarande utginge.

Härjämte har missionsstyrelsen förnyat tidigare gjorda framställningar om bidrag av statsmedel till avlönande av de utav styrelsen anställda svenska prästmännen i Buenos Aires och Skagen, att utgå med 5,000 kronor åt dem vardera. Beträffande behovet av anslag till präst i Buenos Aires hänvisar missionsstyrelsen till sin beträffande anslag för här ifrågavarande ändamål år 1925 gjorda framställning, däri anfördes:

Rörande Buenos Aires har missionsstyrelsen gjort framställningar om anslag till pastors avlöning i skrivelser åren 1921, 1922, 1923 och 1924. Som motivering för sin anhållan har styrelsen anført, att den, med anledning av en genom Kungl. Maj:ts beskickning i Buenos Aires från svenska församlingen i nämnda stad inkommen hänvändelse, dit missiverat och alltsedan hösten 1919 därstädes underhåller en svensk prästman, som bedriver en omfattande religiös, social och nationell verksamhet ej blott bland svenska sjömän och fast boende svenskar i Buenos Aires utan även bland landsmän på andra platser i Sydamerika. Särskilt har nämnts den svenska kolonien i Misiones, en kvarleva av den norrländska emigrationen till Sydamerika omkring århundradets början. Pastorn uppehåller sig varje år en längre tid på denna i Norra Argentinas avlägsna urskogar belägna plats, vid vars svenska skola, som upprättats tack vara missionsstyrelsens bidrag, ett 40-tal barn åtnjuta regelbunden undervisning.

[38.]

Bidrag till avlöning åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder.

[38.]

Missionsstyrelsens anslag till pastorns lön och verksamheten i Buenos Aires, som på grund av de synnerligen dryga levnadsomkostnaderna därstädes hela tiden varit höga, ha emellertid stigit till 18,000 kronor för år 1925, varav 13,000 kronor till pastorns avlöning och 5,000 kronor till verksamhetens behov. En hänvändelse har visserligen gjorts till svenska kolonien i Buenos Aires att genom ökade åtaganden lindra styrelsens börda. Då emellertid församlingen redan iklätt sig ej obetydliga lokala kostnader, torde icke kunna förväntas, att den i mer nämnvärd mån förmår öka sitt bidrag till verksamheten.

I sin nu ingivna skrivelse upplyser missionsstyrelsen, att verksamheten i Buenos Aires även under år 1926 förorsakat sjömansvårdskassan enahanda utgifter som förut eller 18,000 kronor, därav 13,000 kronor till pastors avlöning, varjämte styrelsen, efter lämnad redogörelse för de kyrkliga förhållandena i Skagen, meddelat, att styrelsen under de senare årens lopp åsamkat sig en skuld av omkring 100,000 kronor för att kunna någorlunda tillfredsställande fylla de förpliktelser, som ställts på styrelsen i fråga om vården om de egna sjömännen och landsmännen i främmande land.

I ärendet har *statskontoret* den 18 oktober 1926 avgivit utlåtande och därvid anför:

Beträffande först framställningen i vad den avser höjning av ifrågavarande anslag för avlöande av en svensk sjömanspräst i Buenos Aires har statskontoret vid upprepade tillfällen, senast i utlåtande den 22 september 1925, uttalat sig till förmån för en sådan åtgärd. I berörda utlåtande anförde statskontoret, att vidare uppskov med den begärda förhöjningen icke borde äga rum, vid vilket förhållande och då beloppet i fråga icke torde utöva något nämnvärt inflytande på statsregleringen, statskontoret hemställde om höjning av anslaget med 5,000 kronor. Förslaget föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Statskontoret har ingen anledning att nu frångå sin sålunda intagna ståndpunkt i saken och får alltså förnya sin berörda hemställan.

Vidkommande förslaget om statsbidrag för avlöande av en svensk prästman vid Skagen anser sig statskontoret, under framhållande, på sätt skett jämväl i förberörda utlåtande, av det beaktansvärda i framställningen, likväl icke kunna för närvarande tillstyrka någon ytterligare förhöjning av anslaget.

Departement-
mentschefen.

Såsom framgår av bilagan åttonde huvudtiteln till statsverkspropositionerna åren 1922—1925 samt bilagan andra huvudtiteln till 1926 års statsverksproposition hava missionsstyrelsens förut gjorda framställningar om anslag för avlöande av en sjömanspräst i Buenos Aires ansetts på grund av de ekonomiska förhållandena icke böra föranleda något förslag i ämnet till riksdagen. Betydelsen av den utav missionsstyrelsen bedrivna verksamheten bland våra sjömän och andra landsmän i utlandet synes mig emellertid vara så uppenbar, att de ekonomiska betänkligheterna icke längre böra få stå hindrande i vägen för tillmötesgående av styrelsens framställning om statsbidrag till avlöande av den svenske pastorn i Buenos Aires. Under flera år har missionsstyrelsen åtagit sig betydande utgifter

för uppehållande av den där förlagde svenske prästmännens verksamhet bland våra landsmän i Argentina och angränsande länder. Med hänsyn härtill och i betraktande jämväl av den nationella betydelsen av att sambandet med hemlandet och med svensk kultur alltjämt uppehålls bland de i dessa avlägsna länder bosatta svenskar och dit anländande svenska sjömän är jag benägen att biträda missionsstyrelsens framställning i denna del. Jag förordar alltså att nu förevarande anslag, för närvarande utgående med 41,500 kronor, höjes med det till avlönande av pastor i Buenos Aires begärda beloppet, 5,000 kronor.

Vad åter beträffar frågan om beredande av medel för avlönande av en svensk sjömanspräst vid Skagen anser jag mig icke nu kunna förorda framställningen härom.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att såsom bidrag till avlönande av svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag av kronor 46,500:—

10. Dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder. För bestridande av dyrtidstillägg för budgetåret 1926—1927 åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder, till vilka prästers avlönande bidrag av statsmedel jämväl för samma tid beviljades, anvisade 1926 års riksdag ett förslagsanslag av 17,000 kronor.

[39.]

Dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder.

Den 28 maj 1926 meddelade Kungl. Maj:t beslut angående utgåendet av anslaget.

Svenska kyrkans missionsstyrelse har nu i sin av mig under nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 7 oktober 1926 anhållit om beredande av dyrtidstillägg åt de svenska sjömansprästerna för budgetåret 1927—1928.

I likhet med vad hittills varit fallet torde dyrtidstillägg åt ifrågavarande sjömanspräster böra jämväl under budgetåret 1927—1928 utgå enligt de för icke nyreglerade verk fastställda grunderna. För ändamålet synes böra beräknas ett belopp av 16,000 kronor. Under erinran att chefen för finansdepartementet förut denna dag hemställt om förslag till riksdagen angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1927—1928, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* förslagsanslag av . . kronor 16,000:—

11. Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord. I proposition den 25 februari 1926, nr 197, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt.

[40.]

Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader förenade med

[40.]
friköp av lä-
genheter å
kyrklig jord.

I en till riksdagen samma dag avlåten proposition, nr 206, föreslog Kungl. Maj:t vidare riksdagen medgiva, att det i 1926 års statsverksproposition under nionde huvudtiteln för budgetåret 1926—1927 begärda extra förslagsanslag å 15,000 kronor till bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader förenade med inlösen av under nyttjanderätt upplåtet område finge enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande under samma tid i mån av behov och i överensstämmelse med i ett vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 25 februari 1926 angivna grunder användas jämväl till bestridande i vissa fall av kostnader för friköp av lägenheter å kyrklig jord.

Enligt vad som framgår av berörda statsrådsprotokoll, till vilket jag i övrigt får hänvisa, anförde föredragande departementschefen bland annat:

Det vid propositionen nr 197 fogade förslaget till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomrätt avsåge, såvitt här vore i fråga, att öppna en mera allmän möjlighet för lägenhetshavare å kyrklig jord, vilka därå ägde egna boningshus, att förvärva de av dem brukade områdena. Beträffande de förutsättningar, varunder sådant förvärv enligt lagförslaget kunde äga rum, hade ensittarlagens bestämmelser i åtskilliga avseenden fått tjäna såsom förebild; någon ovillkorlig rätt till lösen hade däremot icke inrymts åt vederbörande lägenhetshavare, utan hade frågan, huruvida friköp i det enskilda fallet skulle kunna medgivas, hänlagts till prövning i administrativ ordning. Det skulle sålunda enligt förslaget i regel ankomma å kammarkollegiet att avgöra ansökningar av ifrågavarande slag.

De i lagförslaget upptagna bestämmelserna rörande friköp av vissa lägenheter å kyrklig jord hade begränsats till stadganden av rent konstitutiv innebörd. Utöver dessa bestämmelser tarvades särskilda tillämpningsföreskrifter, vilkas utfärdande ansetts böra ankomma å Kungl. Maj:t.

De omförmälda lagbestämmelserna skulle hava avseende å lägenheter å prästboställen, å boställen anslagna biskopar, domkyrkosysslomän och klockare, ävensom å kyrkors hemman och jordar. Enligt en av kronolägenhetskommissionen på sin tid verkställd undersökning uppgick (år 1916) antalet lägenheter å präst- och klockarboställen till inemot 6,000, av vilka cirka 3,500 ansetts lämpligen kunna fränkiljas boställena. Redan med hänsyn till dessa avsevärda siffror uppställde sig fordran på en enhetlig och såvitt möjligt förenklad procedur för friköpsärendenas behandling.

I samband med redogörelse för de med friköp av lägenheter å kyrklig jord förenade kostnaderna framhöll departementschefen bland annat, att vissa av desamma otvivelaktigt torde komma att ställa sig ganska kännbara, då det övervägande antalet lägenhetshavare, vilka enligt det i propositionen nr 197 framlagda lagförslaget skulle erhålla möjlighet att friköpa sina områden, tillhörde de mindre bemedlade samhällsklasserna. Vid sådant förhållande syntes bidrag av statsmedel böra göras tillgängliga till bestridande av en del av kostnaderna, men syntes därvid böra ifrågakomma allenast kostnaden dels för den förrättning å stället, som efter länsstyrelsens förordnande äger rum för friköpsfrågans behandling, dels ock för gottgörelsen åt lantmätare, som av länsstyrelsen förordnas att därvid biträda.

Vad anginge de allmänna villkor för att omförmälda kostnader må be-

stridas av allmänna medel, den ordning, i vilken ansökning om dylik förmån skall göras, ävensom eventuell skyldighet för sökanden att, där friköp icke kommer till stånd, helt eller delvis ersätta statsverket vad i förenämnda hänseende av allmänna medel förskjutits, ansåg departementschefen föreskrifter härom böra utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med dem, som funnes intagna i kungörelsen den 20 juli 1925 (nr 379) om bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med inlösen av under nyttjanderätt upplåtet område m. m.

Vidkommande storleken av det anslag, som skulle erfordras för tillgodo-seende av angivna syftemål, framhöll departementschefen, att det behöfliga beloppet av lätt insedda skäl vore omöjligt att exakt beräkna. De svårigheter, som vid denna beräkning inställde sig, hänförde sig redan till omöjligheten att med någon grad av säkerhet förutse antalet ansökningar om friköp, vartill lagförslagets bestämmelser komme att giva anledning. Mycket sannolikt torde likväl vara, att detta antal under den första femårsperioden komme att bliva förhållandevis ansenligt.

Då departementschefen, oaktat här angivna förhållande, ansåge sig kunna underlåta att för budgetåret 1926—1927 ifrågasätta ett *särskilt* anslagsbelopp för mötande av ifrågavarande utgift, vore detta beroende på en särskild omständighet.

Då det föreliggande förslaget till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomt-rätt för sitt antagande krävde medverkan jämväl av kyrkomötet, torde lagens utfärdande tidigast kunna äga rum under slutet av år 1926. De första för-rättningarna för behandling av inkomna ansökningar om friköp torde följ-aktligen knappast kunna utsättas förr än fram på våren 1927, då marken blivit bar. För de få månader, som då återstode av budgetåret 1926—1927, hade det synts som om för tillgodoseende av de förmodligen mindre avse-värda anspråk å bidrag till förrättningar, som komme att äga rum under berörda korta tid, skulle kunna anlitas det i det föregående omförmälda, för nämnda budgetår redan beviljade anslaget å 15,000 kronor för bestridande av motsvarande kostnader enligt ensittarlagen. För budgetåret 1927—1928 torde särskilda medel böra beräknas för ifrågavarande ändamål, var-vid det finge tagas under övervägande huruvida de kostnader, som här av-såges, lämpligen borde bestridas med medel från ett därför särskilt anvisat anslag.

Riksdagen anmälde i skrivelse den 1 juni 1926, nr 329, att riksdagen bifallit ifrågavarande proposition nr 197.

Under återopande av jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlå-tande nr 68, däri utskottet förmålt sig dela departementschefens uppfattning rörande behöfligheten av att vissa med ifrågavarande friköp förbundna kostnader bestredes av allmänna medel, anmälde riksdagen vidare i skrivelse den 1 juni 1926, nr 322, att riksdagen medgivit, att det under nionde hu-vudtiteln för budgetåret 1926—1927 beviljade extra förslagsanslaget å 15,000 kronor till bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader för-enade med inlösen av under nyttjanderätt upplåtet område finge enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande under samma tid i mån av behov och i överensstämmelse med de av föredragande departementschefen angivna

grunder användas jämväl till bestridande i vissa fall av kostnader för friköp av lägenheter å kyrklig jord.

Sedan Kungl. Maj:t i skrivelse den 23 september 1926, nr 6, underställt kyrkomötet ovanberörda förslag till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt, har kyrkomötet i skrivelse den 28 oktober 1926, nr 18, anmält, att kyrkomötet för sin del godkänt nämnda lagförslag.

Kungl. Maj:t har förut denna dag utfärdat lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt. Samtidigt har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse med tillämpningsföreskrifter till nämnda lag.

Departementschefen.

Beträffande bestridandet med allmänna medel under budgetåret 1927—1928 av de kostnader, som äro förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord, synes det lämpligast att de kostnader, om vilka här är fråga, bestri-
das av ett särskilt anslag, som bör uppföras under åttonde huvudtiteln. Vad angår storleken av detta anslag, är det, såsom förut framhållits, vanskligt att, innan tillräcklig erfarenhet vunnits, uttala sig om det belopp som kan erfordras. Emellertid vill jag föreslå, att för här ifrågavarande ändamål begäres ett lika stort anslag som förut omförmälda under nionde huvudtiteln uppförda anslag, eller 15,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord, anvisa för budgetåret 1927—1928 ett
extra förslagsanslag å kronor 15,000: —

Domkapitlens expeditioner.

12. **Domkapitlens expeditioner, oförändrat ordinarie anslag** kronor 91,350: —

- [41.] 13. **Ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner.** Det ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner har från och med år 1913 varit i riksstaten uppfört med 91,350 kronor. Till förstärkande av detta anslag har under en följd av år anvisats anslag å extra stat. Ursprungligen 2,970 kronor, har det extra anslaget från och med år 1912 utgått med höjt belopp, och för budgetåret 1926—1927 har till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner beviljats ett belopp av 34,070 kronor. De behov, för vilkas täckande ifrågavarande anslag avsetts, hava blivit i detalj av riksdagen prövade i sammanhang med anslagens beviljande.

De för budgetåret 1926—1927 tillgängliga medlen, 125,420 kronor, fördela sig sålunda: [41.]

6 notaries vid domkapitlen i Uppsala, Växjö, Lund, Göteborg, Härnösand och Luleå, à 4,500 kronor	kronor 27,000: —	
6 amanuenser vid samma domkapitel, à 1,800 kronor	» 10,800: —	
5 notaries vid domkapitlen i Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås och Karlstad, à 3,800 kronor	» 19,000: —	
5 amanuenser vid samma domkapitel, à 1,600 kronor	» 8,000: —	
1 notarie vid domkapitlet i Visby	» 3,000: —	
Vikariatsersättning, extra biträde, renskrivning m. m. vid sistnämnda domkapitel	» 500: —	
1 notarie vid Stockholms stads konsistorium . .	» 2,000: —	
Vikariatsersättning, extra biträde, renskrivning m. m. vid samma konsistorium	» 500: —	70,800: —
Ersättning för semestervikariat		1,441: 70
Ytterligare en amanuens vid domkapitlet i Uppsala		3,700: —
» » » » » i Lund		3,700: —
Extra biträden vid domkapitlet i Uppsala	kronor 3,000: —	
» » » » i Linköping	» 1,200: —	
» » » » i Skara	» 600: —	
» » » » i Strängnäs	» 500: —	
» » » » i Västerås	» 1,200: —	
» » » » i Växjö	» 1,400: —	
» » » » i Lund	» 4,800: —	
» » » » i Göteborg	» 2,300: —	
» » » » i Karlstad	» 1,800: —	
» » » » i Härnösand	» 3,100: —	
» » » » i Luleå	» 3,750: —	
» » » » i Visby	» 900: —	
» » » Stockholms stads konsistorium	» 750: —	25,300: —
Vaktbetjäning vid domkapitlet i Uppsala	» 1,350: —	
» » » i Linköping	» 865: —	
» » » i Skara	» 1,350: —	
» » » i Strängnäs	» 1,115: —	
» » » i Västerås	» 1,000: —	
» » » i Växjö	» 1,350: —	
» » » i Lund	» 1,350: —	
» » » i Göteborg	» 1,350: —	
» » » i Karlstad	» 1,175: —	
» » » i Härnösand	» 1,100: —	
» » » i Luleå	» 1,065: —	
» » » i Visby	» 800: —	
» » Stockholms stads konsistorium	» 800: —	14,670: —

[41.] Hyra m. m. vid domkapitlet i Luleå	kronor	4,400: —	
» » » » i Visby	»	1,400: —	5,800: —
Odisponerat			8: 30
		Summa kronor	125,420: —

Rörande tillhandahållande åt vederbörande konsistorier av dem tillkommande, för tiden 1 juli 1926—30 juni 1927 tillgängliga medel hava bestämmelser meddelats genom Kungl. Maj:ts brev den 28 maj 1926. I sammanhang därmed föreskrevs, att arvode till hos domkapitel anställt extra biträde icke finge överstiga 1,400 kronor för år räknat, med undantag dock för dels manliga biträdet vid domkapitlet i Lund F. Malmström, som enligt beslut av 1920 års riksdag åtnjuter ett arvode av 3,000 kronor för år, dels och vissa kvinnliga biträden, som på grund av särskilda medgivanden av riksdagen erhålla arvoden med 1,800 kronor för år.

Vidare är föreskrivet, att av anslaget till extra biträden vid domkapitlet i Växjö skall till bibliotekarien vid högre allmänna läroverket i Kalmar såsom ersättning för vården av förutvarande domkapitlets i Kalmar äldre arkivalier utgå ett belopp av 50 kronor.

De till notarierna samt de å ordinarie stat uppförda amanuenserna utgående avlöningarna hava under de senaste åren blivit höjda på det sätt, att riksdagen på Kungl. Maj:ts framställningar tillerkänt dessa tjänstemän för vart och ett av åren 1918 och 1919 tillfällig löneförbättring samt från och med år 1920 provisorisk lönereglering. Extra biträden och vaktmästare hava från och med sistnämnda år i vissa fall erhållit tillfällig löneförbättring. För innevarande budgetår utgår densamma med ett sammanlagt belopp av 2,725 kronor.

Såsom närmare framgår av punkt 43 av 1925 års åttonde huvudtitel och punkt 53 av 1926 års andra huvudtitel, anbefalldes statskontoret den 12 november 1924 att utarbета förslag till provisorisk lönereglering beträffande biträdes- och vaktmästarpersonalen vid de ecklesiastiska konsistorierna. Statskontoret avgav den 2 juni 1925 sådant förslag, varöver domkapitlen och Stockholms stads konsistorium sedermera avgåvo utlåtanden. Dessa utlåtanden överlämnades sedermera till statskontoret för att tagas i övervägande vid behandlingen av en den 18 augusti 1925 till statskontoret remitterad framställning av flertalet konsistorienotarier och amanuenser angående definitiv lönereglering för dessa tjänstemän. Till statskontoret överlämnades jämväl för att i nämnda sammanhang tagas i övervägande kyrkomötets skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 oktober 1925 rörande samma ämne. Under erinran härom framhöll föredragande departementschefen, såsom framgår av sistberörda punkt, att frågan om definitivt ordnande av löneförhållandena för samtliga befattningshavare vid konsistorierna sålunda gjorts till föremål för utredning i ett sammanhang. Något förslag i ämnet hade då ännu icke inkommit från statskontoret och utredningen av frågan om definitiv lönereglering för ifrågakvarande personal syntes i varje fall icke hinna

slutföras å sådan tid, att framställning om dylik lönereglering kunde föreläggas 1926 års riksdag. [41.]

Statskontoret har sedermera den 23 augusti 1926 avgivit utlåtande i ärendet och därvid framlagt förslag till *definitiv lönereglering* icke blott för notarier och amanuenser utan även för biträdes- och vaktmästarpersonalen. Över detta förslag hava domkapitlen och Stockholms stads konsistorium yttrat sig.

Enligt statskontorets förslag skulle domkapitlens tjänstemän erhålla en lönereglering, som ansluter sig till de numera allmänt vedertagna löneprinciperna, varjämte en del av den fasta extra personalen skulle beredas ordinarie anställning. Jag anser mig emellertid icke böra nu framlägga förslag om ny lönereglering för domkapitlens samtliga tjänstemän.

Departementschefen.

Under sådana förhållanden blir det nödvändigt att jämväl för budgetåret 1927—1928 reglera domkapitelstjänstemännens avlöningsförhållanden efter i huvudsak samma principer som hittills. I avseende på vissa av extra biträdena och vaktmästarna, vilka äro i avlöningshänseende särskilt ogynnsamt ställda, anser jag dock att åtgärder böra vidtagas för att bereda dem i någon mån förbättrade avlöningsförmåner.

I domkapitlens framställningar om anslag för budgetåret 1927—1928, däri flera domkapitel givit uttryck åt sin förväntan att förslag till lönereglering för domkapitlens tjänstemän skall föreläggas 1927 års riksdag, begäres, för den händelse detta ej skulle komma att ske, i en del fall höjning av nu utgående anslagsbelopp.

Domkapitlet i *Uppsala* hemställer sålunda, att för beredande av ökad avlöning åt notarien och en amanuens vid domkapitlet den provisoriska löne-regleringen måtte fastställas att utgå med 75 procents tillägg å nu utgående lönetillägg.

Domkapitlens framställningar om anslag för budgetåret 1927—1928.

Vidare hemställa domkapitlen i *Uppsala*, *Linköping*, *Skara*, *Göteborg*, *Karlstad* och *Luleå* om förhöjda anslag till extra biträden och vaktmästare. Domkapitlet i *Linköping* har åberopat ett av domkapitlet i anledning av statskontorets förslag till provisorisk lönereglering för biträdes- och vaktmästarpersonalen avgivet utlåtande, däri domkapitlet framhållit behovet av att dess extra biträde erhöles full daglig tjänstgöring samt avlöning i lönegraden B 7, eller ock att domkapitlet erhöles, utöver ett belopp av 1,800 kronor, som statskontoret föreslagit för biträde, 1,500 kronor till ytterligare ett biträde för renskrivning. Domkapitlet understryker nu ytterligare behovet av anslag till extra biträden, enär det till domkapitlets förfogande för ändamålet ställda anslaget, 1,200 kronor jämte tillfällig löneförbättring 250 kronor, helt uppbures av det nuvarande biträdet, som vore uteslutande sysselsatt med bokföringsarbete, varför allt egentligt renskrivningsarbete nu

[41.] måste utföras av amanuensen, vilket naturligen icke kunde fortgå, ty denne tjänstemans övriga och huvudsakliga arbetsuppgifter vore både betydande och krävande.

Beträffande vaktmästaren vid domkapitlet i Linköping upplyser domkapitlet, att den nye vaktmästare, som anställdes från och med den 1 augusti 1926, icke blivit eller kommer att bliva delaktig av de arvoden å tillhopa 1,136 kronor 70 öre, som hans företrädare, vilken avlidit den 30 juni 1926, uppburit från Linköpings stifts byggnadskassa, från domkyrkan och från prästerskapets emeriti- och fattigkassa. Den nye vaktmästarens avlöningsförmåner utgjorde därför allenast anslag av statsmedel å 865 kronor med därå belöpande dyrtidstillägg jämte förmånen av fri bostad och vedbrand.

Domkapitlet i Göteborg begär en höjning med 200 kronor av sitt nu med 2,300 kronor utgående anslag till extra biträden.

Domkapitlet i Uppsala föreslår vidare, att konsistorietjänstemännen, av vilka endast notarien har rätt till semester men endast under en månad, måtte beredas semester i likhet med andra befattningshavare, som i tjänstgöringshänseende äro likställda med tjänstemännen vid konsistorierna. I samband härmed hemställer domkapitlet, att anslag till arvoden till vikarierna under vederbörandes semester måtte ställas till förfogande. Framställning i sistnämnda avseende göres även av Karlstads domkapitel.

Statskonto-
rets utlä-
tande. Över domkapitlens framställningar har statskontoret den 24 november 1926 avgivit utlåtande och därvid anført:

Statskontorets förslag till ny definitiv lönereglering för tjänstemännen vid de ecklesiastika konsistorierna omfattade jämväl extra biträden och vaktbetjäning. Till avlönande av denna personal skulle vid genomförande av statskontorets förslag erfordras omkring 80,000 kronor förutom dyrtidstillägg.

Tillfälligt
lönstillägg åt
extra biträ-
den och vakt-
mästare. Om förslag till definitiv lönereglering icke framlägges till instundande riksdag, kan det ifrågasättas att för nästa budgetår anordna en provisorisk lönereglering för ifrågavarande personal, grundad på förenämnda förslag till definitiv lönereglering, men med befattningshavarna placerade två löneklasser under den de skulle hava innehaft såsom ordinarie, alltså i enlighet med föreskrifterna om avlöning till e. o. tjänstemän i kungörelsen med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare den 26 juni 1925, nr 356. Då emellertid ett genomförande av en dylik provisorisk lönereglering skulle medföra en höjning av statens utgifter, fränsett dyrtidstillägg, för ifrågavarande befattningshavares avlöning från för närvarande omkring 44,000 kronor för budgetår räknat till ej mindre än 76,000 kronor, har statskontoret ansett sig i stället böra söka en annan utväg till beredande av förbättrade lönevillkor för budgetåret 1927—1928 åt denna personal.

Vaktbetjä-
ningen. Genom beslut av 1918 års riksdag erhöilo vaktmästarna och med dem jämförliga befattningshavare vid centrala ämbetsverk med flera myndigheter förbättrade avlöningsförmåner. På grund av denna särskilda lönereglering undantogs dessa befattningshavare från den tillfälliga löneförbättring, som dittills utgått vid de centrala ämbetsverken med flera myndigheter.

Genom den definitiva löneregleringen år 1921 erhöles emellertid vissa vaktmästare — under benämningen expeditionsvakter — väsentligt höjd avlöning, varigenom vaktmästarna vid de oreglerade verken kommo att, trots det högre dyrtidstillägget, uppbära väsentligt lägre sammanlagd avlöning än motsvarande lönereglerade befattningshavare. Då till följd av mellankommande omständigheter den definitiva löneregleringen för vissa centrala ämbetsverk och länsstyrelserna icke kom till stånd inom den tid, som från början var avsedd, beviljade därför 1923 års riksdag vaktmästarna och med dem jämförliga befattningshavare, i avvaktan på löneregleringens genomförande, avlöningsförbättring under benämning tillfälligt lönetillägg. Detta tillägg var så avpassat, att det sammanlagda beloppet av begynnelseavlöningen å ordinarie stat och lönetillägget med därå belöpande dyrtidstillägg enligt de för icke nyreglerade verk bestämda grunder skulle stå i viss relation till den för en befattningshavare i den nya lönegraden B 5 (expeditionsvakt) å vederbörande ort fastställda begynnelselönen jämte därå belöpande dyrtidstillägg enligt de för nyreglerade verk gällande grunder. Beträffande icke-ordinarie befattningshavare vid sådana institutioner, där tillfälliga lönetillägg beviljats den ordinarie personalen, bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att tilldela sagda befattningshavare sådant lönetillägg efter enahanda grunder, som gällde i fråga om tillfälliga lönetillägg åt motsvarande ordinarie personal.

Avlöningsförmånerna till vaktmästarna vid de ecklesiastika konsistorierna — tillfällig löneförbättring och ersättningar av andra medel än statsmedel däri inbegripna — äro för närvarande beräknade till belopp, som i allmänhet motsvara begynnelseavlöningen till vaktmästare vid länsstyrelserna, sådan denna utgick under tiden före den 1 juli 1923. Därest frågan om definitiv lönereglering för de ecklesiastika konsistorierna icke kommer att framläggas för 1927 års riksdag, synes det därför statskontoret, som om billigheten krävde, att vaktmästarna vid de ecklesiastika konsistorierna åtminstone erhöles tillfälligt lönetillägg i likhet med vad som före den 1 juli 1925 gällde för vaktmästarna vid länsstyrelserna.

Vad angår storleken av de sålunda ifrågasatta lönetilläggen till konsistoriernas vaktmästare, torde man böra utgå från de belopp, som ordinarie vaktmästare vid länsstyrelsen å ort, tillhörande samma ortsgrupp, ägt uppbära i tillfälligt lönetillägg. Härvid är dock att märka, att de tillfälliga lönetilläggen för vaktmästarna vid länsstyrelserna i Härnösand och Luleå egentligen skulle hava utgjort 380 och 450 kronor respektive, men att avdrag gjorts, motsvarande beloppen av de till dem utgående ortstilläggen. Emellertid åtnjuta vaktmästare vid de i sagda städer förlagda domkapitlen icke något ortstillägg, varför lönetillägg bör till dem utgå med nyss angivna belopp.

För vaktmästare med kortare daglig arbetstid än 6 timmar bör det tillfälliga lönetillägget reduceras i förhållande till tjänstgöringstiden. Vaktmästarna vid domkapitlet i Visby och konsistoriet i Stockholm åtnjuta emellertid redan nu så pass stora avlöningsförmåner i förhållande till tjänstgöringens omfattning, att något tillfälligt lönetillägg enligt angivna grunder icke kan ifrågakomma. Med iakttagande av vad sålunda anförts och att arbetstiden för vaktmästarna i Strängnäs och Växjö enligt av domkapitlet lämnade uppgifter utgör i medeltal 5 timmar, skulle tillfälligt lönetillägg till vaktmästarna vid domkapitlet utgå med följande belopp:

[41.]

Uppsala ortsgrupp	E	310	kronor
Linköping	» E	310	»
Skara	» C	170	»
Strängnäs	» D ($\frac{5}{6}$ 240)	200	»
Västerås	» F	380	»
Växjö	» C ($\frac{5}{6}$ 170)	140	»
Lund	» D	240	»
Göteborg	» F	380	»
Karlstad	» F	380	»
Härnösand	» F	380	»
Luleå	» G	450	»

Summa 3,340 kronor

Extra
biträden.

Enligt de före 1921 års definitiva lönereglering inom den civila statsförvaltningen gällande lönestater, voro biträden av andra graden i lönehänseende ungefär jämställda med förste vaktmästare. Lön och tjänstgöringspenningar utgingo nämligen till dylikt biträde med sammanlagt 1,800 kronor och till förste vaktmästare med 1,750 kronor. Genom 1921 års lönereglering försköts emellertid lönerelationen mellan dessa befattningshavare, nu benämnda kanslibiträden och förste expeditionsvakter, avsevärt till de senares fördel. Sedan 1925 års riksdag beslutat gemensam löneplan för såväl manliga som kvinnliga befattningshavare, inplacerades kanslibiträdena i den nya löneplanen i samma lönegrad som förste expeditionsvakterna eller B 7. Kanslibiträdena återvunno således från och med den 1 juli 1925 i huvudsak den löneställning i förhållande till förste expeditionsvakterna, som de före den nya löneregleringen innehåft.

Beträffande de kvinnliga kontorsbiträdenas löneställning är att märka, hurusom ifrågavarande befattningshavare — vid civilförvaltningen förut benämnda biträden av första graden — före den nya definitiva löneregleringen såväl i kommunikationsverken som allmänna civilförvaltningen voro ungefärligen jämställda med expeditionsvakter (vaktmästare). Lön och tjänstgöringspenningar utgingo nämligen till kvinnligt biträde av första graden med sammanlagt 1,400 kronor och till vaktmästare med 1,450 kronor. 1921 års lönereglering medförde emellertid för de kvinnliga kontorsbiträdena en betydligt lägre löneställning än för expeditionsvakterna. Från och med den 1 juli 1925 hava kontorsbiträdena likväl erhållit en förbättrad löneställning, i det att de placerats en lönegrad under expeditionsvakterna eller i lönegraden B 4.

Neqanstående tabell utvisar de belopp, varmed begynnelselönen utgick till nämnda befattningshavare före och efter den nya löneregleringen.

	Före 1 januari 1922	Efter 1 januari 1922	Efter 1 juli 1925
	Lön och tjänstgöringspenningar	Begynnelse-lön E-ort	Begynnelse-lön E-ort
Förste expeditionsvakt	1,750	2,628	2,628
Kanslibitråde	1,800	2,436	2,628
Expeditionsvakt	1,450	2,340	2,340
Kontorsbiträde	1,400	2,040	2,196

Genom 1921 års lönereglering fingo kvinnliga kontorsbiträden och kanslibiträden således mindre löneökning än expeditionsvakter och förste expeditionsvakter. Detta torde hava varit anledningen till att de kvinnliga biträdena vid de oreglerade verken icke tillerkändes tillfälligt lönetillägg på samma gång som vaktmästarna. Efter de ovannämnda från och med den 1 juli 1925 ikraftträdde ändringarna i avlöningsreglementet har emellertid beträffande dessa biträden skillnaden mellan reglerad och oreglerad avlöning blivit så avsevärd, att tillfälligt lönetillägg torde vara lika motiverat för dessa biträden som för vaktmästarna.

Den fasta avlöningen till ett kvinnligt biträde vid vardera av domkapitlen i Uppsala, Lund, Göteborg, Karlstad och Luleå utgår under innevarande budgetår med ett belopp, som motsvarar begynnelselönen till kvinnligt biträde av andra lönegraden vid oreglerat verk 1,800 kronor. Vid sådant förhållande och i anslutning till vad ovan anförts vill det synas statskontoret skäligt, att åt nämnda befattningshavare i avvaktan på definitiv lönereglering beredes tillfälligt lönetillägg i likhet med vaktmästarna hos samma myndigheter och med samma belopp som blivit för dem föreslagna. Vad beträffar storleken av lönetilläggen torde man vid beräkningen kunna utgå från vad som i sådant avseende föreslagits för vaktmästarna.

Övriga extra biträden med full tjänstgöring åtnjuta följande arvoden:

Uppsala, ett biträde	1,200 kronor
Växjö, » » (manliga biträdet Elmdahl)	1,350 »
Lund, » » (manliga biträdet Malmström)	3,500*) »
Härnösand, » »	1,400 »
» » »	1,200 »

Av dessa synas biträdena i Uppsala, Växjö och Härnösand böra komma i åtnjutande av tillfälligt lönetillägg efter samma grunder som de nyss nämnda. För biträdet i Lund, Malmström, kan däremot på grund av arvodets storlek tillfälligt lönetillägg knappt ifrågakomma. Till extra biträdena vid domkapitlen i Skara, Strängnäs och Västerås, som icke hava full tjänstgöringstid, torde det tillfälliga lönetillägget böra utmätas i förhållande till den reducerade tjänstgöringstiden. Extra biträdena i Linköping, Visby och Stockholm, som även hava kortare tjänstgöringstid, åtnjuta redan nu så pass höga avlöningsförmåner, i förhållande till arbetstiden, att tillfälligt lönetillägg icke bör utgå till dem.

Med iakttagande av vad sålunda anförts och med hänsyn till de av domkapitlen uppgivna tjänstgöringstiderna skulle tillfälligt lönetillägg till extra biträden vid domkapitlen utgå med följande belopp:

Uppsala två biträden, tillhopa	620 kronor
Skara ($\frac{3}{6}$ 170)	85 »
Strängnäs ($\frac{3}{6}$ 240)	120 »
Västerås ($\frac{4}{6}$ 380)	250 »
Växjö	170 »
Lund	240 »
Göteborg	380 »
Karlstad	380 »
Härnösand två biträden, tillhopa	760 »
Luleå	450 »

Summa 3,455 kronor

*) I ifrågavarande belopp ingår tillfällig löneförbättring med 500 kronor.

- [41. Vid upprättandet av detta förslag till tillfälligt lönetillägg har statskontoret utgått från att ifrågavarande personal fortfarande skulle komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring i ungefär samma omfattning som hittills.

Anslag till
lönetillägg.

De ovan angivna tillfälliga lönetilläggen äro endast uträknade i syfte — förutom att underlätta bedömandet av lämpligheten av den ifrågasatta avlöningsformen — att utreda kostnaden. Ett definitivt fastställande av lönetilläggens storlek torde — i likhet med vad hittills tillämpats i fråga om den tillfälliga löneförbättringen åt samma personal — böra äga rum först efter ingången av det budgetår förmånen i fråga avser för att kunna grundas på då föreliggande förhållanden.

Av de gjorda beräkningarna framgår, att hela kostnaden (förutom dyrtidstillägg) för det föreslagna lönetillägget skulle uppgå till (3,340 + 3,455) 6,795 kronor.

Vid behandling av frågan om beredande av medel till bestridande av sagda kostnad har statskontoret först tagit under överbäggande, om ej något av de nu i riksstaten upptagna anslagen kunde för ändamålet disponeras samt därvid kommit till det resultatet, att anslaget VIII C 14 Provisorisk lönereglering för tjänstemän vid de ecklesiastiska konsistorierna lämpligen kan tagas i anspråk. I så fall bör riksdagens medgivande utverkas därtill, att sagda anslag må disponeras jämväl för gäldande av provisoriska avlöningstillägg åt extra biträden och vaktbetjäning vid domkapitlens expeditioner och att anslaget i fråga höjes med ett belopp, som i avrundat tal motsvarar den beräknade kostnaden för sagda avlöningstillägg eller 7,000 kronor.

Departement-
schefen.

Jag ansluter mig till fullo till den uppfattning, som kommit till uttryck i statskontorets framställning, nämligen att, om lönereglering för domkapitlens personal icke kommer till stånd från och med budgetåret 1927—1928, det blir nödvändigt att i någon mån bispringa de vid domkapitlen anställda extra biträdena och vaktmästarna, som äro i löneavseende sämst ställda.

Vad angår sättet för beredande åt dessa befattningshavare av förbättrade avlöningsförmåner föreslår statskontoret utgående av tillfälliga lönetillägg. I anledning härav anser jag mig böra erinra därom, att vid 1923 års riksdag förslag förelåg om beredande av tillfälliga lönetillägg åt domkapitelsvaktmästarna. Framställning i ämnet hade gjorts i en motion, nr 252, som i andra kammaren väcktes i anledning av Kungl. Maj:ts till sagda riksdag avlåtna proposition, nr 138, angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. Motionen i fråga vann emellertid icke riksdagens bifall. I det utlåtande, som statsutskottet i anledning av berörda proposition och motion avgav den 11 maj 1923, nr 104, framhöll utskottet, att löneförmånerna till ifrågavarande vaktmästare för närvarande icke utgå efter enhetliga principer. Med hänsyn härtill och i betraktande jämväl av ifrågavarande vaktmästares växlande tjänstgöringsförhållanden i olika stift fann utskottet sig icke kunna i då föreslagna sammanhang och utan närmare utredning inlåta sig på frågan om ändring i deras löneförhållanden.

Utredning rörande domkapitelsvaktmästarnas avlönings- och tjänstgöringsförhållanden föreligger nu i samband med det av statskontoret framlagda förslaget till definitiv lönereglering för domkapitlens personal. Med hänsyn härtill och då de flesta av dessa vaktmästare måste i förhållande till det arbete, som åligger dem, betraktas såsom mycket lågt avlönade, synas mig de av statsutskottet mot lönetilläggets utgående anförda skälen numera icke böra utgöra hinder för att enligt vad statskontoret föreslagit genom lönetillägg bereda dessa befattningshavare någon lättnad i deras tryckta ekonomiska belägenhet. Och vad som gäller om behovet av löneförbättring för vaktmästarna äger sin fulla tillämpning med avseende på flertalet av de vid domkapitlen anställda extra biträdena.

Jag tillstyrker därför, att biträdes- och vaktmästarpersonalen vid domkapitlen erhåller tillfälliga lönetillägg i huvudsaklig enlighet med vad statskontoret föreslagit. I likhet med statskontoret utgår jag därvid ifrån, att jämväl tillfällig löneförbättring kommer att utgå till ifrågavarande personal ungefärligen i samma omfattning som hittills.

Vad angår kostnaden för lönetilläggen har statskontoret förslagsvis beräknat densamma till 3,340 kronor för vaktmästare och 3,455 kronor för extra biträden eller tillhopa 6,795 kronor, vilket belopp av statskontoret avrundats till 7,000 kronor. I anledning av den sålunda gjorda beräkningen vill jag framhålla följande.

I det yttrande, som domkapitlet i Lund avgivit i anledning av statskontorets förslag till definitiv lönereglering för konsistorietjänstemännen, har domkapitlet upplyst, att den vid domkapitlet från och med den 1 juli 1926 anställde vaktmästaren tillika är vaktmästare hos domkyrkorådet i Lund, i vilken sistnämnda egenskap han åtnjuter lön av 1,000 kronor samt tre ålderstillägg å 150 kronor. Under sådana omständigheter synes något tillfälligt lönetillägg åt denne vaktmästare icke böra utgå. I det följande kommer jag emellertid att hemställa om äskande av ett anslag å 1,200 kronor till ytterligare ett extra biträde vid domkapitlet i Lund, och då för detta biträde vid kostnadsberäkningen torde böra förslagsvis upptagas lönetillägg till samma belopp, som avsetts för vaktmästaren vid domkapitlet, föranleda nu nämnda förhållanden icke någon ändring av förberörda belopp å 6,795 kronor, som av statskontoret beräknats utgöra sammanlagda kostnaden för lönetillägg åt extra biträden och vaktmästare. En annan omständighet torde emellertid giva anledning till ökning av sagda kostnadsbelopp.

Vid domkapitlet i Luleå finnes nämligen anställt, förutom det av statskontoret uppgivna biträdet med arvode av 1,800 kronor, ett biträde med arvode av 1,200 kronor. Vid kostnadens bedömande torde för detta biträde, i analogi med vad som ägt rum med avseende å biträden med 1,200 kronors arvode vid vissa andra domkapitel, böra förslagsvis räknas med samma lönetillägg som för det förstnämnda biträdet vid Luleå domkapitel eller 450 kronor. Detta skulle föranleda en höjning av nyssnämnda sam-

[41.] manlagda kostnadsbelopp, 6,795 kronor, till 7,245 kronor. Dessutom kan någon mindre ökning tänkas uppkomma därigenom, att full tjänstgöring visas i något fall bestridas av befattningshavare, för vilken nu på grund av uppgiven kortare tjänstgöringstid räknats med reducerat lönetillägg.

Vad angår sättet för bestridande av kostnaden för ifrågavarande tillfälliga lönetillägg föreslår statskontoret att för ändamålet taga i anspråk extra förslagsanslaget till provisorisk lönereglering för tjänstemän vid de ecklesiastiska konsistorierna. Detta anslag skulle med anledning härav höjas från dess nuvarande belopp, 42,000 kronor, med 7,000 kronor, till 49,000 kronor. Lämpligast synes ock vara att till bestridande av kostnaderna för ej mindre de avlöningstillägg åt notarier och amanuenser vid konsistorierna, för vilka sagda anslag är avsett, än även de tillfälliga lönetillägg åt extra biträden och vaktmästare vid konsistorierna, varom nu är fråga, begära ett gemensamt extra förslagsanslag. Beträffande storleken av anslaget torde man, vid det förhållande att det nuvarande extra förslagsanslaget till provisorisk lönereglering icke alltid varit till fullo utnyttjat, ej behöva räkna med högre belopp än nyss angivna 49,000 kronor, även om för ifrågavarande tillfälliga lönetillägg skulle behöva disponeras något mer än 7,000 kronor. Under nästföljande punkt kommer jag därför att göra framställning om utverkande av riksdagens medgivande dels till ifrågavarande tillfälliga lönetilläggs utgående enligt av Kungl. Maj:t bestämda grunder, dels ock till anvisande av anslag i enlighet med vad som av mig nyss föreslagits.

Vidkommande det definitiva fastställandet av lönetilläggens storlek föreslår statskontoret, att detta skulle av Kungl. Maj:t verkställas efter ingången av det budgetår förmånen i fråga avser för att kunna grundas på då föreliggande förhållanden. Då emellertid förhållandena i fråga ej lära undergå någon större förändring från ett budgetår till ett annat, torde, sedan erforderlig utredning verkställts, fastställandet såväl av ifrågavarande lönetillägg som av den tillfälliga löneförbättringen böra ske så tidigt, att utbetalningen av lönetilläggen och löneförbättringen om möjligt kan börja samtidigt med första arvodesutbetalningen under budgetåret. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att omständigheter i vissa fall torde förekomma, som föranleda, att de lönetilläggsbelopp, som lagts till grund för kostnadsberäkningen, böra vid fastställandet undergå minskning.

Höjning av anslaget till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner.

Utöver vad sålunda föreslagits erfordras emellertid, för tillgodoseende av domkapitlens anslagsbehov, höjning av anslaget till ökade arbetskrafter vid domkapitelsexpeditionerna. I avseende härå anför *statskontoret* i sitt förberörda utlåtande den 24 november 1926 beträffande anslag till vaktbetjäning vid domkapitlet i *Linköping* och till extra biträden vid domkapitlet i *Göteborg*:

Då den till förutvarande vaktmästaren vid domkapitlet i *Linköping* av statsmedel hittills utgående avlöningen varit reducerad med hänsyn till vissa

av domkapitlet omnämnda särskilda förmåner, synes en omräkning av nuvarande vaktmästarens avlöning vara av behovet påkallad. Såsom ovan framhållits, hava avlöningsförmånerna för domkapitlens vaktmästare i allmänhet tillmätts så, att de motsvarade begynnelseavlöningen till vaktmästare vid länsstyrelserna under tiden före den 1 juli 1923. Denna avlöning utgjorde 1,450 kronor för år räknat jämte dyrtidstillägg därå. Nu utgående avlöning till vaktmästaren vid domkapitlet i Linköping utgör, förutom dyrtidstillägg, 865 kronor, vartill dock kommer värdet av fri bostad med vedbrand, som torde böra värderas till 150 kronor (jmf. k. kung. den 9 juli 1920, nr 584), således sammanlagt 1,015 kronor. Till avlönande av ifrågavarande vaktmästare erfordras alltså ytterligare 435 kronor. Härav synas 100 kronor kunna anvisas såsom tillfällig löneförbättring, vadan den fasta lönen torde böra höjas med 335 kronor, eller sålunda till 1,200 kronor.

Detta förslag skulle nödvändiggöra en höjning av anslaget till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner från och med nästkommande budgetår med 335 kronor, vartill skulle komma ytterligare 200 kronor vid bifall till domkapitlets i Göteborg framställning om ytterligare medel till avlönande av extra biträden, varemot statskontoret icke har något att erinra.

Vidare har domkapitlet i *Lund* i sitt över statskontorets förslag till definitiv lönerreglering avgivna yttrande i fråga om anslag till extra biträden anfört:

Domkapitlet har för närvarande endast en maskinskriverska med stadigvarande anställning, nämligen biträdet Ruth Palm. Förutom maskinskrivning har Palm att under konsistorienotariens ledning föra domkapitlets vidlyftiga räkenskaper och verkställa dyrtidstilläggsuträkningar m. m. samt måste numera dessutom tagas i anspråk för vissa boställsärenden. Domkapitlet kan i längden icke begära, att allt detta arbete skall av henne ensamt presteras, om än Palms ovanliga förmåga och villighet av domkapitlet gärna vitsordas. Maskinskrivningsarbetet har för övrigt betydligt ökat därigenom att domkapitlet i anledning av lagändringarna rörande den ecklesiastika jorden måste giva vederbörande kontraktsprostar avskrifter av olika myndigheters beslut för att prostarna må bliva i stånd att fullgöra sin uppgift enligt 56 § gällande ecklesiastika boställsordning. Vid konferens med myndigheterna har framgått, att denna skyldighet att underrätta kontraktsprostarna åvilar domkapitlet. Att taga avskrifter av protokoll över syner, besiktningar, länsstyrelses resolutioner i byggnadsfrågor m. m. är för Lunds stift med dess många löneboställen ett synnerligen omfattande arbete — som exempel vill domkapitlet omnämna, att syne- och besiktningsprotokollens antal nästa år kunna beräknas bliva över 300, och då dessa protokoll oftast äro mycket vidlyftiga, bliver arbetet med avskrifterna därefter. Läggas härtill den kraftiga ökningen i övriga ärenden och beslutens i desamma utskrivande, torde med all tydlighet framgå, att arbetet härmed icke kan läggas på en enda maskinskriverska, vilken, såsom ovan sagts, har åtskilligt annat att uträtta. Redan från den 15 juni 1926 har därför domkapitlet varit nödsakat anställa extra skrivhjälp vid expeditionen. I annat fall hade en stockning i expeditjonsarbetet med dess konsekvenser blivit följden. Domkapitlet är därför nödgat anhålla om medels anvisande för budgetåret 1927—1928 till avlönande av ett extra ordinarie skrivbiträde (maskinskriverska) i lägsta löneklassen eller i lönegraden B 2. Det extra skrivbiträdet, som anlitats sedan den 15 sistlidne juni, har en daglig genomsnittsarbetstid

[41.] å närmare 6 timmar. Till nästa år motser domkapitlet, att densamma kommer att stiga till 7 timmar, särskilt med hänsyn till att ovan omnämnda lag- och författningsändringar rörande den ecklesiastika jorden då kommit att i full utsträckning inverka på arbetet vid domkapitelsexpeditionen. I särskild skrivelse anholder domkapitlet om anvisande av anslag ur tillgängliga medel för innevarande budgetår till avlönandet av detta biträde.

Häröver har *statskontoret* den 17 december 1926 avgivit yttrande. Statskontoret anför:

Statskontoret har i utlåtande den 17 december 1926 tillstyrkt anvisande från åttonde huvudtiteln reservationsanslag till extra utgifter av medel till avlönande av ytterligare ett biträde vid domkapitelsexpeditionen i Lund under innevarande budgetår. Då här synes föreligga ett konstant behov, lära jämväl i fortsättningen medel för ändamålet böra ställas till domkapitlets förfogande. Domkapitlet har vid sin hemställan om anvisande av medel till avlönande av ett extra ordinarie skrivbiträde i lönegraden B 2 utgått från att en definitiv lönereglering, varom statskontoret i utlåtande den 23 augusti 1926 framlagt förslag, kommer att genomföras från och med nästkommande budgetår. Därest så icke blir fallet, bör det erforderliga beloppet beräknas efter hittillsvarande förhållanden, och lärar därvid avlöningen knappast böra sättas högre än den, som nu utgår till andra biträdet i Uppsala, eller 1,200 kronor. Om statskontorets i utlåtande den 24 november 1926 avgivna förslag om tillfälliga lönetillägg till extra biträden och vaktmästare hos domkapitlet vinner bifall, skulle emellertid härtill komma dylikt tillägg till belopp av 240 kronor. För möjliggörande av en höjning av anslaget till biträden vid domkapitlet i Lund med 1,200 kronor bör givetvis riksstatsanslaget till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner, rörande vars beräkning statskontoret avgivit förslag i nyssnämnda utlåtande den 24 sistlidne november, i motsvarande mån höjas. Beträffande förenämnda tillfälliga lönetillägg föreslog statskontoret, att desamma skulle utgå från förslagsanslaget till provisorisk lönereglering för tjänstemän vid de ecklesiastika konsistorierna, som av denna anledning borde höjas med 7,000 kronor. Någon ytterligare höjning av detta anslag, därest medel anvisas till ännu ett biträde vid domkapitlet i Lund, synes knappast vara behövlig.

Departementschefen.

Enligt statskontorets förslag skulle för budgetåret 1927—1928 till extra biträden och vaktmästare erfordras utöver nu utgående belopp ytterligare 1,735 kronor. Av detta belopp äro 335 kronor avsedda att tillgodokomma domkapitlet i Linköping för avlöning av dess vaktmästare samt 200 kronor respektive 1,200 kronor domkapitlet i Göteborg och Lund såsom ytterligare medel för avlönande av extra biträden. Mot dessa anslagsökningar har jag intet att invända, men vill allenast föreslå, att anslagshöjningen jämnas till 1,730 kronor. Vad för ändamålet ytterligare erfordras torde kunna utgå av det i utgiftsstaten årligen återkommande odisponerade beloppet å 8 kronor 30 öre.

Utöver vad sålunda föreslagits vill jag emellertid hemställa om en ytterligare ökning av anslaget för tillgodoseende av behovet av extra biträden vid domkapitlet i *Linköping*. På grund av vad domkapitlet, enligt vad förut

nämnts, framhållit rörande behovet av ökade medel till renskrivningsarbete vid domkapitlet, synes det nämligen nödvändigt att bereda domkapitlet någon höjning av det nu med allenast 1,200 kronor jämte tillfällig löneförbättring av 250 kronor utgående anslaget till extra biträden vid domkapitlet. För närvarande torde emellertid höjningen böra begränsas till 600 kronor.

Såsom förut nämnts har domkapitlet i *Uppsala* hemställt om ökning av avlöningen åt notarien och en amanuens vid domkapitlet genom förhöjning av de till dem nu utgående provisoriska avlöningstilläggen. I fråga härom yttrar *statskontoret*, att då en avlöningsförbättring för dessa befattningshavare givetvis icke kan medgivas beträffande allenast ett domkapitel, framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I förhoppning att lönereglering för konsistorietjänstemännen i en snar framtid kommer att genomföras, anser jag att frågan om beredande av förbättrade avlöningsförmåner åt notarier och amanuenser vid konsistorierna samt om semester åt tjänstemännen därstädes och om vikariatsersättning under semester, varom jämväl framställning gjorts, nu icke bör upptagas till prövning.

Enligt vad som framgår av den lämnade redogörelsen uppgå de medel, som för budgetåret 1926—1927 finnas tillgängliga till bestridande av här ifrågavarande kostnader vid domkapitlens expeditioner, till ett sammanlagt belopp av 125,420 kronor. I enlighet med vad jag i det föregående förordadt skulle för budgetåret 1927—1928 kostnaderna i fråga beräknas sålunda, att utöver detta belopp skulle tillkomma *dels* till extra biträden, vid domkapitlet i Linköping 600 kronor, vid domkapitlet i Lund 1,200 kronor och vid domkapitlet i Göteborg 200 kronor, *dels* till vaktbetjäning vid domkapitlet i Linköping 330 kronor. Det sammanlagda kostnadsbeloppet för budgetåret 1927—1928 skulle alltså uppgå till 127,750 kronor. Då det ordinarie årsanslaget utgör 91,350 kronor, skulle sålunda därutöver för sagda budgetår erfordras ett belopp av 36,400 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:ts föreslå riksdagen

att till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag

av kronor 36,400: —

[42.]
 Provisorisk
 lönereglering
 åt tjänste-
 män vid de
 ecklesiastika
 konsisto-
 rierna m. m.

14. **Provisorisk lönereglering åt tjänstemän vid de ecklesiastika konsistorierna m. m.** Från och med år 1920 har provisorisk lönereglering enligt vissa av riksdagen gillade grunder gällt i fråga om notarier och amanuenser vid de ecklesiastika konsistorierna. För ändamålet utgår på extra stat för budgetåret 1926—1927 ett förslagsanslag av 42,000 kronor, av vilket anslag högst 883 kronor 33 öre må enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter användas till höjande av ersättningen för vikariat under konsistorienotaries semester.

Grunder för ifrågavarande provisoriska lönereglering hava av Kungl. Maj:t fastställts genom särskilda kungörelser, senast den 30 maj 1924 (nr 233) att gälla från och med den 1 juli 1924 tills vidare så länge anslag för ändamålet fortfarande anvisas.

Enligt dessa grunder utgår det provisoriska avlöningstillägget med följande belopp för helt år räknat:

till notarie vid domkapitel med 2,500 kronor, dock att avlöningstillägget icke må utgå med högre belopp än att detsamma jämte den inkomst, som under närmast föregående räkenskapsår å vederbörande tjänst uppburits av sådana avlöningsbidrag och sportler, vilka jämlikt cirkuläret den 13 juni 1902 angående fastställande av avlöningsstat för tjänstemännen vid de ecklesiastika konsistorierna m. m. fortfarande må utgå till konsistorienotarie, uppgår till, beträffande notarien vid Visby domkapitel sammanlagt högst 2,500 kronor och beträffande notarie vid annat domkapitel sammanlagt högst 2,700 kronor;

till notarien vid Stockholms stads konsistorium med 1,800 kronor;

till amanuens vid domkapitlen i Uppsala och Luleå med 1,700 kronor, vid domkapitlen i Linköping, Skara, Strängnäs, Växjö och Lund med 1,500 kronor samt vid domkapitlen i Västerås, Göteborg, Karlstad och Härnösand med 1,000 kronor.

Av det provisoriska avlöningstillägget till notarie utgöra två tredjedelar lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar. För amanuens utgår avlöningstillägget i samma ordning som arvodet.

Förhöjning av den vikarie under notaries semester jämlikt ovanberörda avlöningsstat tillkommande ersättning utgår vid vart och ett av domkapitlen med 69 kronor 44 öre och vid Stockholms stads konsistorium med 50 kronor, allt för månad och i enahanda ordning som sagda ersättning.

Departementschefen.

Även för tiden 1 juli 1927—30 juni 1928 böra här ifrågavarande befattningshavare komma i åtnjutande av provisoriskt avlöningstillägg. Enligt vad som framgår av nästföregående punkt har domkapitlet i Uppsala hemställt om förhöjning av det till notarien och en amanuens vid domkapitlet utgående avlöningstillägget. I enlighet med vad jag i fråga härom uttalat finnes emellertid icke anledning att vidtaga någon ändring i hittills godtagna grunder för avlöningstilläggets utgående.

I enlighet med vad jag under nyssnämnda punkt föreslagit rörande tillfälliga lönetillägg åt extra biträden och vaktmästare vid konsistorierna, samt beträffande sättet för bestridande av kostnaderna därför, bör nu dels in-

hämtas riksdagens medgivande till ifrågavarande lönetilläggs utgående enligt av Kungl. Maj:t bestämda grunder, dels ock föreslås anvisande av ett extra förslagsanslag å tillhopa 49,000 kronor till bestridande av kostnaderna för ej mindre provisorisk lönereglering åt notarier och amanuenser vid konsistorierna än även nyssnämnda tillfälliga lönetillägg åt därstädes anställda extra biträden och vaktmästare.

[42.]

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva,

att provisorisk lönereglering enligt följande grunder må under tiden 1 juli 1927—30 juni 1928 gälla i fråga om notarier och amanuenser vid de ecklesiastika konsistorierna, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1) Det provisoriska avlöningstillägget utgår med följande belopp för hela året räknat:

a) till notarie vid domkapitel med 2,500 kronor, dock att avlöningstillägget icke må utgå med högre belopp än att detsamma jämte den inkomst, som under närmast föregående räkenskapsår å vederbörande tjänst uppburits av sådana avlöningsbidrag och sportler, som jämlikt cirkuläret den 13 juni 1902 angående fastställande av avlöningsstat för tjänstemännen vid de ecklesiastika konsistorierna fortfarande må utgå till konsistorienotarie, uppgår till: beträffande notarien vid Visby domkapitel sammanlagt högst 2,500 kronor och beträffande notarie vid annat domkapitel sammanlagt högst 2,700 kronor;

b) till notarien vid Stockholms stads konsistorium med 1,800 kronor;

c) till amanuens vid domkapitlen i Uppsala och Luleå med 1,700 kronor, vid domkapitlen i Linköping, Skara, Strängnäs, Växjö och Lund med 1,500 kronor samt vid domkapitlen i Västerås, Göteborg, Karlstad och Härnösand med 1,000 kronor.

2) Av det provisoriska avlöningstillägget till notarie utgöra två tredjedelar lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar. För amanuens utgår avlöningstillägget i samma ordning som arvodet; samt

att tillfälliga lönetillägg må under tiden 1 juli 1927—30 juni 1928 till extra biträden och vaktmästare vid konsistorierna utgå enligt de grunder, som i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat av Kungl. Maj:t bestämmas,

dels ock till bestridande av kostnaderna för den provisoriska löneregleringen för notarier och amanuenser vid de ecklesiastika konsistorierna samt för berörda tillfälliga lönettillägg åt därstädes anställda extra biträden och vaktmästare för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* förslagsanslag å kronor 49,000: — av vilket anslag högst 883 kronor 33 öre må enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter användas till höjande av ersättningen för vikariat under konsistorienotaries semester.

Kyrkors underhåll m. m.

[43.]
Kyrkors
underhåll.

15. **Kyrkors underhåll.** I 1926—1927 års riksstat äro under åttonde huvudtiteln och rubriken: »Kyrkors underhåll» uppförda *dels* ett ordinarie anslag till underhåll å 1,028 kronor, *dels ock* ett ordinarie förslagsanslag till ersättningar å 275,000 kronor. Av förstnämnda anslag utgå till Varnhems f. d. klosterkyrka 27 kronor 50 öre samt till Visby domkyrkas iståndsättande och framtida bestånd 1,000 kronor.

I skrivelse den 24 augusti 1926 har nu domkapitlet i Visby gjort framställning om höjning av berörda till Visby domkyrka utgående anslag från 1,000 kronor till 2,000 kronor.

Innan jag närmare redogör för domkapitlets framställning, ber jag få erinra om följande:

1844—1845 års riksdag beviljade, med föranledande av en inom riksdagen gjord framställning, till Visby domkyrkas underhåll 50 tunnor av kronans behållna arrendespannmål av Visborgs kungsladugård, att årligen utgå intill därpå följande riksdag. I anledning av en utav domkyrkorådet gjord framställning, däri erinrats, att domkyrkan i Visby icke, i likhet med andra stiftskyrkor, åtnjöte s. k. domkyrkotunna och icke hade vare sig någon inkomst av vin- och byggnadssäd eller egna medel, föreslog Kungl. Maj:t 1847—1848 års riksdag, att domkyrkan måtte för dess iståndsättande och framtida bestånd framgent få bibehålla ovanberörda vid riksdagen 1844—1845 beviljade understöd av 50 tunnor spannmål årligen. Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag bifölls av rikets ständer.

I skrivelse den 29 juli 1891 hemställde sedermera domkapitlet om ökning till dubbla beloppet av berörda årliga statsunderstöd, 50 tunnor eller 82,4461 hektoliter spannmål, som domkyrkan då åtnjöt. I ärendet upplystes, att berörda statsanslag under tioårsperioden 1881—1890 belöpt sig till i medeltal 687 kronor 4 öre per år, att under tiden från och med år 1845 å anslaget besparats ett för domkyrkans iståndsättande avsett kapital, som vid 1889 års slut uppgick till 17,610 kronor 72 öre, vilket kunnat ske tack vare dels domkapitlets iakttagande av den största sparsamhet och undvikande av andra utgifter än sådana, som avsett kyrkans bestånd och de oundgängligaste villkoren för dess begagnande, dels ock den omständigheten, att Visby stads- och landsförsamlingar för ändamålet samtidigt underkastat sig utgifter, som under åren 1845—1889 uppgått till sammanlagt 33,355 kronor 2 öre

eller 741 kronor 22 öre i medeltal per år. Vidare upplystes, att en omfattande restaurering av domkyrkans inre måst igångsättas, till vilken restaurering omförmälda besparade kapital i sin helhet eller i det allra närmaste komme att åtgå även med användande av ett utav församlingarna för samma ändamål anslaget belopp å 16,000 kronor.

I anledning av domkapitlets nyssberörda framställning föreslog Kungl. Maj:t 1892 års riksdag att, under villkor att det dåvarande, i spannmål utgående anslaget till Visby domkyrka upphörde med slutet av år 1892, måtte från och med år 1893 till domkyrkans iståndsättande och framtida bestånd anvisas ett årligt belopp av 1,000 kronor. Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit bifölls av riksdagen.

Sedan inre restaurering av Visby domkyrka sålunda verkstälts utan anlåtande av andra statsmedel än omförmälda anslag till kyrkans iståndsättande och framtida bestånd, beviljade 1897 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, till yttre restaurering av domkyrkan 100,000 kronor, därav för vardera av åren 1898 och 1899 anvisades 50,000 kronor.

I nu föreliggande framställning om höjning till 2,000 kronor av det med 1,000 kronor utgående anslaget till domkyrkans iståndsättande och framtida bestånd anför domkapitlet:

Sedan domkyrkan under 1890-talet och de första åren av 1900-talet undergått nu genomgripande inre och yttre restaurering, räckte nyssnämnda årliga anslag å 1,000 kronor i början till för sitt ändamål, och domkapitlet kunde därjämte med samma medel ränta och amortera ett med Kungl. Maj:ts den 15 februari 1901 lämnade tillstånd upptaget lån å 6,000 kronor för bekostande av tegeltakets å mellanskeppet omläggande. Men på de senare åren hava de nödvändiga reparationerna återkommit i allt tätare följd och blivit allt dyrbarare i sådan grad, att anslaget ej räckt till. Och dock har det endast varit fråga om de nödvändigaste yttre reparationer och underhållsåtgärder, enär det blivit vanligt, att Visby stads- och landsförsamlingar på egen bekostnad dragit försorg om allt invändigt i kyrkan. En domkapitlets skrivelse bifogad tablå över kostnaderna för å domkyrkan vidtagna underhållsåtgärder visar, att i sagda hänseende under åren 1901—1925 församlingarna åtagit sig utgifter till en summa av 16,911 kronor 46 öre, däri inbegripna av församlingarna under år 1924 förskotterade 1,983 kronor till kyrkans yttre reparation, och på domkapitlet kommit sammanlagt 19,767 kronor 41 öre, i sistnämnda kostnader ej inbegripet nyssnämnda förskott jämte ränta samt förräntningen och amorteringen av ovanberörda lån å 6,000 kronor, varå sista inbetalningen gjordes under år 1915. Av domkapitlets utgiftssumma 19,767 kronor 41 öre kommer på de tio senaste åren ett belopp av ej mindre än 12,845 kronor 85 öre eller 1,284 kronor 59 öre i medeltal per år.

Nu förestår en mera omfattande utvändig reparation, vilken emellertid avser allenast de allra nödvändigaste åtgärderna för kyrkans bestånd och ingalunda utesluter behovet av ytterligare reparationsarbeten av kostsam beskaffenhet måhända inom en så snar framtid som de närmaste tio eller tjugio åren.

Efter lämnad redogörelse för den nu förestående reparationen, som är avsedd att omfatta vissa delar av kyrkans tak och blyrännor m. m., ävensom för de beräknade kostnaderna för densamma, vilka, sedan ärendet underställts byggnadsstyrelsen och assistenten hos styrelsen, ingenjören S.

[43.]

Brådhe besiktigat kyrkan, nedbringats, så att kostnadsanbud å 7,674 kronor 17 öre för arbetenas utförande avgivits och av domkapitlet antagits, anför domkapitlet vidare:

Även med utgående ifrån att Visby stads- och landsförsamlingar fortfarande såsom under lång tid hittills komma att åtaga sig utgifterna för allt, som i fråga om domkyrkans inre kan erfordras för kyrkans hållande i värdigt skick såsom gudstjänstlokal — även t. ex. värmeledning, bänkinredning och orgelverk — givetvis med undantag för sådana mera omfattande reparationer, som trots regelmässig årlig eftersyn bruka beträffande varje kyrkobyggnad återkomma med jämförelsevis långa tidsperioders mellanrum, måste domkapitlet räkna med behovet av väsentlig ökning av det nu utgående, till domkapitlets disposition ställda statsanslaget till Visby domkyrkas istandsättande och framtida bestånd, och detta huvudsakligen på följande grunder. *Dels* har det visat sig, att under den senaste tioårsperioden, utan att annat än smärre reparationer och underhållsåtgärder vidtagits, utgifterna härför i medeltal per år med 284 kronor 59 öre överstigit statsanslaget, *dels* måste domkapitlet under de närmaste 15 åren ränta och amortera ett lån å 10,000 kronor, som kräves för bestridande av kostnaderna för den omförmälda förestående utvändiga reparationen ävensom för återbetalning av förberörda, utav Visby stads- och landsförsamlingar under år 1924 förskotterade utgifter för kyrkans yttre reparation till ett sammanlagt belopp av 1,983 kronor jämte av församlingarna krävd sex procent ränta därå från den 1 januari 1925, i fråga om vilket lån torde böra räknas med en genomsnittlig annuitet av i det närmaste 1,000 kronor om året i 15 år, *dels* torde, såsom ovan antytts, betydande och kostsamma reparationer å domkyrkans yttre komma att inom en ej alltför avlägsen framtid visa sig nödvändiga. Till allt detta kommer, att under de sista trettio åren penningvärdet fallit i sådan grad, att 1,000 kronor hade 1892 minst lika stort värde som 2,000 kronor nu.

I ärendet har yttrande den 10 september 1926 avgivits av *byggnadsstyrelsen*, som förklarar sig på det livligaste tillstyrka bifall till förevarande framställning. Härefter har *statskontoret* den 24 september 1926 avgivit utlåtande i ämnet och därvid anført:

Domkapitlets framställning torde giva vid handen, att domkyrkan är i behov av ökade medel för kyrkobyggnadens underhåll. Med hänsyn till vad som upplysts rörande församlingarnas åtaganden synes det statskontoret rimligt, att domkyrkan själv bestrider något större anpart av underhållskostnaderna än som med nuvarande statsanslag är möjligt. Härvid må erinras, att övriga domkyrkor — med undantag av domkyrkan i Lund, som äger betydande egna tillgångar, och domkyrkan i Luleå, som är enbart församlingskyrka — såsom ersättning för indraget kronotionde, utgående efter markegång, erhålla statsbidrag till vida högre belopp än Visby domkyrka och därtill i sådan form, att bidragen automatiskt följt penningvärdets förändringar. Domkapitlets föreliggande hemställan om höjning av det årliga statsbidraget till domkyrkan från 1,000 kronor till 2,000 kronor synes statskontoret äga fog för sig, och skulle härav påkallas en motsvarande höjning av det under åttonde huvudtiteln och kyrkors underhåll uppförda ordinarie anslaget »underhåll».

Departementschefen. Av den i ärendet förebragta utredningen framgår, att till underhåll av Visby domkyrka erfordras ökat anslag.

Vad angår skyldigheten att bekosta kyrkans underhåll åligger detta givetvis Visby stads- och landsförsamlingar. På grund av domkyrkans storlek och beskaffenhet överstiga emellertid underhållskostnaderna avsevärt vad som åligger församlingar av motsvarande storlek att utgöra till kyrkas byggnad och underhåll. Med hänsyn härtill åtnjuter också Visby domkyrka, i likhet med flertalet övriga domkyrkor, årligt understöd av statsmedel. Därjämte har Visby domkyrka, såsom fallet varit även i fråga om vissa andra domkyrkor, erhållit särskilt anslag till större belopp för utförande av mera omfattande restaurering av kyrkan.

Vidkommande sättet för utgörande av de medel, som, utöver nu utgående statsbidrag, visats vara erforderliga till bestridande av kostnaderna för kyrkans underhåll, skulle det ju kunna ifrågasättas, att desamma borde bestridas av Visby stads- och landsförsamlingar. Med hänsyn till de ganska avsevärda bidrag församlingarna, enligt vad av den lämnade redogörelsen framgår, lämnat till kyrkans underhåll, och då församlingarna lära jämväl för framtiden få vidkännas icke obetydliga kostnader för samma ändamål, anser jag skäligt, att de ytterligare medel, som behövas för domkyrkans underhållande i värdigt skick, i enlighet med vad domkapitlet begärt och de hörda myndigheterna tillstyrkt, beredas genom höjning av statsbidraget från dess nuvarande belopp, 1,000 kronor, till 2,000 kronor. Vidtagandet av en dylik höjning synes ock äga stöd i den omständigheten, att det statsunderstöd, Visby domkyrka åtnjuter, är jämförelsevis lågt i förhållande till de anslag som i form av ersättning för indraget kronotionde utgå till andra domkyrkor. En dylik höjning av anslaget till Visby domkyrka påkallar en ökning av det under rubriken: »Kyrkors underhåll» uppförda ordinarie anslaget till underhåll från dess nuvarande belopp, 1,028 kronor, till 2,028 kronor.

Beträffande det lån å 10,000 kronor, som, enligt vad domkapitlet meddelat, erfordras för kyrkans räkning, vill jag erinra, att Kungl. Maj:t den 15 oktober 1926 medgivit, att domkapitlet må för ändamålet upptaga ett lån å nyssnämnda belopp att genom årliga avbetalningar, till vilka må anlitas ordinarie anslaget till domkyrkan, återgäldas under loppet av högst 15 år.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels höja det under åttonde huvudtiteln och rubriken:
 »Kyrkors underhåll» upptagna *ordinarie anslaget* till underhåll, nu kronor 1,028: —
 med » 1,000: —
 till » 2,028: —

dels ock uppföra det under samma rubrik upptagna *ordinarie förslagsanslaget* till ersättningar med oförändrat belopp kronor 275,000: —

16. **Svenska kyrkan i Paris, oförändrat ordinarie anslag** kronor 4,119: —

D. Akademier m. m.

Svenska akademien.

1. **Svenska akademien**, *oförändrat ordinarie anslag* . . kronor 8,250: —

Vetenskapsakademien.

2. **Vetenskapsakademien**, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 10,000: —

3. **Katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur.** Till utarbetande av en katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur har riksdagen för tiden från och med den 1 januari 1923 anvisat ett belopp av 2,500 kronor för år.

[44.]
Katalog över
svensk natur-
vetenskaplig
litteratur.

I skrivelse den 2 juni 1926 har nu vetenskapsakademien anhållit om utverkande av fortsatt anslag å 2,500 kronor för ändamålet för budgetåret 1927—1928. Häremot har jag intet att erinra.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till utarbetande av en katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 2,500: —

4. **Bidrag till underhåll av vetenskapsakademiens, av makarna Mittag-Leffler donerade matematiska bibliotek.** Såsom bidrag till underhåll av det vetenskapsakademien tillhöriga, i dess fastighet i Djursholm förvarade och av styrelsen för makarna Mittag-Lefflers matematiska stiftelse förvaltade matematiska biblioteket har från och med budgetåret 1924—1925 anvisats ett extra anslag av 15,000 kronor för år att utgå enligt de grunder, som Kungl. Maj:t bestämde. Ifråga om nämnda stiftelses och biblioteks uppkomst ber jag att få hänvisa till den redogörelse, som lämnades vid anmälan den 2 januari 1924 av ärendet om statsbidrag till bibliotekets underhåll (1924 års åttonde huvudtitel, punkten 42).

[45.]
Bidrag till
underhåll av
vetenskaps-
akademiens,
av makarna
Mittag-Leff-
ler donerade
matematiska
bibliotek.

Omförmålda anslag hava av Kungl. Maj:t ställts till vetenskapsakademiens förfogande att mot redovisningsskyldighet inför riksräkenskapsverket användas på följande sätt:

Arvoden:

Sekreteraren hos stiftelsens föreståndare . .	kronor 1,800: —
Bibliotekarie	» 2,000: —
Biträden	» 2,000: —
Vaktmästare	» 1,800: —
	<u>kronor 7,600: —</u>

Övriga omkostnader:

Bränsle, lyse, försäkringsavgifter, reparationer och underhåll, telefon m. m. . . .	kronor 6,250: —
Bokbindning och bokinköp	» 1,000: —
Oförutsedda utgifter	» 150: —
	<u>kronor 7,400: —</u>
	<u>Summa kronor 15,000: —</u>

dock att akademien ägde att beträffande de under »övriga omkostnader» upptagna utgiftstitlar å en post göra minskning och å en annan ökning, endast slutsumman i dess helhet icke överskredes.

I samband härmed har Kungl. Maj:t föreskrivit bland annat, att förteckning över den hittills icke katalogiserade delen av biblioteket jämte därtill hörande inventarier, brev, dagböcker och porträtt skulle genom stiftelsens försorg upprättas; att, allt eftersom accessioner tillfördes biblioteket, desamma skulle behörigen förtecknas och katalogiseras; samt att vetenskapsakademien skulle äga att förordna bibliotekarie hos stiftelsen ävensom utfärda ordningsregler för bibliotekets begagnande.

Hos Kungl. Maj:t har styrelsen för makarna Mittag-Lefflers matematiska stiftelse, med överlämnande av en utav stiftelsens bibliotekarie avgiven redogörelse för bibliotekets verksamhet och accessioner under budgetåret 1925—1926, anhållit om anslag till bibliotekets underhåll under budgetåret 1927—1928 med enahanda belopp som under budgetåret 1926—1927.

Vetenskapsakademien har, efter att hava i ärendet hört sina ledamöter f. d. presidenten A. Lindstedt och professorn G. Cassel, på det kraftigaste tillstyrkt framställningen i utlåtande av den 13 oktober 1925.

Då jag anser mig böra tillstyrka förslag till riksdagen om anslag för ändamålet även för budgetåret 1927—1928, kan jag inskränka mig till att såsom stöd för detta mitt förslag åberopa vad dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet anförde, när fråga om anslag till biblioteket första gången förelåg. För ändamålet erfordras för budgetåret 1927—1928 samma belopp som under föregående budgetår eller 15,000 kronor.

Departementschefen.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till underhåll av det vetenskapsakademien tillhöriga, i dess fastighet i Djursholm förvarade och av styrelsen för makarna Mittag-Lefflers matematiska stiftelse förvaldade matematiska biblioteket för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 15,000: — att utgå enligt de grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer.

[46.]

Bestridande
av kostnader-
na för Sveri-
ges anslut-
ning till vissa
internatio-
nella veten-
skapliga sam-
manslut-
ningar.

5. **Bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar.** I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade riksdagen till bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar för budgetåret 1926—1927 ett extra reservationsanslag av 4,100 kronor. Genom beslut den 28 maj 1926 anbefalldes statskontoret att av ifrågavarande anslag utbetala *dels* till vetenskapsakademien ett belopp, motsvarande 3,900 francs i franskt mynt att användas för bestridande av de på Sverige ankommande årsavgifterna för år 1926 till internationella forskningsrådet (500 francs), internationella unionen för astronomi (3,000 francs) och internationella unionen för fysik (400 francs), *dels ock* till svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik ett belopp, motsvarande 5,200 francs i franskt mynt att användas till bestridande av de på Sverige ankommande årsavgifterna för år 1926 till den internationella unionen för geodesi och geofysik. Tillika förklarade sig Kungl. Maj:t vilja framdeles på särskilda framställningar av vetenskapsakademien eller svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik från ifrågavarande anslag anvisa medel till bestridande av resekostnader för deltagande i vetenskapliga kongresser, som kunde komma att efter den 1 juli 1926 anordnas av det internationella forskningsrådet eller någon av ovanberörda internationella vetenskapliga unioner.

Då behovet av anslag till ifrågavarande ändamål kvarstår oförändrat för budgetåret 1927—1928 hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 4,100:—

[47.]

Bestridande
av kostna-
derna för in-
ternationella
unionens för
geodesi och
geofysik
generalkonfe-
rens i Stock-
holm 1930.

6. **Bestridande av kostnaderna för internationella unionens för geodesi och geofysik generalkonferens i Stockholm 1930.** På två konferenser, hållna i London och Paris under år 1918, hade bland representeranter för akademierna i de länder, som under världskriget varit allierade mot centralmakterna, diskuterats frågan om den framtida ledningen av det internationella vetenskapliga arbetet. Ett förslag gjordes och antogs då att grunda ett »Internationellt forskningsråd» (International Research Council) med syfte att organisera detta arbete på ett mera systematiskt sätt än före kriget, då i närbesläktade ämnen vetenskapliga associationer ofta bildades oberoende av varandra och utan organiskt samband. På en tredje konferens i Bryssel i juli 1919 fastställdes stadgar för detta internationella forskningsråd. Enligt stadgarna skall rådet hava sitt säte i Bryssel, där dess sammankomster skola hållas; anslutna till rådet äro såsom självskrivna de allierade staterna, men kan tillträde beviljas även andra länder efter verk-

ställd omröstning, därvid erfordras viss kvalificerad majoritet av de till rådet redan anslutna staternas röster. Rådets ordinarie sammanträden äro avsedda att hållas vart tredje år; dessemellan fungerar i rådets angelägenheter ett av detsamma valt verkställande utskott (Executive committee).

Under rådet sortera unioner för särskilda vetenskaper eller vetenskapsgrenar. Dessas stadgar antagas av rådet, och inträdet i dem står på vissa villkor öppet för de länder, som anslutit sig till forskningsrådet, men ej för andra.

Den första av ifrågavarande unioner, till vilken Sverige förklarat sin anslutning, är unionen för geodesi och geofysik. Sedan år 1864 hade nämligen Sverige varit anslutet till associationen för den internationella jordmätningen, vilken omfattade alla civiliserade stater, och som hade en centralbyrå förlagd till det geodetiska institutet i Potsdam. Under en lång följd av år hade riksdagen anvisat medel för bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella jordmätningen. När associationens överenskommelse utlöpte med utgången av år 1916, enades de neutrala staterna att under viss tid fullfölja de påbörjade vetenskapliga arbetena. Denna senare organisation, som självfallet var av övergående varaktighet, efterträdades av den ovanberörda unionen för geodesi och geofysik. Förslag väcktes då om Sveriges inträdande i denna union; i avseende å de härav föranledda årliga kostnaderna framlades förslag till 1923 års riksdag att för bestridande av de på Sverige ankommande årsavgifterna för år 1923 till ifrågavarande union för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra anslag av 1,300 kronor (i runt tal motsvarande 5,200 francs i franskt mynt). Sedan riksdagen bifallit detta förslag, bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 1 juni 1923 vetenskapsakademien att å Sveriges vägnar tillkännagiva anslutning till den internationella unionen för geodesi och geofysik. Vidare anbefalldes Kungl. Maj:t akademien att efter samråd med vissa myndigheter avgiva förslag rörande sammansättningen av en svensk nationalkommitté för geodesi och geofysik m. m.

Genom beslut den 21 mars 1924 fastställde Kungl. Maj:t stadgar för den svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik, och bestämde därvid, att kommittén skulle bestå av *dels* en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande, *dels* innehavarna av sju angivna befattningar, *dels ock* högst fem, för tre år av vetenskapsakademien utsedda representanter.

Under sommaren 1924 hölls i Madrid en internationell kongress för geodesi och geofysik, vid vilken Sverige var företrätt av tre representanter.

Även för vart och ett av budgetåren 1924—1927 har riksdagen anvisat ett extra anslag av 1,300 kronor för bestridande av de på Sverige ankommande årsavgifterna till den internationella unionen för geodesi och geofysik.

Vidare må erinras därom, att, sedan från sistnämnda union anmälan ingått, att en permanent kommission skulle bildas, bestående av en ledamot för varje stat, för att kunna konsulteras av det av sju medlemmar bestå-

[47.]

ende exekutiva utskottet inom unionen, Kungl. Maj:t genom beslut den 19 september 1924 förordnat professorn K. Rosén att för Sverige vara ledamot i den permanenta kommissionen inom den geodetiska sektionen av den internationella unionen, dock utan rätt för honom att i sådan egenskap göra några för Sverige bindande utfästelser.

I skrivelse den 31 augusti 1926 har nu svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes till 1927 års riksdag avlåta proposition om ett anslag av 60,000 kronor att utgå med 10,000 kronor per år under vart och ett av budgetåren 1927—1930, och med 30,000 kronor under budgetåret 1930—1931, till bestridande av kostnaderna för att år 1930 i Stockholm hålla den internationella unionens för geodesi och geofysik fjärde generalkonferens.

Nationalkommittén giver till en början en återblick över hittillsvarande internationella vetenskapliga organisationer på geodesiens och geofysikens område samt över den ställning, Sverige tills dato intagit i det förevarande internationella vetenskapliga samarbetet. Beträffande denna redogörelse tillåter jag mig hänvisa till handlingarna i ärendet och återger här allenast vad kommittén anför angående omfattningen av unionens arbetsområde:

De vetenskaper, som inbegripas under namnen geodesi och geofysik, och som hava till föremål det fasta jordklotets, havets och atmosfärens fysik, uppställa problem, som för sin lösning förutsätta att uppgifterna ses i stort. Också har inom dessa vetenskaper, mer än inom de flesta andra, sedan lång tid tillbaka visat sig nödvändigheten att bilda sammanslutningar av internationell natur, för att planlägga gemensamma arbeten, och därigenom göra de av varje land företagna arbetena så resultatrika som möjligt. Detta gäller samtliga de vetenskapsgrenar som räknas hit, geodesien, seismologien, meteorologien, terrestra magnetismen och elektriciteten, den fysiska oceanografien, vulkanologien och hydrologien.

Kommittén redogör härefter för den nuvarande organisationen av det internationella vetenskapliga samarbetet på geodesiens och geofysikens fält:

Den internationella unionen är fördelad på sju sektioner, och dess generalkonferenser kunna snarare betraktas som sju olika, på samma tid och ort hållna kongresser.

Den internationella unionen för geodesi och geofysik sammanträdde till sin första generalkonferens i Rom 1922, till den andra i Madrid 1924, och kommer att sammanträda till den tredje i Prag år 1927.

Den internationella unionens sektion för geodesi har enligt träffad överenskommelse övertagit den internationella geodetiska associationens roll. Sverige har till officiell delegerad i denna sektion utsett professorn vid generalstaben K. Rosén.

Inom sektionerna för meteorologi samt för terrestra magnetism och elektricitet har Sverige varit representerat vid unionens båda första generalkonferenser, i Rom och i Madrid, vid den förra såsom inbjuden gäst, vid den senare genom officiella delegerade. Den gamla internationella meteorologiska organisationen existerar fortfarande, men torde komma att ombildas, då det beslutats att direktorskonferensens ledamöter endast skola utgöras av che-

ferna för de olika ländernas meteorologiska centralanstalter, vilka huvudsakligen skulle sysselsätta sig med frågor av organisatorisk natur, medan det ifrågasatts att de rent vetenskapliga frågorna skulle hänvisas till den nya geodetisk-geofysiska unionen, till vilken även flertalet av de speciella subkommissionerna skulle överföras.

De övriga sektionerna i den internationella unionen omfatta seismologi, fysisk oceanografi, och vetenskaplig hydrologi. Genom beslut fattat år 1923 har den gamla internationella seismologiska associationens roll övertagits av den internationella unionens sektion för seismologi. I denna nya organisation har Sverige deltagit och haft en officiell delegerad vid dess andra generalkonferens i Madrid 1924. Vid kongressen i Madrid har även den äldre oceanografiska sammanslutningen (den internationella havforskningen) trätt i förbindelse med den internationella unionen till ett gemensamt arbete omfattande alla världshaven.

Vulkanologien har tidigare räknats till området för de internationella geologiska kongresserna, men vid stiftandet av den internationella unionen för geodesi och geofysik inrättades en särskild sektion för denna vetenskapsgren, som står i närmaste sammanhang med geodesien och seismologien. Sverige är visserligen ej i nuvarande tid utsatt för några våldsamma vulkaniska krafter, men erbjuder till gengäld ett av de intressantaste fälten för studiet av äldre eruptiva bergarter. Även har genom svenska forskares ihärdiga arbeten den skandinaviska halvöns sekulära höjning visats bero på vulkaniska magmaförflyttningar i jordens inre. Detta märkliga fenomen, som, alltsedan det för snart två hundra år sedan genom svenska forskare blivit bekant, utgjort föremål för mycken undran, måste numera anses falla inom vulkanologiens område. Också har, på föranledande av en rapport från chefen för Sveriges geologiska undersökning till kongressen i Madrid, av den internationella unionen tillsatts en blandad kommitté av geodeter, seismologer och vulkanologer för att behandla frågor som intressera dessa tre sektioner gemensamt.

Den hydrologiska sektionen, som bland annat på tillskyndan av chefen för Sveriges meteorologisk-hydrografiska anstalt, bildades vid mötet i Rom 1922, är av den största praktiska betydelse både för lantbruket, vattenkraftens utnyttjande och geologien. Sverige var officiellt representerat i denna sektion vid mötet i Madrid, och den rapport som från svensk sida avlämnades vid mötet har betecknats som ett mönster varefter andra dylika rapporter skulle avfattas.

Det förtjänar särskilt framhållas att ingen av de i det föregående omnämnda vetenskapliga kongresserna varit någon s. k. »fri kongress», där tillträde står öppet för vem som helst, utan att deras samtliga ledamöter varit officiella representanter för stater som tillhöra ifrågavarande associationer. Vart tredje år samlas i allmänhet de internationella associationerna till generalkonferens, för att höra rapporter om arbeten som utförts i varje land, utstaka programmet för följande årens arbeten, och diskutera allmänna frågor om de metoder som böra följas vid dessa undersökningar.

Härefter ingår kommittén på sitt förslag och framlägger de skäl och synpunkter, som kommittén finner tala för ett bifall till detsamma:

Under detta arbete hava de internationella associationerna uppnått viktiga vetenskapliga resultat, som även äro av den största praktiska betydelse; därav behöver endast nämnas de geodetiska arbetenas betydelse för länder-

[47.]

nas kartläggning, meteorologiens för sjöfarten och lantbruket, den terrestra magnetismens och elektricitetens för kännedomen om kompassens magnetiska missvisning, samt på sista tiden exempelvis för de trådlösa vågornas fortplantning, oceanografiens viktiga betydelse för havsfisket, seismologiens, vulkanologiens och hydrologiens bland annat för prognos av olycksbringande naturkatastrofer, jordbävningar, vulkanutbrott, översvämningar.

Vid de flesta av dessa konferenser har Sverige varit officiellt representerat och spelat en icke oviktig, stundom en ledande roll, beklätt flera förtroendeposter inom de verkställande utskotten, haft ledamöter i flera specialkommittéer, allt till oskattbar nytta för den svenska vetenskapen. Sverige har därför skäl att väl värda sina internationella vetenskapliga förbindelser. Tyvärr kan under nuvarande tryckta omständigheter knappast de förnämsta representanterna för här ifrågavarande vetenskapsgrenar beredas tillfälle att ens vart tredje år — då generalkonferensen sammanträder — vara närvarande och deltaga i det internationella arbetet, var och en i sin bransch; ännu mycket mindre gäller detta om den talrika stab av äldre och yngre svenska vetenskapsmän, som ej intager ledares ställning. För dessa vore det särskilt av ovärderlig nytta för knytandet av internationella förbindelser med alla länders förnämsta lärde, om den internationella unionen skulle kunna gästvänligt mottagas i vårt land. Detta skulle även ur andra synpunkter lända vårt land till heder och praktisk nytta, genom att göra våra insatser i vetenskapen och dess tillämpningar, i äldre och nyare tider, mera kända av den civiliserade världen, och i utbyte lämna oss impulser för nya arbeten och tillämpning av förbättrade metoder på vetenskapens fält.

Vid internationella unionens för geodesi och geofysik andra generalkonferens i Madrid 1924 gävo Sveriges delegerade uttryck åt den förhoppningen att en av de kommande generalförsamlingarna skulle kunna äga rum i Stockholm. Utom Sverige rivaliserade Polen och Portugal om samma ära, och det torde icke vara för mycket sagt att sympatierna för att förlägga generalkonferensen 1930 till vårt land voro mycket stora. Då Sverige, såsom av vad ovan sagts framgår, under mer än ett halvt sekel träget deltagit i internationella kongresser av denna art i utlandet, och där åtnjutit gästfrihet, torde det vara en enkel gärd av tacksamhet att på detta sätt återgälda vad vi vunnit, genom att inbjuda de främmande vetenskapsmännen att en gång besöka vårt land, så som redan en gång skett i vårt grannland Danmark. Detta så mycket mer som de länder i Europa, vilka ännu icke varit i tillfälle att utöva denna gästfrihet, äro mycket fåtaliga.

Den ifrågavarande generalförsamlingen vore avsedd att äga rum på efter sommaren år 1930 och omfatta minst en veckas sammanträden i Stockholm i och för diskussioner och föredrag inom de olika sektionerna, innefattande rapporter om de enskilda ländernas arbeten under de tre närmast förflutna åren, fastställande av planer för fortsatta gemensamma arbeten, och diskussion av de vetenskapliga och praktiska problem som stå på dagordningen och de olika metoder som böra komma till användning för deras lösning, såväl inom geodesien, som seismologien, meteorologien, terrestra magnetismen och elektriciteten, den fysiska oceanografien, vulkanologien och den vetenskapliga hydrologien.

Härför måste från svensk sida en del förarbeten utföras, en del rapporter om vetenskapliga resultat och förslag till nya arbeten tryckas och distribueras. Bland dessa nödvändiga förarbeten, som äro erforderliga för att vårt land skall med heder kunna presentera sig inför den vetenskapliga världen,

måste vi räkna påbörjandet av tyngdkraftsbestämningar samt av utförandet av den plan till en enhetlig magnetisk uppmätning av Sveriges fastland, som nationalkommittén år 1925 ingav till Kungl. Maj:t, och till vilken nationalkommittén hemställer om Kungl. Maj:ts bifall.

Under själva kongressen skulle våra vetenskapliga institutioner inom det geodetisk-geofysiska området i Stockholm och Uppsala beses, exempelvis rikets allmänna kartverks geodetiska avdelning, statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, Sveriges geologiska undersökning, tekniska högskolan, Stockholms högskolas geokronologiska institut och de vetenskapliga institutionerna i Uppsala.

Vidare böra en del utställningar anordnas för att åskådliggöra Sveriges arbeten inom det geodetiska och geofysiska området. Bland de utställningar som fordra särskilt anslag märkas våra geodetiska arbeten på Spetsbergen; de geofysiska metodernas användning för upptäckande och lokalisering av malmfält; resultaten av den svenska polarforskningen, den arktiska och den antarktiska, inom geofysikens område; professor Axel Hambergs geofysiska arbeten i Sarjektjåkko. Även bör en utställning anordnas för att åskådliggöra geodesiens och geofysikens historia i Sverige, inom vilka vetenskapsområden vårt land i flera avseenden spelat rollen av föregångsland.

Efter kongressens slut böra en del exkursioner anordnas, framför allt till Norrland, och eventuellt till Göteborg, för att för främlingarna illustrera de för vårt land egendomliga fenomen, vilka i de flesta andra länder äro okända, såsom till Qvarken, eller skärgården mellan Örnköldsvik och Härnösand, för att visa den sekulära landhöjningen genom demonstration av strandvallar och marina gränsen; till Kiirunavaara och till Skelleftefältet i Västerbotten, för att visa de geofysiska metodernas användning för upptäckande och lokalisering av malmer; till Abisko naturvetenskapliga station, med sitt i utlandet högt uppskattade meteorologiska och seismografiska observatorium; ytterligare borde vattenkraftens utnyttjande vid Porjus beses; och möjligen området för professor Hambergs forskning i Sarekområdet av något parti besökas; ävensom eventuellt en utflykt anordnas till Göteborg, för deltagarna i den oceanografiska sektionen.

Utgifterna för mötet, grupperade under några allmänna rubriker, beräknas till: Utgifter för själva mötet i Stockholm, tryckning av cirkulär m. m., organisationskostnader, diverse förutsedda utgifter, tillsammans omkring 24,000 kronor; tryckning av vetenskapliga rapporter och utredningar, 15,000 kronor; till anordnande av utställningar, 9,000 kronor; till exkursioner och deras förberedande, 12,000 kronor; tillsammans 60,000 kronor.

Utgifterna för exkursionerna beräknas skola i viss mån bestridas av deltagarna själva. Självklart måste dock kostnaderna för de nödvändiga förarbetena, samt för tryckning av vägvisare m. m., betalas av Sverige ensamt. Dithörande arbeten borde ofördröjligen påbörjas för att med minsta möjliga kostnad kunna efter hand och i god tid hinna slutföras.

Enär inbjudan till 1930 års kongress måste framlämnas redan vid 1927 års sammanträde i Prag, är det av nöden att den blivande kongressens ekonomi dessförinnan är betryggad. Vi vilja härvid ännu en gång framhålla, att, som framgår av det föregående, den kongress, som det gäller att nu hålla, är en sammanslagning av flera olika kongresser, vid vilka Sverige förut varit representerat. Som hela beloppet ej på en gång skulle användas kunde statsanslaget lämpligen fördelas på fyra särskilda år.

I avseende på de statsbidrag som tidigare vid olika tillfällen och på olika

[47.] håll beviljats liknande företag, må här exempelvis meddelas, att den elfte internationella geologkongressen i Stockholm 1910 hade i statsbidrag 33,500 kronor, som ungefär motsvarade de rena organisationskostnaderna för kongressen, vilken i det hela kostade 124,737 kronor 25 öre. Den sista generalförsamlingen av den internationella unionen för geodesi och geofysik i Madrid 1924 hade av spanska regeringen erhållit 200,000 pesetas, eller något över 100,000 kronor.

Vetenskapsakademien har inhämtat yttrande av sina sakkunniga ledamöter professorerna vid universitetet i Uppsala H. von Zeipel och M. Siegbahn, vilka på det livligaste förordat bifall till ifrågavarande framställning och därvid anfört bland annat:

Geodesiens och geofysikens höga uppgift att från de exakta naturvetenskapernas synpunkter utforska vår jord kan endast förverkligas genom en väl organiserad internationell samverkan. Det mellanfolkliga vetenskapliga samarbetet på denna uppgift har redan lett till resultat av stor betydelse såväl i vetenskapligt som praktiskt hänseende. Men ännu återstår mycket att göra. För forskningen uppstå alltjämt nya problem, och äldre arbetsmetoder ersättas alltjämt av nya och mer förfinade. För geodesiens och geofysikens framtida utveckling äro de internationella geodetiska och geofysiska kongresserna av största betydelse.

Under och efter världskriget upplöstes tyvärr de vetenskapliga förbindelserna mellan de i kriget inblandade nationerna. Sålunda utträdde de allierade ur de redan existerande internationella vetenskapliga associationerna och bildade 1918 det internationella forskningsrådet. Vid forskningsrådets möte i Bryssel juni 1926 beslöts enhälligt, att centralmakterna skulle inbjudas att inträda i rådet och dess unioner. Härigenom möjliggjordes på nytt anordnandet av fullt internationella kongresser, där de vetenskapliga problemen utan politiska hänsyn kunna fritt diskuteras.

Det synes otvivelaktigt, att en generalkonferens i Stockholm av internationella unionen för geodesi och geofysik skulle få stor betydelse för svensk forskning inom dessa vetenskaper. Vetenskapsakademien har vid ett föregående tillfälle framhållit önskvärdheten av att de av nationalkommittén för geodesi och geofysik föreslagna bestämningarna av tyngdkraften och jordmagnetismen komma till utförande. Det synes önskvärt att åtminstone vissa preliminära resultat av dessa mätningar kunde uppvisas vid en blivande generalkonferens i Stockholm.

Det begärda anslaget 60,000 kronor fördelade på 4 år kan ej anses vara för högt med hänsyn till den erfarenhet man har från föregående kongresser. Tvärtom torde denna summa få anses låg i betraktande av den omständigheten att det f. n. torde vara svårt att för kongressen påräkna enskilda bidrag av större omfattning.

För egen del har vetenskapsakademien i utlåtande den 13 oktober 1926 på det livligaste förordat bifall till nationalkommitténs hemställan.

Departementschefen.

Den av svenska nationalkommittén för geodesi och geofysik lämnade redogörelsen giver vid handen, hurusom vårt land hittills på ett synnerligen verksamt sätt bidragit till det internationella samarbetet på de vetenskapsområden, varom här är fråga. Den tanken, som i anslutning härtill fram-

sprungit, att låta Sverige utgöra platsen för en av den geodetiska unionens generalkonferenser finner jag vara av sakliga skäl och internationella hänsyn väl motiverad. Jag är därför benägen att understödja nationalkommitténs nu ifrågavarande framställning. Mot det föreslagna beloppet och dess fördelning på olika budgetår har jag i stort sett intet att erinra. Dock anser jag en förnyad granskning av den uppgjorda kostnadsberäkningen erforderlig och vill i avvaktan på en dylik utredning för det första året förorda ett belopp av 8,000 kronor. Totalbeloppet synes tills vidare böra begränsas till 50,000 kronor. Skulle det senare visa sig, att denna summa är otillräcklig, lär det böra tagas under övervägande, i vilken omfattning förstärkning av beloppet må äskas hos riksdagen.

Beträffande summans storlek torde uppmärksammas, att de förarbeten, som äro av nöden, betinga ej obetydliga kostnader, och jag vill framhålla vikten av att vårt land kommer att på ett sätt, motsvarande vårt anseende och vår ställning inom den vetenskapliga världen, utöva det värdskap, generalkonferensens förläggande till Sverige medför. Betydelsen såväl av dessa förarbeten som av det internationella samarbetet ej endast för den teoretiskt vetenskapliga forskningen utan även för det praktiska utnyttjandet av forskningsresultaten torde ligga i öppen dag, och jag inskränker mig till att i detta hänseende hänvisa till nationalkommitténs skrivelse.

Då jag sålunda anser det vara av vikt för vårt land att den nu gjorda framställningen vinner beaktande, hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för hållande av den internationella unionens för geodesi och geofysik fjärde generalkonferens i Stockholm år 1930 anvisa ett anslag
av kronor 50,000: —
samt därav för budgetåret 1927—1928 såsom *extra* reservationsanslag anvisa ett belopp av kronor 8,000: —

7. Bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till den baltisk-geodetiska kommissionen. Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade riksdagen för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 2,875 kronor till bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till den baltisk-geodetiska kommissionen under år 1926 och vissa i samband därmed stående utgifter. Genom beslut den 28 maj 1926 medgav Kungl. Maj:t, att rikets allmänna kartverks längdbas på Öland finge tills vidare stå till förfogande såsom jämförelsebas för de till den baltisk-geodetiska kommissionen anslutna länderna, samt ställde av ovanberörda anslag ett belopp av högst 1,000 kronor till förfogande av chefen för rikets allmänna kartverk för bestridande av de med längdbasens upplåtande förenade kostnaderna. Vidare anbefalldes statskontoret att av ifrågavarande anslag utbetala ett belopp, motsvarande 500 dollars, att användas för bestridande

[48.]

Bestridande
av kostnader-
na för Sveri-
ges anslut-
ning till den
baltisk geo-
detiska kom-
missionen.

av på Sverige belöpande andel i de gemensamma kostnaderna under år 1926 för den baltisk-geodetiska kommissionen.

Då enahanda anslag är behövtligt jämväl för år 1927, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnaderna för Sveriges anslutning till den baltisk-geodetiska kommissionen under år 1927 och vissa i samband därmed stående utgifter för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av . . . kronor 2,875:—

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

8. **Akademien**, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* . . kronor 99,750:—

Akademien: *oförändrade ordinarie reservationsanslag:*

9. Underhåll och förökande av de under akademiens inseende ställda statssamlingarna	»	18,000:—
10. Tryckningskostnader samt utgivande av planschverk över fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum	»	14,000:—
11. Underhåll och fortsättning av inredningen i historiska museet och myntkabinettet	»	4,000:—
12. Undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar	»	6,000:—
13. Transporter, lyshållning och vissa andra expensutgifter	»	10,000:—

[49.]
Fornlämningars vård.

14. **Fornlämningars vård.** Till fornlämningars vård är å vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens stat uppfört ett ordinarie reservationsanslag å 4,000 kronor. Akademien har vid avgivandet av sina anslagsäskanden de sist förflutna åren gjort framställningar om en höjning av detta anslag. Dessa framställningar hava emellertid icke vunnit Kungl. Maj:ts bifall.

Nu har akademien i skrivelse den 24 augusti 1926 ånyo gjort framställning om anslagets höjning och därvid hemställt, att detsamma måtte ökas till 20,000 kronor. Akademien har till stöd härför anfört:

Förmedelst ifrågavarande anslag ha under åren 1925 och 1926 ett större antal fornlämningar blivit undersökta, rörande vilkas rubbning eller borttagande ansökan blivit gjord av vederbörande jordägare, vägstyrelse eller dylikt, varjämte ett ganska ringa antal skadade fornlämningar blivit restaurerade och istandsatta. Givet är dock, att endast en obetydlig del av de på detta område behöfliga åtgärderna kunnat utföras med de ytterligt begränsade medel, som härför funnits att tillgå. Från alla delar av landet, särskilt de landsändar, vilka beröras av den pågående inventeringen av fasta fornlämningar, inkomma meddelanden, som bestyrka det sorgliga faktum att ett oerhört stort antal fornlämningar genom vanvård, skattegrävning eller av

andra orsaker befinna sig i ett mer eller mindre otillfredsställande skick. Stora gravfält ligga belamrade med skräp, enskilda gravar äro upprivna eller förstörda så att ofta skelettdelar, krukor och fornsaker ligga i dagen, runstenar och bautastenar ligga kullfallna eller kullvräkt, viktiga fornlämningar sakna nödiga skyddsanordningar och så vidare. I dagspressen och annorstädes möter man också ideligen krav på att något skall åtgöras för att hindra vanvård och skadegörelse å fornlämningar liksom även uppmaningar till de fornminnesvårdande myndigheterna att förse olika monument från vår forntid med skyddshöljen, som på ett värdigare och pietetsfullare sätt anpassa sig efter sitt innehåll än de till äventyrs förefintliga. Visserligen har den enskilda offervilligheten gjort betydande insatser till fornminnesvårdens fromma, men det är uppenbart, att en planmässig fornminnesvård måste arbeta med tillgång till väsentligt större resurser än som nu stå till buds.

På grund av uppgiftens omfattning måste till en början de statliga åtgärderna inskränkas till de allra viktigaste fornminnena. Det ligger i sakens natur, att kostnaderna härför måste bli en helt annan storleksordning än nuvarande anslagsbelopp synes angiva. Nedanstående tablå upptager namnen på de viktigare fornlämningar, som anses tarva restaureringsåtgärder under det närmaste året ävensom de beräknade utgifterna härför.

Uppsnyggning av fornminnesområdet i Gamla Uppsala . . .	kronor	800: —
Restaurering av Anundshögen, Badelunda socken, Västmanland	»	500: —
Uppförandet av ett värdigt skydd över bronsåldersgraven vid Kivik, Lilla Mellby socken, Skåne	»	5,000: —
Restaurering av det stora järnåldersgravfältet vid Greby, Grebbestads socken, Bohuslän	»	500: —
Restaurering och uppsnyggning av det vidsträckta fornminnesområdet vid Blomsholm, Skee socken, Bohuslän	»	500: —
Restaurering av det stora kumlet »Blårör» i Köpings socken, Öland	»	300: —
Restaurering av järnåldersgravfältet vid Lilla Bjers, Stenkyrka socken, Gotland	»	1,000: —
Restaurering av gravfältet vid Bläsungs i Västkinde socken, Gotland	»	500: —
Uppsättande av en värdig skyddskur omkring den stora runstenen vid Röks kyrka, Östergötland	»	2,500: —
Restaurering av fornlämningsområdet å Karums allvar, Högsrums socken, Öland	»	500: —
Uppresande av kullfallna bautastenar och restaurering av gravar på den s. k. Landborgen, Öland	»	2,500: —
Anskaffning och uppsättande av anslagstavlor vid viktigare fornlämningar (300 stycken å 12 kronor 50 öre)	»	3,750: —
Uppresande av runstenar (cirka 200)	»	2,000: —
Restaurering av smärre gravfält i skilda delar av landet	»	4,000: —
Restaurering av gravfältet vid Vedeby, Augerums socken, Blekinge	»	650: —
Summa kronor		25,000: —

Kostnaderna för de restaureringsåtgärder, som under den närmaste tiden måste utföras, äro belysande för den stora disproportionen mellan anslagsbehovet och tillgängliga medel. Och dock hava här förtecknats allenast de

åtgärder, vilkas genomförande i främsta rummet samstämmigt påyrkas från olika håll. Det alltmera ökade intresset för våra fornminnens vård har medfört, att kravet på ett ingripande och initiativ från den statliga fornminnesvårdens sida icke längre kan undanskjutas, och det är ingalunda en lätt ställning som bristen på medel nödgår myndigheterna att intaga gentemot de mest behjärtansvärda framställningar om skyddsåtgärder å viktiga forn lämningar. Ett årligt ordinarie anslag på 20,000 kronor till vården av forn lämningarna i ett land, som inom sina vidsträckta landamären hyser omkring 300,000 dylika lämningar, kan dessvärre ingalunda anses fullt motsvara det verkliga behovet om den statliga fornminnesvården skall kunna någorlunda svara mot de krav, som med rätta ställas på densamma av landets befolkning. Akademien vill därför uttala en förhoppning att det statsfinansiella läget skall kunna medgiva en ökning av ifrågavarande anslag åtminstone till sagda belopp, en ökning som måste anses vara synnerligen välgrundad.

Departementschefen.

En av de viktigaste uppgifterna för statens fornminnesvårdande verksamhet är utan tvivel att vårda och i värdigt skick bevara landets fasta forn lämningar. Det stora antalet forn lämningar i förening med vårt lands vidsträckta omfattning försvårar i hög grad denna verksamhet, och än mer förlamas densamma av de i förhållande till det krävande arbetet obetydliga anslagsmedel, som stå till vitterhetsakademiens förfogande. Den omfattande och med allt större snabbhet fortgående bebyggelsen särskilt vid våra större städer har för akademien varit en ständig källa till oro, då det gällt att bevara de härstädes ofta talrikt förekommande fornminnena, och den mängd förstörda och vandaliserade minnen av nu ifrågavarande slag, som man ej sällan påträffar, bär vittne om akademiens bristande förmåga att här träda hindrande emellan. Vad akademien härvid först och sist saknat för att tillvarataga fornminnesvårdens intressen har varit tillgång till erforderliga medel, och det synes mig ligga i öppen dag, att ett anslag å 4,000 kronor ej ens tillnärmelsevis kan räcka till för de uppgifter, varom här är fråga.

Jag finner akademien hava framfört synnerligen talande skäl för en höjning av förevarande anslag men ser mig dock för närvarande nödsakad att begränsa beloppet i förhållande till vad som begärts. Jag vill hemställa, att anslaget höjes till 8,000 kronor, och tillstyrker sålunda, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att höja det till forn lämningars vård uppförda *ordinarie* reservationsanslaget

nu		kronor	4,000: —
med		»	4,000: —
till		»	8,000: —

[50.]

Vård och underhåll av

15. Vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken. Alltsedan 1881 har enligt riksdagens beslut utgått ett

särskilt anslag för Visby ruiners vård och underhåll. Anslaget uppgick under tiden till och med år 1904 till 450 kronor för år, under åren 1905—1922 till 1,000 kronor samt under tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 till 2,000 kronor för år.

I skrivelse den 4 september 1923 upptog vitterhetsakademien frågan om beredande av medel för nu ifrågavarande ändamål, därvid akademien berörde spörsmålet om vården och underhållet ej allenast av Visby ruiner utan även av en hel del med dem jämförliga kulturminnesmärken. Akademiens framställning utmynnade i en hemställan att i riksstaten måtte uppföras ett ordinarie reservationsanslag å 10,000 kronor till vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken. I avseende å den av akademien till stöd för framställningen åvägabragta utförliga utredningen tillåter jag mig hänvisa till 1924 års åttonde huvudtitel, punkt 44.

Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t förklarade dåvarande departementschefen sig icke vara i stånd att för ändamålet tillstyrka högre belopp än 5,000 kronor men yttrade, att detta uteslutande berodde på nödvändigheten att iakttaga den strängaste återhållsamhet med statsutgifterna. I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i riksstaten uppföra ett ordinarie reservationsanslag till vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken med 5,000 kronor. Förslaget vann även riksdagens bifall.

I sina år 1924 avlätna riksdagspetita återupptog akademien sitt år 1923 framställda krav och föreslog en höjning av ifrågavarande reservationsanslag till 10,000 kronor. I anslutning till detta anslagskrav framlades en utförlig beräkning rörande fördelningen av det begärda anslaget. Jag hänvisar till 1925 års åttonde huvudtitel, punkt 51. Under hänvisning till sagda beräkning framhölls, att ett ordinarie anslag å 10,000 kronor för ändamålet vore att betrakta som ett minimum samt att en nedprutning av anslaget till detta ändamål vore en synnerligen dålig ekonomi, emedan försummat underhåll av bland annat Visby ruiner kunde medföra sådana konsekvenser i deras tillstånd att ännu mycket större anslag bleve nödiga för att bota uppkomna skador av ras och dylikt. Riksantikvarien erinrade därjämte, att riksdagens revisorer i sin år 1924 avgivna berättelse framhållit Visby ruiners betänkliga tillstånd och nödvändigheten av erforderliga anslag för desammas iståndsättande och vård.

Vid anmälan av ärendet inför Kungl. Maj:t förklarade sig dåvarande departementschefen livligt övertygad om, att den ifrågasatta anslagshöjningen vore både nyttig och nödvändig, men att han i detta liksom i en mängd andra fall hade att taga hänsyn till statens möjlighet att ekonomiskt bispringa, varför departementschefen för det dåvarande icke ansåge sig kunna tillstyrka den begärda höjningen av anslaget.

I skrivelse den 1 september 1925 rörande akademiens anslagsbehov för budgetåret 1926—1927 vidhöll akademien sitt tidigare anslagsyrkande, under

[50.]
Visby ruiner
och andra
byggnads-
minnes-
märken.

erinran att det begärda beloppet 10,000 kronor vore ett verkligt minimum och med ej mindre än 2,200 kronor understege det noggrant beräknade behovet för nödigt årsunderhåll av under akademiens omedelbara vård ställda byggnadsminnesmärken. Ej heller denna framställning föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Akademien har nu i skrivelse den 24 augusti 1926 återupprepat sin begäran om utverkande av höjning av ifrågavarande anslag till 10,000 kronor.

Akademien framhåller alltjämt, att de fortskridande förvittringsprocesserna inom Visbyruinerna icke kunnat neutraliseras förmedelst hittills till buds stående underhållsanslag, vars otillräcklighet vid mångfaldiga tillfällen framhållits och vitsordats. En följd härav är att så gott som samtliga ruiner befinna sig i ett mer eller mindre otillfredsställande skick. Det har ej heller kunnat undvikas, att ras inträffat inom en av de gamla ruinerna, i det att delar av en valvkappa i S. Nicolaus ruin störtat in. De av akademien och riksantikvarien inför Kungl. Maj:t vid upprepade tillfällen uttalade farhågorna rörande ruinernas bestånd ha sålunda dessvärre visat sig vara välgrundade.

Departement-
schefen.

Såsom framgår av min kortfattade redogörelse, har frågan om ökat anslag till vård och underhåll av Visby ruiner under de senare åren upprepade gånger varit föremål för prövning. Någon tvekan i avseende å nödvändigheten att söka åstadkomma en så effektiv vård av de säregna minnesmärkena som möjligt har vid intet tillfälle varit rådande, utan i stället har föredragande departementschefen städse betonat vikten av att något göres för minnesmärkenas bevarande och underhåll; endast hänsynen till statsutgifterna har medfört en begränsning av de för ändamålet erforderliga medlen. Då nu frågan återigen föreligger för prövning, kan jag ej annat än i allt instämma i vad mina företrädare i statsrådsämbetet anfört beträffande betydelsen av ökade medel för nu förevarande ändamål. Ej minst det under förra sommaren inträffade raset i en av Visby ruiner visar hur nödvändigt det är att sörja för ett bättre underhåll av ruinerna genom en höjning av vederbörande anslag. Jag vill därför i så måtto biträda förslaget, att jag förordar en höjning av anslaget till 7,000 kronor och hemställer förty, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att öka det till vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken anvisade <i>ordinarie</i> reservations-	
anslaget, nu	kronor 5,000: —
med	» 2,000: —
till	» 7,000: —

[51.]

16. **Ökade medel för fornminnesvården.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag anvisade 1925 års riksdag till ökade medel för fornminnesvården.

fornminnesvården, närmast i syfte att åstadkomma en inventering av landets fornminnen, för budgetåret 1925—1926 ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor att utgå efter de grunder, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma. I avseende å tillkomsten av och motiverna för detta anslag tillåter jag mig hänvisa till 1925 års åttonde huvudtitel, sid. 118 ff. För enahanda ändamål har riksdagen jämväl för budgetåret 1926—1927 anvisat ett anslag å likaledes 10,000 kronor.

Genom beslut den 28 maj 1926 ställde Kungl. Maj:t sistnämnda anslag till förfogande av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien att, i den mån detsamma efter riksantikvariens bestämmande komme att användas till avlöningar, disponeras i enlighet med gällande avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare. Tillika anbefalldes akademien att, därest fortsatt anslag för åstadkommande av en inventering av landets fornminnen ansåges erforderligt, vid framläggande av förslag härutinnan förete en så exakt kostnadsberäkning, som kunde under förhandenvarande förhållanden åstadkommas.

I skrivelse den 24 augusti 1926 har nu akademien med framläggande av kostnadsberäkning hemställt om utverkande av fortsatt anslag för ändamålet för budgetåret 1927—1928 med ett till 15,000 kronor förhöjt belopp. Jag anser det vara för frågans bedömande, särskilt med hänsyn till kravet på fortsatt statsanslag för detta ändamål, av vikt att redogöra för akademiens beräkningar och för vad akademien i övrigt i sin skrivelse i denna sak yttrat.

Akademien anför:

Under budgetåret 1925—1926 har till akademien knutits en vetenskapligt kvalificerad person med lön från ifrågavarande anslag, vilken fått i uppdrag att biträda vid organisationen av den hela landet omfattande inventeringen och registreringen av fasta fornlämningar. Detta biträde har under året gjort en undersökning av den antikvariskt-topografiska litteratur, som finnes i de större arkiven och biblioteken. Det genomgående och förtecknande av arkiv- och bibliotekmaterial, som verkställts under det gångna budgetåret, har visat, att särskilt de äldre handskrifterna innehålla antikvariskt-topografiska uppgifter, som i stor utsträckning måste läggas till grund för det planerade generalregistret över rikets fornlämningar. Exempel härpå utgöra de »Ransakningar om Antiquiteter» ifrån åtskilliga län och stift 1667—1684, som på Kungl. Maj:ts befallning avgåvos till antikvitetsarkivet av vederbörande häradsrätter och kyrkoherdar. Samtliga dessa uppgifter, som i många fall äro resultatet av omfattande och dyrbara försöksinventeringar, måste ovillkorligen excerperas innan en mera omfattande fornminnesinventering igångsättes, detta för att underlätta ett ofta tidsödande rekognosceringsarbete i fältet samt för att fullständiga kännedomen om fornlämningarna ifråga. Det sålunda erhållna materialet införlivas därefter med akademiens antikvariskt-topografiska arkiv, som utan dessa uppgifter, vilka även för fornforskningens historik är av utomordentligt stort värde, icke kan anses fylla sin uppgift till fullo.

[51.]

Det för fornminnesinventeringen anställda biträdet har granskat och förtecknat de antikvariskt-topografiska handskrifter, som förvaras i akademiens bibliotek, kungl. biblioteket och universitetsbiblioteket i Uppsala samt införskaffat uppgifter från den samling av dylika anteckningar, som förvaras i etnologiska föreningen i Lund och Lunds universitets historiska museum. Den utan jämförelse största samlingen av för ifrågavarande ändamål användbara handskrifter finnes i kungl. biblioteket. I dess handskriftsavdelning återfinnes så gott som hela det gamla antikvitetsarkivets samling av antikvariskt-topografiska handskrifter. Ett 70-tal dylika innehålla ytterst värdefulla uppgifter, som i sitt nuvarande tillstånd äro relativt oåtkomliga för den fornminnesvårdande myndigheten och för forskningen. Även ett stort antal av de i handskrifterna förekommande illustrationerna äro av betydelse för det ändamål, varom här är fråga.

Lika viktig som en excerpering av handskriftslitteraturen är, lika viktig är en dylik av tryckt litteratur. Särskilt i tidskriftslitteraturen och hembygsskildringarna återfinnas ofta resultaten av större eller mindre fornminnesinventeringar publicerade. Det är i detta avseende både för fornminnesvården och forskningen en ständigt kännbar brist, att dessa värdefulla uppteckningar äro bundna i ofta svåråtkomlig litteratur, saknande ett allmänt topografiskt register.

Enligt uppgjorda beräkningar måste man räkna med, att en tid av omkring 3—4 år åtgår för en vetenskapligt kvalificerad person att göra för en fullständig fornminnesinventering nödvändig excerpering. Utgår man från den knappt tillrättade tiden av 3 år skulle alltså endast denna del av arbetet draga en kostnad av 15,000 kronor, förutsatt att man kan erhålla en kvalificerad kraft för 5,000 kronor pr år.

För att kunna vinna erfarenhet och därigenom upprätta en fullständigare plan med kostnadsberäkning för generalinventeringen ha under de två senaste somrarna fornminnesinventeringar igångsatts på ett flertal håll inom landet. Vare sig dessa inventeringar bekostats av akademien eller privatpersoner, ha de letts och planlagts genom riksantikvarien. Under år 1925 ha dylika inventeringar pågått i Skåne, Halland, Småland, Öland, Gotland, Östergötland, Västergötland, Dalsland, Uppland och Ångermanland. De direkta kostnaderna för de under år 1925 utförda provinventeringarna ha belöpt sig till 4,350 kronor. Att kostnaderna ej uppgått till större belopp beror därpå att inventeringsarbetet som ovan antytts till ej obetydlig omfattning kunnat bedrivas med frivilliga oavlönade arbetskrafter och med direkt ekonomiskt understöd från enskilt håll. Under sommaren 1926 ha utom i nyss nämnda landskap inventeringar bedrivits även i Blekinge. De ha hittills redan dragit en direkt kostnad av 5,868 kronor, vilken kostnad är av beskaffenhet att böra påföras det s. k. inventeringsanslaget.

Med hjälp av de under 1925 vunna erfarenheterna har det varit möjligt att uppgöra ett enhetligt system för själva fältarbetets organisation. En särskild utförlig instruktion för de med inventeringen sysselsatta har utarbetats liksom också särskilda blanketter, där vissa uppgifter om varje kartlagd och beskriven fornlämning fordras.

De genom dessa inventeringar vunna resultaten ha naturligen endast kunnat beröra smärre områden. De ha emellertid visat att en fortsatt inventering kommer att draga avsevärda kostnader. Svårigheten att kunna någorlunda exakt beräkna dessa kostnader är dock mycket stor med hänsyn till den stora oregelbundenhet varmed fornlämningarna förekomma inom

olika områden och även av den anledningen att den erfarenhet, som hittills vunnits, torde vara för liten för att kunna säkert fixera kostnaderna för en total inventering. Kostnadsberäkning för ett särskilt fornminnesrikt område har dock kunnat göras, nämligen för Gotland. I nämnda landskap äro 13 av öns 92 socknar färdiginventerade. En slutinventering här beräknas draga en sammanlagd kostnad av omkring 20,000 kronor, förutsatt att den geologiska kartan i skala 1:50000 användes för inprickningen av fornlämnin-garna. Skulle däremot särskilda kartor i större skala användas, vilket för tydlighetens skull vore synnerligen önskvärt, måste dessa särskilt reprodu-ceras, vilket drager en ytterligare kostnad av omkring 8,000 kronor. En fullständig inventering enbart av Gotlands fornlämningar och med önskvärt kartmaterial skulle alltså kosta närmare 30,000 kronor.

Av hittills uppgjorda kostnadsberäkningar framgår, att den fortsatta in-venteringen icke kan igångsättas samtidigt i hela riket utan måste ske suc-cessivt. Men för att inventeringen i rimlig tid skall kunna avslutas är det nödvändigt att betydligt utvidga och stärka den organisation för fältarbetet, som upprättats tack vare de två sista årens särskilda anslag, samt att for-cera arbetet högst avsevärt. Först och främst måste de på fornminnen rika trakterna i södra och mellersta Sverige färdiginventeras, då den alltmer tätande bebyggelsen här utgör ett ständigt hot mot fornlämningarnas be-stånd. Därvid torde det vara lämpligast att i större omfattning fortsätta i de områden där sakkunniga krafter stå till förfogande och där början redan gjorts. Enligt en inom akademien uppgjord plan skulle under de närmaste tre åren en samtidig inventering ske på följande ställen inom landet, näm-ligen:

1. Skåne (inventering av sju härad i Kristianstads län);
2. Blekinge (inventering av tre härad);
3. Halland (inventering av fem härad);
4. Småland (inventering av sju härad);
5. Öland (inventering av södra delen av ön);
6. Gotland (inventering av norra häradet);
7. Östergötland (inventering av Norrköpingstrakten och Finspångaläns härad);
8. Västergötland (inventering av södra och sydöstra delen av Skara-borgs län);
9. Dalsland (inventering av två härad);
10. Uppland (inventering av företrädesvis Stockholmstrakten).

Med en arbetstid av 60 dagar varje sommar inom vart och ett av dessa tio områden antagas nyssnämnda områden kunna bli slutinventerade på 3 år. Vid uppgörande av kostnadsberäkning för detta arbete har man ut-gått från en kostnad av 25 kronor för dag. Inventeringskostnaderna i fältet skulle under denna förutsättning uppgå till 15,000 kronor pr år. En mera omfattande kostnadsberäkning för fornminnesinventeringen i riket ser sig akademien icke i stånd att för närvarande lämna på grund av att ännu tillräcklig erfarenhet saknas.

Av det ovan sagda torde emellertid tydligt framgå, att den icke minst för den stora allmänheten så viktiga fornminnesinventeringen är i behov av ökat anslag för att kunna bedrivas med rimlig snabbhet och effektivitet.

I detta sammanhang torde böra erinras, hurusom akademien redan i

skrivelse den 4 maj 1926 hemställt om ett anslag av 4,500 kronor för upprättande av sakregister och topografiskt register till statens historiska museums och myntkabinettets inventarium för åren 1880—1925. Denna framställning, som berör de pågående inventeringsarbetena inom historiska museet, har ännu icke föranlett något beslut från Kungl. Maj:ts sida.

Departement-
schefen.

Fortsatt anslag för nu ifrågakvarande inventeringsarbeten är uppenbarligen av behovet påkallat. Med hänsyn till de stora krav, som för närvarande ställas på statens ekonomiska understödjande av fornminnesvården i landet, har jag emellertid, hur livligt jag än behjärtar behovet av ett snabbare bedrivande av ifrågakvarande inventeringsarbete, ej ansett mig kunna för ändamålet förorda större anslag, än vad under nu löpande budgetår utgår, eller alltså 10,000 kronor. Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till ökade medel för fornminnesvården, närmast i syfte att åstadkomma en inventering av landets fornminnen, för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 10,000: — att utgå efter de grunder, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma.

[52.]

Omedelbara
iståndsätt-
ningsåtgär-
der å vissa
byggnads-
minnesmär-
ken.

17. Omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken. För tillgodoseende av den på akademien ankommande praktiska byggnadsminnesvårdens anslagsbehov uppfördes i riksstaten för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 8,000 kronor. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beviljade vidare riksdagen för vart och ett av budgetåren 1925—1927 ett till 15,000 kronor bestämt anslag för ifrågakvarande ändamål. Akademiens anslagsäskande gick ut på ett belopp av 30,000, respektive 45,000 kronor.

Nu har akademien i skrivelse den 24 augusti 1926 anhållit om utverkande av ett till 60,000 kronor förhöjt belopp för budgetåret 1927—1928 till omedelbara iståndsättningsarbeten å vissa av rikets byggnadsminnesmärken. Akademien anför till stöd härför följande:

De belopp, som av akademien under de näst förflutna åren begärts för den statliga byggnadsminnesvården ha i verkligheten varit ytterligt blygsamma i förhållande till de föreliggande behoven. De äskade beloppen ha sålunda varit verkliga minimibelopp för de allra mest oundgängliga åtgärderna. Då de begärda beloppen beskurits i så hög grad som skett har följden blivit, att akademien nödgats begränsa iståndsättningsarbetena till sådana fall, där verkliga räddningsåtgärder varit påkallade. Det förtjänar emellertid att framhållas att akademien i sina strävanden att söka till eftervärlden bevara dessa kulturhistoriskt betydelsefulla minnesmärken ofta erhållit ett värdefullt bistånd av korporationer, kommuner och enskilda, vilka mången gång ställt avsevärda belopp till akademiens förfogande, då det gällt att

rädda någon mera betydande byggnad. De senaste årens anslag ha till större delen konsumerats av de räddningsarbeten, som vidtagits å rikets utan gensägelse monumentalaste byggnadsminnesmärken, Visby ruiner, till vilkas bevarande även Visby stad under ett par års tid lämnat pekuniär hjälp med växlande belopp. Icke ens å dessa märkliga ruiner ha dock under en längre tidrymd de nödvändigaste arbetena kunnat utföras på grund av de knappt tillmätta anslagen, och man måste gå så långt tillbaka som till åren 1884 och 1898 för att kunna inregistrera några betydelsefullare statsanslag för dessa ruiners räkning. Sagda år beviljade nämligen riksdagen efter av akademien gjorda framställningar respektive 20,000 och 18,050 kronor för konservering av ifrågavarande ruiner. Såsom akademien vid upprepade tillfällen också framhållit, befinna sig ruinerna i fråga i ett sådant skick, att faran för ras på många håll måste anses vara överhängande.

Under sommaren 1926 har även ett ras inträffat i S:t Nikolaus kyrkoruin, i det att stora delar av ett valv i mittskeppet störtade in — lyckligtvis utan skada för besökande. Samma dag hade emellertid ruinen besökts av en skolklass, vilken under en god stund vistats under nämnda valv och det får betraktas som en lycklig omständighet att icke en allvarlig olycka inträffade. Riksantikvariens vid upprepade tillfällen uttalade farhågor rörande nödvändigheten att låta helt avstänga vissa ruinpartier för besökande måste under sådana förhållanden anses vara synnerligen välgrundade. Ruinernas stora betydelse för Visby och Gotland gör dock att man i det längsta velat undvika att tillgripa en dylik åtgärd. Nyssnämnda olyckstillbud medför dock med nödvändighet ett definitivt ståndpunktstagande till denna fråga, då ju säkerheten till liv och lem måste gå framför allt annat.

Akademien lämnar här nedan en förteckning rörande de byggnadsminnesmärken, vilka för budgetåret 1927—1928 närmast tarva engångsanslag.

Byggnadsminnesmärken, för vilka begäres ett tillfälligt anslag till omedelbara istandsättningsarbeten:

Grupp I. <i>Visby ruiner.</i>		Erforderligt belopp
S:t Lars	kronor	6,000
S:t Clemens	»	2,800
S:t Drotten	»	4,000
S:t Karin	»	1,690
S:t Nicolaus	»	7,400
Skansen	»	530
Tjärkokeriet	»	3,000
Kajsarn	»	1,430
Visborg	»	6,150
Visby stadsmur	»	2,000 35,000
Grupp II. <i>Gotlands landsbygd.</i>		
Gaminalgarns kastal	»	2,000
Sundre »	»	2,000
Lau utgrävda »	»	1,000
Gunnfjauns kyrkoruin	»	1,000 6,000
Grupp III. <i>Fastlandet.</i>		
Glimmingehus	»	6,000
Oviken	»	1,500

Ignaberga	kronor	500	
Väderslöv	»	3,000	
S. Knuts kapell	»	2,000	
Källa ödekyrka	»	300	
Vallsjö	»	950	
Visingsborg	»	2,750	17,000
Grupp IV. <i>Reserv</i>		2,000	2,000
		Summa kronor 60,000	

Det belopp, vartill dessa engångskostnader uppgå, utgör sålunda 60,000 kronor.

Departementschefen.

Beträffande nu ifrågavarande anslag synes mig en höjning väl motiverad. Den av akademien lämnade redogörelsen för de byggnadsminnesmärken, för vilka under nästa budgetår tarvas anslag, ådagalägger tydligt, i vilken omfattning restaureringsarbeten påkallas och äro efter akademiens mening närmast erforderliga. Det är särskilt ett antal av Visby ruiner, där ett ingripande omedelbart är av nöden, och jag vill beträffande dessa minnesmärken allenast erinra om det av akademien omnämnda valvet i S:t Nicolai ruin samt dessutom framhålla, att nödvändigheten av ett mera effektivt underhåll av dessa ruiner starkt betonats av riksdagens år 1924 församlade revisorer.

En så stor höjning av anslaget som akademien begärt eller till 60,000 kronor anser jag mig under nuvarande förhållanden icke kunna förorda utan föreslår ökning av anslaget till 20,000 kronor och hemställer förty, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till omedelbara istandsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av . . . kronor 20,000: —

[53. 18. **Ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid akademien.**

Ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid akademien.

Den ordinarie staten för vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien upptager dels en anslagspost å 60,730 kronor för avlöningar till ordinarie tjänstemän, dels ock en anslagspost å 33,600 kronor för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. Till förstärkande av sistnämnda anslag utgår ett extra anslag av 42,250 kronor. Akademiens tjänsteförteckning upptager följande befattningshavare, nämligen 1 riksantikvarie, 3 antikvarier (avdelningsföreståndare), 2 förste expeditionsvakter och 1 kontorsbiträde. Enligt gällande instruktion för riksantikvariern och akademiens tjänstemän äro antikvarierna knutna till det under akademiens vård ställda statens historiska museum på det sätt, att två av antikvarierna äro avdelningsföreståndare för de avdelningar av museet, som omfatta förhistorisk tid, och den tredje för den del av museet som omfattar medeltiden och nyare tid. Myntkabinettet förestås av den Hjertbergske antikvariern,

vilkens lön till större delen utgår av enskilda medel ur Hjertrbergsska donationsfonden. Vid övriga under akademiens inseende ställda statssamlingar, antikvariskt-topografiska arkivet och antikvariskt numismatiska biblioteket, finnas endast icke-ordinarie befattningshavare knutna.

Bland sina år 1925 avlätna anslagsäskanden upptog akademien kravet på uppförande å ordinarie stat av en bibliotekarie-arkivarie med placering i lönegraden B 26. Vid anmälan av detta ärende inför Kungl. Maj:t fann dåvarande departementschefen sig icke för det dåvarande kunna förorda berörda hemställan. I skrivelse den 24 augusti 1926 har nu akademien återupprepat sin begäran om en ordinarie bibliotekarie-arkivarie i lönegraden B 26. Akademien erinrar till en början vad akademien förut i denna sak anförde:

Det är icke endast vanlig biblioteks- och arkivkompetens, som måste krävas av denne tjänsteinnehavare. För att rätt kunna fylla sin plats inom organisationen måste bibliotekarien-arkivarien vara väl bevandrad i de arkeologiska, historiska och konsthistoriska vetenskaperna samt fullt förtrogen med det arbetssätt och de praktiska arbetsuppgifter, som äro typiska för den vetenskapliga och administrativa institution, för vilken han skall hålla i ändamålsenligaste skick tvenne synnerligen viktiga hjälpmedel, biblioteket och arkivet. Icke minst det senare fordrar en energisk och målmedveten ledning för att kunna fylla de krav, som rimligen böra kunna ställas på landets centrala antikvariskt-topografiska arkiv. De arbetsuppgifter och de krav i vetenskapligt avseende, som sålunda komma att ställas på denne tjänsteman kvalificera honom otvivelaktigt till likställighet med övriga avdelningsföreståndare, en likställighet, som bör utsträckas även därhän, att befattningen uppföres på ordinarie stat. Den återhållsamhet, som statsmakterna intagit och säkerligen måste intaga gentemot många krav på nya tjänster, synes icke rimligen böra avhålla akademien från att för statsmakterna framlägga ett krav, som synes verkligt berättigat, och som helt visst långt tidigare borde hava förverkligats.

Därefter yttrar akademien i sin ovanberörda skrivelse följande:

Det förefaller akademien tämligen obilligt, att antikvariskt numismatiska bibliotekets och antikvariskt-topografiska arkivets behov av sakkunnig föreståndare skall tillgodoses provisoriskt. Den lön, som akademiens förutvarande bibliotekarie åtnjutit uppgick ej till högre belopp än 3,800 kronor, beroende därpå, att nämnda bibliotekarie vid tidigare skedd reglering av tjänstemännens löner anhöll att få kvarstå på äldre stat. De knappa avlöningsanslag, som stå till akademiens förfogande, medgiva ingen förhöjning i denna lön till en ny bibliotekarie. Skall akademien för den plats, varom här är fråga, kunna förvärva en person med nödiga kvalifikationer synes därför någon annan utväg än den av akademien föreslagna svårigen stå till buds.

Vidare gör akademien framställning om två nya ordinarie expeditionsvaktsbefattningar samt anför till stöd härför:

[53.]

Som ovan nämnts, upptager akademiens stat blott två förste expeditionsvakter. Detta är hela den ordinarie vaktpersonalen. Att denna vaktpersonal är alldeles otillräcklig torde utan vidare stå klart, då man betänker, att akademien har fått åt sig anförtrodd förvaltningen av fyra stora statsinstitutioner. En jämförelse på denna punkt med det i viss mån likartade nationalmuseum, vars stat upptager ej mindre än 5 förste expeditionsvakter och 11 expeditionsvakter, är ägnad att än ytterligare understryka det sagda. Förutom de sex museivakter, som mot ett årligt arvode av 700 kronor tjänstgöra i utställningssalarna, har akademien därför i avsevärd omfattning måst anlita extra hjälp för vakthållning, telefonpassning, biträde vid bibliotek o. d. Under år 1925 ha sålunda tre extra expeditionsvakter haft full tjänstgöring inom akademien, för vilkas avlönande avlöningsanslagen icke lämna någon tillgång. De svåra lokalförhållanden, varunder akademien har att arbeta, med tudelning av bibliotek och tredelning av lokaler för museisamlingarna, bidraga naturligtvis i hög grad att skärpa dessa svårigheter. En ökning av den ordinarie vaktpersonalen med minst två expeditionsvakter är därför ofrånkomlig.

Härjämte framlägger akademien i samma skrivelse förslag om ökade medel dels för anställande av ytterligare amanuenser vid museets samlingar, dels ock för författningsenligt medgivna löneförhöjningar. Härom heter det i akademiens skrivelse:

I anslutning till anslagsäskanden, som akademien avlät 1924, avgav riksantikvarien rörande akademiens personalbehov en utredning, som finnes intagen i statsverkspropositionen till 1925 års riksdag (åttonde huvudtiteln, sid. 131 ff.). Enligt denna utredning krävdes för nödvändiga personalförstärkningar å anslaget till ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid akademien en ökning av 22,500 kronor. 1925 års riksdag medgav på Kungl. Maj:ts förslag en höjning av anslaget med 11,000 kronor. Genom denna höjning fick akademien möjligheter att på ett effektivare sätt än dittills kunnat ske tillgodose fornminnes- och byggnadsvården genom anställande av två extra antikvarier, vilka tjänstgöra såsom föredragande av fornminnes- respektive byggnadsärenden. Denna fördel kunde emellertid endast vinnas genom uppoffrande av en av de förut befintliga fyra amanuensjänsterna. Denna knappa anslagsökning medgav därför ej heller anställande av ytterligare en kvinnlig befattningshavare för tjänstgöring å kansliavdelningen, varom akademien gjort hemställan.

Det akademien och riksantikvarieämbetet åvilande arbetet med avseende på den yttre fornminnesvården har under de senaste åren varit statt i oavslutlig ökning, en given följd av det stigande intresse, varmed kulturminnesvården omfattas i allt vidare kretsar i vårt land. Den väsentliga ökningen i arbetsbördan framgår bland annat av antalet skrivelser, som expedierats från institutionen under nedan angivna år: 1910 741, 1915 981, 1918 1,293, 1920 1,126, 1921 1,057, 1922 1,416, 1923 1,979, 1924 2,447, 1925 2,736.

Huvudparten av denna ökning kommer på avdelningarna för fornminnes- och byggnadsärenden. Då dessa ärenden enligt sakens natur kräva snabb behandling med hänsyn till deras praktiska betydelse för jordbruk och näringar samt dessutom ofta äro av synnerligen invecklad beskaffenhet och förutsätta ingående undersökningar å ort och ställe ute i landet, har det icke varit möjligt för respektive föredragande att utan hjälp bemästra den

ökade arbetsbördan, trots att dessa tjänstemän liksom för övrigt även övriga befattningshavare inom akademien i mycket stor utsträckning använt sin fritid till utförande av institutionens arbeten. Under budgetåret 1925—1926 ha därför vardera av sagda föredragande måst beredas biträde av amanuenser, för vilkas avlönande tillgångar saknats å respektive avlöningsanslag, vid beredning av ärendena. Det torde vara oundgängligen nödvändigt att även för framtiden bereda nämnda tjänstemän tillgång på biträden i arbetet.

Den kvinnliga amanuens, som har bland annat registratorsgöromålen på sin lott, har fått sitt arbete ökat i sådan grad, att en uppdelning av arbetet på denna punkt ovillkorligen är påkallad. Denna arbetsbörda är så tyngande, att densamma torde komma att kräva full tjänstgöringstid för två befattningshavare. Anställande av ytterligare en kvinnlig tjänsteman för dessa arbetsuppgifter är sålunda av nöden. Genom en sådan anordning påräknar man även att tidvis kunna disponera den ena av ifrågavarande befattningshavare för den närmaste vården av och tillsynen över museets rikhaltiga förråd av textilier. Dessutom framstår det såsom en trängande nödvändighet att för skötseln av det löpande arbetet inom det antikvariskt-topografiska arkivet och biblioteket erhålla ytterligare en fast anställd kvinnlig amanuens med särskild kompetens att handhava de katalogiserings- och inordningsuppgifter, som ständigt föreligga inom dessa snabbt tillväxande samlingar, uppgifter som äro att anse såsom stadigvarande och oberoende av de nyordningsarbeten, varom talas i punkt 13. På grund av de kvalificerade arbetsuppgifter, som komma att åvila sagda befattningshavare, torde lönen till dem ej kunna sättas lägre än enligt 11:e lönegraden i löneplanen för extra-ordinarie befattningshavare.

Med genomförande av här ovan såsom nödvändiga anförda personalförstärkningar skulle sålunda anslagen till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare utgå på följande sätt:

2 extra antikvarier	kl. 25	kronor	16,248:—
1 amanuens	» 23	»	7,212:—
4 amanuenser	» 17	»	19,728:—
1 sekreterare ($\frac{6}{7}$ tjänstgöring)	» 23	»	6,181:68
1 konservator (halva lönen från anslaget till underhåll och förökande av de under akademiens inseeende ställda samlingar)	» 22	»	3,408:—
1 kvinnlig amanuens	arvode	»	3,200:—
2 kvinnliga amanuenser	kl. 13	»	7,776:—
1 kvinnlig amanuens	» 11	»	3,486:—
2 kvinnliga amanuenser	» 9	»	6,288:—
1 räkenskapsförare ($\frac{5}{7}$ tjänstgöring)	» 7	»	2,022:85
2 skrivbiträden		»	4,104:—
7 museivakter		»	4,900:—

Summa kronor 84,554:53

Hänsyn torde även böra tagas till inträffande uppflyttningar i löneklasser, var till torde böra beräknas cirka 2,000 kronor. Anslagen i fråga skulle sålunda komma att stiga från 75,850 kronor till cirka 86,500, varvid emellertid är att uppmärksamma, att akademien icke medräknat kostnaderna för telefonvakt, en utgift, som är ofrånkomlig men som tills vidare torde få bestridas av enskilda donationsmedel.

Departement-
schefen.

Akademiens framställning i fråga om anställande av ytterligare ordinarie befattningshavare anser jag mig nu icke kunna förorda.

Vad däremot beträffar akademiens behov av medel till extra-ordinarie befattningshavare, finner jag synnerligen starka skäl tala för ett bifall till vad akademien i dessa hänseenden nu begärt. I det jag i övrigt hänvisar till vad akademien härom anfört, vill jag allenast erinra om det av det stegrade fornminnesvårdsintresset i landets skilda delar föranledda ökade arbetet, som härigenom tillförts akademiens personal, ett arbete, som nu är vida mer omfattande och krävande än vid den tidpunkt, då akademiens personalbehov beräknades. Skall akademien över huvud kunna fullgöra de åligganden och tillgodose de anspråk, som numera ställas på vår högsta kulturminnesvårdande myndighet, synes mig oavvisligt att akademien utrustas med härför erforderliga arbetskrafter. Nödvändigheten har också gjort, att den personal, varom nu är fråga, redan måst hos akademien anställas, och hava dess avlöningar hittills bestritts av donerade eller på annat sätt insamlade medel. Denna sistnämnda anordning torde man icke för framtiden städse kunna räkna med, och det synes mig för övrigt knappast lämpligt att på detta sätt ett allmänt erkänt statsbehov måste tillgodoses. Jag är därför böjd förorda akademiens hemställan i nu berörda avseende. Anslagsbehovet beräknar akademien till 86,500 kronor; drages härifrån det ordinarie anslaget å 33,600 kronor, erhålles en summa av 52,900 kronor, utvisande det belopp, som torde böra utgå såsom extra anslag. Jag vill nu förorda den anordningen, att det hitillsvarande extra anslaget å 42,250 kronor ökas med 2,000 kronor för beredande åt den extra-ordinarie personalen av författningsenligt medgivna uppflyttningar i löneklass, och att dessutom under rubrik: tillfällig ökning av akademiens arbetskrafter uppföres ett extra anslag av 8,650 kronor.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels till beredande av ökade medel till avlöande av icke-ordinarie befattningshavare vid vitterhets-, historie- och antikvitetssakademien för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 44,250: —

dels ock till tillfällig ökning av akademiens arbetskrafter för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag

av kronor 8,650: —

[54.] **19. Inventering och konservering av vissa samlingar inom statens**

historiska museum. Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1925 års riksdag till inventering och konservering av vissa samlingar inom statens historiska museum m. m. för budgetåret 1925—1926 ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor att utgå efter de närmare grunder, som av Kungl. Maj:t bestämdes. Beträffande de närmare motiven för detta anslagsbehov tillåter jag mig hänvisa till 1925 års åttonde

Inventering
och konserve-
ring av vissa
samlingar
inom statens
historiska
museum.

huvudtitel, sid. 135 ff. Jag vill nu allenast erinra därom, att med ifrågasvarande anslag avsågs att bota de allra mest kännbara bristerna inom museet. De erforderliga åtgärderna gällde huvudsakligen inventarisering och konservering. För förstnämnda ändamål beräknades minst tre vetenskapligt skolade arbetskrafter och ett kvinnligt biträde hava full sysselsättning under två år. Järnkonserveringen ansågs kräva ett årligt merbehov av 7,640 kronor under några år framåt. Konserveringen av kyrkliga träföremål beräknades tarva 10,000 kronor årligen under fem år, varjämte oundgängliga konserveringsarbeten å museets samling av textilier krävde omkring 11,000 kronor, fördelade på tre år. Allt som allt räknade man med ett anslagsbehov av omkring 130,000 kronor för att sätta samlingarna i ett fullgott skick. Efter förslag av Kungl. Maj:t anvisade riksdagen jämväl för budgetåret 1926—1927 anslag till ändamålet med enahanda belopp eller 15,000 kronor.

Genom beslut den 28 maj 1926 ställdes sistnämnda anslag å 15,000 kronor till akademiens förfogande, därvid föreskrevs, att anslaget skulle, i den mån detsamma efter riksantikvariens bestämmande komme att användas till avlöningar, disponeras i enlighet med gällande avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare.

Akademien har nu i skrivelse den 24 augusti 1926 hemställt om åtgärder för fortsatt anslag för ändamålet för budgetåret 1926—1927 till samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår eller 15,000 kronor.

Ett fortsatt utgående av anslag till ifrågasvarande arbeten synes vara ofrånkomligt. Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till inventering och konservering av vissa samlingar inom statens historiska museum m. m. för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag

av kronor 15,000: —
att utgå efter de närmare grunder, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

20. **Vård och underhåll av biblioteket.** Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag anvisade 1925 års riksdag till vård och underhåll av det under akademiens inseeende ställda biblioteket för budgetåret 1925—1926 ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor. Enligt den till grund för Kungl. Maj:ts förslag liggande framställningen i ämnet från akademien hade bindningen av de viktigaste delarna av akademiens boksamling beräknats draga en engångskostnad av 50,000 kronor. Anslag till enahanda belopp eller 3,000 kronor anvisades av riksdagen för ändamålet jämväl för budgetåret 1926—1927.

Akademien har nu i skrivelse den 24 augusti 1926 hemställt om utverkande för budgetåret 1927—1928 av ett till 10,000 kronor förhöjt belopp

[55.]

Vård och
underhåll av
biblioteket.

till vård och underhåll av akademiens bibliotek, därvid akademien i främsta rummet betonat behovet av medel för bindning av det i stor utsträckning obundna bokbeståndet.

Hur livligt jag än önskar ett tillgodoseende av det utav akademien framförda önskemålet om ett bedrivande av bokbindningen i ett hastigare tempo, kan jag icke för närvarande för ändamålet tillstyrka högre belopp än som anvisats för löpande budgetår.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till vård och underhåll av det under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens inseende ställda biblioteket för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 3,000: —

[56.]

Underhåll av antikvariskt-topografiska arkivet.

21. **Underhåll av antikvariskt-topografiska arkivet.** Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1925 års riksdag till underhåll av det under vitterhetsakademiens inseende ställda antikvariskt-topografiska arkivet för budgetåret 1925—1926 ett extra reservationsanslag av 1,500 kronor att utgå efter grunder, som av Kungl. Maj:t bestämdes. Beträffande tillkomsten av och motiven för detta anslag tillåter jag mig hänvisa till 1925 års åttonde huvudtitel, sid. 141 ff. I det till grund för Kungl. Maj:ts framställning liggande förslaget från akademiens sida, hade för ändamålet räknats med ett anslag av 5,000 kronor. Då föredragande departementschefen inskränkte sig att förorda ett belopp av 1,500 kronor, förutsatte han, att vad som ytterligare erfordrades måtte komma att framdeles beviljas av riksdagen. Enahanda belopp har av riksdagen för ändamålet anvisats även för budgetåret 1926—1927.

Akademien har nu i skrivelse den 24 augusti 1926 anhållit om utverkande för budgetåret 1927—1928 av ett anslag av 5,000 kronor till underhåll av antikvariskt-topografiska arkivet.

Akademien yttrar:

I samband med den nu pågående inventeringen av fasta fornlämningar ha vissa åtgärder måst vidtagas med avseende å antikvariskt-topografiska arkivet för att på det mest ändamålsenliga sätt omorganisera detsamma. Sålunda har man nödgats påbörja en katalogisering av arkivet för att vinna överskådlighet och öka tillgängligheten av det material, som tillkommer genom inventeringen. Formulär till särskilda arkivlappar, innehållande närmare beskrivning över varje fornlämnings tillstånd, historik och dylikt ha vidare utarbetats. Det är utan vidare klart att ett årligt anslag av 1,500 kronor icke förslår långt, då det gäller att nygestalta ett så omfattande arkiv som det ifrågavarande. Akademien har därför i stor utsträckning anlitat enskilda donationsmedel för denna omorganisation och har exempelvis för budgetåret 1926—1927 av sagda medel anslagit 4,000 kronor till vården av antikvariskt-topografiska arkivet. Detta belopp torde emellertid icke kunna täcka mer än omkring hälften av de utgifter, som äro en nödvändig konsekvens av den av fornminnesinventeringen betingade omorganisationen av

arkivet. En höjning av ifrågavarande statsanslag till 5,000 kronor är därför både önskvärd och behöfvlig.

Då jag icke anser mig kunna för nästkommande budgetår förorda ett högre anslag för ändamålet än som för närvarande utgår, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till underhåll av det under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens inseende ställda antikvariskt-topografiska arkivet för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 1,500:—

22. Inredningsarbeten i den till vitterhetsakademien upplåtna delen av nationalmuseumbyggnaden. I anledning av särskilda av vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien åren 1924 och 1925 gjorda framställningar framlade Kungl. Maj:t förslag till riksdagen om utverkande av anslag för fullföljande av vissa inre ändringsarbeten i de av akademien disponerade lokalerna i nationalmuseumbyggnaden, avseende framförallt att skaffa lämpliga arbetslokaler för statens historiska museums och riksantikvarieämbetets tjänstemän. Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar beviljade 1925 års riksdag för ändamålet ett anslag av 147,000 kronor och sedermera 1926 års riksdag ett anslag av 35,000 kronor. Anslagen ställdes sedermera till byggnadsstyrelsens förfogande för att efter samråd med riksantikvarien användas för därmed avsett ändamål.

Vitterhetsakademien har nu i skrivelse den 24 augusti 1926 hemställt om utverkande av ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor för anskaffning av nödig magasininredning i statens historiska museum.

Akademien anför huvudsakligen följande:

I samband med ovannämnda inredningsarbeten ha även medtagits vissa ändringar i närheten av museets huvudingång, vilka ändringar avsågo tillskapande av vissa för det museala arbetets effektiva bedrivande nödvändiga magasinutrymmen för museets förhistoriska avdelningar i omedelbar anslutning till utställningssalarna. För ett ändamålsenligt tillgodogörande av dessa ökade utrymmen är det nödvändigt att förse magasinerna med skåp- och hyllinredning. Enligt inom byggnadsstyrelsen uppgjorda beräkningar drager inredningen av ifrågavarande magasin en kostnad av 15,100 kronor. För var och en, som haft tillfälle se å ena sidan de nuvarande bristfälliga magasinansordningarna, å andra sidan det oerhört stora och värdefulla material, som för närvarande med hjälp av särskilt anvisade medel håller på att upprettas och ordnas inom museet, måste det stå klart, att anskaffande av en praktisk magasininredning är en verklig livsfråga för museiarbetet. Akademien saknar emellertid möjlighet att låta utföra denna inredning, därest erforderliga medel icke ställas till akademiens förfogande, men magasinerna kunna icke undvaras, om det pågående uppordningsarbetet i museet icke skall avstanna och lamslås.

[57.]

Inrednings-
arbeten i den
till vitterhets-
akademien
upplåtna
delen av
national-
museumbygg-
naden.

I ärendet har byggnadsstyrelsen den 3 november 1926 avgivit yttrande

samt därvid, med överlämnande av vederbörliga ritningar och kostnadsutredning, på det livligaste tillstyrkt akademiens förslag.

Departementschefen.

Förevarande anslagsbegäran finner jag mig böra tillstyrka. De inredningsarbeten, varom här är fråga, synas mig vara nödvändiga för att vitterhetsakademien skall kunna på ett effektivt och ändamålsenligt sätt tillgodogöra sig de ökade utrymmen, som genom av 1925 och 1926 års riksdagar beviljade anslag ställts till akademiens disposition. Enligt vad jag inhämtat, är den ifrågavarande magasinsinredningen av den karaktär, att den vid en eventuellt framtida flyttning av de under akademien stående samlingarna skall kunna medtagas och således alltjämt tjäna sitt ändamål.

Jag hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anskaffande av nödig magasinsinredning i statens historiska museum för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 15,000: —

[58.]

23. Vetenskaplig bearbetning av de under vitterhetsakademiens inseende ställda ostasiatiska arkeologiska samlingarna. Med bifall till en av Kungl. Maj:t därom gjord framställning beslöt 1926 års riksdag

Vetenskaplig bearbetning av de under vitterhetsakademiens inseende ställda ostasiatiska arkeologiska samlingarna.

dels medgiva, att för professorn Johan Gunnar Andersson finge med ingången av budgetåret 1926—1927 inrättas en personlig befattning såsom professor i ostasiatisk arkeologi och föreståndare för statens ostasiatiska arkeologiska samlingar med de åligganden för Andersson såsom innehavare av denna befattning, som av Kungl. Maj:t bestämmas;

dels att Andersson skulle såsom innehavare av den beslutade personliga professors- och föreståndarbefattningen vara i avlönings- och pensionshänseende likställd med universitetsprofessor;

dels för berörda ändamål under riksstatens elfte huvudtitel, allmänna indragningsstaten, uppföra under rubrik: vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien ett belopp av 12,000 kronor jämte ett tillägg av 1,000 kronor efter fem års tjänstgöring;

dels ock under riksstatens åttionde huvudtitel under vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien för budgetåret 1926—1927 anvisa:

till inredningsarbeten, såsom anskaffande av montrar m. m. ävensom till ett studiebibliotek för den ostasiatiska arkeologiska samlingen ett extra reservationsanslag av 25,000 kronor, samt

till lokalhyra för denna samling ävensom densamma bearbetning, vård och underhåll ett extra anslag av 33,000 kronor.

I avseende å den utredning, som låg till grund för riksdagens beslut i ämnet tillåter jag mig hänvisa till Kungl. Maj:ts proposition nr 49 till 1926 års riksdag. Jag anhåller att nu endast få erinra därom, att den av den s. k. Kinakommittén framlagda inredningsplanen — anskaffande av möbler och montrar, elektrisk belysningsarmatur, instrument och redskap — slutade å en summa av 57,858 kronor 40 öre. Såsom framgår av vad föredragande departementschefen till vederbörande statsrådsprotokoll anförde, ansåg han sig kunna räkna med en summa av i runt tal 50,000 kronor. Detta belopp var givetvis icke i sin helhet erforderligt redan första året, och departementschefen fann detsamma utan olägenhet kunna fördelas på ett par budget-

terminer. Härigenom kunde ock en säkrare erfarenhet vinnas för ett kommande år, grundad på det första årets rön och arbeten. Departementschefen anförde att, om han räknade med en totalsumma av 50,000 kronor, fördelad på exempelvis tre eller hellre två budgetår, och för det första året förordade till inredning m. m. ett belopp av 15,000 kronor, detta icke innebure, att denna beräkning behövde vara för framtiden bindande.

För anskaffande av ett studiebibliotek hade beräknats ett belopp av 20,000 kronor, vilken summa ansågs kunna fördelas på två år.

Beträffande kostnaderna för inredningsarbeten samt för anskaffande av studiebibliotek, vilka kostnader beräknats för första budgetåret till respektive 15,000 kronor och 10,000 kronor, uttalade riksdagen, att hinder icke syntes böra möta att, om så funnes lämpligt, inom ramen av det sammanlagda kostnadsbeloppet, 25,000 kronor, under det första året låta en ökad kostnad för det ena ändamålet uppvägas av en utgiftsminskning för det andra.

Vad angår det extra anslaget till lokalhyra samt driftkostnader, stort 33,000 kronor, var detsamma så beräknat, att 15,000 kronor motsvarade den erforderliga årshyran och 18,000 kronor de årliga driftkostnaderna.

Genom beslut den 5 mars 1926 bemyndigade Kungl. Maj:t vitterhetsakademien att för Kungl. Maj:ts och kronans räkning mottaga de av Kina-kommittén åt svenska staten erbjudna samlingarna av ostasiatisk arkeologi, som av professor Andersson hopbragts i Kina, och skulle dessa samlingar i anslutning till statens historiska museum stå under akademiens inseeende.

Vidare utnämnde och förordnade Kungl. Maj:t Johan Gunnar Andersson att från och med 1 juli 1926 vara professor i ostasiatisk arkeologi och föreståndare för nämnda ostasiatiska arkeologiska samlingar.

Dessutom ställde Kungl. Maj:t ovanberörda extra anslag å 25,000 kronor till vitterhetsakademiens förfogande för de med anslaget avsedda ändamålen, med rätt för akademien att vid anslagets användande iakttaga vad riksdagen i dess skrivelse anfört, varjämte Kungl. Maj:t uppdrog åt byggnadsstyrelsen att med handelshögskoleföreningen i Stockholm träffa avtal angående förhyrande av för samlingarna erforderliga lokaler och av anslaget å 33,000 kronor ställde ett belopp av 15,000 kronor till byggnadsstyrelsens förfogande för bestridande av kostnader för hyra av dessa lokaler för tiden den 1 juli 1926—den 30 juni 1927. Slutligen ställde Kungl. Maj:t av sist-nämnda anslag å 33,000 kronor ett belopp av 18,000 kronor till vitterhetsakademiens förfogande för bestridande av kostnaderna — förutom för avlöning åt amanuenser samt åt vaktmästare och preparator — för rit- och skrivbiträden, uppvärmning, belysning och övriga för samlingarnas vård erforderliga expenser.

I skrivelse den 7 september 1926 har nu akademien hemställt om utverkande av fortsatt extra anslag till ovanberörda ändamål för budgetåret 1927—1928. Till grund för akademiens skrivelse ligger en framställning från föreståndaren för de ostasiatiska samlingarna, professor Andersson, däri denne, vad angår engångskostnaderna, säger sig hava i detalj granskat inredningsplanen även i belysningen av de erfarenheter, som vunnits på en mindre del av den redan färdiga inredningen, och därvid funnit, att ett belopp av cirka 58,000 kronor (ursprungligen hade, såsom ovan erinrats, beräknats 57,858 kronor 40 öre) bleve nödvändigt för att på ett ändamålsenligt sätt bereda plats och partiell uppläggning av nu förefintliga sam-

[58.]

[58.] lingar. Den inskränkning, som skett i de ursprungligen beräknade lokalutrymmena hade medfört, att de som reserver betraktade korridorerna redan måst tagas i bruk för hysande av de två stora nyförvärven, som ej voro definitiva, då den förra framställningen avgavs, nämligen d:r Sven Hedins samlingar från Centralasien och professor O. Siréns stora samling av kinesiska fornsaker från tidiga historiska skeden, det senare förvärvet en gåva av Kinakommittén. I betraktande av dessa stora nyförvärv vore det ej tänkbart, framhåller Andersson, att göra några inskränkningar i den ursprungliga beräkningen, tvärt om låge det i sakens natur att han efter tillkomsten av dessa nya omfattande samlingar endast med den yttersta sparsamhet och omsorg kunde fasthålla vid den tidigare summan av 57,858 kronor 40 öre. Ehuru han funne det synnerligen önskvärt att påskynda inredningen för att få institutionen i fullt ordnat skick, ansåge han sig för det kommande året ej böra äska mer än det belopp, som beviljats för budgetåret 1926—1927, eller sålunda tillhoppa 25,000 kronor; därvid förutsatte dock Andersson att under det tredje och sista inredningsåret kunna få räkna på ett något större belopp.

Beträffande de årliga kostnaderna — fränsett lokalhyran — hade Andersson efter en ingående utredning kommit till ett belopp av 19,860 kronor. Höjningen utöver den nu beräknade summan av 18,000 kronor föranleddes dels av en såsom erforderlig befunnen höjning av amanuensens avlöning från 5,400 kronor till 6,000 kronor eller alltså med 600 kronor, dels ock av behovet av ett särskilt kvinnligt biträde för städningsarbetet inom lokalerna.

I sin ovanberörda skrivelse har emellertid akademien — under uttalande att akademien icke funnit anledning till erinran mot de av föreståndaren äskade anslagen, allra helst beräkningarna väsentligen vore utförda i enlighet med av statsmakterna godkända grunder — hemställt om utverkande av anslag till nu berörda ändamål med enahanda belopp, som anvisats för budgetåret 1926—1927.

De av akademien ifrågasatta anslagsbeloppen innebära ett fullföljande av den plan, som förelades 1926 års riksdag och av riksdagen lämnades utan erinran.

Då jag saknar tillräcklig anledning att nu vidtaga någon jämkning av de till grund för denna plan liggande beräkningarna, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för budgetåret 1927—1928 anvisa

dels till inredningsarbeten, såsom anskaffande av monstrar m. m. ävensom till ett studiebibliotek för den ostasiatiska arkeologiska samlingen ett *extra* reservationsanslag

av kronor 25,000: —

dels ock till lokalhyra för denna samling ävensom den-
sammias bearbetning, vård och underhåll ett *extra* anslag

av kronor 33,000: —

Akademien för de fria konsterna.**Akademien:**24. Avlöningar m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 125,200: —25. Undervisningsmateriell m. m., *oförändrat ordinarie reservationsanslag* » 41,300: —

26. **Ökade medel för vissa i staten för akademien för de fria konsterna upptagna ändamål.** Alltsedan år 1919 hava av riksdagen medel anvisats å extra stat till förstärkning av de i staten för akademien för de fria konsterna uppförda anslagsposterna till belysning, undervisningsmateriell m. m., till levande modeller, till samlingarnas ökande och underhåll, till städning, renhållning samt betjäningens beklädnad ävensom till elevernas studieresor. Sålunda har riksdagen under de senaste åren för ifrågavarande ändamål anvisat: för budgetåret 1925—1926 ett extra anslag av 12,000 kronor samt för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 12,300 kronor.

[59.]
Ökade medel
för vissa i
staten för
akademien
för de fria
konsterna
upptagna
ändamål.

I skrivelse den 30 augusti 1926 har akademien hemställt om förstärkning av ifrågavarande anslagsposter jämväl för budgetåret 1927—1928, vilka poster efter 1926 års reglering av akademiens stat ingå i det för akademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriell m. m.

För vinnande av översikt över akademiens krav får jag hänvisa till följande tabell, upptagande dels de i akademiens ordinarie reservationsanslag ingående anslagsposterna, dels de för budgetåren 1925—1926 och 1926—1927 anvisade förstärkningsanslagen med av riksdagen beräknad fördelning på de olika posterna, dels ock de av akademien för budgetåret 1927—1928 beräknade anslagsbehoven. I tabellen har jag slutligen upptagit de av mig för budgetåret 1927—1928 beräknade anslagsbehoven.

Anslagsrubrik	Ordinarie anslag	Anslags- medel på extra stat för budget- året 1925— 1926 med av riksdagen beräknad fördelning	Anslags- medel på extra stat för budget- året 1926— 1927 med av riksdagen beräknad fördelning	Av akademien beräknad förstärkning för budgetåret 1927—1928	Av mig beräknad förstärkning för budgetåret 1927—1928
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
1. Belysning, undervisningsmateriell m. m.	9,000: —	3,500: —	3,500: —	5,000: —	5,000: —
2. Levande modeller	6,600: —	500: —	500: —	500: —	500: —
3. Samlingarnas ökande och underhåll	4,000: —	500: —	500: —	500: —	500: —
4. Städning och renhållning	2,500: —	5,200: —	5,500: —	8,700: —	8,700: —
5. Till elevernas studieresor	2,200: —	2,300: —	2,300: —	2,300: —	2,300: —
Summa	24,300: —	12,000: —	12,300: —	17,000: —	17,000: —

[59.]

I sin ovanberörda skrivelse erinrar akademien till en början därom, att konsthögskolan från och med höstterminen 1926 komme att förfoga över betydligt utvidgade lokaler för sin verksamhet genom att den dekorativa skolans samtliga avdelningar då komme att sammanföras inom statsverkets egendom i Sergelgatan 1, samt framhåller konsekvenserna av denna förflyttning för de krav, som komme att ställas på två av reservationsanslagets poster, nämligen anslagen till belysning och till städning och renhållning.

Då dessa nya lokaler tagas i bruk först den 1 oktober 1926 har akademien icke någon erfarenhet att stödja sig på vid beräkningen av de väntade utgifterna inom nämnda poster. Det närmaste läsåret kan akademien emellertid med en viss tillförsikt emotse, tack vare en besparing å cirka 5,100 kronor å ifrågavarande anslag. Men man torde med full visshet kunna antaga, att denna summa kommer att åtgå under året, då akademien icke för budgetåret 1926—1927 tillförsäkrat sig någon extra höjning av förstärkningsanslaget med anledning av de nya lokalförhållandena. Men därigenom ser sig akademien nödsakad att för budgetåret 1927—1928 begära ytterligare ökade medel för att möta utgifterna för de nya lokalernas belysning och renhållning.

Beträffande de olika posterna tillåter jag mig anföra följande.

1. Beträffande anslagsposten till belysning, undervisningsmateriell m. m. yttrar akademien:

De ökade kraven avsåge främst de betydligt ökade kostnader för belysning, som de utökade lokalerna vid Sergelgatan kunde väntas draga. De många trappuppgångarna och korridorerna torde under den mörkare årstiden behöva bli rätt tidigt på dagen artificiellt belysta. Visserligen komma ej några kvällslektioner att förläggas till denna avdelning av högskolan, men där skall inrymmas ett antal studieateljéer för de mera försigkomna eleverna, vilka enligt högskolans statuter kunna befrias från de gemensamma övningsarna för att i stället kunna fullt ägna sig åt självständiga studieuppgifter och därvid givetvis böra ha rätt att utsträcka sitt arbete även till timmarna efter mörkrets inbrott.

Akademien antager, att den merkostnad, som de nya lokalerna komma att medföra å denna post, blir minst 1,500 kronor, vadan sålunda hela behovet här skulle bli 14,000 kronor, d. v. s. 5,000 kronor utöver det ordinarie anslaget.

Givet är, att de väsentligt utökade lokaler, över vilka konsthögskolan numera för sin undervisning förfogar, skola draga ökade kostnader för nu ifrågavarande ändamål. Beloppet kan, såsom akademien framhåller, nu icke exakt angivas. Jag har intet att erinra mot vad akademien nu beräknat såsom erforderligt, eller alltså en förstärkning av 5,000 kronor.

2. Anslagsposten till levande modeller; nu 500 kronor, har enligt vad akademien meddelat visserligen under budgetåret 1925—1926 något överskridits, utan att dock detta kunde anses innebära anslaget absoluta otillräcklighet. Lika med akademien finner jag emellertid en förstärkning av 500 kronor till detta ändamål alltjämt erforderlig.

3. Posten till samlingarnas ökande och underhåll anser akademien alltjämt behöva nu utgående förstärkning eller 500 kronor. Att stanna vid det ordinarie anslaget belopp finner akademien icke tillrädligt med tanke på de ännu ej avslutade katalogiserings- och monteringsarbetena i biblioteket. En förstärkning med 500 kronor torde alltså alltjämt erfordras; och har jag intet att invända häremot.

4. Beträffande anslagsposten till städning och renhållning, varå för budgetåret 1925—1926 funnits tillgängliga 7,700 kronor men där utgifterna samma budgetår uppgått till 8,446 kronor 46 öre, anför akademien:

Det ordinarie anslaget till städning och renhållning har länge visat sig alldeles otillräckligt, och akademien har därför sett sig nödsakad att årligen begära en betydlig förstärkning av denna post. När det nu gäller att på denna post säkerställa akademien för budgetåret 1927—1928, få de ändrade lokalförhållandena ännu större betydelse än för den under 1 angivna posten, men beräkningarna måste göras med lika små anspråk på absolut tillförlitlighet och under reservation för eventuella framtida krav på täckning av uppkommande brist.

Den dekorativa skolan kommer att vid Sergelgatan förfoga över betydligt större lokaler än de, skolan nu lämnar vid Västra Trädgårdsgatan. Dessa senare lokaler uppvärmdes av 6 eldstäder, under det att komplexet vid Sergelgatan får ett 30-tal, dels kakelugnar, dels kaminer. Eldningen av alla dessa kommer att kräva ett flertal personers medverkan varje morgon. En vedkarl måste anställas för uppbärningen av ved och kol till alla de olika eldningsplatserna inom det vidsträckta området. Det stora antalet trappor och förstugor medför ökade skurningskostnader o. s. v. Städning och renhållning av lokalerna vid Västra Trädgårdsgatan har i runt tal kostat 1,000 kronor årligen. För att tillgodose samma behov vid Sergelgatan torde ytterligare 3,000 kronor erfordras som tillägg till det belopp av ungefär 8,500 kronor, som åtgick på denna post under året 1925—1926. Emellertid utgick då under denna rubrik även ett bidrag av 300 kronor till betjäningens beklädnad, ett bidrag, som i den nu gällande staten uppförts som särskilt fast anslag, utan att därför städningsanslaget minskats med motsvarande belopp. Nu ifrågavarande anslagspost skulle alltså kunna tillgodoses med en totalsumma av 11,200 kronor, varav 8,700 kronor å extra stat.

Liksom beträffande anslagsposten till belysning, undervisningsmateriell m. m. finner jag uppenbart, att akademien med hänsyn till de åberopade ändrade lokalförhållandena är i behov av ökade medel till de under nu ifrågavarande post utgående utgifter. Beräkningarna äro endast approximativa, och för egen del saknar jag anledning att göra någon ändring i det belopp, varmed akademien härutinnan räknat.

5. För elevernas studieresor anser sig akademien icke behöva förstärkning utöver det belopp, som stått till förfogande under budgetåret 1925—1926 och som även beviljats för det nu löpande. Denna förstärkning, 2,300 kronor, anser jag lika med akademien fortfarande behöfvlig.

Det erforderliga förstärkningsanslaget beräknar jag alltså till 17,000 kronor och hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till beredande av förstärkning av vissa anslagsposter i det för akademien för de fria konsterna uppförda ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriell m. m., nämligen anslagsposterna till belysning, undervisningsmateriell m. m., till levande modeller, till samlingarnas ökande och underhåll, till städning och renhållning samt till elevernas studieresor anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag av kronor 17,000: —

[60.]

Skolan för
dekorativ
konst.

27. Skolan för dekorativ konst. Såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för dekorativ konst har årligen från och med år 1921 anvisats ett extra anslag, vilket för vart och ett av budgetåren 1923—1926 utgått med 14,000 kronor. I samband med den lönerreglering, som beslöts av 1926 års riksdag för befattningshavare vid akademien och konsthögskolan, vidtogs för budgetåret 1926—1927 en höjning av ifrågavarande anslag till 18,400 kronor, betingad av ett bortfall av förut utgående tillfällig löneförbättring och en jämkning av dyrtidstilläggsgrunderna i enlighet med de för de nyreglerade verken gällande grunderna. I skrivelse den 30 augusti 1926 har akademien anhållit om fortsatt anslag till skolan för budgetåret 1927—1928 med samma belopp som nu utgår eller 18,400 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen vidare för uppehållande av vaktmästargöromål vid de åt konsthögskolan upplåtna lokalerna vid Sergelgatan i Stockholm för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 2,200 kronor. I skrivelse den 30 augusti 1926 har akademien hemställt om fortsatt utgående av detta anslag jämväl för budgetåret 1927—1928.

Då behovet av medel för nu omförmälda båda ändamål kvarstår oförändrat, bör anslag härför givetvis nu äskas hos riksdagen, dock att därvid de båda begärda beloppen, 18,700 kronor och 2,200 kronor, sammanföras till ett gemensamt anslag å 20,600 kronor.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för dekorativ konst för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 20,600: —

[61.]

Förstärkande
av den i det
ordinarie
reservations-
anslaget in-
gående an-

28. Förstärkande av den i det ordinarie reservationsanslaget ingående anslagsposten till skandinaviska konstnärsföreningen i Rom. Från det till akademien för de fria konsterna utgående reservationsanslaget till undervisningsmateriell m. m. å 41,300 kronor utgår, jämlikt föreskrift i kungl. brev den 28 maj 1926, till skandinaviska konstnärsföreningen i Rom

ett årligt anslag av 1,000 kronor, vilket i redovisningshänseende betraktas som ett särskilt reservationsanslag.

Nämnda förening har till uppgift att utgöra en samlingspunkt för i Rom sig uppehållande konst- och vetenskapsidkare från de nordiska länderna, främja deras samliv och underlätta deras studier och forskningar. För detta sitt ändamål hyr föreningen en lokal, som dagligen är tillgänglig, håller ett bibliotek och anskaffar tidningar.

Från och med år 1870 har föreningen från svenska statsverket åtnjutit ett årligt understöd; anslag för ändamålet har från nämnda tid funnits uppfört på konstakademiens stat för att enligt Kungl. Maj:ts disposition utgå så länge föreningen fortfarande äger bestånd och utövar en gagnande verksamhet.

Anslaget utgick från början med ett årligt belopp av 600 kronor, men höjdes från och med år 1906 i enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag till 1,000 kronor. Beträffande de skäl, som föranledde nämnda förhöjning, anholder jag att få hänvisa till den i punkt 26 av 1905 års åttionde huvudtitel lämnade utredningen.

I skrivelse den 30 augusti 1926 med önskemål rörande anslagsäskanden hos 1927 års riksdag har nu akademien för de fria konsterna hemställt, jämte annat, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen äska en höjning av det i akademiens ordinarie reservationsanslag upptagna understödet till nämnda förening med 1,000 kronor.

I skrivelse den 9 november 1926 har därefter akademien närmare utvecklat de skäl, som talade för en förhöjning av nämnda anslag, och därvid anfört huvudsakligen följande:

Såsom i akademiens skrivelse den 30 augusti 1926 angivits, är det de efter hyreslagens upphävande förändrade förhållandena på hyresmarknaden, som ställt föreningen inför en kritisk situation. För föreningens lokal vid Via Campo Marzio i hjärtat av det gamla Rom, en lokal, som föreningen endast på grund av krisårens särskilda hyresförfordningar och under ideligt processande med värden fått behålla, har under senare åren intill 1925 betalats en hyra av i medeltal 3,240 lire om året. Sedan från och med den 1 juli 1926 hyreslagen upphört att gälla, har föreningen uppsagts till avflyttning och efter mycket sökande lyckats uppbringa en visserligen icke så centralt belägen, men ljusare och delvis något rymligare lokal nära Piazza Farneze, Via di Monserrato 102, I p., för vilken skall erläggas ett årligt hyresbelopp av icke mindre än 12,000 lire. Den innehåller 6 rum och kök: 1 läsrum, cirka 6,5 m. i kvadrat, 1 mindre rum, i vilket handbiblioteket är uppställt, 2 rum inrymmande det övriga biblioteket, 1 litet bostadsrum för bibliotekarien-sekreteraren samt 1 rum och kök för städerskan. Den förra lokalen, som omfattade ungefär samma rumantal, verkade dystert och beklämmande. Av allt att döma synes den nya våningen bättre motsvara de anspråk på komfort och trevnad, som måste ställas på skandinavernas Romahem. Så tillvida har föreningen vunnit på bytet, men de väsentligt ökade utgifterna för lokalhyra och alla med flyttningen förenade kostnader komma givetvis att ställa stora krav på föreningens kassa.

[61.]

slagsposten
till skandina-
viska konst-
närsförening-
en i Rom.

[61.]

Av en tablå över föreningens inkomster och utgifter under åren 1922—1924, vilken akademiens preses införskaffade vid ett besök i Rom och inspektion av föreningens lokal, framgår, att föreningens *inkomster* utgjorde i medeltal 19,502:48 lire, fördelade på följande poster: medlemsavgifter 4,945 lire, statsbidrag från Sverige, Norge och Danmark (med resp. 5,471:60, 2,799:81 och 3,922:62 lire)¹⁾ tillsammans 12,193:74 lire, bankräntor 2,052:81 lire och diverse (försäld makulatur m. m.) 310:93 lire. Förutom hyra utgjorde de årliga *utgifterna* i medeltal under samma period 7,787:11 lire. Lägges härtill det hyresbelopp, som hädanefter måste beräknas, kommer man till en utgiftssumma av 19,787:11 lire.

Dessa siffror lämna visserligen som resultat ett antagligt deficit av endast bortåt 300 lire. Men en närmare granskning av föreningens förhållanden giver vid handen, att den närmaste framtiden kommer att medföra ytterligare stegrade utgifter, under det att inkomsterna icke utan ökade bidrag från hemlanden torde kunna uppdrivas väsentligt utöver de här ovan angivna. Medlemsavgifterna från i Rom under längre tid bofasta konstnärer och vetenskapsidkare måste självfallet bliva ganska fåtaliga, och det tillskott, som lämnas av genomresande turister, vilka enligt stadgarna hava rätt att upptagas som passiva medlemmar, kunna bliva rätt varierande och osäkra. Om än dessa avgifter torde kunna höjas något, lära de dock icke räckta till att betäcka merkostnaden för lokalen.

Utgifterna däremot kunna som sagt väntas bli stegrade i avsevärd grad. Närmast är det föreningens flyttning och installering i den nya lokalen, som oavsett den ökade hyran måste medföra betungande engångskostnader. De hava av bibliotekarien-sekreteraren uppskattats till cirka 8,500 lire.

För att kunna bestrida dessa och därmed sammanhängande utgifter för synnerligen behövliga renoveringar och kompletteringar av föreningens bohag har föreningen med klokt förutseende och med iakttagande av största sparsamhet lyckats reservera ett belopp, som den 1 januari 1925 uppgick till cirka 69,000 lire. Det är tack vare kursdifferensen mellan liran och de nordiska ländernas valutor, den ovanligt stora tillströmningen av resande under de första efterkrigsåren samt en av en svensk romare lämnad gåva som denna fond kunnat nå en relativt så hög siffra. Emellertid vore det med hänsyn till stabiliteten i föreningens ekonomi i hög grad önskvärt, att denna tillgång icke behövde genom nämnda extra utgifter beskäras i högre grad än att minst 50,000 lire återstode och avsattes till en reservfond för eventuella framtida behov av extraordinär natur.

Ovan lämnade redogörelse för föreningens inkomster och utgifter under åren 1922—1924 visar, vilken avgörande roll statsanslagen spela för föreningens existens. Den »skandinaviska föreningen för konstnärer och vetenskapsidkare i Rom» bildades år 1860 och har alltsedan dess åtnjutit årliga statsunderstöd från de tre skandinaviska länderna, Sverige, Norge och Danmark. Intill år 1906 utgingo dessa understöd med 600 kronor från vart och ett av de tre länderna. Sverige har från och med år 1906 lämnat 1,000 kronor och Danmark från och med år 1922 samma summa; Norge höjde år 1922 sitt bidrag, som under en del år dessförinnan utgått med 400 kronor, till 800 kronor. I år har Danmark sänkt sitt bidrag till 900 kronor och Norge helt indragit sitt. Dessa båda sist nämnda minskningar av statsbidragen addera sig till föreningens nu iråkade övriga ekonomiska be-

¹⁾ Motsvarande (år 1924) i skandinaviska valutor resp. kronor 1,000, 1,000 och 800.

kymmer och göra föreningens framtida existens osäker. Det synes därför så mycket mera påkallat, att av de ovan angivna, under senare år uppsparade medlen avsätta en reservfond, för vars användning och förvaltning givetvis bestämmelser böra införas i föreningens stadgar.

För närvarande finnes, akademien veterligt, ingen annan kontroll å föreningens görande och låtande än att dess stadgar skola godkännas av svenske ministern i Rom. Den nuvarande bibliotekarien-sekreteraren, arkitekt Sven Kristenson (svensk), som innehaft befattningen sedan 1887 och vars förtjänst det i första rummet torde vara, att föreningen nu med besparade medel kan finansiera lokalflyttningen, framhåller i ett meddelande till akademiens preses, att föreningens styrelse är mycket variabel och att det är svårt att finna därtill passande personer. Om det icke finnes en bofast ordförande eller en någorlunda stadigvarande sekreterare, är det icke lätt att tillvarata föreningens ekonomiska intressen. Växlande styrelser och generalförsamlingar, bestående av med förhållandena obekanta, yngre konstnärer och vetenskapsmän, äro föga ägnade att med förtänksamhet och konsekvens administrera föreningens penningmedel och övriga egendom. Med hänsyn till dessa, av den mångårige sekreteraren påpekade omständigheter torde det kunna ifrågasättas, om icke de tre staterna borde genom någon i Rom bosatt förtroendeman övervaka föreningens ekonomiska åtgärder, åtminstone såvitt de gälla användningen av till föreningens disposition ställda allmänna medel. Det kunde ju t. ex. uppdragas åt de tre ländernas sändebud att i tur och ordning under visst antal år bekläda ett dylikt inspektorat. Bland annat skulle inspektor ha till uppgift att å lämplig tid insända till vederbörande förvaltningsorgan inom de tre länderna en översikt över räkenskaperna för det föregående året samt det av föreningen fastställda och av inspektorn godkända statförslaget för det löpande året. Akademien vill i detta sammanhang framhålla, att vid eventuella förhandlingar de tre staterna emellan i denna angelägenhet frågan om ett återgående till den ursprungliga principen med lika stora anslag från alla tre länderna bör upptagas till prövning.

De 900 kronor, varmed Danmarks och Norges indragningar i år minska föreningens inkomster, motsvara efter dagens kurs (16 kronor = 100 lire) omkring 5,600 lire. Istället för ovan beräknade deficit å 300 lire i föreningens stat uppgår detta i år alltså till omkring 5,900 lire. Även om den sammanslagna statsanslagssumman under nästa år skulle bli densamma som i år, skulle således föreningen genom tillgripande av de reserverade medlen möjligen kunna få inkomster och utgifter att balansera. Akademien antager härvid, att de reserverade medlen, som den 1 januari 1925 uppgingo till, noga räknat, 69,207: 84 lire, under tiden vuxit, så att summan kan tåla en minskning av 20,500 lire utan att sjunka under de 50,000 lire, som borde fonderas.

Beräkningen ställer sig då sålunda:

Reserverade medel $\frac{1}{4}$ 1925	69,207: 84 lire
Kapitalökning under åren 1925, 1926 och 1927	1,092: 16 »
Summa 70,300: — lire	
Extra utgifter för flyttning m. m. år 1926	8,500: — lire
Deficit år 1926	5,900: — »
» » 1927	5,900: — »
Reservfond, kapital	50,000: — »
Summa 70,300: — lire	

[61.]

Avkastningen av sparmedlen torde väl under den här avsedda tiden kunna beräknas uppgå till omkring 5,000 lire, varav för summans utjämuande ovan upptagits såsom kapitalökning endast 1,092: 16 lire.

Emellertid ingå i denna kalkyl två oberäkneliga faktorer, nämligen inkomsten av medlemsavgifter samt lirans värde. En avsevärd höjning av detta senare värde skulle betänkligt försämra föreningens ekonomi.

Det vill sålunda synas, som om föreningen i bästa fall skulle kunna reda sig under år 1927 med de från Sverige och Danmark nu utgående respektive 1,000 och 900 kronor. Men med ingången av år 1928 äro de tillgängliga sparmedlen, varmed bristen, 5,900 lire per år, fyllts, konsumerade. Motsvarande summa måste då anskaffas från annat håll. Skulle bristen täckas av statsmedel endast från Sverige, erfordras en ökning av det nu utgående årsanslaget med cirka 950 kronor eller, om man med hänsyn till det svenska budgetåret här endast behöver avse det första halvåret av 1928, med i runt tal 500 kronor. Det synes dock knappast rimligt att lägga hela ansvaret för föreningens fortbestånd på Sverige. Det är icke efter ländernas invånarantal som anslagen böra proportioneras utan snarare efter det antal medlemmar från varje land, som begagna sig av de fördelar, institutionen erbjuder, och i fråga härom torde de tre länderna vara i det närmaste jämställda, om man sammanställer siffrorna från en längre följd av år.

Den ovan gjorda kalkylen ger vid handen, att föreningen tills vidare från och med år 1928 skulle behöva ett anslag från vart och ett av de tre landen på 1,000 kronor. Akademien sätter härvid ett »tills vidare», ty inom en icke allt för avlägsen framtid står föreningen, mänskligt att döma, inför valet av ny bibliotekarie-sekreterare. Den nuvarande, arkitekt Kristenson, är till åren kommen och har under en lång följd av år skött sin många gånger rätt delikata och fordrande befattning för den mycket ringa ersättningen av 50 lire i månaden före världskriget, men numera sedan några år av 300 lire i månaden. Befattningshavaren åtnjuter dessutom fri bostad med ljus och värme. Själv värderar sekreteraren motsvarande naturaförmåner för städerskan, som dock har rum och kök, till 250 lire i månaden. Om man med ledning härav skulle värdera bibliotekarien-sekreterarens naturaförmåner till 125 lire per månad, blir hans nuvarande avlöning 425 lire i månaden eller 5,100 lire (= 816 kronor) om året! Det är icke antagligt, att man till hans efterträdare kan vinna någon för platsen lämplig person på så billiga villkor.

Det är en omständighet, som begränsar den krets, inom vilken denna person bör sökas. Föreningens värdefullaste egendom är dess bibliotek, för närvarande omfattande 5 à 6,000 band och på sin tid ordnat och katalogiserat av bibliotekarien i kungl. biblioteket, K. H. Karlson. Tyngdpunkten låg redan från begynnelsen i biblioteket och dess nyttiggörande för studerande skandinaver. Det norska statsbidraget har städse utgått, icke till föreningen utan till »möterum og bogsamling for nordiske kunstnere i Rom». I stadgarna benämnes också föreningens ende tjänsteman bibliotekarie med skyldighet att tjänstgöra även som sekreterare och kassör. Den ifrågasvarande befattningshavaren, som bör vara tillgänglig på lokalen vissa tider på dagen, måste givetvis hava skälig insikt i skötseln av ett bibliotek, men han måste även ha ett temperament, som gör honom till den stabila, sammanhållande och ledande kraften inom föreningen med dess växlande ledamotskrets. Man torde knappast kunna beräkna att få en så funtad person

för mindre än 3,000 kronor om året. Statsanslagen skulle då behöva ökas till 2,000 kronor om året för vart och ett av de tre länderna.

[61.]

Av vad sålunda anförts torde framgå, att föreningen kommer att befinna sig i en mycket kritisk belägenhet, om ej förr, så efter ingången av år 1928 och att det regelbundna tillskottet av ökade statsanslag från hemlanden är av vital betydelse för föreningen.

Av den utav akademien för de fria konsterna lämnade utförliga redogörelsen framgår, att skandinaviska konstnärsföreningen i Rom, vilken sedan snart sextio år åtnjutit statsunderstöd och som enligt samstämmiga vittnesbörd utövat en synnerligen gagnande verksamhet, genom samverkande ogynnsamma omständigheter står inför en bekymmersam ekonomisk situation, därest icke hjälp snart kan beredas.

Departementschefen.

Jag har tidigare, den 17 november 1926, i skrivelse till ministern för utrikes ärendena anhållit, att denne ville, efter att hava lämnat Danmarks och Norges regeringar tillfälle att taga kännedom om innehållet i konstakademiens ovanberörda skrivelse, benäget inhämta den uppfattning, som en var av nämnda regeringar kunde hava i fråga om vad akademien i sin skrivelse anfört beträffande reglerandet av Danmarks, Norges och Sveriges förhållande till föreningen, samt att så snart omständigheterna det medgäve till mig överlämna de från Danmark och Norge eventuellt inkomna svaren.

De sålunda igångsatta underhandlingarna komma givetvis att taga en viss tid i anspråk och i allt fall en sådan tid, att en framställning om ett definitivt ordnande av hithörande angelägenheter ej torde hinna föreläggas 1927 års riksdag. I avvaktan på slutförandet av nämnda underhandlingar synas, enligt mitt förmenande, alla skäl tala för ett bifall till akademiens framställning om ett extra förstärkningsanslag för nästkommande budgetår av 500 kronor.

I anslutning till vad nu anförts får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

till förstärkande av den i det ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmaterieell m. m. för akademien för de fria konsterna ingående anslagsposten å 1,000 kronor till skandinaviska konstnärsföreningen i Rom anvisa för budgetåret 1927—1928 ett *extra* anslag av kronor 500: —

Musikaliska akademien:

Musikaliska akademien:

29. Avlöningar m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 152,360: —

30. Materieell och expenser m. m., *oförändrat ordinarie reservationsanslag* » 6,740: —

[62.]
Stipendier
m. m. åt
tonsättare.

31. Stipendier m. m. åt tonsättare. I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning uppförde riksdagen år 1919 å musikaliska akademiers stat ett ordinarie reservationsanslag å 25,000 kronor till stipendier åt yngre svenska musikidkare med anlag för tonsättningskonst, till uppmuntran av inhemska tonsättare för åstadkommande av musikaliska arbeten av högre värde samt till belöning åt äldre framstående svenska tonsättare för av dem utförda musikaliska arbeten. Enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser (kungörelse den 7 november 1919, nr 717,) skola till Kungl. Maj:t ställda ansökningar ingivas till musikaliska akademien. Efter prövning av inkomna ansökningar avgiver akademien till Kungl. Maj:t förslag å stipendiater och stipendiebelopp ävensom å personer, som anses böra komma i åtanke till erhållande av uppmuntran eller belöning jämte lämpliga belopp härför, därvid akademien äger att till uppmuntran eller belöning jämväl föreslå person, som ej ingivit ansökan därom.

Fördelningen av ifrågavarande anslag, d. v. s. utdelandet av stipendier, uppmuntran och belöningar tillkommer sålunda Kungl. Maj:t. På sätt framgår av föredragande departementschefens anförande till vederbörande statsrådsprotokoll, då anslaget sista gången förelades riksdagen (1919 års åttonde huvudtitel, punkt 58) skulle det nämligen ligga i Kungl. Maj:ts hand att efter omständigheterna avmäta de belopp, som skulle utgå till de olika understödskategorierna: stipendium, uppmuntran eller belöning. Under de senare åren hava emellertid undantagslöst de förslag av Kungl. Maj:t godtagits, vilka musikaliska akademien i ämnet framlagt, och det synes mig förenligt med pågående decentralisationssträvanden att till akademien helt överlämna bestämmanderätten rörande dispositionen av detta anslag, helst man saknar anledning att emotse annat än att akademien härvid förfar i full överensstämmelse med hittills tillämpade principer.

I fråga om själva anslagsbeloppet har jag icke anledning att föreslå någon ändring.

I riksstaten för budgetåret 1927—1928 torde följaktligen under rubriken: Musikaliska akademien böra uppföras

Stipendier m. m., *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 25,000: —.

[63.]
Ökade medel
till expenser
m. m. för
musikaliska
akademien.

32. Ökade medel till expenser m. m. för musikaliska akademien. I den före den 1 juli 1926 gällande staten för musikaliska akademien fanns bland annat upptagna två anslagsposter, den ena å 1,000 kronor till biblioteket och den andra å 5,735 kronor till expenser m. fl. dylika utgifter, däribland instrumenters vård och underhåll.

Enligt beslut vid 1926 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 8 A p. 49, sid. 39) skulle ifrågavarande två anslagsposter, den senare med ett till 5,740 kronor avrundat belopp, sammanföras till ett särskilt anslag till materiell och expenser m. m. å 6,740 kronor, vilket anslag, i likhet med vad som eljest

gällde i fråga om anslag för dylikt ändamål, skulle erhålla karaktären av reservationsanslag. Riksdagen anvisade också i överensstämmelse härmed till materiell och expenser m. m. vid akademien ett ordinarie reservationsanslag å 6,740 kronor.

Till förstärkning av berörda ordinarie reservationsanslag anvisade riksdagen för samma budgetår ett extra anslag av 16,500 kronor, därav 2,000 kronor voro avsedda för biblioteket.

Sistnämnda anslag å 16,500 kronor är, enligt vad jag inhämtat, allttjämt för ändamålet behöfligt och torde i anledning härav fortfarande böra utgå.

Jag vill vidare under denna punkt anmäla två av akademien i skrivelse den 30 september 1926 gjorda framställningar, däri akademien hemställt om utverkande av dels en höjning av anslaget till arvoden åt biträdande lärare och andra utgifter för undervisningen med 4,400 kronor, dels ock ett belopp å 10,000 kronor till bindning av böcker och musikalier i akademiens bibliotek.

I fråga om den förstnämnda av omförmälda två framställningar, vilken åsyftar en utsträckning av undervisningen i vartdera av ämnena harmonilära och pianospelning med minst 10 timmar, behjärtar jag till fullo vad akademien anfört och föreslagit, men anser mig icke nu kunna framlägga förslag för riksdagen om ökade medel för ändamålet.

Vad åter angår den senare av de två av akademien gjorda framställningarna, nämligen om ett anslag av 10,000 kronor till bindning av böcker och musikalier i akademiens bibliotek, anser jag densamma vara värd beaktande och vill i anledning härav något närmare redogöra för denna fråga.

I sin berörda skrivelse den 30 september 1920 anför akademien härutinnan:

Sedan år 1908 har musikaliska akademien för sitt bibliotek åtnjutit ett årligt statsanslag å 1,000 kronor för inköp och bindning av böcker och musikalier. Genom detta anslag har kunnat inköpas en del av det mest nödvändiga av musikverk och böcker, därvid i främsta rummet för undervisningen vid musikkonservatoriet oundgänglig litteratur. Detta anslag har likväl särskilt under senare år varit alldeles otillräckligt för sitt ändamål, vilket torde övertygande framgå därav, att akademien varje år varit nödsakad att av enskilda medel för bibliotekets behov utanordna betydande belopp, ofta per år överstigande det dubbla beloppet av statsanslaget. Endast genom denna akademiens offervilja har biblioteket kunnat riktas med en mångfald verk, som varit till stort gagn icke blott för lärare och elever vid konservatoriet utan även för musikkforskare, studerande och institutioner inom hela landet.

De ändrade ekonomiska förhållanden, som inträtt sedan statsanslaget för biblioteket först beviljades, hava vållat, att köpkraften av de förenade anslagen från staten och akademien i högst avsevärd grad reducerats, i det att bokprisen väsentligt stegrats liksom ock bindingskostnaderna. Sistnämnda förhållande har föranlett, att det övervägande antalet med akademien jämfärdade statsinstitutioner under årens lopp fått anslagsbeloppen för

[63.]

inköp och bindning av böcker avsevärt höjda. Akademien har däremot icke kommit i åtnjutande av samma förmån, vartill akademien själv i viss mån givit anledning, enär den ansett det förenat med föga utsikt till framgång att hos Kungl. Maj:t hemställa om höjning av anslaget för att i avsevärdare grad öka bibliotekets förvärv, så länge de redan befintliga samlingarna icke kunnat rymmas i de hittillsvarande otillräckliga bibliotekslokalerna.

Då emellertid bibliotekets lokalfråga genom beredande av vidgade utrymmen inom akademien numera blivit löst på sådant sätt, att biblioteksverksamheten kan ordnas fullt tidsenligt, har behovet av ökat anslag till bibliotekets underhåll visat sig allt mera oavvisligt. I visst samband härmed står ordnandet av bibliotekets arbetskrafter, varom akademien gjort särskild framställning. Innan en definitiv lösning härav uppnåtts, föreligger emellertid ett behov, vars tillgodoseende icke längre utan våda för bibliotekets skötsel och vård tål något uppskov, nämligen *bindning av obundna verk i de nuvarande samlingarna*, till skydd vid begagnande i läsesalen eller i låntagares hem. Då det för närvarande är förenat med nästan oöverstigliga svårigheter att från de många på olika håll spridda samlingarna göra en noggrann beräkning över antalet dylika verk, har bibliotekarien begränsat sin undersökning till några jämförelsevis lätt åtkomliga avdelningar i biblioteket. Det har därvid befunnits, att inom avdelningarna kantater, mässor, oratorier samt operor finnas sammanlagt 1,175 obundna partiturer och klaverutdrag, inom litteraturavdelningen 1,390 verk och inom »Denkmälerband» (Palestrina, Beethoven m. fl.) 218 volymer. Till dessa exakta siffror komma ungefärligen beräknade 350 årgångar tidskrifter. Endast inom dessa avdelningar av biblioteket utgör således antalet volymer 3,133. Därtill komma partiturer till orkester- och ensemblemusik, körverk a cappella och med piano samt ett stort antal tunna musikhäften, kör- och orkesterstämmor m. m.

De anförda siffrorna torde giva övertygande bevis om det oavvisliga behovet av ett engångsanslag uteslutande för bindning. Vid beräkning av kostnaden härför torde lämpligen kunna läggas till grund de siffror, som riksbibliotekarien i 1926 års statsverksproposition, sid. 21, anför rörande medelpriset av de för kungl. biblioteket verkställda bokbanden under budgetåret 1924—1925. För den svenska avdelningen angives medelpriset per band till kronor 6: 50 och för den utländska till kronor 6: 60 samt för tidsningsband till kronor 20: 52. Härvid torde bemärkas, att det i fråga om bokbanden i kungl. biblioteket huvudsakligen gäller vanliga böcker, vilkas format i de flesta fall torde vara 4:o och 8:o. I akademiens bibliotek är däremot ett övervägande antal verk i folioformat. Även om man beräknar, att av de förenämnda 3,133 obundna volymerna någon del skulle kunna bindas i enkel inhäftning, varibland vissa tidskrifter m. m., torde antalet av större folioband bli så betydande, såsom exempelvis Denkmälerbanden, vilka samtliga äro i stort folioformat och ovillkorligen kräva starka band, att medelpriset för bindning av akademiens musikalier och böcker icke bör sättas lägre än för kungl. bibliotekets bokband eller till kronor 6: 50. För att tillfredsställa behovet av bindning av 3,133 verk blott inom de ovan nämnda avdelningarna erfordras således ett belopp av kronor 20,364: 50.

Av det sagda torde framgå, att bibliotekets anslagsbehov för inbindning är så avsevärt, att det finnes föga utsikt att det omedelbart skulle kunna tillgodoses, varför statsbidraget måste tänkas fördelat på en vidsträcktare

tidrymd. Akademien tillåter sig därvid att hänvisa till förenämnda statsverksproposition sid. 15 angående liknande framställning från kungl. biblioteket samt departementschefens yttrande (sid. 21) rörande bindning, vari han framhåller, att bokbindning är av minst lika stor vikt som förvärv av nyutkommen litteratur, samt föreslår beviljandet av extra anslag för sådant ändamål.

[63.]

För att likväl icke omedelbart ställa allt för stort anslagskrav för berörda ändamål anser sig akademien för närvarande endast böra hemställa om ett mindre anslag för avhjälpande av det mest oundgängliga behovet av bindning.

Riksbibliotekarien yttrar i ett den 19 oktober 1926 avgivet utlåtande i detta ärende, bland annat:

Emot de av akademien förebragta kostnadsberäkningarna torde ingen erinran kunna göras. Jag har funnit behovet av ifrågavarande inbindningsarbeten till fullo styrkt. Då emellertid de beräknade kostnaderna äro avsevärda, uppgående till kronor 20,364:50, och då inbindningen torde kunna utsträckas över en längre tidsperiod, än vad som i akademiens skrivelse förutsattes, eller till tre à fyra år, synes det av akademien för budgetåret 1927—1928 för ändamålet begärda extra anslaget av 10,000 kronor kunna för nämnda budgetår nedsättas till 6,000 kronor.

Musikaliska akademien har enligt min mening förebragt fullt övertygande skäl för att åtgärder snarast möjligt vidtagas för den av akademien ifrågasatta bindningen av obundna verk i akademiens nuvarande samlingar. Det belopp å sammanlagt 3.000 kronor, som av det ordinarie reservationsanslaget till materiell och expenser m. m. å 6,740 kronor samt av det till förstärkning av detta anslag för budgetåret 1927—1928 ifrågasatta extra anslaget å 16,500 kronor kommer att finnas disponibelt för biblioteket, förslår givetvis icke till bestridande av jämväl denna kostnad; jag finner mig därför böra förorda, att förslag avlåtes till riksdagen i syfte att medel ställas till akademiens förfogande för ifrågavarande ändamål. I likhet med riksbibliotekarien har jag icke någon erinran att framställa i fråga om de av akademien gjorda kostnadsberäkningarna. Då jag emellertid hyser den uppfattningen, att inbindningen av omförmälda verk torde kunna utsträckas över en ännu längre tidrymd än den av riksbibliotekarien ifrågasatta, förslagsvis fem eller sex år, vill jag för min del tillstyrka, att för budgetåret 1927—1928 i berörda hänseende anvisas ett belopp av 3,500 kronor. Detta anslag torde lämpligen kunna sammanslås med det anslag å 16,500 kronor, om vilket jag tidigare i denna punkt haft tillfälle yttra mig. I anledning härav skulle det till akademien utgående anslaget till förstärkning av det ordinarie reservationsanslaget till materiell och expenser m. m. för budgetåret 1927—1928 komma att uppgå till 20,000 kronor.

Departementschefen.

Under återopande av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för budgetåret 1927—1928 till förstärkande av det för musikaliska akademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till materiell och expenser m. m. såsom *extra* anslag anvisa ett belopp av kronor 20,000: — varav 3,500 kronor skola avse bindning av böcker och musikalier i akademiens bibliotek.

[64]. **33. Bibliotekariebefattningen vid musikaliska akademien m. m.**

Bibliotekarie-
befattningen
vid
musikaliska
akademien
m. m.

Avlöningen till den hos musikaliska akademien anställde bibliotekarien bestämdes vid 1908 års lönereglering till hälften av en förstagradstjänstemans. Begynnelseavlöningen blev sålunda 2,000 kronor, dock fördelad på följande sätt: 1,100 kronor lön, 700 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg. Härtill skulle efter respektive 5, 10 och 15 år komma ålders- tillägg, vart och ett å 250 kronor. Å denna avlöning, vilken av bibliotekarien uppbars till den 1 juli 1926, utgick tillfällig löneförbättring med 500 kronor (300 kronor lön och 200 kronor tjänstgöringspenningar).

I skrivelse den 9 november 1921 hemställde musikaliska akademien, att på ordinarie stat för akademien måtte beviljas erforderliga medel för avlönande av akademiens bibliotekarie, i likhet med vad för förste bibliotekarie vid kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken vore eller bleve stadgat. Till stöd härför anförde akademien väsentligen följande:

Rörande omfattningen av akademiens bibliotek och beskaffenheten av bibliotekariens åligganden yttrade akademien i skrivelsen bland annat, att biblioteket, som numera intoge den främsta platsen bland musikbibliotek i Skandinavien, ursprungligen närmast varit avsett för akademiens och dess läroanstalts behov men under tidernas gång fått en allt större betydelse för det musikaliska forskningsarbetet, för studerande, som förberedde sig till akademiska examina, för akademiens stipendiater, musikskriftställare m. fl. Därjämte hade biblioteket, särskilt under det senaste årtiondet, för den musikaliska konstutövningen i landet blivit av väsentlig betydelse, i det att dess samlingar av orkesterlitteratur och körverk i vidsträcktaste mån tagits i anspråk av orkesterföreningar och musiksällskap. Biblioteket omfattade musikalier och musiklitteratur inom alla tonkonstens grenar, däribland dyrbara samlingar av kyrkomusik och operapartitur, stora samlingsverk av äldre och nyare tonsättare, orkester- och körmaterial till en mängd klassiska och moderna tonverk, en värdefull handskriftssamling av kompositioner och brev samt den största samling av svensk musik i tryck och handskrift, som överhuvud funnes. I sin helhet upptog samlingarna för närvarande omkring 700 meters hyllängd och vore på grund av ständiga donationer och nyförvärv stadda i hastig tillväxt. Enär accessionerna såväl genom gåvor som genom inköp efter hand ökats och numera äro högst betydande, har katalogiseringsarbetet blivit mycket omfattande. Med hänsyn till samlingarnas speciella art är detsamma också synnerligen mödosamt och tidskrävande, vilket torde framgå därav, att t. ex. ett enda kör- och orkesterverk kan omfatta flera hundra stämhäften. Det är också uppenbart, att detta katalogiseringsarbete likasom arbetet med samlingarnas ordnande måste, därest det skall bli nöjaktigt utfört, kräva alldeles särskilda kvalifikationer. Ett

tidsödande arbete är slutligen förbundet med utlåningsrörelsen, särskilt vid utlåning till landets talrika musiksällskap. Det ligger i öppen dag, att bibliotekarien med den ringa avlöning, som hittills beståtts honom, icke kunnat ägna mera än någon del av sin arbetskraft åt bibliotekstjänsten. Bibliotekarietjänsten bör därför snarast möjligt omregleras till en befattning med full tjänstgöring. Vid prövning av frågan, vilka avlöningsförmåner böra bli va med den omreglerade bibliotekariebefattningen förenade, lämnar en jämförelse med liknande befattningar vid andra bibliotek ringa eller ingen ledning. Då akademiens bibliotekarie är att betrakta icke såsom en underordnad bibliotekstjänsteman, utan såsom chef för en vid akademien fästad särskild institution, bör han i avlöningshänseende närmast likställas med förste bibliotekarier vid kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken.

[64.]

Högskolornas löneregeringskommitté, till vilken denna framställning överlämnades, förordade icke inrättande av en ordinarie bibliotekariebefattning i enlighet med akademiens förslag och ej heller bibehållande av den nuvarande tjänstens karaktär av ordinarie men föreslog i stället, i likhet med vad kommittén ifrågasatt beträffande kamrerarbefattningen vid akademien, att bibliotekarietjänsten förvandlades till en icke-ordinarie tjänst med arvode enligt stat av 4,200 kronor. Kommittén anförde till stöd härför i huvudsak:

Kommittén vill för sin del instämma i vad akademien anført rörande den betydelse, som det under akademiens vård ställda biblioteket bör utöva för landets musikliv. Kommittén vill ej heller ifrågasätta annat, än att för bibliotekets skötsel torde krävas en tjänsteman så avlönad, att han kan ägna sin arbetskraft uteslutande åt bibliotekets vård. Kommittén har emellertid vid besök i de uti akademiens fastighet för biblioteket anvisade lokalerna funnit desamma vara av för nämnda ändamål så olämplig beskaffenhet, att redan av hygieniska hänsyn ett anställande av en tjänsteman med full tjänstgöringsskyldighet icke torde kunna ifrågasättas. Därtill kommer att biblioteket endast delvis är inrymt i nämnda lokal. Återstoden av samlingarna förvaras på skilda ställen. Innan lokalfrågan för biblioteket vunnit en någorlunda tillfredsställande lösning, måste ett försök att förbättra bibliotekets vård genom tillgodogörande av en högt kvalificerad biblioteksmans arbetskraft vara dömt att misslyckas. Kommittén har därför icke funnit sig kunna tillstyrka förslaget om inrättande av en bibliotekariebefattning med full tjänstgöringsskyldighet, såsom av akademien föreslagits. Vid sådant förhållande saknar kommittén anledning att taga ståndpunkt till frågan, vilken placering på löneskalan som för en dylik befattning lämpligen borde väljas. I stället framlägger kommittén sitt nyssnämnda förslag om bibliotekarietjänstens förvandling till icke-ordinarie, med ett arvode av 4,200 kronor.

I sitt utlåtande över kommittéförslaget vidhöll musikaliska akademien sin förut gjorda hemställan och föreslog, att bibliotekarien med bibehållande av karaktär av ordinarie tjänsteman måtte hänföras till lönegraden B 26.

Akademien yttrade härom bland annat:

Statsmakterna hava numera behjärtat bibliotekets nödläge och anslagit medel till förhyrande och inredande av en lokal, där en del av samlingarna förvaras. Denna lokal består av två stora, ljusa och med centraluppvärmning försedda rum och fyller åtminstone ur hygienisk synpunkt de krav,

[64.]

som kunna ställas på en bibliotekslokal. Dit kan en del tidsödande arbete förläggas, nämligen katalogisering, korrespondens m. m. Den gamla bibliotekslokalen kan utan våda användas såsom utlåningslokal men måste dock fortfarande jämte depåerna på olika ställen i akademiens byggnad användas som förvaringsplats för det väsentligaste av biblioteksbeståndet. Då följaktligen betänkligheterna beträffande lokalfrågan numera icke torde vara befogade, vidhåller akademien sitt förslag, att bibliotekarien med bibehållande av sin ordinarie karaktär måtte i löneavseende likställas med förste bibliotekarie vid kungl. biblioteket och universitetsbiblioteken.

Vid anmälan den 7 januari 1926 av anslagsbehoven under riksstatens åttonde huvudtitel för budgetåret 1926—1927 yttrade dåvarande departementschefen, vid behandling av frågan om lönerreglering för befattningshavare vid musikaliska akademien med musikkonservatoriet, rörande bibliotekariebefattningen, bland annat:

Betydelsen av en insiktsfull ledning och vård av akademiens värdefulla bibliotek har även av lönerregleringskommittén framhållits, och jag har för egen del ej heller kunnat undgå att skänka mitt erkännande åt de synpunkter, som härutinnan kommit till uttryck. Akademiens bibliotek intager en rangplats bland musikbiblioteken i Skandinavien och är i sitt slag enastående i vårt land. Så mycket mer är vid sådant förhållande att beklaga, att de lokala förhållandena för biblioteket, trots de under senaste tiden vidtagna förbättringarna, alltjämt äro sådana, att detsamma ej torde fullt komma till sin rätt. Jag vågar emellertid hysa förhoppning om att förhållandena härutinnan inom kort skola ändras. På framställning av chefen för kommunikationsdepartementet har nämligen Kungl. Maj:t förut denna dag beslutit att till nu instundande riksdag avlåta förslag till ordnande av akademiens lokalfråga. Vid bifall till detta förslag skulle, bland annat, uppnås, att biblioteket åter kunde sammanföras till enhetliga och för detsamma lämpade utrymmen och därigenom även vinna de yttre betingelserna för en effektiv och god skötsel. Innan riksdagen fattat beslut i anledning av det förslag, som sålunda kan komma att avlåtas, synes det vara för tidigt att definitivt ordna frågan om bibliotekets arbetskrafter. Jag anser mig därför böra för närvarande förorda kommitténs förslag om ett arvode å 4,200 kronor till en bibliotekarie vid musikaliska akademien. Så snart akademiens och därmed även dess biblioteks lokalfråga blivit behörigen löst, torde det böra upptagas till förnyat skärskådande, huruvida bibliotekets behov av arbetskrafter bör tillgodoses på sätt akademien tänkt sig eller om en annan utväg bör sökas. Jag vill emellertid redan nu framhålla, att jag icke känner mig övertygad om att akademiens förslag innebär en lycklig lösning av hithörande spörsmål.

I enlighet med ett av Kungl. Maj:t i ämnet avgivet förslag fastställde därefter också 1926 års riksdag det för bibliotekarien vid musikaliska akademien avsedda arvodet till 4,200 kronor, att utgå från ett i akademiens stat uppfört gemensamt anslag »avlöningar till icke ordinarie befattningshavare m. m.»

I brev den 28 maj 1926 angående ny stat för musikaliska akademien med musikkonservatoriet m. m. föreskrev Kungl. Maj:t sedermera, att från den i ovanberörda stat uppförda anslagsposten å 61,700 kronor till avlöningar till

icke ordinarie befattningshavare m. m. finge bestridas, bland annat, arvode till en bibliotekarie med 4,200 kronor. Vid 1926 års riksdag vann även akademiens lokalfråga sin lösning. I skrivelse den 17 februari 1926, nr 27, anmälde nämligen riksdagen, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, dels godkänt ett i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 7 januari 1926 intaget köpekontrakt mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Selma Kjellberg, å andra sidan, angående inköp av fastigheten nr 9 i kvarteret Ladugårdsbron i Stockholm, dels ock för gäldande av köpeskillingen för berörda fastighet samt för utförande av vissa ändringsarbeten i samma fastighet och i musikaliska akademins nuvarande byggnad för budgetåret 1926—1927 anvisat ett extra reservationsanslag av 330,300 kronor.

I skrivelse den 31 maj 1926 har nu musikaliska akademien till behandling upptagit frågan angående organiserande av bibliotekets vid akademien personal samt därvid hemställt, att bland antalet ordinarie befattningshavare vid akademien samt musikkonservatoriet måtte uppföras en bibliotekarie i lönegraden B 24 och ett kanslibiträde i lönegraden B 7, ävensom att i följd härav det i staten upptagna förslagsanslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän måtte ökas från 78,400 kronor till 90,280 kronor.

Till stöd för sin berörda framställning anför akademien, bland annat:

Den omständighet, som vid löneregleringsförslagets utarbetande ansågs stå i vägen för en definitiv lösning av frågan om bibliotekariebefattningens avlöande, är nu icke längre för handen. Genom riksdagens ovan omnämda beslut angående inköp av fastigheten nr 9 i kvarteret Ladugårdsbron, har möjlighet beretts att i en tillräcklig och för biblioteket i allo väl lämpad lokal sammanföra den för närvarande i flera lokaler splittrade och över huvud illa upplagrade bok- och musikalsamlingen.

Förläggandet av bibliotekets verksamhet till de lokaler, som inom kort skola stå till förfogande, kommer emellertid att medföra ökade förpliktelser i avseende å bibliotekets handhavande.

Ett angeläget arbete, som under nuvarande förhållanden måst så gott som ligga nere, men efter lokalfrågans ordnande ej lär kunna uppskjutas, är bibliotekets katalogisering.

Bibliotekets samlingar innefatta ett antal utomordentligt sällsynta och dyrbara samt för musikkonstnären ytterst värdefulla *äldre musikverk*. Vidare innehåller biblioteket ett rikhaltigt *bokbestånd* av musiklitterära, från äldre och nyare tid härrörande arbeten av stort värde för musikvetenskapliga eller allmänna musikaliska studier. Den övervägande delen av samlingarna utgöres emellertid av *nyare musikverk* inom tonkonstens alla grenar, däribland en stor mängd musikpedagogisk litteratur av värde för musikundervisningen vid konservatoriet samt en mångfald kör- och orkesterverk, vilka i form av lån stå till förfogande för musiksällskap inom hela landet och därigenom äga stor betydelse för den musikaliska odlingen. Av svensk musik innehåller biblioteket mycket, som är av stort värde, men även en del, som måhända ej i och för sig är alltför värdefullt, men dock bör i ett centralt svenskt musikbibliotek omhändertagas och vårdas. Ytterligare förekomma

[64.]

avsevärda samlingar autografer, brev och porträtt av intresse och värde ur musikhistorisk synpunkt. Genom inköp, gåvor och depositioner utvidgas biblioteket årligen med tusentals nummer, och särskilt hava de senare åren att därutinnan uppvisa en högst avsevärd stegring.

Tydligt är att, om detta värdefulla bibliotek skall vara till verkligt gagn, en efter rationella metoder uppställd katalog över detsamma måste utarbetas. En sådan katalog bör byggas på s. k. kortsystem, varvid varje bok eller musikverk bör uppföras å två eller tre särskilda kort, vilka sedermera sammanställas i olika avdelningar: en nominal-, en real- och måhända även en slagordsavdelning. Tages härvid i betraktande, att en ej obetydlig del av de musikverk, om vilka här är fråga, föreligger i form av särskilda stämmor, som böra förtecknas, samt att antalet av de till biblioteket hörande musikaliska och litterära verk torde uppgå till en siffra mellan 100,000 och 150,000, av vilka verk hittills allenast omkring 30,000 äro katalogiserade, så torde en föreställning kunna erhållas om katalogiseringsarbetets omfattning. Anser man önskvärt, att de för musikforskningen och musikkulturen mera viktiga delarna av biblioteket under en närmare framtid bliva ordnade och katalogiserade — och härom borde knappt råda någon meningsskiljaktighet — är det nödvändigt att väsentligt tillöka den arbetskraft som nu står till buds. En bibliotekarie, som avlönas allenast med ett arvode av 4,200 kronor och av vilken under sådana förhållanden icke kan fordras synnerligen lång daglig arbetstid, kan icke vid sidan av de timmar han måste ägna åt utlåningsrörelsen få nämnvärd tid för katalogiseringen. Men även om bibliotekariebefattningen skulle i enlighet med akademiens redan tidigare framställda förslag förändras till en tjänst med sju timmars daglig arbetstid, blir arbetskraften säkerligen otillräcklig för ett genomförande under en närmare framtid av de delar av katalogiseringsarbetet, som äro mest angelägna. Vill man sedermera efter hand nå fram till en fullständig katalogisering, och tagas därjämte i betraktande de betydande tillskott, som biblioteket framdeles liksom hittills torde kunna påräkna genom donationer av större musikaliesamlingar, torde man kunna utgå från att enbart katalogiseringen kommer att icke allenast under de närmaste åren utan även för framtiden väsentligen upptaga bibliotekarien under de timmar, som ej måste ägnas åt arbete med utlåning och andra löpande göromål, och även bereda sysselsättning åt ett i biblioteket anställt biträde.

Ett annat krav, som efter ordnandet av lokalfrågan rimligtvis måste ställas på biblioteket, gäller dess öppethållande för studier på stället. Detta krav har under hittills rådande lokalbrist ej i nämnvärd grad kunnat tillgodoses. Personer, som behövt taga del av handskrifter eller kopiera musikverk, vilka enligt gällande instruktion ej få utlånas, hava måst hänvisas till kungl. biblioteket för att i dess läsesal och under där varande tjänstemäns uppsikt begagna verk, som för deras räkning dithörts från akademien; och de, som önskat att i akademiens bibliotek studera mindre dyrbara verk, hava i stort sett saknat möjlighet härtill. Att bibliotekets användning för studier på platsen är på detta sätt begränsad, måste naturligtvis betraktas såsom ett missförhållande. Det är önskvärt, att envar, som för studier behöver äga tillgång till bibliotekets samlingar — framför allt komma härvid i betraktande vetenskapsidkare på det musikaliska och kulturhistoriska området ävensom konservatoriets lärare och elever — kan under en viss ej alltför kort tid varje dag, förslagsvis fem timmar, i ett särskilt läsrum erhålla tillgång till de verk han önskar studera. En dylik anordning förut-

sätter emellertid, särskilt under de timmar, då biblioteket hålles öppet för utlåning, att en annan person än den, som är sysselsatt å låneexpeditionen, är tillstädes i lärummet för övervakande av dem, som där begagna sig av samlingarna.

I den mån kannedomen om bibliotekets innehåll alltmera sprides genom den fortgående katalogiseringen och, såsom man kan vänta, musikintresset i landets olika delar ökas genom orkesterföreningars och andra sammanslutningars musikutövning, lär bibliotekets utlåningsrörelse komma att erhålla väsentligt ökad omfattning. Visserligen torde låneexpeditionen knappast behöva hållas för allmänheten öppen längre tid än två timmar dagligen. Men under denna tid torde bibliotekarien bliva väsentligen upptagen av de lånesökande, varjämte en annan person, lämpligen en vaktmästare, bör vara tillstädes i det i källarvåningen befintliga bokmagasinet för att framtaga och till den en trappa högre belägna expeditionslokalen forsla begärda böcker eller musikaler samt i bokmagasinet åter insortera de verk som återställas. Arbetet med utlåningen är emellertid ej begränsat till vad som förekommer under expeditionstiden. Till lånerörelsen hör även avsändandet och återtagandet av lån till landsorten, en gren av verksamheten, som under de senare åren rönt stark tillväxt och som måste kräva ej obetydligt arbete av såväl bibliotekarien som en till hans förfogande ställd vaktmästare.

Av vad i det föregående blivit anført torde oförtydbart framgå, att den första förutsättningen för bibliotekets behöriga skötsel är, att bibliotekariebefattningen erhåller karaktären av en tjänst med minst sju timmars daglig tjänstgöringstid, i vilket fall någon anledning ej längre lär föreligga att fränkänna befattningen karaktär av ordinarie. Det torde vidare vara tydligt, att vid biblioteket bör anställas ett stadigvarande biträde, som utslutande ägnar sig åt biblioteket och huvudsakligen upptages av katalogiseringsarbete. Detta arbete torde, såsom i det föregående framhållits, bliva synnerligen krävande under den närmaste tiden, då det gäller att ordna och registrera de viktigaste delarna av samlingarna; men även längre fram, när det blir fråga om arbetet med katalogiserande av mindre märkliga tonsättningar samt av blivande donationer och accessioner, torde katalogiseringen giva sysselsättning icke blott åt bibliotekarien, i den mån hans tid ej upptages av expeditionsgöromål och annat arbete för biblioteket, utan även åt biträdet. Den erforderliga övervakningen i lärummet torde kunna uppdelas mellan bibliotekarien och biträdet, varvid såväl den ene som den andre torde kunna under dylik tjänstgöring ägna sig åt katalogisering. I någon mån bör även det för närvarande hos akademien anställda kontorsbiträdet kunna sysselsättas för bibliotekets räkning, dels med skrivarbete och dels med vakthållning; och av de hos akademien nu anställda båda vaktmästarna torde man kunna påräkna det handräckningsbiträde vid lånerörelsen, som, efter vad i det föregående anförts, är av nöden.

I avseende å bibliotekariens ställning i lönehänseende anser akademien alltjämt, att det med hänsyn till befattningens vikt skulle vara önskvärt, om det av akademien tidigare framställda förslaget, vilket innebar befattningshavarens placering i lönegraden B 26, kunde genomföras; men med hänsyn till de löneregleringar, som numera kommit till stånd för jämförliga befattningshavare, särskilt bibliotekarien vid stifts- och landsbiblioteket i Linköping, finner akademien sig nu ej böra ifrågasätta placering i högre lönegrad än B 24. Den föreslagna biträdesbefattningen torde för besparingsvinnande göras till en sådan, som är förbehållen kvinnlig innehavare, i

[64.]

vilket fall emellertid med hänsyn till oeftergivliga krav på språkkunskap och andra kvalifikationer biträdet bör erhålla karaktär av kanslibiträde med placering i lönegraden B 7. I händelse av bifall till vad akademien sålunda föreslagit kommer det å akademiens stat uppförda förslagsanslaget till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare m. m. att minskas med 4,200 kronor, motsvarande beräknat arvode åt bibliotekarien.

Riksbibliotekarien har den 27 augusti 1926 avgivit utlåtande i ärendet och därvid yttrat:

Musikaliska akademiens bibliotek intager utan tvivel en viktig ställning bland vårt lands specialbibliotek och torde för den musikhistoriska forskningen och den musikaliska utbildningen i vårt land vara av största betydelse. Såväl det äldre som det yngre bokbeståndet synes vara särdeles rikhaltigt och värdefullt. Det är därför helt naturligt, att akademien låter sig angeläget vara att söka bereda bästa möjliga vård åt biblioteket. Genom de nu vidtagna lokala förändringarna i bibliotekets uppställning, varvid en synnerligen behövlig utökning av det förut så knappa utrymmet erhållits, blir det nu möjligt att överskåda samlingarna i deras helhet samt skrida till deras ordnande och katalogiserande.

Emot akademiens hemställan såväl i vad som rör bibliotekariebefattningens uppförande på ordinarie stat i lönegraden B 24 som en kanslibiträdesbefattning i lönegraden B 7 har jag intet att erinra, utan finner de av akademien framlagda skälen synnerligen väl motiverade och får därför för min del i underdånighet tillstyrka den av akademien gjorda hemställan.

Departementschefen.

På sätt framgår av den utav mig i ämnet lämnade utredningen har såsom en nödvändig förutsättning för ett slutgiltigt ordnande av löneförhållandena för den hos musikaliska akademien anställda bibliotekarien framhållits, att de lokala förhållandena vid biblioteket först borde bringas till en för detsamma gynnsam lösning. Då biblioteket numera, enligt vad jag förut haft tillfälle meddela, blivit tillgodosett med för detsamma lämpliga lokaler, torde frågan om bibliotekariens löneförmåner ånyo böra upptagas till prövning.

Vad som i ärendet anförts angående de arbetsuppgifter, som äro förenade med vården om akademiens bibliotek, synes mig otvivelaktigt tala för en sådan anordning, att, på sätt akademien och riksbibliotekarien föreslagit, biblioteksvården anförtros åt en ordinarie tjänsteman med full tjänstgörings-skyldighet. Jag skulle i anledning härav helt naturligt helst önskat, att åtgärder redan nu vidtoges för bibliotekariebefattningens uppförande å ordinarie stat. Då det emellertid synes mig lämpligt att åtminstone ännu något års erfarenhet vinnes rörande beskaffenheten av de arbetsåligganden, som tillkomma akademiens bibliotekarie, torde med tjänstens uppförande å ordinarie stat böra ännu något anstå. På grund härav anser jag mig allenast böra förorda, att bibliotekarien även för budgetåret 1927—1928 avlönas medelst ett arvode å 4,200 kronor att, i likhet med vad som gäller under nuvarande budgetår, utgå av det å akademiens stat uppförda förslagsanslaget till avlöningar åt icke ordinarie befattningshavare.

Ikke heller i fråga om inrättandet av en för biblioteket avsedd befattning

som kanslibitråde i lönegraden B 7 anser jag mig för närvarande kunna tillstyrka förslag till riksdagen. För att emellertid i den utsträckning som är möjlig tillgodose akademien med behöfliga arbetskrafter för ordnandet av dess bibliotek, anser jag mig böra förorda att å extra stat för budgetåret 1927—1928 till erforderlig hjälp åt bibliotekarien vid vården av biblioteket anvisas ett belopp av 1,500 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till biträde åt bibliotekarien hos musikaliska akademien vid vården av biblioteket för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag av kronor 1,500: —

De kungliga teatrarna.

34. Kungl. operan: oförändrat ordinarie an-

slag kronor 150,000: —

35. **Brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad m. m.** För brandförsäkring av de staten tillhöriga teaterbyggnaderna i Stockholm har, vad angår operan allt från år 1900 och vad dramatiska teatern beträffar sedan år 1910, av riksdagen anvisats anslag, som för vart och ett av åren 1919—1921 utgått med 39,760 kronor. Försäkringsbeloppen hava utgjort för operabyggnaden 4,578,441 kronor 79 öre — däri dock inbegripet det belopp, 295,358 kronor 21 öre, för vilket operahusets terrassbyggnad är för all framtid försäkrad hos Stockholms stads brandförsäkringskontor — samt för dramatiska teaterns byggnad 4,500,000 kronor. I sistnämnda belopp är inräknad en försäkring för all framtid hos berörda brandförsäkringskontor å 425,960 kronor, å vilket belopp emellertid utgår en särskild årlig avgift av 3 $\frac{1}{2}$ pro mille eller 1,490 kronor 86 öre.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen vidare å tilläggsstat för år 1921 såsom förslagsanslag, högst, anvisat bland annat, dels till gäldande av årspremie för brandförsäkring under tiden 15 juli 1921—15 juli 1922 av staten tillhörig, i operabyggnaden förvarad lösegendom ett belopp av 7,280 kronor, dels ock till gäldande av årspremier för brandförsäkring under samma tid av staten tillhörig, i dramatiska teaterns byggnad och i ett magasin vid Solnavägen i kvarteret Cedern förvarad lösegendom även som av själva magasinet ett belopp av 6,300 kronor.

På tilläggsstat för år 1922 hava för enahanda ändamål motsvarande belopp som för år 1921 beviljats, vilka sammanförts till ett enda förslagsanslag, högst, å 53,340 kronor, att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

För budgetåren 1923—1926, hava av riksdagen för ändamålet anvisats

[65.]

B randförsäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad m. m.

[65.] respektive 52,910 kronor, 53,047 kronor och 53,430 kronor. För budgetåret 1926—1927 utgår anslaget¹ med ett belopp av 52,643 kronor, i vilket belopp ingå brandförsäkringspremier för själva byggnaderna med 39,760 kronor.

I skrivelse den 5 oktober 1926 har nu styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes under år 1927 ställa till styrelsens förfogande behövliga medel för förnyande av brandförsäkring av kungl. teaterns staten tillhöriga lösegendom för tiden 15 juli 1927—15 juli 1928, varför avgiften belöpte sig till 7,280 kronor 60 öre.

Vidare har styrelsen för kungl. dramatiska teatern i skrivelse den 25 oktober 1926 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att i riksstaten för budgetåret 1927—1928 uppfördes anslag till gäldande av årspremien för brandförsäkring till sammanlagt belopp av 1,160,000 kronor av staten tillhörig, i dramatiska teaterns byggnad och i en i kvarteret Cedersdal i Stockholm belägen förrådsbyggnad förvarad lösegendom ävensom ifrågavarande förrådsbyggnad. Berörda premie för försäkringsåret 1 juli 1927—30 juni 1928 utgjorde 5,752 kronor 50 öre.

Slutligen har byggnadsstyrelsen i skrivelse den 24 november 1926 gjort framställning angående brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad och därvid till en början givit en översikt över den ställning, som statsmakterna tidigare intagit till frågan om brandförsäkring av nämnda byggnader.

I detta hänseende anför byggnadsstyrelsen huvudsakligen följande:

Ehuru de båda teaterbyggnaderna hittills hållits försäkrade, har dock vid olika tillfällen dryftats spörsmålet, huruvida verkligen så borde vara fallet eller om icke det vore riktigare, att statsverket i detta fall uppträdde såsom sin egen assuradör. I detta hänseende vill byggnadsstyrelsen erinra om, att redan förutvarande överintendentsämbetet på sin tid i skrivelse den 13 oktober 1908 behandlade frågan, huruvida operabyggnaden borde fortfarande försäkras mot brandskada, ävensom i samband därmed rörande dylik åtgärd med avseende å den nya dramatiska teaterbyggnaden vid Nybroplan i Stockholm. Det vore, yttrade ämbetet sålunda, här fråga om en ingalunda ringa årlig statsutgift och det syntes ämbetet, som om sådana omständigheter nu vore för handen, att under allvarligt övervägande borde tagas, om det kunde anses ekonomiskt riktigt att allt framgent ikläda sig oförmålda betydande utgift. Statsverket hade i allmänhet sina fastigheter, även sådana, vilkas säkerhet mot eldfara måste anses särdeles otillfredsställande, oförsäkrade, och det syntes därför, såvitt ämbetet kunde inse, vara skäligen oegentligt, att vidkommande de båda byggnader, operan och dramatiska teatern, vid vilkas uppförande så gott som alla kända anordningar till brandsäkerhetens tillgodoseende i tekniskt och praktiskt hänseende funnit användning, göra ett undantag och på dem taga försäkring, även om inom dessa bedreves en verksamhet, som ju innebure särskild fara för eldsolycka. Det vore nämligen, enligt ämbetets mening, otvivelaktigt, att en inom någondera av byggnaderna i fråga uppkommen dylik olycka skulle, med tillhjälp av förefintliga anordningar inom byggnaderna och anlitande av nutidens

brandväsande, kunna utan svårighet begränsas och förty icke komma att föranleda någon skada av större omfattning. Under sådana förhållanden kunde man näppeligen undgå att finna det väl betungande att år efter år iklåda statsverket en så dryg kostnad, som försäkrandet av de båda byggnaderna skulle draga, helst den förmån, som vore med brandförsäkringen förenad, att omedelbart hava tillgång till medel för nödiga istandsättningsarbeten, icke syntes med hänsyn till de jämförelsevis obetydliga utgifter, vilka för nämnda ändamål kunde antagas bliva behövliga och som i följd härav syntes kunna av tillgängliga statsmedel utan olägenhet bestridas eller förskotteras, stå i rimligt förhållande till de omkostnader staten för brandförsäkringarnas vidmakthållande under årens lopp fått vidkännas.

Vid ärendets föredragning för Kungl. Maj:t den 12 januari 1909 erinrade föredragande departementschefen om vad vid behandlingen av frågan om operabyggnadens försäkring vid 1899 års riksdag från Kungl. Maj:ts sida anförts, nämligen att, om det än vore sant, att statsverket i allmänhet vore sin egen assuradör, det likväl med avseende å dels operabyggnadens höga värde dels ock därå, att operabyggnaden vore statens enda byggnad för operaverksamhet och att densamma vore utsatt för relativt taget större fara för eldsvåda än statens byggnader i allmänhet, syntes vara av tillbörlig klokhets och omtanke betingat, att byggnaden bleve till sitt fulla värde brandförsäkrad. De vid nyssnämnda tillfälle sålunda framhållna synpunkter syntes departementschefen i allt väsentligt fortfarande äga giltighet. Några ytterligare åtgärder av betydenhet utöver dem, som redan då vidtagits till förekommande av eldsolycka å nämnda byggnad torde nämligen sedan dess icke hava förekommit. Med avseende härå och då operabyggnaden vore statens enda för utövande av operaverksamhet inrättade byggnad samt en därstädes inträffad eldsolycka av större omfattning, varav, om än mycket för dess förebyggande åtgjorts, möjligheten likväl torde kunna anses långt ifrån utesluten, till äventyrs skulle kunna medföra nödvändigheten av operaverksamhetens nedläggande för en vida längre tid än i fall medel omedelbart funnes tillgängliga för skadornas botande eller i allt fall tillskynda statsverket än större kostnader än brandförsäkring av byggnaden innebure, hade departementschefen icke ansett sig böra biträda överintendentsämbetets förslag om försäkringens upphörande. Vad beträffar den nya dramatiska teaterbyggnaden vore visserligen sant, att härvidlag icke fullt samma synpunkter gjorde sig gällande, i det att ju även åtskilliga andra dylika konstanstalter funnes och anskaffande av annan byggnad för sådant ändamål vid möjligen inträffad svårare eldskada å den ifrågavarande dramatiska teaterbyggnaden antagligen skulle ställa sig lättare än med avseende å operaverksamheten. Beaktas borde ju ock att genom den ifrågasatta försäkringen hos Stockholms stads brandförsäkringskontor vid inträffad eldsolycka medel för avhjälpande av därigenom åsamkad skada icke komme att helt och hållet saknas, även om byggnaden i övrigt lämnades oförsäkrad och, till visst mindre belopp, även i fall icke någon som helst premie härför till försäkringsgivaren erlades. Detta oaktat fann departementschefen med hänsyn till byggnadens högst betydande värde och dess för eldskada säkerligen ytterst ömtåliga material och inredning samt den utan tvivel högst betydande svårigheten att i händelse av byggnadens förstörelse utan stora upppoffringar från statsverkets eller allmänhetens sida åstadkomma något motsvarande detta inom vårt land i sitt slag ganska enastående byggnadsverk sig böra trots de onekligen betydande kostnader, som vore med försäkringen förenade, även med avseende

[65.] å denna byggnad tillstyrka, att densamma måtte varda till sitt fulla värde mot brandskada försäkrad.

Ehuru 1909 års riksdag fann det kunna ifrågasättas, huruvida icke den av statsverket i allmänhet använda självförsäkringsprincipen jämväl borde iakttagas i avseende å ifrågavarande byggnader, ansåg sig riksdagen på grund av de särskilda omständigheter, som vore förenade med byggnadernas tillkomst och den verksamhet, som i dem bedreves, böra bifalla förslaget om de båda byggnadernas försäkring.

I anledning av vad utav riksdagens år 1912 församlade revisorer anförts i fråga om brandförsäkring av kronans byggnader i allmänhet, avgav överintendentsämbetet den 17 januari 1914 utlåtande och gjorde därvid ånyo gällande, att kronan borde vara sin egen assuradör, och yttrade därvid, bland annat, att för att staten i förväg måtte vara beredd på att snarast möjligt ersätta genom brandskada uppkomna förluster och därtill hava lätt tillgängliga medel, ämbetet funne högeligen välbetänkt, att en fond för botande av brandskador komme till stånd, och föreslog ämbetet i sådant avseende, att det belopp, som årligen anvisades för gäldande av årspremier för brandförsäkring av de båda teaterbyggnaderna i Stockholm, finge utgå exempelvis under 10 år för bildande av nyssberörda fond, vilken sedermera skulle vara i stånd att kunna fylla därmed avsett ändamål.

Emellertid hade inom finansdepartementet igångsatts en utredning i förevarande fråga. Sålunda meddelade föredragande departementschefen i statsrådet den 7 januari 1920, då fråga förevar om anvisande av anslag med anledning av uppkomna brandskador å viss statens egendom, att i början av år 1913 uppdragits åt överdirektören P. G. Laurin att verkställa utredning angående de åtgärder, som kunde och borde vidtagas för att utjämna de förluster, som kunde förorsakas staten därigenom att dess egendom förstördes genom brand. Den begärda utredningen hade överlämnats den 21 december 1916, och hade överdirektören Laurin därvid föreslagit, att man till vinnande av det ifrågavarande syftet borde årligen verkställa avsättning efter bestämd norm till en statens brandförsäkringsfond, vars angelägenheter skulle handhavas av en särskild styrelse. Över förslaget hade yttranden inhämtats från åtskilliga verk och myndigheter, och förslaget hade därvid avstyrkts av kammarkollegium, statskontoret, kammarrätten, statistiska centralbyrån m. fl. huvudsakligen av det skäl, att detsamma innebure onödig omgång och stora förvaltningskostnader utan att därmed något vore att vinna. Även departementschefen syntes det skäligen onödigt att tillskapa en särskild fond med egen styrelse och förvaltning för att åstadkomma en utjämning på en följd av år av statens ifrågavarande tillfälligt inträdande kostnader. Att döma av den utredning, som i ämnet vore verkställd, skulle de genomsnittliga årliga utgifterna i anledning av brandskador icke bliva större, än att desamma kunde bestridas från anslaget till oförutsedda utgifter. Departementschefen funne sig alltså icke böra föreslå någon särskild åtgärd i anledning av förslaget om inrättande av en statens brandförsäkringsfond.

I skrivelse den 31 augusti 1920 upptog byggnadsstyrelsen ånyo frågan om teaterbyggnadernas försäkring och framhöll därvid, att de belopp, var till byggnaderna i fråga vore försäkrade, med hänsyn till dåvarande värden måste anses absolut otillräckliga för att försäkringarna skulle fylla det med desamma närmast avsedda ändamålet, nämligen att, såvitt möjligt, göra teaterverksamhetens upprätthållande oberoende av statens ekonomiska ingripande genom att medel omedelbart funnes tillgängliga för eventuellt upp-

komna brandskadors botande. Med framläggande av förslag till premiernas höjande — enligt vilket förslag dessa beräknades uppgå till sammanlagt 115,627 kronor 59 öre — erinrade styrelsen om vad överintendentsämbetet i ovanberörda skrivelse den 13 oktober 1908 i ämnet anförte och som enligt styrelsens mening ägde ännu större giltighet numera, då det för att få byggnaderna försäkrade till belopp, som någorlunda motsvarade deras nuvarande värden, skulle krävas en högst avsevärd ökning i omhandlade statsutgifter, varför styrelsen för sin del ansåge sig böra förnya ämbetets hemställan om försäkringarnas upphörande.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 7 januari 1921 ansåg föredragande departementschefen de skäl, som föranledde 1909 års riksdag att, oaktat överintendentsämbetets uttalade tvekan, bevilja anslag till teaterbyggnadernas försäkring och som sedan kommit riksdagen att år efter år anvisa medel för ändamålet, föreligga alltjämt med oförminskad styrka. Sant vore, att genom den ökade premieberäkningen statsverkets utgifter härför väsentligt ökades, men det belopp byggnaderna representerade hade också vuxit så betydligt, att statens risk av att underlåta försäkringen i det närmaste tredubblats från år 1909. Departementschefen kunde därför icke taga på sitt ansvar att föreslå ett upphörande av denna försäkring utan ansåge, att det av byggnadsstyrelsen för ändamålet ifrågasatta anslaget borde äskas, vilket jämväl blev Kungl. Maj:ts beslut. Riksdagen biföll emellertid icke den ifrågasatta anslagshöjningen av det skäl, att ett bifall till framställningen kunde medföra konsekvenser av en icke överskådlig räckvidd, varjämte det icke syntes lämpligt att öka ett anslag av ifrågavarande art, innan ännu frågan till sin principiella innebörd blivit slutligen avgjord. Synbarligen förbisågs därvid att den ovanberörda utredningen inom finansdepartementet redan fullbordats.

Slutligen har riksräkenskapsverket i sin revisionsberättelse för år 1923 berört frågan om brandförsäkring av statens egendom och därvid, bland annat, uttalat att principen att staten bör vara sin egen försäkringsgivare borde såsom regel upprätthållas, men då svårare risker förelåge, såsom vid sjötransporter och dylikt, syntes det icke vara med statens intresse förenligt att underlåta försäkring.

Härefter övergår så byggnadsstyrelsen till frågan om nu ifrågavarande teaterbyggnaders brandförsäkring för budgetåret 1927—1928, och anför byggnadsstyrelsen i detta hänseende huvudsakligen följande:

För egen del hyser styrelsen alltjämt den från såväl förutvarande överintendentsämbetets som styrelsens sida uttalade uppfattningen, att någon försäkring i brandbolag icke borde ifrågakomma. Det synes styrelsen böra ifrågasättas, om icke den tidigare framkastade tanken på anordnandet av en fond, till vilken de årliga premierna inflöte, borde göras till föremål för förnyat övervägande.

Då emellertid statsmakterna under den följd av år, som förflutit efter de båda teatrarnas tillkomst, trots i annan riktning uttalade meningar, anvisat medel för byggnadernas fortsatta försäkring, har styrelsen ansett sig även innevarande år böra till Kungl. Maj:t inkomma med utredning i sådant syfte.

Styrelsen har därvid såsom skedde år 1920 ansett sig böra ånyo sätta i fråga, om icke, för såvitt försäkring över huvud skall förekomma, byggna-

[65.] derna borde försäkras till värden, som så nära som möjligt överensstämma med de verkliga.

I detta syfte har byggnadsstyrelsen uppdragit åt tjänstgörande arkitekterna hos styrelsen Arvid Sjöqvist och Carl Åkerblad att verkställa värdering av de båda teaterbyggnaderna.

Enligt det av nämnda personer upprättade värderingsinstrumentet, dagtecknat den 10 augusti 1926, har värdet å operabyggnaden angivits till 8,900,000 kronor, varav för terrassbyggnaden 1,200,000 kronor och för själva teaterbyggnaden 7,700,000 kronor, samt värdet å dramatiska teaterns byggnad till 8,300,000 kronor.

På grundval av denna värdering hava härefter anbud infordrats dels från försäkringsaktiebolaget Skandia och brandförsäkringsaktiebolaget Victoria, vilka jämte de övriga till svenska brandtarifföreningen anslutna försäkringsbolag, som de företräda, här nedan benämnas tariffbolagen, och dels från försäkringsbolaget Allmänna Brand, ömsesidigt av 1842, och Städernas allmänna brandstodsbolag, här nedan benämnda nontariffbolagen, ävensom från Stockholms stads brandförsäkringskontor.

Anbud hava nu inkommit från nämnda bolag utom Stockholms stads brandförsäkringskontor, men har byggnadsstyrelsen icke ansett sig längre böra avvakta dettas anbud.

Under förutsättning att teaterbyggnaderna försäkras till sina fulla, enligt ovannämnda värderingsinstrument uppskattade värden och att försäkringsbeloppen, efter avdrag för gällande allframtidförsäkringar, täckas allenast hos tariffbolagen, skulle premierna komma att uppgå till följande belopp:

för operabyggnaden:

a) Terrassbyggnaden:

Stockholms stads brandförsäkringskontor, allframtidförsäkring	295,358: 21		
Tariffbolagen	904,641: 79	1,5 ‰	1,356: 96

b) Operabyggnaden i övrigt:

Tariffbolagen	7,700,000: —	3,75 ‰	28,875: —
	8,900,000: —		30,231: 96

för dramatiska teaterns byggnad:

Stockholms stads brandförsäkringskontor, allframtidförsäkring och eldfarlighetsavgift därå	425,945: 80	3,5 ‰	1,490: 81
Tariffbolagen	7,874,054: 20	4,25 ‰	33,464: 73
	8,300,000: —		34,955: 54

Det sammanlagda premiebeloppet för båda byggnaderna utgör sålunda enligt tariffbolagens anbud och under ovan angivna förutsättning 65,187 kronor 50 öre.

Vad härefter nontariffbolagens anbud beträffar vill byggnadsstyrelsen erinra därom, att överintendentsämbetet på sin tid i skrivelse den 26 september 1916 meddelat, att, då fråga uppstått om att mot brandskada försäkra teaterbyggnaderna, vilka förut försäkrats hos ett flertal såväl svenska som utländska försäkringsbolag, allenast hos inländska bolag, ämbetet icke

ansett sig kunna till bedömande upptaga de anbud, som avgivits av de ömsesidiga svenska bolagen, alldenstund ämbetet icke ansåge sig äga rätt att genom tagande av försäkring i ett dylikt bolag ikläda statsverket den risk, som under vissa omständigheter kunde drabba detta. Vad nu beträffar försäkringsbolaget Allmänna Brand och Städernas allmänna brandstodsbolag, vilka äro dylika ömsesidiga bolag, anser byggnadsstyrelsen med hänsyn till omfattningen av bolagens omslutningssumma och fonderade medel numera näppeligen någon tvekan böra råda om lämpligheten av en anslutning till ett dylikt bolag.

Nontariffbolagen, företrädade av försäkringsbolaget Allmänna Brand, hava nu erbjudit sig att till hälften vardera teckna brandförsäkring intill ett belopp av 4,500,000 kronor för vardera av de båda teaterbyggnaderna mot en enhetlig premie av 3,6 pro mille för själva teaterbyggnaderna och 1 pro mille för den s. k. terrassbyggnaden, varjämte nontariffbolagen medgivit en allmän rabatt av 10 % å de utgående premiebeloppen. Då tariffbolagen förklarat sina anbud gälla även för det fall att utom tarifföreningen stående försäkringsanstalter tilldelades viss andel av brandförsäkringen, skulle i detta fall försäkringarna av de båda byggnaderna ställa sig på följande sätt:

för operabyggnaden:

a) terrassbyggnaden:

Stockholm stads brandförsäkringskontor, allframtidsförsäkring	295,358: 21	—	—
Nontariffbolagen	904,641: 79	1 ‰—10 %	814: 18

b) operabyggnaden i övrigt:

Nontariffbolagen	3,595,358: 21	3,6 ‰—10 %	11,648: 96
Tariffbolagen	4,104,641: 79	3,75 ‰	15,392: 41
	8,900,000: —		27,855: 55

för dramatiska teaterns byggnad:

Stockholms stads brandförsäkringskontor, allframtidsförsäkring och eldfarlighetsavgift därå

eldfarlighetsavgift därå	425,945: 80	3,5 ‰	1,490: 81
Tariffbolagen	3,374,054: 20	4,25 ‰	14,339: 73
Nontariffbolagen	4,500,000: —	3,6 ‰—10 %	14,580: —
	8,300,000: —		30,410: 54

Det sammanlagda premiebeloppet för de båda byggnaderna vid en kombinerad försäkring i tariff- och nontariffbolagen utgör sålunda enligt hola-
gens anbud 58,266 kronor 9 öre.

Detta sistnämnda sätt för anordnande av försäkring av de båda teaterbyggnaderna till dessas fulla värden skulle alltså ställa sig inemot 7,000 kronor billigare än en försäkring uteslutande hos tariffbolagen, varför styrelsen anser sig böra förorda en dylik försäkring.

Såsom ovan erinrats uppgår det för brandförsäkringspremierna beträffande själva teaterbyggnaderna beräknade belopp, som ingår i det å riksstaten för innevarande budgetår uppförda anslaget VIII. D. 30, till 39,760 kronor. Vid träffande av försäkringsavtalen för innevarande försäkringsår, gällande

[65.]

för operabyggnaden under ett år, räknat från klockan 12 på dagen den 15 juli 1926, och för dramatiska teaterns byggnad under ett år, räknat från klockan 12 på dagen den 1 juli 1926, har emellertid överenskommits med försäkringsaktiebolaget Skandia om en sänkning av premien för den s. k. terrassbyggnaden till $1\frac{1}{2}$ pro mille på grund av dennas mindre eldfarlighet. Sammanlagda premien för operabyggnaden utgör sålunda 17,395 kronor 16 öre, och samtliga premier för teaterbyggnadernas försäkring uppgå till 38,840 kronor 61 öre.

På grund av utav tariffbolagen erbjudna ytterligare premiesänkningar skulle premiebeloppet för nästa försäkringsår komma att ställa sig ännu lägre, och anser sig styrelsen, för den händelse Kungl. Maj:t icke skulle finna skäl vidtaga ändring i den nu gällande anordningen för teaterbyggnadernas försäkring, böra för Kungl. Maj:t angiva de erforderliga premiebeloppens storlek med anlitande av såväl tariff- som nontariffbolagen.

Därest försäkringarna skola kvarstå hos *tariffbolagen*, komma premierna att ställa sig sålunda:

för operabyggnaden:

a) Terrassbyggnaden:

Stockholms stads brandförsäkrings-			
kontor, allframtidsförsäkring . . .	295,358: 21	—	—
Tariffbolagen	367,441: 79	1,5 ‰	551: 16

b) Operabyggnaden i övrigt:

Tariffbolagen	4,211,000: —	3,75 ‰	15,791: 25
	4,873,800: —		16,342: 41

för dramatiska teaterns byggnad:

Stockholms stads brandförsäkrings-			
kontor, allframtidsförsäkring	425,945: 80	3,5 ‰	1,490: 81
Tariffbolagen	4,074,054: 20	4,25 ‰	17,314: 73
	4,500,000: —		18,805: 54

Med de nuvarande försäkringarnas bibehållande i tariffbolagen skulle för nästa försäkringsår alltså erfordras ett premiebelopp av sammanlagt 35,147 kronor 95 öre.

Under förutsättning åter att försäkringarna till bibehållna försäkringssummor överflyttas till *nontariffbolagen*, komma premierna att ställa sig sålunda:

för operabyggnaden:

a) Terrassbyggnaden:

Stockholms stads brandförsäkrings-			
kontor, allframtidsförsäkring . . .	295,358: 21	—	—
Nontariffbolagen	367,441: 79	1 ‰—10 %	330: 70

b) Operabyggnaden i övrigt:

Nontariffbolagen	4,211,000: —	3,6 ‰—10 %	13,643: 64
	4,873,800: —		13,974: 34

för dramatiska teaterns byggnad:

Stockholms stads brandförsäkrings-

kontor, allframtidsförsäkring . . .	425,945: 80	3,5 ‰	1,490: 81
Nontariffbolagen	4,074,054: 20	3,6 ‰—10 %	13,199: 94
	4,500,000: —		14,690: 75

Med bibehållande av de nuvarande försäkringssummorna skulle alltså vid en försäkring hos nontariffbolagen den sammanlagda premiekostnaden uppgå till 28,665 kronor 9 öre.

Under framhållande av att, för såvitt Kungl. Maj:t skulle finna de båda teaterbyggnaderna över huvud böra vara försäkrade, en dylik försäkring enligt byggnadsstyrelsens förmenande borde avse byggnadernas fulla värde, hemställer byggnadsstyrelsen i första hand, att Kungl. Maj:t tacktes hos 1927 års riksdag föreslå anvisande å riksstaten för budgetåret 1927—1928 av ett belopp av sammanlagt 58,266 kronor 9 öre för försäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad.

För den händelse däremot Kungl. Maj:t skulle finna, att någon förändring beträffande försäkringen av de båda teaterbyggnaderna icke bör vidtagas för nästa försäkringsår vad försäkringssummorna angår, förordar byggnadsstyrelsen för sin del, alternativt, att försäkring tages hos omförmälda nontariffbolag, varvid den sammanlagda premiekostnaden, som nyss nämnts, skulle uppgå till 28,665 kronor 9 öre.

I ärendet har statskontoret den 6 december 1926 avgivit utlåtande och därvid anfört följande:

Beträffande först spørsmålet om statsverket bör brandförsäkra ifrågavarande byggnader, lärer, med hänsyn till den ståndpunkt Kungl. Maj:t och riksdagen hittills intagit i saken, anledning icke nu förefinnas att upphöra med försäkringen. Den av byggnadsstyrelsen framkastade tanken på förnyad utredning angående en statens brandförsäkringsfond synes ej heller böra realiseras, då det härom förut framlagda förslaget av flertalet hörda myndigheter fullständigt underkänts.

Vidkommande försäkringssummorna föreligga onekligen vissa skäl för att, på sätt byggnadsstyrelsen föreslagit, höja dessa till byggnadernas nuvarande värden, d. v. s. till ett belopp närmande sig dubbla nuvarande försäkringssummorna, men statskontoret anser sig dock, med hänsyn dels till den avsevärt ökade premieutgiften, dels ock till att riksdagen så sent som år 1921 ställt sig avvisande mot förslag i sådan riktning, icke böra förorda någon förhöjning av försäkringsbeloppen. Det bör ock märkas, att dessa böra förslå till botande även av högst avsevärda skador å byggnaderna och att även om, mot all förmodan, eldsolyckan toge den omfattning, att byggnaderna bleve fullständigt förstörda och måste nyuppföras, försäkringsbeloppen likväl torde lämna tillgång till arbetenas igångsättande och bedrivande under den tid, som erfordras för ordnande av byggnadsföretagets ytterligare finansiering.

På grund av vad sålunda anförts och då statskontoret för sin del anser sig icke böra framställa någon erinran mot anlitande, såsom byggnadssty-

- [65.] relsen tillstyrkt, av de s. k. nontariffbolagen, slutar statskontoret med att hemställa, att i det anslag för brandförsäkring av ifrågavarande byggnader och därtill hörande lösegendom, om vars beviljande framställning lärers komma att göras till riksdagen, må för försäkring av byggnaderna beräknas ett belopp av 28,665 kronor 9 öre.

Departement-
mentschefen.

Vad till en början beträffar försäkringen av viss, de kungliga teatrarna tillhörig lösegendom ävensom av den i styrelsens för dramatiska teatern skrivelse omförmälda förrådsbyggnaden, uppgår årspremien härför till sammanlagt 13,033 kronor 10 öre, och tillstyrker jag, att framställning om anvisande av detta belopp måtte göras hos riksdagen.

Vad därefter frågan om brandförsäkringen av själva teaterbyggnaderna beträffar, har jag, med hänsyn främst till det förhållandet, att riksdagen så nyligen som år 1921 fattade ståndpunkt i frågan, icke ansett mig böra förorda en avvikelse från hittills träffad anordning.

Däremot finner jag mig böra uttala min anslutning till det av byggnadsstyrelsen alternativt framlagda, av statskontoret tillstyrkta förslaget att för en försäkring av teaterbyggnaderna i samma omfattning som hittills anlita de s. k. nontariffbolagen.

Härför erfordras ett belopp av 28,665 kronor 9 öre. Lägges härtill det för försäkring av lösegendom m. m. behövlige beloppet av 13,033 kronor 10 öre erhålles en sammanlagd summa av 41,698 kronor 19 öre eller i avrundat tal 41,700 kronor, vilket belopp alltså torde böra äskas hos riksdagen.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till gäldande av årspremier för brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad samt av viss staten tillhörig, huvudsakligen i nämnda byggnader förvarad lösegendom ävensom av den av mig förut omnämnda förrådsbyggnaden och där förvarad lösegendom för budgetåret 1927—1928 anvisa ett *extra* anslag

av kronor 41,700: —
att utgå med den fördelning, som av Kungl. Maj:t bestämes.

E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

Universitetskanslersexpeditionen.

1. **Universitetskanslersexpeditionen, oförändrat**
ordinarie förslagsanslag kronor 23,450: —

Uppsala universitet.

2. **Universitetsstaten.** Vid bifall till vad jag föreslår under punkterna 66, 67, 68 och 69 i det följande, bör det *ordinarie* anslaget till Uppsala universitet, universitetsstaten,

nu	kronor 1,345,420: —
beräknas bliva höjt med	» 8,100: —
till	» 1,353,520: —

[66.]

3. **Ordinarie lärarbefattning i medicinsk radiologi.** Den storartade utveckling, som den medicinska radiologien under senare år haft att uppvisa, och den betydelse, denna vetenskapsgren erhållit för såväl den praktiska läkekonsten som den medicinska forskningen, har gjort kravet på särskilda lärostolar i ämnet vid våra medicinska fakulteter aktuellt. En framställning från svenska radiologförbundet har gjorts, vilken går ut på en hemställan om inrättande av ordinarie professurer i medicinsk radiologi vid en var av rikets tre medicinska fakulteter. Denna för läkarutbildningen synnerligen betydelsefulla fråga har blivit av de akademiska myndigheterna vederbörligen prövad, och jag har funnit starka skäl tala för att — även om de framställda kraven icke kunna i allo tillgodoses — något dock göres för att tillmötesgå de strävanden, för vilka den medicinska sakkunskapen gjort sig till målsman. Emellertid är jag, innan frågan blivit ytterligare utredd, ej beredd att taga ståndpunkt till densamma.

Ordinarie lärarbefattning i medicinsk radiologi.

Jag hemställer därför, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition angående inrättande av ordinarie lärarbefattningar i medicinsk radiologi vid en var av

de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund samt karolinska institutet, för ändamålet beräkna en höjning av det *ordinarie* anslaget till Uppsala universitet, universitetsstaten, med kronor 5,500: —

[67.] 4. **Underläkare vid obstetrisk-gynekologiska kliniken.** I utgiftsstaten för universitetet i Uppsala avdelningen I. C. Avlöningsstat för assistenter och amanuenser, är under obstetrisk-gynekologiska kliniken uppfört arvode å 1,500 kronor till en amanuens, tillika amanuens vid gynekologiska polikliniken. Arvodet utgår under förutsättning, att lika stort belopp tilldelas amanuensen från akademiska sjukhusets stat.

Hos det större akademiska konsistoriet i Uppsala har nu medicinska fakulteten därstädes anhållit, att konsistoriet måtte bland sina anslagsäskanden upptaga begäran om anslag å *ordinarie* stat av 1,800 kronor till avlöning åt en underläkare vid den obstetrisk-gynekologiska kliniken under förutsättning, att för honom på sjukhusets stat upptages ett lika stort lönebelopp. Till stöd härför anföres:

Liksom på akademiska sjukhuset över huvud taget har också på den obstetrisk-gynekologiska avdelningen patientantalet under de senaste åren befunnit sig i stark ökning. Så vårdades år 1916 på den obstetriska och gynekologiska avdelningen sammanlagt 1,206 patienter, år 1925 var patientantalet 1,834. Redan denna kraftiga stegring av beläggningen borde kunna motivera en ökning av läkarekrafterna på avdelningen, och detta så mycket mer, som på dessa avdelningar mera än annorstädes förekommer nattarbete, och som av avdelningens läkare kräves en ytterligt vaksam jourtjänst. Härtill kommer emellertid nu ännu en ny omständighet. För att åstadkomma någon lättnad i de olidliga utrymmesförhållanden, under vilka den obstetrisk-gynekologiska avdelningen sedan lång tid arbetar, har sjukhusets direktion medgivit, att en del av den kirurgiska avdelningen, omfattande 37 platser, som för närvarande provisoriskt disponeras av den medicinska kliniken och i och med dennas överflyttning i sina nya lokaler blir ledig, får disponeras av den gynekologiska kliniken samt att den obstetriska kliniken får övertaga gynekologiska klinikens förutvarande utrymmen. Sedan denna vidgning av avdelningen kommit till stånd, kommer den obstetriska kliniken att disponera 53 platser och den gynekologiska 37 = sammanlagt 90 platser. (Motsvarande siffror från de senaste åren äro 31 och 27 = 58.) För sjukvården kommer denna anordning att medföra betydande fördelar för de sjuka, större trevnad och ro, men för avdelningens läkare innebär den ett icke obetydligt ökat arbete, icke blott därigenom att platsantalet ökas, utan också, och ännu mera, därigenom att klinikens olika delar komma att ligga tämligen långt skilda från varandra och alltså ronderna bli drygare och framförallt övervakningen blir svårare. Omsorgen om patienternas trygghet synes därför fakulteten kräva, att jämte överläkaren finnas vid kliniken anställda tvenne biträdande läkare, lämpligen i likhet med vad som till helt nyligen varit förhållandet vid t. ex. den medicinska kliniken, en underläkare och en amanuens.

I anledning av fakultetens framställning har konsistoriet hemställt om utverkande av proposition till 1927 års riksdag om anslag å *ordinarie* stat

av 1,800 kronor till avlöning åt en underläkare vid den obstetrisk-gynekologiska kliniken, att utgå under den av fakulteten angivna förutsättningen.

I skrivelse den 27 juli 1926 har kanslersämbetet hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen i överensstämmelse med konsistoriets förslag.

I detta sammanhang vill jag vidare erinra, att konsistoriet, efter därom av medicinska fakulteten gjord framställning, hemställt om avlåtande till riksdagen av proposition om ett ordinarie anslag å 1,500 kronor till arvode åt ytterligare en amanuens vid den kirurgiska kliniken, för vilken klinik för närvarande äro i staten uppförda en underkirurg, tillika underläkare, samt två amanuenser. Denna konsistoriets hemställan biträdades av kanslersämbetet.

De stora ny- och ombyggnadsarbetena vid akademiska sjukhuset i Uppsala äro fullbordade, och sjukhuset står numera i avseende å lokaler och materiell fullt rustat att fullgöra de uppgifter, som tillkomma detsamma i undervisningens och sjukvårdens tjänst. Givet är, att de utökade och förbättrade lokalerna kommit att medföra en stark ökning i patientantalet, och såsom en naturlig följd härav kommer kravet på en förstärkning av den å sjukhuset tjänstgörande personalen. Detta sistnämnda förhållande har också förutsetts, då statsmakterna gingo in för den nu avslutade ombyggnadsplanen. Vid ett besök, som jag gjort på platsen, fästes också min uppmärksamhet på de svårigheter, som vid vissa kliniker vållas därav, att de därstädes anställda amanuenserna, vilkas uppgift är att biträda dels vid den kliniska undervisningen och dels vid sjukvården, äro alltför fåtaliga för sjukvårdens behöriga bestridande. Särskilt framhölls detta vara fallet med avseende på den obstetrisk-gynekologiska kliniken och den kirurgiska kliniken. Behovet av förstärkt personal vid dessa kliniker framgår ock av de utav universitetsmyndigheterna nu gjorda framställningarna.

Departementsschefen.

Till ytterligare belysande av nämnda båda klinikers behov av arbetskrafter ber jag få hänvisa till följande för de olika klinikerna angivna siffror, avseende år 1925:

	Antal sängar	Intagna sjuka å klinik	Antal underhålls- dagar	Kliniskt utförda operationer	Å poliklinik mottagna	Polikliniskt utförda operationer	Amanuenser (underläkare)
Medicinska kliniken	90	1,034	36,710	—	2,136	—	1 amanuens, tillika underläkare, 2 amanuenser.
Kirurgiska kliniken	156	2,904	56,266	1,731	6,221 därav in- tagna 1,590	2,535 + tand- extr. 895	1 underkirurg, tillika förste underläkare, 2 amanuenser.

[67.]

	Antal sängar	Intagna sjuka å klinik	Antal underhålls- dagar	Kliniskt utförda operationer	Å poliklinik mottagna	Polikliniskt utförda operationer	Amanuenser (underläkare)
Obste- trisk- gyneko- logiska kliniken	31 ¹⁾ 27 ²⁾	1,113 721	12,102 9,596	118 354	— 725	— —	1 amanuens, tillika amanuens vid gynekologiska polikliniken.
Oftalmiatrika kliniken	18	384	7,979	290 ³⁾	4,243 besö- kande	341	1 amanuens, tillika amanuens vid oftalmiatrika polikliniken.
Kliniken för öron-, näs- och halssjukdomar	30	588	9,145	825 ³⁾	2,415	1,721 + tand- extr. 25	1 amanuens.
Pediatrika kli- niken	42	402	14,820	—	769	—	1 amanuens, tillika amanuens vid pediatrika poli- kliniken.
Kliniken för bröstsjuka . . .	46	107	16,180	280	—	—	1 amanuens.
							Dessutom 2 poli- kliniska amanu- enser.

¹⁾ Efter utvidgningen 53.²⁾ " " 37.³⁾ Inräknat operativt behandlade sjukdomsfall.

Att den obstetrisk-gynekologiska kliniken och den kirurgiska kliniken äro i förhållande till övriga kliniker ogynnsamt ställda i avseende på tillgång till läkarkrafter torde få anses bestyrkt av den gjorda sammanställningen.

Emellertid anser jag mig icke kunna förorda framställning till 1927 års riksdag om utökning av personalen vid mer än en av nu ifrågavarande kliniker. Beträffande frågan vilkendera av dessa båda kliniker, som bör i första hand tillgodoses, anser jag, att företråde bör givas åt den obstetrisk-gynekologiska kliniken, som efter år 1925 fått antalet vårdplatser betydligt utökat. Denna min uppfattning delas, enligt vad jag inhämtat, av vederbörande på platsen. Med begäran om anslag till ytterligare en amanuens vid kirurgiska kliniken torde under sådana omständigheter böra anstå till ett kommande år, men lär det, efter vad jag försport, ej vara möjligt att längre undanskjuta ett tillgodoseende av detta krav.

Till ytterligare styrkande av behovet av förstärkta läkarkrafter vid den obstetrisk-gynekologiska kliniken ber jag få meddela följande, av professorn i obstetrik och gynekologi vid universitetet i Uppsala J. Olow lämnade statistiska uppgifter, avseende tioårsperioden 1916—1925. Medelbeläggningen per dag har under nämnda tid ökats, på obstetriska avdelningen från 17.27

till 33.15 och på gynekologiska avdelningen från 15.62 till 26.29. Högsta antalet per dag vårdade har stigit, på obstetriska avdelningen från 30 till 50 och på gynekologiska avdelningen från 24 till 45. Antalet utförda operationer, som år 1916 utgjorde, på obstetriska avdelningen 49 och på gynekologiska avdelningen 162, uppgingo år 1925 till respektive 118 och 354. På gynekologiska polikliniken har antalet besökande under perioden ökat från 293 till 725.

Vad angår beloppet av det arvode, som skulle tillkomma den nye amanuensen-underläkaren vid den obstetrisk-gynekologiska kliniken, har detta föreslagits till 1,800 kronor, samma belopp, som utgår till en amanuens, tillika underläkare, vid den medicinska kliniken. Mot det föreslagna arvodesbeloppet, vilket skulle uppföras på ordinarie stat, har jag intet att erinra. Såsom förutsättning för ifrågavarande arvodes utgående till en sålunda vid den obstetrisk-gynekologiska kliniken anställd amanuens, tillika underläkare, bör, i enlighet med vad som gäller i fråga om de nu i staten uppförda kliniska amanuenserna, föreskrivas, att ett lika stort belopp tilldelas honom från akademiska sjukhusets stat. Sammanlagda arvodet, 3,600 kronor, kommer sålunda att motsvara vad som nu utgår till exempelvis underläkaren vid gynekologiska kliniken å Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen I. C. Avlöningsstat för assistenter och amanuenser, under obstetrisk-gynekologiska kliniken uppföra till arvode åt en amanuens, tillika underläkare, ett anslag av 1,800 kronor, att utgå under villkor, att ett lika stort belopp tilldelas honom från akademiska sjukhusets stat, ävensom

att för ändamålet höja det *ordinarie* anslaget till universitetet i Uppsala, universitetsstaten med ett belopp
av kronor 1,800: —

5. **Amanuens vid fysiska institutionen.** Enligt gällande stat äro vid universitetets i Uppsala fysiska institution anställda två amanuenser, en var med ett arvode av numera 1,800 kronor. Antalet amanuenser är oförändrat alltsedan år 1907 eller i stort sett sedan den nuvarande institutionsbyggnadens tillkomst.

Redan år 1924 hemställde det större akademiska konsistoriet i Uppsala om inrättande av ytterligare en amanuensbefattning vid nämnda institution. Konsistoriets av matematisk-naturvetenskapliga sektionen tillstyrkta framställning var föranledd av en skrivelse från professorn i ämnet vid universitetet M. Siegbahn, däri denne anförde följande:

Av de två för närvarande å institutionen anställda amanuenserna bidrader den ene laboratorn vid laborationsövningarna för ämbetsexamen under

[68.]

Amanuens
vid fysiska
institutionen.

[68.]

det att den andre dels meddelar en numera rätt omfattande kurs i fysikalisk teknik, dels assisterar vid ledningen av de å institutionen pågående vetenskapliga undersökningarna ävensom vid iordningställandet av föreläsningsexperimenten. Denne sistnämnde amanuens tjänstgöring är i själva verket så krävande och omfattande att den långt överstiger vad som rimligen kan krävas av denne befattningshavare.

Den å övningslaboratoriet anställde amanuensen har att biträda laboratorn vid instruktionsarbetet två dagar i veckan samt att vara laboratorn behjälplig vid anordnandet av övningsförsöken. Därjämte tillkommer det denne amanuens att för de studerande demonstrera instrumentsamlingen.

Under de sistförflutna tio åren då elevantalet inom de matematisk-naturvetenskapliga ämnena varit förhållandevis ringa har det varit möjligt för laboratorn att med biträde av endast en amanuens medhinna såväl instruktionen som föregår varje försöks påbörjande som den individuella tillsynen av laboranterna under experimentens utförande. Genom den ökning av antalet studerande, som ägt rum under senaste tiden och som kan förutses innebära en återgång till ett mera normalt elevantal än under de gångna tio åren, gör sig kravet på en ökning av lärarpersonalen gällande. Det är ju här fråga om en individuell undervisning; varje laborant utför varje laborationsdag sitt särskilda experiment därvid ledaren skall meddela instruktion och anvisningar. En alltför stark inskränkning i den tid som står handledaren till förfogande för varje laborant medför obetingat att de studerande ej kunna på ett tillfredsställande sätt tillgodogöra sig de möjligheter för experimentell utbildning som laborationsövningarna avse att erbjuda. Särskilt med hänsyn till den grundläggande betydelsen av en fullgod experimentell utbildning vore en reduktion i detta hänseende synnerligen betänklig.

Anställandet av ytterligare en amanuens för att möjliggöra medhinnandet under den fastställda tiden av det nödvändiga instruktionsarbetet synes mig därför alldeles ofrånkomligt.

Framställningen tillstyrktes av t. f. kanslern i skrivelse den 11 augusti 1924. Vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t den 13 mars 1925 i samband med förslag till ny lönereglering för befattningshavare vid universiteten fann sig föredragande departementschefen icke för det dåvarande böra understödja det framkomna kravet, vars realiserande borde kunna anstå ännu något år. Förslaget ledde ej heller till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

År 1925 upprepade universitetet sin begäran i omförmälda hänseende, därvid återopande en skrivelse av Siegbahn, däri denne anförde huvudsakligen:

Att det nuvarande antalet amanuenser är för institutionsarbetet alldeles otillräckligt torde omedelbart framgå av en jämförelse med den experimentella institution, som står den fysiska närmast, nämligen den kemiska. Vid den sistnämnda uppgår amanuensantalet f. n. till 5. Enligt vad jag har mig bekant möter det, även med detta antal amanuenser, tidvis stora svårigheter att på tillfredsställande sätt sköta arbetet på den kemiska institutionen. Då arbetet å den fysiska institutionen i omfattning och mångsidighet ej står tillbaka för den kemiska torde otillräckligheten av det nuvarande amanuensantalet vid fysiska institutionen vara så påtaglig att en så blygsam ökning som från det nuvarande antalet 2 till 3 ordinarie amanuenser ej rimligen kan behöva möta några betänkligheter.

Behovet av en förstärkning av lärarkrafterna torde även lätt förstås då jag erinrar därom att övningarna samtidigt omfatta arbeten inom elektricitetsläran, optiken, akustiken och värmeläran och därför måste försiggå i ett flertal olika arbetsrum anpassade för de olika ändamålen. Sammanlagt användas f. n. 9 rum, belägna i tre skilda våningar. Dessutom utföras vissa elektriska övningsarbeten i maskinsalen i annexbyggnaden.

Vid instruktion och överbvakandet av övningarna å alla dessa arbetsplatser, där arbetet pågår samtidigt har laboratorn endast *en* amanuens som biträde, då den andre amanuensens arbetstid är mer än tillfullo utnyttjad för andra institutionsarbeten. Att denna otillräckliga arbetskraft måste medföra betydande olägenheter och vålla eleverna stora tidsförluster är uppenbart. Med ytterligare *en* amanuens skulle en väsentlig förbättring härutinnan vinnas.

I skrivelse den 18 augusti 1925 förordades även denna framställning av kanslern, men föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Konsistoriet har nu för tredje gången inkommit till Kungl. Maj:t med begäran om inrättande av ifrågavarande amanuensbefattning.

Professor Siegbahn har efter erinran om föregående framställningar i ämnet anfört:

Under tiden har kravet blivit alltmer trängande och bl. a. medfört att för tillgodoseende av det ofrånkomliga behovet av en personalförstärkning på övningslaboratoriet ett tillfälligt anslag måst utanordnas.

Det torde härvid böra beaktas att det experimentella övningsarbetet nu har en vida större omfattning än tidigare samt att tvänne nya praktiska övningskurser tillkommit. Den väsentliga ökning av arbetet för institutionspersonalen, som härigenom uppkommit, motiverar i och för sig en förstärkning av lärarkrafterna.

Men redan vid den omfattning som övningarna hade tidigare tjänstgjorde vid dessa utom laboratorn och den ene amanuensen även den stipendierade docenten.

Då emellertid den stipendierade docentens tjänstgöringsskyldighet numera och sedan flera år tillbaka är till fullo utnyttjad genom de båda för ämbetsexamen obligatoriska kurserna, står denna möjlighet för tillgodoseende av personalbehovet vid övningslaboratoriet ej längre öppen.

Förslaget tillstyrkes av matematisk-naturvetenskapliga sektionen, och i skrivelse den 27 juli 1926 har t. f. kanslern hemställt om proposition i ämnet till riksdagen.

Det nu ånyo framställda kravet på inrättande av en amanuensbefattning vid Uppsala universitets fysiska institution anser jag icke längre kunna tillbakavisas. Behovet av densamma torde få genom professor Siegbahns skrivelser anses tillfullo vitsordat. Under hänvisning till vad i denna sak anförts hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala under I Avlöningsstater för professorer och lärare m. fl., C. avlöningsstat för assistenter och amanuenser, fysiska institutionen

Departementschefen.

uppföra ytterligare en amanuens med ett arvode av 1,800 kronor samt förty höja det *ordinarie* anslaget till Uppsala universitet, universitetsstaten, med nämnda belopp.

[69.]

Avlöningar till vissa tjänstemän och betjante vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.

Tekniska biträden vid de anatomiska och patologiska institutionerna.

6. **Avlöningar till vissa tjänstemän och betjante vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. Tekniska biträden vid de anatomiska och patologiska institutionerna.** Vid vissa av Uppsala universitets medicinskt-teoretiska institutioner hava sedan lång tid varit anställda kvinnliga tekniska biträden, vilkas arbete varit huvudsakligen inriktat på prepareringar av materialet för vetenskaplig undersökning och undervisning samt på utförande av teckningar och fotografering. Behovet av dessa biträden har visat sig vara av konstant natur, och deras arbetstid har fullt ut motsvarat vad som ålegat ordinarie befattningshavare i motsvarande ställning.

I motsats till vad som är förhållandet beträffande de kvinnliga tekniska biträdena vid motsvarande institutioner vid karolinska institutet, vilka biträden fått sina tjänster uppförda på ordinarie stat och därigenom erhållit en i löne- och pensionshänseende tryggare ställning, hava de tekniska biträdena i Uppsala bibehållits vid sin karaktär av extra befattningshavare. Upprepade gånger har från universitetets sida yrkats på en reglering av detta förhållande och föreslagits tjänsternas uppförande på ordinarie stat, utan att likväl de härutinnan framförda önskemålen vunnit beaktande. Då nu återigen förslag i detta hänseende föreligger, har jag icke ansett för svarligt att längre undanskjuta denna fråga.

De institutioner i Uppsala, för vilka ett anställande av ordinarie tekniska biträden nu liksom upprepade gånger under senare år ifrågasatts, äro den anatomiska, den patologiska, den hygienisk-bakteriologiska och den fysiologiska institutionen.

Vad först beträffar den *anatomiska institutionen*, vill jag erinra därom, att redan år 1918 framställning gjordes om överförande på ordinarie stat av ifrågavarande biträdesbefattning. Medicinska fakulteten vid universitetet anförde då till stöd för detta förslag i huvudsak:

Sedan början av år 1900 är vid den anatomiska institutionen anställt ett kvinnligt tekniskt biträde. Detsamma har till uppgift att biträda vid handläggandet av sådana tekniska göromål, vilka, om än till ej ringa del erfordrande en speciell förfarenhet och övning, icke förutsätta vetenskaplig utbildning. Mängden av dylika vid institutionsarbetet i fråga förekommande göromål göra i själva verket sådant biträde fullkomligt oundgängligt, därest undervisningens och forskningens behov skola kunna med eljest tillgängliga vetenskapliga hjälpkrafter tillgodoses. Biträdet i fråga avlönas med medel från institutionens materiellanslag. Avlöningen, som till en början utgick allenast med 50 kronor i månaden, har på grund av stegrade levnadskostnader och andra förhållanden gradvis måst ökas, så att densamma under år 1917 utgick med ett sammanlagt belopp av 1,211 kronor. Arbetstiden har därvid varit 36 timmar i veckan under ungefär tio månader av året.

Den ställning av för månad antaget och från institutionens materiellanslag avlönat biträde, som allt hittills tillkommit biträdet i fråga, har emellertid särskilt på sista tiden visat sig vara behäftad med så stora olägenheter både för den anställda själv och för institutionen, att en förändring härutinnan genom bitrådets anställande på ordinarie stat nu synes vara en oavvislig nödvändighet. För den anställda, fröken Eva Ben, medför den nuvarande anordningen ej blott, att hon, ehuru hon under hela den ovan angivna tidsperioden eller nu i mer än 18 år med berömvärd nit och skicklighet fullgjort angivna åligganden, alltjämt är i saknad av den trygghet i levnadsställningen, som en mera varaktig anställning innebär, och sålunda bland annat löper risken att vid inträffad sjukdom stå utan existensmedel, utan även att hon, som redan eljest i avlöningsförmåner stått efter statsanställda av samma kategori, icke kunnat komma i åtnjutande av den av kristiden betingade hjälp, som av statsmakterna beviljats andra med avseende å arbetets art likställda. Ehuru på grund därav någon förhöjning under sistförflutna år måst vidtagas i det från materiellanslaget utgående avlöningsbeloppet, då det förutvarande visat sig till även mycket blygsamma behovs fyllande otillräckligt, har detta ingalunda kunnat bli en ersättning, svarande mot vad genom statsmakternas försorg skulle kommit henne till godo, om hon haft ordinarie anställning. Å andra sidan överstiger redan denna från synpunkten av den anställdas behov otillfredsställande avlöning numera helt och hållet institutionens egna resurser.

Denna framställning föranledde emellertid icke någon annan ändring av då rådande förhållanden, än att i anledning av Kungl. Maj:ts förslag institutionens materiellanslag höjdes med 1,000 kronor.

Efter att år 1925 hava ånyo avlåtit framställning om ifrågavarande biträdes överförande å ordinarie stat, vilken framställning emellertid icke rönt beaktande, har fakulteten nu förnyat sin begäran, vilken går ut på inrättande av teknisk biträdesbefattning med placering i lönegraden B 7. Fakultetens förslag grundar sig på en av professorn i anatomi vid universitetet J. A. Hammar till fakulteten avlåten skrivelse av i stort sett följande innehåll:

Den för histologien och embryologiska arbeten ifrågakommande tekniken, där de till undersökning kommande objekten i regel måste uppdelas i snitt av blott några få tusendels millimeters tjocklek vilka snitt senare skola underkastas färgning och annan efterbehandling, är såsom bekant av synnerligen tidsödande natur och förutsätter långvarig inövning samt stor händighet och precision. Dessa omständigheter hava nödvändiggjort, att ett kvinnligt biträde sedan mer än 25 år varit vid anatomiska institutionen härstädes anställt i och för sådana arbetens utförande. I själva verket skulle undervisnings- och forskningsarbetet å institutionen under denna tid knappast kunnat utan sådant biträde på erforderligt sätt bedrivas.

Det tekniska bitrådets avlöning har utgått från institutionens materialanslag, som likvisst de senare åren ej medgivit hennes anlitande under mer än ungefär 8 av årets månader, en arbetstid, som år för år visat sig allt mindre motsvara det växande behovet av sådant tekniskt arbete.

Hänsynen därtill, att en väl inövad och för institutionsarbetet ytterst värdefull kraft må kunna vid befattningen bibehållas, föranleder mig nu förnya

[69.]

min anhållan om fakultetens medverkan till en förändring av liknande art, som då ifrågasattes.

Det belopp, som under senare år utgått från institutionens materialanslag för det tekniska biträdets avlönande, har varit ungefär 1,440 kronor årligen. Med detta belopp borde alltså under eljes oförändrade förhållanden nämnda materialanslag kunna förminskas, därest här framställda begäran om biträdesbefattningens överförande på ordinarie stat vinner bifall. Emellertid har under nu tilläandagångna sommar genom universitetets försorg en synnerligen välbehöflig utvidgning av institutionens arbetslokaler ägt rum, genom vilken utvidgning fyra nya laboratorierum tillkommit och ytterligare tvenne större rum, som förut ej krävt nämnvärd uppvärmning och belysning, apterats till arbetsrum. Den ökade kostnad för värme, lyse, rengöring m. m., lokalutvidgningen kan förutses medföra, gör, att jag anser det belopp, som borde i förutsatt fall från materialanslaget avdragas, icke bör räknas högre än 1,000 kronor, om risk ej skall föreligga, att materialanslaget skall visa sig under de nya förhållandena otillräckligt.

Beträffande *patologiska institutionen* vill jag erinra om följande:

För tillgodoseende av behovet av ökade arbetskrafter vid denna institution har sedan länge därstädes funnits anställt ett kvinnligt tekniskt biträde. Detta biträde, som till en början avlönades med på enskild väg anskaffade medel, åtnjöt till en början från och med år 1910 ett från patologiska institutionens materiellanslag utgående arvode å 750 kronor. Denna anordning möjliggjordes därigenom, att 1909 års riksdag, efter framställning av Kungl. Maj:t, höjde sagda anslag med 1,200 kronor, av vilket belopp 750 kronor voro beräknade till förstärkande av arbetskrafterna vid institutionen.

Kungl. Maj:ts framställning var närmast föranledd av en utav det större akademiska konsistoriet i Uppsala, efter anhållan av medicinska fakulteten därstädes, gjord hemställan om anvisande på ordinarie stat av 1,200 kronor till höjning av materiellanslaget för patologiska institutionen.

Medicinska fakulteten hade till stöd för sin berörda anhållan åberopat, bland annat, att arbetet vid patologiska institutionen under de då senast förflutna åren betydligt ökats, i det att materialet efter akademiska sjukhusets utvidgning år 1902 i avsevärd grad vuxit. Denna ökning av materialet — yttrade fakulteten — kunde ej betraktas som en tillfällighet utan stode i sammanhang med sjukhusets utvidgning. Vid institutionen vore anställda en assistent och en amanuens. Dessas tid toges i hög grad i anspråk för preparationerna till föreläsningar och övningar samt vid obduktionerna, och de kunde endast i ringa utsträckning verkställa det tekniska arbetet för de mikroskopiska undersökningarna. De medhunnit blott det nödvändigaste av det löpande materialet. Behovet av ökade arbetskrafter på institutionen vore därför kännbart. Detta komme utan tvivel att på bästa sätt bli — åtminstone delvis — tillgodosett, om ett särskilt tekniskt biträde anställdes, såsom skett vid flera likartade institutioner såväl här i landet som i utlandet. Genom anställandet av ett sådant tekniskt biträde vid den patologiska institutionen komme i främsta rummet att vinnas, att materialet kunde i större utsträckning bearbetas för mikroskopisk undersökning, vilket särskilt komme det vetenskapliga arbetet till godo men även undervisningen.

År 1918 gjorde universitetet framställning om uppförande av det tekniska biträdet å ordinarie stat med avlöning efter samma grunder, som fastställts i fråga om avlöning åt det tekniska biträdet vid karolinska institutets patologiska institution:

I en till det större akademiska konsistoriet ingiven framställning anförde då medicinska fakulteten bland annat:

Under de år, som förflutit, sedan ett tekniskt biträde blivit anställt vid patologiska institutionen, hava nyttan och nödvändigheten av denna arbetskraft blivit till fullo ådagalagda. Emellertid måste ett arvode av 750 kronor anses alldeles för lågt i förhållande till de mångsidiga kvalifikationer, som av ett dylikt biträde krävas. För att kunna göra den med platsen avsedda nyttan måste innehavaren av platsen såsom tekniskt biträde vara väl förtrogen med den moderna teknikens många olika metoder och därjämte kunna förfärdiga såväl de för de vetenskapliga publikationerna nödvändiga ritningarna som även föreläsningsplanscher. En höjning av det nu utgående arvodet är därför synnerligen påkallad. Under de sista åren har på enskild väg ett mindre tilläggsarvode kunnat beredas biträdet i fråga, men då detta tilläggsarvode har en tillfällig karaktär, är det givet, att en annan utväg måste sökas för att åstadkomma en stadigvarande höjning av arvodet och på samma gång bereda platsen en fastare ställning genom dess uppförande på ordinarie stat såsom förhållandet är vid karolinska institutets patologiska institution. På förslag av lärarkollegiet vid karolinska institutet beviljade nämligen riksdagen år 1914 ett anslag till ett kvinnligt tekniskt biträde vid patologiska institutionen i Stockholm att utgå med samma belopp som till den s. k. högre normaltypen för kvinnligt biträde, nämligen 1,600 kronor, varjämte tillkomma 2 ålderstillägg, vardera å 200 kronor, efter 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring.

På grund av det anförda föreslog fakulteten att konsistorium måtte hos riksdagen söka utverka ett motsvarande anslag å ordinarie stat åt ett kvinnligt tekniskt biträde vid patologiska institutionen.

Såsom framgår av 1919 års åttonde huvudtitel, yttrade dåvarande departementschefen i denna fråga följande:

Att ett årligt arvode av 750 kronor under nuvarande förhållanden är en otillräcklig avlöning för en person med de kvalifikationer, som erfordras hos ett dugande tekniskt biträde vid en vetenskaplig institution sådan som den nu ifrågavarande, är uppenbart. Den föreliggande framställningen, såvitt densamma avser beredande av förbättrade avlöningsförmåner för det kvinnliga tekniska biträdet vid den patologiska institutionen i Uppsala, måste därför anses synnerligen behjärtansvärd. Förslaget, att den erforderliga löneförbättringen skulle förbindas med biträdesbefattningens uppförande på ordinarie stat, kan jag emellertid icke nu tillstyrka. Jag förordar i stället, att arvodet för det tekniska biträdet undergår någon höjning och att för ändamålet patologiska institutionens materiellanslag ökas med erforderligt belopp.

Nämnda materiellanslag behöver emellertid, enligt vad medicinska fakulteten vitsordat, förstärkning jämväl för de utgifter anslaget närmast är avsett att bestrida. För båda de angivna syftena torde anslaget böra ökas med 1,000 kronor. Härav torde åtminstone hälften böra beräknas tillgodokomma de egentliga materiella behoven.

[69.]

I anslutning härtill föreslog Kungl. Maj:t en förhöjning med 1,000 kronor av patologiska institutionens ordinarie materiellanslag, vilket förslag även vann riksdagens bifall.

År 1925 upptog universitetet ånyo frågan om beredande av ordinarie anställning åt ifrågavarande biträde, nu med avlöning efter den för dylika biträden numera gällande löneskalan, d. v. s. lönegraden B 7. Denna framställning vann emellertid icke beaktande.

Framställningen har nu förnyats; till grund för densamma ligger en av professorn i patologisk anatomi U. Quensel avgiven skrivelse av i huvudsak följande innehåll:

För att kunna enligt tidens krav uppehålla arbetet vid den patologiska institutionen är ett särskilt tekniskt biträde oundgängligen nödvändigt. Det tidsödande arbetet med prepareringen av materialet för vetenskaplig undersökning och undervisning kräver en för detta ändamål väl skolad kraft som behärskar den nutida hithörande tekniken. Dessutom bör ett sådant biträde kunna vara behjälpligt med teckningars utförande samt vid fotografering, inclusive mikrofotografering.

Även den numera höjda avlöningen — 1,250 kronor per år — måste emellertid anses otillräcklig, varjämte det är av vikt att det tekniska biträdet beredes den tryggare ställning med pension, som en fast avlöning å ordinarie stat medför. Då det med hänsyn till arbetets omfattning och natur samt de kvalifikationer, som fordras av biträdet i fråga, ej finnes någon skillnad mellan befattningen vid härvarande patologiska institution och motsvarande institution i Stockholm får jag hemställa om anslag å ordinarie stat åt ett kvinnligt tekniskt biträde vid patologiska institutionen i Uppsala med en avlöning enligt lönegraden B 7 i avlöningsreglementet samt ordsgrupp E.

Konsistorium har redan beslutat en framställning om det ordinarie materiellanslagets vid patologiska institutionen höjning med 3,500 kronor eller till 10,150 kronor, varav 1,250 kronor för ett tekniskt biträde. Skulle den här föreliggande framställningen om det tekniska biträdets överflyttande på ordinarie stat vinna bifall, följer givetvis att nämnda materiellanslag bör minskas med 1,250 kronor.

För den *hygieniska institutionens* vidkommande hade professorn i hygien vid universitetet G. Wirgin år 1925 hemställt om anställande av ett ordinarie tekniskt biträde. Denna framställning, som tillstyrktes av samtliga vederbörande myndigheter, vann emellertid ej beaktande. Nu har medicinska fakulteten, på tillskyndan av Wirgin, förnyat sin begäran och föreslagit uppförande på stat av ett tekniskt biträde vid nämnda institution med placering i lönegraden B 7.

Professor Wirgin anför nu i denna fråga:

Allt sedan 1916 har vid hygieniska institutionen varit anställt ett kvinnligt tekniskt biträde för assistens vid substratberedning, tillverkning av preparat, ritning av planscher och andra för undervisning och forskning vid institutionen behövliga arbeten. Till september 1919 erhöles medel till avlönande av detta biträde från annat håll. Efter nämnda tid har avlöningen

utgått ur institutionens materiellanslag med 1,000 kronor per år, d. v. s. med 100 kronor per månad under tio månader av året.

De arbeten, som utförts av det tekniska biträdet hava varit och äro för institutionens behöriga drift oundgängligen nödvändiga och kunna icke anförtros åt annan vid institutionen anställd person. Arbetstiden för det tekniska biträdet har hittills uppgått till endast fyra timmar per arbetsdag, varför icke allt arbete, som behövt utföras för institutionens räkning, medhunnits. Ersättningen för det utförda arbetet har även varit synnerligen otillräcklig. Det är därför synnerligen viktigt, att medel beredas, varigenom det bliver möjligt att anställa ifrågavarande biträde på ordinarie stat och med sådan ersättning för arbetet som de mångsidiga kvalifikationerna kräva.

De arbeten, som borde utföras av ett tekniskt biträde vid den hygieniska institutionen med full tjänstgöring, äro följande:

- 1) Assistens vid de vetenskapliga arbetena vid institutionen;
- 2) Substratberedning och skötsel av stamkulturer;
- 3) Förfärdigande av preparat, planscher, mikrofotografier, mekaniskt skriv- och räknearbete;
- 4) Vård av instrumentsamling och
- 5) Institutionsbibliotekets iordninghållande.

Anställandet vid den hygieniska institutionen av en person, som har kompetens att fullgöra ovannämnda arbetsuppgifter och som kan ägna sin arbetstid helt och hållet åt institutionsarbetet, är nödvändigt för undervisning och forskning vid institutionen.

Till sist vill jag erinra om motsvarande krav från den *fysiologiska institutionen*. Detta framfördes redan 1925, vann då ej beaktande och har nu förnyats. Det stöder sig på en skrivelse från professorn E. L. Backman, däri denne i huvudsak anför:

Ett avsevärt antal i det reguliära arbetet vid den fysiologiska institutionen ingående arbetsuppgifter av mera teknisk art kunna icke utföras med nu tillgängliga arbetskrafter. Institutionens vaktmästare, som tillika fungerar som maskinist för centraluppvärmningen, kan på grund av sina många för institutionens drift nödvändiga åligganden icke annat än i sällsynta undantagsfall utan överskridande av en 10 timmars arbetsdag stå till förfogande för annat än grövre handräckning vid undervisningen, framför allt projektion av ljusbilder samt transport och uppställning av instrument. Av amanuensen, som är anställd för att assistera vid undervisningen, kan biträde för andra än rena undervisningssyften endast undantagsvis begäras. Han kvarstannar för övrigt i regel endast ett år i sin befattning och hinner på denna korta tid knappast ens att utbildas för assistens vid det mångskiftande arbete, som bedrivs på en fysiologisk institution.

Bland arbetsuppgifter vid fysiologiska institutionen, som icke kunna fyllas med nu förefintlig personal, äro särskilt att framhålla sterilisering och rengöring av operationsinstrument samt underhållande av narkos vid operationer; vidare plåtbehandling och kopiering vid de fotografiska registreringarna, bland vilka särskilt de stränggalvanometriska i regel ge i utbyte underexponerade plåtar och därför också måste handhavas av en fotografiskt skolad person. (Att sända dessa plåtar till en fotografisk atelje låter sig knappast göras, emedan man i regel måste ha omedelbar kännedom om, huruvida den tagna plåten lyckats eller ej.) Teknisk assistens behöves vidare för att upprätthålla ordning i institutionens instrumentsamling och bi-

[69.]

bliotek och även för vissa katalogiserings-, räkne- och skrivarbeten. Teknisk assistens av ett övat biträde är slutligen i hög grad erforderlig för professorn i ämnet vid de fysiologiska experimenten, vare sig de utföras i undervisnings- eller forskningssyfte. Fysiologien har som bekant de normala livsprocesserna till forskningsändamål. Om man undantar muskelrörelserna och våra egna sinnesförmåelser, är det högst ovanligt, att en livsprocess kan iakttagas direkt. Den måste i regel göras uppfattbar för våra sinnen med instrumentella hjälpmedel, och den kan nästan aldrig till sin intensitet mätas utan sådana. Fysiologien är alltså i stor utsträckning ett experimentellt ämne liksom fysiken och den fysikaliska kemien, och experimentella demonstrationer måste vid undervisningen i fysiologi spela en mycket framskjuten roll. Härtill kommer att i de fysiologiska experimenten alltid ingår en levande varelse eller ett överlevande organ och att de av denna anledning mycket ofta äro av så komplicerad natur, att de icke kunna utföras av en ensam person; ja i många fall är till och med assistens vid dem av ringa värde, om den icke ges av en person, som redan besitter en viss grad av teknisk färdighet i sin uppgift. För närvarande, då professorn i fysiologi i Uppsala icke, såsom fallet är vid karolinska institutet i Stockholm, åtnjuter förmånen av ett fast anställt tekniskt biträde vid sin institution, är han sämre lottad i fråga om anställande av undervisningsexperiment än professorn vid karolinska institutet och kan ej heller utan egen ekonomisk uppoffring bearbeta andra vetenskapliga uppgifter i sitt ämne än dem, som han kan utföra utan assistens. Sistnämnda förhållande torde få anses utgöra en icke önskvärd inskränkning i den vetenskapliga arbetsfriheten för en professor i ett experimentellt ämne.

Den i nu beskrivna situation nära till hands liggande åtgärden att med medel från institutionens materialanslag anställa en särskild person för ifrågavarande arbetsuppgifter har för fysiologiska institutionens vidkommande icke kunnat tillgripas, emedan materialanslaget varit alldeles otillräckligt härför. Emedan i motsatt fall de fotografiska registreringarna, vilka utgöra en mycket viktig del av institutionens reguljära arbete, skulle ha kommit att ligga nere, har emellertid institutionsprefekten från och med år 1923, alltså under de tre sistförflutna åren, sökt och erhållit ett privat årligt understöd av 600 kronor till teknisk assistens. Detta understöd har i främsta rummet använts till att uppehålla den fotografiska registreringsverksamheten. Något har blivit över för att bereda annan assistens vid experimenten, men den har på grund av det ringa beloppet endast blivit sporadisk och alldeles otillräcklig i förhållande till vad som varit erforderligt.

Slutligen framhålles att ett tekniskt biträde på ordinarie stat i lönegrupp B 7 sedan flere år finnes anställt vid karolinska institutets fysiologiska avdelning.

I anslutning till det nu anförda och med anledning av de utav medicinska fakulteten tillstyrkta framställningarna har det större akademiska konsistoriet hemställt om utverkande av proposition till riksdagen om inrättande av en kvinnlig teknisk biträdesbefattning vid en var av följande institutioner, nämligen den anatomiska, den patologiska, den hygienisk-bakteriologiska och den fysiologiska institutionen med avlönning enligt lönegrad B 7 i avlöningsreglementet av den 6 juni 1925; i händelse ifrågavarande

befattningar bleve inrättade, borde, säger konsistoriet, materielanslagen för nämnda institutioner minskas, för anatomiska institutionen med 1,000 kronor, för hygienisk-bakteriologiska institutionen med likaledes 1,000 kronor och för patologiska institutionen med 1,250 kronor.

I skrivelse den 27 juli 1926 har t. f. kanslern hemställt om förslag till riksdagen i överensstämmelse med konsistoriets förslag.

Såsom jag inledningsvis erinrat, anser jag det icke tillrådligt att längre uppskjuta frågan om beredande av bättre ställning för ifrågavarande kvinnliga biträden. Behovet torde få anses konstant och allmänt vitsordat, och jämförelsen med motsvarande befattningshavare vid karolinska institutets institutioner talar till förmån för ett förverkligande av de nu framförda önskemålen.

Departementschefen.

Emellertid anser jag mig icke kunna förorda bifall till det framställda förslaget i hela dess vidd utan inskränker mig att tillstyrka uppförande på stat av allenast två av de föreslagna fyra biträdesbefattningarna. Vid valet mellan vilka tjänster härvid skola beredas företräde har jag icke ansett någon tvekan råda därom, att biträdesbefattningarna vid den anatomiska och den patologiska institutionen först böra komma i fråga. Dels äro dessa institutioner de, vid vilka behovet av tekniska biträden tidigast framträtt och vid vilka sådana biträden först knutits, nämligen respektive år 1900 och år 1910, dels torde dessa institutioner såväl nu som framgent vara starkast i behov av den hjälp och det arbete, som dessa biträden äro avsedda att utföra. Jag vill vidare erinra om, att genom det akademiska sjukhusets utvidgning ett väsentligt mera omfattande material tillkommit, som betydligt utökat just dessa institutioners arbeten av det slag, varom nu är fråga. Liksom förhållandet är beträffande motsvarande befattningshavare vid karolinska institutet torde nu föreslagna befattningar böra hänföras till lönegraden B 7.

Då jag sålunda förordar beredande av ordinarie anställning åt de tekniska biträdena vid de anatomiska och patologiska institutionerna, vill jag allenast hava framhållit, att behovet av dylika befattningshavare även vid de hygieniska och fysiologiska institutionerna därmed ingalunda får anses vara underkänt. Jag har emellertid ansett, att med anställande av ordinarie biträden vid sistnämnda två institutioner borde få anstå ännu ett eller ett par år, och lärer det ej vara uteslutet för dessa institutioner att, såsom hittills skett, förmedelst sina respektive materiellanslag i något så när tillfredsställande omfattning anskaffa den arbetskraft, som är för institutionerna erforderlig för utförande av göromål, vilka skulle ankomma på ordinarie tekniska biträden.

Vid bifall till förslaget om anställande av ett tekniskt biträde vid anatomiska institutionen skulle enligt myndigheternas förslag institutionens ma-

[69.]

[69.]

teriellanslag kunna sänkas med 1,000 kronor. Det ordinarie materiellanslaget, nu 12,100 kronor, skulle alltså bestämmas till 11,100 kronor. Häremot har jag intet att erinra.

Vad angår patologiska institutionen, framhåller det större akademiska konistoriet, hurusom vid bifall till förslaget om inrättande av en ordinarie teknisk biträdesbefattning denna institutions materiellanslag skulle kunna sänkas med 1,250 kronor. Detta uttalande är emellertid gjort under förutsättning av bifall till en samtidigt gjord framställning om höjning av institutionens ordinarie materiellanslag från 6,650 kronor till 11,450 kronor eller sålunda med 4,800 kronor, varav 3,000 kronor, nu utgående å extra stat, skulle överföras på ordinarie stat och ett belopp av 1,800 kronor sålunda utgöra direkt anslagsökning. Såsom jag i annat sammanhang utvecklat, har jag icke ansett mig böra förorda de extra förstärkningsanslagens överförande på ordinarie stat, och vad särskilt angår anslaget till den patologiska institutionen, har jag funnit så talande skäl vara anförda för ett bibehållande av ej endast det ordinarie anslaget utan även det extra förstärkningsanslaget å 2,000 kronor vid sina hittillsvarande belopp, även om en ordinarie teknisk biträdesbefattning kommer till stånd, att jag icke velat förorda någon rubbning av denna institutions nu utgående anslag. Härigenom skulle beredas en viss, om ock mindre hjälp i institutionens ekonomiska svårigheter.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

a) att vid universitetet i Uppsala under vetenskapliga institutioner och inrättningar, tillhörande medicinska och filosofiska fakulteterna, uppföra 1 tekniskt biträde vid anatomiska institutionen och 1 dylikt biträde vid patologiska institutionen, båda dessa biträden med placering i lönegraden B 7;

b) vid bifall till vad under a) föreslagits minska den i utgiftsstaten för universitetet under II Anslag till materiell m. m. uppförda anslagsposten till anatomiska institutionen, nu kronor 12,100: —
med » 1,000: —
till » 11,100: —
samt förty minska det *ordinarie* anslaget till universitetet i Uppsala, universitetsstaten, med samma

belopp kronor 1,000: —

c) vid bifall till vad under a) föreslagits, i stället för det i avlöningsstaten för vissa tjänstemän och betjante vid universitetets i Uppsala samlingar och inrättningar, under vetenskapliga institutioner och inrättningar, tillhörande medicinska och filosofiska fakulteterna, uppförda förslagsanslaget:

avlöningar till ordinarie vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare kronor 76,450: —
 därstädes uppföra under rubrik: avlöningar till ordinarie tekniska biträden och till ordinarie vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare ett förslagsanslag
 å kronor 82,850: —
 samt förty öka det *ordinarie* förslagsanslaget för Uppsala universitet, avlöningar till vissa tjänstemän och betjänade vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.
 nu kronor 349,500: —
 med » 5,800: —
 till » 355,300: —

7. Avlöningar åt vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m.

I likhet med vad vid anmälan av anslagsbehoven för närmast föregående budgetterminer ägt rum, har jag under denna punkt sammanfört en del anslagsfrågor beträffande universitetet i Uppsala, vilka väsentligen avse avlöningar åt vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän. Samtliga anslag, vilka grunda sig på framställningar från vederbörande universitetsmyndigheter, äro avsedda att utgå för budgetåret 1927—1928, och beloppen äro desamma, som utgått för budgetåret 1926—1927. En av vederbörande gjord framställning om överförande på ordinarie stat av arvudet å 1,200 kronor till biträde vid statistiska seminariet har jag icke funnit mig nu kunna biträda.

Till arvode åt en assistent vid fysiska institutionen för arbetet med den internationella solarforskningen anvisade 1923 års riksdag ett anslag av 7,500 kronor. Härav har för budgetåret 1923—1924 anvisats ett belopp av 750 kronor, för budgetåret 1924—1925 ett belopp av 1,500 kronor och för vart och ett av budgetåren 1925—1926 och 1926—1927 ett belopp av 2,400 kronor. Av det utav riksdagen beviljade anslaget å 7,500 kronor återstå alltså 450 kronor. Universitetsmyndigheterna hava emellertid, under erinran att en omläggning av forskningsarbetet å fysiska institutionen numera ägt rum, hemställt om utverkande av anslag på ordinarie stat av 3,600 kronor till arvode åt en assistent vid nämnda institution. Framställningen är föranledd av en skrivelse från professorn i fysik vid universitetet M. Siegbahn, däri denne bland annat framhållit, att då numera de vetenskapliga undersökningarna å institutionen inriktats på helt andra områden, arbetsuppgifterna för den nuvarande assistenten borde förändras i överensstämmelse med nyare forskningsproblem, och att arvudet borde ökas till 3,600 kronor i likhet med vad som utginge till assistenter vid andra institutioner. Jag vill förorda, att assistenten vid fysiska institutionen bibehålles med de ändrade arbetsuppgifter, institutionsprefekten anser böra åläggas honom, men anser mig icke nu kunna tillstyrka en ändring av hittills utgående arvodesbelopp.

[70.]
 Avlöningar
 åt vissa extra
 ordinarie
 lärare,
 amanuenser
 och tjänste-
 män m. m.

[70.]

I övrigt överensstämmer mitt förslag med universitetsmyndigheternas äskanden.

Av följande tablå framgå de olika ändamål, för vilka anslagen nu utgå och fortfarande behövas, det år, för vilket anslag för varje särskilt ändamål först beviljades av riksdagen, samt de belopp, med vilka anslagen av mig anses behövlige för budgetterminen 1927—1928.

Ändamål, för vilket anslag beviljats	År, för vilket anslag först anvisats	Anslagsbelopp, avsett för budgetåret 1927—1928 kronor
Till uppehållande av den praktisk-teologiska undervisningen	1912 (1878)	10,000: —
Lärare i symbolik	1913	2,250: —
Förstärkning av anslaget till uppehållande av den praktiska kursen inom juridiska fakulteten	1921	800: —
Extra ordinarie amanuens vid anatomiska institutionen	1917	750: —
Amanuens vid hygieniska institutionen	1918	1,800: —
Biträdande lärare i medicin	1908	4,500: —
Biträdande lärare i fysikalisk diagnostik	1920	3,000: —
Ledare av kurser i allmän sjukvårdsteknik	1921	750: —
Förstärkning av arvode till biträdande lärare i kirurgi	1908	2,400: —
Biträde vid statistiska seminariet	1922	1,200: —
Biträde vid övningarna å institutionen för allmän och analytisk kemi	1908	2,250: —
Assistent vid fysiska institutionen	1909	2,400: —
		skolande härav 450 kronor utgå av ett år 1923 beviljat anslag å 7,500 kronor till en assistent för arbetet med den internationella solarforskningen.
Räknebiträde vid astronomiska observatoriet	1926—1927	1,500: —
Anordnande av undervisning i bokföreläsning	1909	600: —
Ersättning åt akademivaktmästaren för biträde vid tillsynen över universitetets byggnader	1925—1926	480: —
Lönstillägg åt vaktmästaren vid musikaliska kapellet	1925—1926	600: —

Summan av dessa anslag utgör 35,280 kronor. Denna summa bör nu begäras av riksdagen såsom extra anslag, att av Kungl. Maj:t användas för nu omförmälda ändamål i enlighet med hittillsvarande särskilda bestäm-